

BABITS MIHÁLY
PRÓZAI ÉS DRÁMAI MŰVEL,
TANULMÁNYAI, ESSZÉI,
KRITIKÁI, LEVELEZÉSE
Kritikai kiadás

Szerkeszti: SIPOS LAJOS

REGÉNYEI

1. *Babits Mihály: A gölyakalifa.* Szerk. Éder Zoltán. Kártyavár. Szerk. Babits Kutatócsoport. Budapest. Historia Litteraria Alapítvány – Korona Kiadó, 1997.
2. *Babits Mihály: Timár Virgil fia.* Szerk. Sipos Lajos, Budapest, Magyar Könyvklub, 2001.
3. *Babits Mihály: Elza pilóta vagy a tökéletes társadalom.* Szerk. Buda Attila Budapest, Magyar Könyvklub, 2002.
- 4–5. *Babits Mihály: Halálfiái.* Szerk. Szántó Gábor, Némédiné Kiss Adrienne, T. Somogyi Magda. Budapest, Argumentum Kiadó, 2006.

DRÁMÁI

1. *Babits Mihály: Drámái.* Szerk. Vilcsek Béla. Budapest, Magyar Könyvklub, 2003.

TANULMÁNYAI, ESSZÉI, KRITIKÁI

1. *Babits Mihály: Tanulmányai, esszéi, kritikái, 1900–1911.* Szerk. Pienták Attila, Híbsch Sándor. Budapest, Argumentum Kiadó, 2010.
2. *Babits Mihály: Tanulmányai, esszéi, kritikái, 1911–1920.* Szerk. Pienták Attila, Híbsch Sándor. Előkészületben

BABITS KÖNYVTÁR
Szerkeszti: SIPOS LAJOS

1. *Babits Mihály: „Itt a halk és komoly beszéd ideje...”* Interjúk, nyilatkozatok, vallomások. Szerk. Téglás János. Második, bővített kiadás. Celldömölk, Pauz – Westermann Könyvkiadó Kft., 1997
2. *A Babits család levelezése.* Szerk. Buda Attila. Budapest, Universitas Kiadó, 1996
3. *A vádlott: Babits Mihály. Dokumentumok, 1915–1920.* Szerk. Téglás János. Budapest, Universitas Kiadó, 1996
- 4–5. *„Engem nem látott senki még.” Babits-Olvaskönyv, I–II.* Szerk. Sipos Lajos. Budapest, Historia Litteraria Alapítvány – Korona Kiadó, 1999.
6. *Babits Mihály Arany Jánosról.* Szerk. Pienták Attila. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2003.
7. *„...kinok és álmok közt...” Czeizel Endre, Gyenes György, Harmati Lidia, Németh Attila, Rihmer Zoltán, Sipos Lajos, Szállási Árpád Babitsról.* Szerk. Sipos Lajos. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004.
- 8–10. *A Baumgarten Alapítvány. Dokumentumok 1917–1941., I–III.* Szerk. Téglás János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2004.
- 11–12. *A Baumgarten Alapítvány. Dokumentumok 1941–1950., I–II.* Szerk. Téglás János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2007.
13. *„...áll az idő és máll a tér...” Babits István levelei a keleti frontról és a hadifogságból – 1915–1920* Szerk. Buda Attila. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2005.
14. *Török Sophie naptárai.* Szerk. Papp Zoltan János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2010.

BABITS MIHÁLY

LEVELEZÉSE

1916–1918

BABITS MIHÁLY

LEVELEZÉSE

1916–1918

Igen tisztelt Uram,

Nagyon köszönöm a külföldi
hangjegyeket és különben megem-
gedem hogy azok litográfiái
utón sokszorossá válnak.

A falatról nekem nem lehet
irányító véleményem, mert, sajnos
a zenében majtnem analfabeta
vagyok. Még akkor azonban inkább
megpróbálom, s alkalmamán értesítem
őnt a véleményümről.

Maradt kissé híve

Babits Mihály

BABITS MIHÁLY
LEVELEZÉSE

1916–1918

BABITS MIHÁLY MŰVEINEK KRITIKAI KIADÁSA
LEVELEZÉS

Szerkeszti: SIPOS LAJOS

Babits Mihály levelezése 1890–1906. Sajtó alá rendezte Zsoldos Sándor. Bp., Historia Litteraria Alapítvány – Korona Kiadó, 1998.

Babits Mihály levelezése 1907–1909. Sajtó alá rendezte Szőke Mária. Bp., Akadémiai Kiadó, 2005.

Babits Mihály levelezése 1909–1911. Sajtó alá rendezte Sáli Erika, Tóth Máté. Bp., Akadémiai Kiadó, 2005.

Babits Mihály levelezése 1911–1912. Sajtó alá rendezte Sáli Erika. Bp., Magyar Könyvklub, 2003.

Babits Mihály levelezése 1912–1914. Sajtó alá rendezte Pethes Nóra, Vilcsek Andrea. Bp., Akadémiai Kiadó, 2007.

Babits Mihály levelezése 1914–1916. Sajtó alá rendezte Fodor Tünde, Topolay Ágnes. Bp., Argumentum Kiadó, 2008.

Babits Mihály levelezése 1916–1918. Sajtó alá rendezte Majoros Györgyi, Tompa Zsófia, Tóth Máté. Bp., Argumentum Kiadó, 2011.

Babits Mihály levelezése 1918–1919. Sajtó alá rendezte Sipos Lajos. Bp., Argumentum Kiadó, megjelenés előtt

Babits Mihály levelezése 1919–1921. Sajtó alá rendezte Horváth Zsuzsa, Majoros Györgyi, Pienták Attila, Tompa Zsófia. Bp., Argumentum Kiadó, megjelenés előtt

BABITS MIHÁLY
LEVELEZÉSE

1916–1918

Sajtó alá rendezte

MAJOROS GYÖRGYI, TOMPA ZSÓFIA, TÓTH MÁTÉ

Argumentum

Készült az ELTE BTK Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszékén,
és a PPKE BTK Magyar Irodalomtudományi Intézetében

Lektorálta
SIPOS LAJOS

Borító- és kötésterv
BANGA FERENC

A védőborítón
Babits Mihály Csatskai Józsefnek írt levele (2042. sz.) látható.

A könyv elkészítését és megjelenését támogatta
az Országos Tudományos Kutatási Alap (témaszám: OTKA K 61947)
és a Nemzeti Kulturális Alap.

ISBN 978-963-446-604-8

© Babits Mihály jogörököse, 2011
© Majoros Györgyi, Tompa Zsófia, Tóth Máté, 2011

Minden jog fenntartva

A kiadásért felel Láng József, az Argumentum Kiadó igazgatója
Tördelte: Nagy Erika
Nyomta az Argumentum Kiadó nyomdaüzeme

LEVELEK
1916–1918

1813. PAULAY Erzsi – BABITSNAK

[Budapest, 1916. nov. 25. előtt]

Igen Tisztelt Uram! Bocsássa meg kérem, hogy ismeretlenül keresem fel a levelemmel, és így kérem meg legyen olyan jó, értesítsen, hol és mikor beszélhetnék Önnel egy olyan dologban, amit hiába írnék meg, nem tudnám megmagyarázni miről van szó! Természetesen egy irodalmi dologról: csak arra kérem, legyen olyan kedves minél előbb engemet telefonon felhívni, vagy pár sorral felkeresni! A telefonom száma 5-81 és rendszeren 2-3 között vagyok legjobban található. Igen kérem, ne vegye rossz néven hogy háborgattam és kérem szépen mielőbbi kedves értesítését.

Tisztelője
Paulay Erzsi
a Nemzeti Színház tagja
IV. Bécsi utca 1.

1814. [PAULAY Erzsi] – BABITSNAK

[Budapest, 1916. nov. 25.]
Budapest 916 – nov – 25.

Kedves Uram! Példátlanul resteltem, hogy mindez ideig nem gratuláltam ahhoz az örvendetes családi eseményhez, amely az Önök házában [...]

1815. SZABÓ Ervin – BABITSNAK

[Budapest, 1916. nov. 26.]

Budapest, 1916 nov. 26.

Kedves Barátom, megkaphatnám-e Kazinczydat a jan. számra (vagyis legkésőbb dec. 15-ig)?

S mikor láthatnálak?

Szívből üdvözl

Ervin

[Címzés:]

Dr Babits Mihály úr-k

Reviczky-u. 7.

Bpst 8.

1816. PINTÉR Jenő – BABITSNAK

[Budapest, 1916. dec. előtt]

Kedves Barátom!

Légy kegyes cimemre letenni itt – az iskola portásánál – a Nyugat azon füzetét, melyekben nagyobb irodalomtörténeti tanulmányaid vannak az 1831–1882. évkörre vonatkozólag. (Főleg a Vörösmarty-esszé.) Nem bírok másképp hozzájuk jutni. Ha vannak olyan Nyugat-füzetek, melyekbe pl. Schöpflin írt Vajdáról, Kuncz Gyulairól stb.: kérném ezeket is.

Néhány hét múlva hiánytalanul visszakapod!

Sokszor üdvözl:

Pintér Jenő

1817. BABITS – PINTÉR Jenőnek

[Budapest, 1916. dec. előtt]

Kedves Barátom,

bocsáss meg hogy kívánságodat nem tudtam azonnal teljesíteni mert a kért <kéziratokból> cikkekből egyetlen egy sincs meg nálam. Ugyanis két évvel ezelőtt összes |addigi| tanulmányaimat eladtam egy kiadóvállalatnak, <...> mely máig nem bocsátotta azt piacra; s így mindezen cikkek annál hevernek ma is. – <A> Ma megbizok valakit hogy menjen be a Nyugat kiadóhivatalába, s válogassa össze számodra a szóbanforgó cikkeket a régi példányokból – s így néhány nap múlva átadhatom őket. –

Engedd meg hogy ez alkalommal kifejezzem a nagy örömet amely eltöltött mikor meghallottam hogy a katonaságtól hazajöttél. – Szeretnék veled egyszer találkozni is és sok mindenről beszélgetni. – Hol lehetne megtalálni Téged? –

Viszontlátásig üdvözl

Babits Mihály

1818. PINTÉR Jenő – BABITSNAK

[Budapest, 1916. dec.]

1916

XII.

Kedves Barátom!

Köszönöm szívességedet. Igazán jót teszel vele. Én szerdán délután ½ 6-ra elmehetek a hova kívánod, vagy kedden és csütörtökön vacsorára bárhova. Engem pedig találsz vasárnap ½ 6-tól kezdve az Ilona-kávéházban, ahol a tanári asztaltár-

saság szívesen lát, bár gondolom, nem nagyon szereted az új
ösmerkedéseket.

Válaszod várva sokszor üdvözöllek:

Pintér Jenő

1819. HALASI Lipót – BABITSNAK

[Nyitra, 1916. dec. 5.]

Nyitra 1916 decz 5.

Igen tisztelt Tanár Úr!

Élvezettel foglalkozom kötetével, melyből három költemény
fordítását már beküldöttem.

Mellékelten újabb három költeményt küldök s hiszem hogy
ezen fordítások is tetszeni fognak. A formának gondos meg-
tartása mellett – úgy érzem a tartalomból is alig vészett el va-
lami.

Örömmel venném, ha előbbi két kötetét beküldené, hogy
azokból is fordíthassak / bár több mint egy éve, hogy kato-
nás<...>, megtudnám szerezni a könyveket, de mindenesetre
értékesebb a költőtől kapott példány.

Kiváló tisztelettel

híve

Dr. Halasi Lipót

Mellékelve:

Junger Soldat

Lied, altmodisch

Ein Lied (Chanson)

1820. HONIG Annie – BABITSNAK

[1916. dec. 5.]

[...] azért hallani róluk, valami olyan mértékadó véleményt, mint az Öné, annál is inkább, mert, akik eddig ítélkeztek felőlük, meglehetősen elnézéssel és jóakarattal voltak.

Nagyon, nagyon kérem, ne legyen rossz véleménnyel rólam és ne nehezteljen tolakodásomért! Ha ideje van, olvassa el ezt a pár verset és írja meg, mit gondol felőlük!

Válaszát várva a legnagyobb [tisz]telettel és, ha elfogadja, szere[tet]tel üdvözlöm

[...] 1916. dec. 5.

Honig Annie.

1821. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1916. dec. 5. után]

Kedves Mihály!

Voltam Havas kisasszonynál aki azt mondta hogy még ma délután okvetlenül fog neked pénzt küldeni. De azt hiszem elfelejtettem neki mondani, hogy te csak hatig vagy idehaza. Ezért biztonság szempontjából legjobb volna egy írásbeli felhatalmazást adni Feketénének, amelyben felhatalmazod hogy ebben az egy esetben a pénzt átveheti ha az hat után érkezne véletlenül.

1822. KAPU Jenőné HALÁSZ Gizella – BABITSNAK

[Miskolc, 1916. dec. 11.]

özv. nemes Kapu Jenőné szül. Halász Gizella mint felesége, idősb. Kapu Pál és neje szül. Vajas Mária mint szülők, Kapu Gyula mint testvére, Kapu Gyuláné szül. Zayka Erzsébet és özv. ifj. Kapu Pálné szül. Müller Emilia mint sógornői, úgy a maguk mint az összes rokonság nevében, a legmélyebb fájdalommal tudatják, hogy a végtelenül gyöngéden szerető férj, a szülőtisztelő fiu, a jó testvér, rokon és barát

nemes Kapu Jenő
nyug. áll. polg. iskolai tanár

életének 42-ik, boldog házasságának 11-ik évében, hosszas betegeskedés után, 1916 december 11-én éjjel 1 órakor visszaadta oly végtelen nemes lelkét Teremtőjének.

Kihült porrésezeit folyó hó 13-án délelőtt 10 órakor fogjuk a református egyház szertartása szerint a Kun József-utcai polgári fiúiskola udvaráról a deszkatemetőben ideiglenesen elhelyezni.

Kelt, Miskolczon, 1916 december 11.

Szeretetünk a siron tul is követni fog!

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály

főgym. tanár

Budapest

Reviczky u. 7.

1823. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Berezovka, 1916. dec. 15.]
15/XII. 916.

Lieber Michael!

Nur jetzt erfuhr ich, dass Du neue Adresse hast. Bisher schichte ich meine Karten an die alte Adresse. Stefan konnte ich sehen einmal treffen. Er sieht so aus, wie zuhause. Er hat alles, jetzt auch Geld. Jetzt versuche ich ihn in die Offiziers-Lager einzubringen. Ich hoffe, es wird gelingen, weil Er von seiner Gefangennahme zum Kadett befördert wurde. Seiet seinetwegen ganz ruhig. Ich helfe ihm, was ich nur kann. Wenn Er zwischen uns sein wird, dann wird Er monatlich 50 Rubel bekommen. Seine neue Adresse: Rotte № 200; Baracke № 72. Herzlich grüsst Dich: Alexander.

[Címzés:]
Ungarn
Nagyságos
Babits Mihály
Tanár Úrnak
Budapest
Revitzky-uta 7.

1824. Ifj. GAÁL Mózes – BABITSNAK

[Budapest, 1916. dec. 16. után]

Kedves Mihály bátyám

Mellékelt lap ma jött ide.

A – litterátor – olyan szép, hogy még mindig a hatása alatt állok,

öleli
M. öccse

1825. ÁGOSTON, Lilly – BABITSNAK

[München, 1916. dec. 18.]
München, den 18. XII. 1916.
Konradstr. 12/0.

Sehr geehrter Herr –
ich trete mit der Bitte an Sie heran, mir das Übersetzungsrecht Ihres Romanes „Gólyakalifa” übergeben zu wollen. Vor Kurzem las ich Ihren Roman, und da er mir ausgezeichnet gefiel, entschloss ich mich eben zu diesem Schritt. Falls Sie sich über meine bisherige Tätigkeit orientieren wollen, so sende ich Ihnen gerne Übersetzungen von mir. In Herbst dieses Jahres erschien ein kleines Buch von Ernő Szép in meiner Übersetzung, ausserdem bin ich eben dabei Arbeiten von Margit Kaffka und Karinthy zu übertragen.

Ich habe mit deutschen Verlegern gute Beziehungen, und beschäftige mich ständig im Verlage von Georg Müller, dessen Namen Sie wohl kennen dürften. Ich erweckte sein Interesse für Ihren Roman, und er wäre bereit ihn ev. zu edieren.

Mein Ersuchen werden Sie mir hoffentlich nicht abschlagen – ich denke das Buch dürfte hier grossen Anklang finden, umsomehr, als das Interesse für ungarische Literatur hier draussen zur Zeit recht gross ist.

Sowie ich Antwort von Ihnen erhalte, werde ich mir erlauben eingehende mit Ihnen über den Roman zu sprechen und einige Detailfragen an Sie zu richten. Ich würde dann auch noch im Laufe des Winters mit der Arbeit beginnen.

Für baldige Nachricht wäre ich Ihnen ausserordentlich verbunden und verbleibe

mit vorzüglicher Hochachtung
Lilly Ágoston

**1826. KELEMEN Imréné WEININGER Gizella
és KELEMEN Gizella – BABITSNAK**

[Budapest, 1916. dec. 18–24. között]

Kedves Misi! Itt voltunk, s itt hagyjuk a Pista egy kártyáját, mely téged illet, de hozzánk van címezve, mit tudsz Pistáról? El ne menj haza szó nélkül.

Kedves Misi! Ha lehetne mielőtt el mégysz haza, a következő dolgokat elhozni:

Eötvös: Karthausi

Lévay: Tompa életrajza

Gyöngyösi: cimtelen, kezdete: „Az ki régen fegyvert fogott...

Köszönettel várja,
Lici.

1827. CZEIZLER Richárd – BABITSNAK

[Volhynia, 1916. dec. 21.]

Kedves Tanár Úr!

Kellemes karácsonyi ünnepeket kíván hű tanítványa.

Czeizler Richárd

Volhynia, 1916. XII. 21.

[Címzés:]

Nagyságos

Babits Mihály úrnak

X. Szabóky u. 54.

Budapest

1828. Ifj. GAÁL Mózes – BABITSNAK

[Budapest, 1916. dec. 24.]

Kedves jó Mihály bátyám,
a karácsonyi ünnepekre igaz szeretettel kívánok minden lehető
jót és kedveset!

Megint meg vagyok hűlve, különben eljöttemvolna.

Sokszor öleli hű öccse

Mócsi

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály

urnak

Budapest

Reviczky u. 7. III.

1829. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1916. dec. 26.]

Kedves Misi! Az állomásnál mégis elfeledtem felírni Pisti címét. Ez a hogy ő írta a következő: S.v. B. einj. Freiv. Korp. Inf. Rgt. 44. Beresowka, Zabajkalskaja, Ostsiberien.

A barak szám, mint Sanyi Ilonkája írta 201. de nem tudom ezt nem jobb-e nem rá írni.

A viszontlátásig ölel.

Angyus.
dec. 26. este.

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály

főgimn. tanár Ur.

Budapest.

VIII. Revicky u. 7. sz. III. e.

1830. BABITS István – BABITSNAK

[Berezovka, 1916. dec. 26.]

Berezovka, Zabajkalskaja am 26. ten Dez. 916.

Lieber Bruder! Die erste Geldsendung von 47.75 Rubel ist angekommen, aber erst die Privataviso; daß den Betrag wann erhalten haben werde, weiß ich nicht. Auch in der Zukunft schickt die Gelsendungen von zu Hause auf die Adresse von „Russisches Hilfscomitéé” Stockholm, Hotel Continental. Das ist die zuversichtlichste Sendungsart. Ich bitte sehr nachzuschauen, ob ich in August befördert wurde. Im Bejahungsfälle bitte mich davon durch eine amtliche Urkunde oder durch

eine Commission des roten Kreuzes verständigen. Wenn mir ihr etwas mitteilen wollt, schreibt öfter. Bisher habe ich von Euch noch keinen einzigen Brief erhalten.

Gib die meine Grüße dem Aladar über.

Es küßt Dich liebender Stefan.

[Címzés:]

Wohlg. Herrn

Michael Babits

Budapest

VII. Reviczky utca 7.

Hongrie

1831. Ifj. GAÁL Mózes – BABITSNAK

[Budapest, 1916. dec.]

Kedves jó Miska bátyám

én is meg vagyok hűlve, de már kifelé állok a náthából. Nagyon örülök, hogy Aladárt kidobták, mindjárt arra gondoltam, hogy milyen megnyugvás és Karácsonyi ajándék ez Mihály bátyámnak is. Tessék a gyereket már egyszer hozzám küldeni. Itt küldök egy novellát, legujabbat. Talán elég jó lesz. Kérem Miskabátyámat, ha jónak találja adja néhány szóval Ignotusnak, szeretném ha újra jönne valami tőlem ott, a többi lap mégse egyéb mint egyszerű bukfencezés az átlagközönség szeme előtt.

Most van még két novellám megírandó és van egy nagyon jó egyfelvonásosom, ha sikerül talán igazi, eleven valami lesz. Difficile est non scribere, de mégse írok most már egy darabig, hanem tanulok. Az egyfelvonásost azért mégis megírom. Egyébként holnapután esküvői díszgyerek leszek csokorral és

tiszta ingbe gatyába, uj cidiben és borotválkozva, nyoszolyólánnyal a karomon és nagyon mérsékelten fogok pezsgőt inni.

Kérem Miska bátyámat hogy előbb ezt a novellát olvassa el, a dráma ráér, már el is felejtettem az egészet.

A Singeréknél hirdetett Legnagyobb Magyar Költők Háborús Antológiájában én is ott vagyok versemmel és büszkén gondolok rá, hogy kötve öt korona vagyok, ebből majdnem egy hatos jut rám.

Multkor Aladárral vagyok és egy csomó nővel a Kálvin téren, egy menyecske jön szembe mosolygó babával:

– Pa-pa – mondja a csepp és felém nyújtja a kezét –

– Az istenét – mondom – nem emlékszem!

Aladárra néztem

– Ez gyalázat – mondja ő – mit nézel rám? –

A társaság igen jól mulatott de ma se vagyunk tisztába ki volt én vagy Aladár.

Öleli és jobbulást kíván öccse Mózsai

Itt küldöm még Juhász verseit, ha lehetne velük valamit csinálni a Hadipósta rovatba? A Steiner versek közül a Rezümé és a Nekrológ jobban tetszettek.

1832. MEDGYASZAY Vilma – BABITSNAK

[Budapest, 1917 előtt]

Remélem, nem tart szerénytelennek ha emlékeztetem: már szereztam Önnek néhány kellemes órát.

Most arra kérem, hogy hallgasson meg a „Dunacorsó”-kávéházban, ahol esténként a régi jó békehangulatot szeretném felidézni. –

A viszontlátásig üdvözlí

Medgyaszay Vilma.

1833. SZABÓ Ervin – BABITSNAK

[Budapest, 1916 vége – 1917 eleje]

Kedves Mihály,

én itt vagyok a könyvtárban. Ha 7 óra felé feljönnél, addigra ide telefonálhatnám Kálmánt és megbeszélhetnők a dolgokat.

Az Előf. felhívást hozd kérlek magaddal

Ölel
Ervin

1834. SZABÓ Ervin – BABITSNAK

[Budapest, 1916 vége – 1917 eleje]

Kedves Mihály,

természetesen nagyon jó volna, ha Schöpflin is feljönne.

E.

1835. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. jan. 3.]

Kedves Misi!

Hát csak nem jöttél meg új évre, hiába vártunk. Talán nagyon rosszul utaztál haza felé? Pisti pénzét sikerült-e elküldeni s mikor ment el? két részben küldted? Ezt azért szeretném tudni, mert a további küldéseket e szerint intézzük. A napokban azt hallottam, hogy sürgönyileg is lehet pénzt küldeni Oroszországba, el is mentem mindjárt a póstára de ott azt mondták nem lehet, csupán sürgönyözni lehet a foglyoknak. Tehát a pénzt megint csak póstán küldhetjük. Kérlek írd meg mikor adtad

föl. Nem kaptál azóta Pistiről hírt? Írjatok neki Ti is Aladárral.
Csókol

Angyal.

Talán Pesten lehet sürgönyileg is pénzt küldeni. Tudd meg!
1916. jan. 3.

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály
főgimnáziumi tanár Urnak
Budapest.
VIII. Reviczky utca 7. sz. III. e.

1836. BÁLINT Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 3.]

Igen tisztelt Uram!

Kosztolányi Dezsővel együtt egy oly novellás kötet kiadását tervezzük, mely misztikus magyar novellákat tartalmazna. A legjobb neveket vettük fel e tervezett kötetbe és a kiadó megbízását is megszereztük. Nagyon szeretnők, ha kellő honorarium ellenében Öntől is <.....> felvehetnők e sorozatba [:valamit:] A Karácsonyi Madonna című esetleg a „Novella, az emberi húsról és csontokról” című novellát szántuk a kötetbe. Amennyiben Önnek nem lenne kifogása ez ellen kérjük szíves válaszát. Remélve hogy nem tagadja meg kérésünk

vagyok kitűnő tisztelettel
Bálint Aladár

Az értesítést a következő címre kérem
Bálint Aladár Bpest. VIII.
Orczy út 36. III. 1.

[Címzés:]

Nagys.
Babics Mihály
úrnak
Bpest
VIII Reviczky utca 7

1837. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 3.]
Budapest, 1917. január 3.

Kedves Uram,

a Nyugat, fennállása tizedik évfordulójának örömére, szívesen kéri baráti vacsorára 1917 január 9-én, kedden este fél 9-re a Hungáriába.

Öltözet utcai ruha. Tessék az idemellékelt levelezőlapon tudatni, számíthatunk-e jövetelére.

Szeretettel
Ignotus

1838. HENDEL Ödön – BABITSNAK

[Újpest, 1917. jan. 5.]

Kedves Barátom! Az arcképeidből egyet visszaadtál nekem. Illő, hogy pótoljam a mellékelt képpel. – Nagy örömmel hal-

lottam Aladártól, hogy a Tisztítóhelyed első éneke megjelent.
Még ma megszerzem magamnak a gyönyörűséget, melyre rég
áhítozom. Ihletett kedvet a többi énekhez! Szeretettel köszönt
e nagy dátum alkalmából

Ödön

1917 I. 5.

1839. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 5. után]

ADY ENDRÉNÉ BONCZA BERTUKA fájdalomtól megren-
dülten tudatja úgy a saját mint hozzátartozói nevében, hogy
a legjobb apa, testvér, rokon, barát és ember

BONCZA MIKLÓS

1917 január 5-én délelőtt 11 órakor hosszas szenvedés után jobb
létre költözött. Vasárnap délután 3 órakor temették el Pestszent-
lőrincen.

Emléke legyen áldott.

Özv. TÖRÖK KÁROLYNÉ	ADY ENDRE	TÖRÖK KÁROLY
BONCZA BERTA	veje	öccse
testvére		

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihálynak

Budapest

Reviczky ucca-7.

1840. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 5. után]

Kedves Mihályom! A könyveket bevittem a könyvtárba és mivel éppen ma kaptam a sorozási behívómat hát értesítelek hogy 19-én reggel 8-ra idéztek be. A 94-esek között a behívó cédula szerint a lajstrom számom 5. Holnap délután nem jövök el.

Üdv
A.

**1841. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK**

[Szekszárd, 1917. jan. 9.]

Tehát hiába vártunk 31 én, a ki megígérte az nem jött sőt még csak egy betűt sem irtál, pedig tudhatod hogy vártalak, de bár irtál volna a Pistának elküldött pénzekről, vagy hogy mennyiben jársz utána öcséd ügyének szegény fiutól mi semit sem kaptunk azóta, bizony sok az aggodásom miatta, a mit csak tehettek Imrével tegyetek meg minden lehető és pedig minél előbb hogy segítve lenne rajta, most már sürgönyözni lehet, tudakozodtam itt a hivatalban de azt mondják hogy hiába fizetem itt meg a választ, a válasz cédulát nem kézbesítik neki tehát a pénz csak elvész és mi még sem tudhatunk tőle semmit pénzt sürgönyileg küldeni most sem lehet, Szilassitól sem tudhattál meg semit legalább hallgatásodból ezt kell következtetnem, tudakozodj tehát más felé, talán ha bemennél a keresztyén ifjusági egyletbe<n> a titkár Úr talán utba igazithatna a miatt hogy hol lehetne Pisti előléptetését megtalálni és hogy lehetne igazolni, még egyszer kérlek tegyetek

meg minden lehető és pedig minél előbb, igazán vétkezünk ha annyit hagyjuk szenvedni szegény fiamat, csokol szerető Anyád.

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály főgimn.

tanár Urnak

Budapest

Revicky utca 7 sz. III emelet

**1842. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK**

[Sennye, 1917. jan. 9.]

Sennye jan. 9 én 1917

Kedves Babits

E hó 17 én jövök Budapestre talán nyolc napra. Kérem írja meg azon a héten fog e nekem idejéből egy-két órát szánhatni hogy a verseket átnézzük együtt? Elhoznám azok kéziratait is hogy a kérés helyeket megmutassam. Nem egészen aktuális ugyan ez a dolog, de halogatni nem szeretem, s ezért nagyon hálás volnék ha lehetőségessé tenné. Ha később jobban ráérme el is halaszthatnám az utamat, bár kissé bajosan – ezért kérem hogy feleljen ide. Ha lehet most, jó volna ha azt is megírhatná mikor fog ráérni hogy többi tervemet e szerint osszam be – de ez már csak kényelem kérdése.

A könyv ezuttal oly keservesen készül, már harmadszor küldöm vissza a nyomdába, remélem hogy ezuttal utoljára, s hogy most már mégis nemsokára meg fog jelenhetni.

Szíves válaszát várva sokszor üdvözlö

Békássy Istvánné

1843. MOHOLY-NAGY László – BABITSNAK

[Ogyessza, 1917. jan. 9.]
1917 I. 9

A nagy hóból, ködből, csöndeskés télből küldöm kedves Tanár
Urnak legmélyebb tiszteletemet

Nagy László

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály úrnak
Budapest, VIII
Reviczky utca

1844. A KERESZTYÉN IFJÚSÁGI EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 10. után]

Babits Mihály urnak

Bpest Reviczky u 7

Van szerencsém értesíteni, hogy a Keresztyén Ifjusági Egyesületek Világszövetségének petrogradi hadifogoly gyámolító irodája eredeti nyugtával kelettel arról tudósít bennünket, hogy Babits István hadifogoly keresztül utazott ..... állomáson.

Címe a következő: Berezovka Zabajkalskaja

Megjegyzés: Az általunk I/10 elküldött 80 Kr. azaz 27 Rub.
12 Kopeket megkapta; ugyszintén a XII/23 küldött 100 Kr.
azaz 33 90 Rub.
tisztelettel

Tomcsányi Jolán

1845. AZ ÚJ IDŐK – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 12.]

Budapest, 1917. I. 12

Nagyon tisztelt Uram!

Az Új Idők Szerkesztősége arra kéri, legyen szíves Arany Jánosról a közeledő nevezetes évforduló alkalmából egy 2-3 hasábra terjedő cikket írni. Azt hisszük, hogy a tárgy kedvére lesz s reméljük, hogy a megírásban semmi sem akadályozza. Nagyon örülnénk, ha a kéziratot lehetőleg egy hét múlva már meg is kaphatnánk.

Engedje meg, hogy egyben ide csatoljam az Új Idők vers-rovatának szerkesztője, Balla kollegám egy instanciáját is: költeményt kér öntől, ugyebár remélheti, hogy kap is.

Szíves elhatározásáról kérjük értesítését s vagyunk

kitűnő tisztelettel
az Új Idők Szerkesztősége
Lyka Károly

1846. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. jan. 14.]

Kedves Misi! Uj év óta már 2-szer irtunk Neked hogy ird meg elment-e a Pistinek szánt pénz? és mikor? és hogyan? két részletben. Aztán ird meg azt is hogy Szilasy tud-e már valamit Pisti kinevezésére vonatkozólag?! Már ennyi idő alatt csak felelték a parancsnokságtól. Tegnap kaptunk Pistitől egy kártyát dec. 3-ikáról. Ezen is nagyon kér hogy kövessünk el mindent kinevezésének megtudakolására és beigazolására, hogy fogsága türhetőbb legyen. Kérd meg tehát még egyszer Szilasit s ha van még olyan ismerősöd aki utána nézhet.

Pisti megint írja hogy havonként küldjünk pénzt neki, ugy látszik még mindig nem kapott meg semmit tőlünk. Kérlek szépen most már felelj soraimra! Csókol Angyal.

Szekszárd, 1917. jan. 14.

Pista cime: Kriegsgefangener Rotte 200.
Baracke: 72. Beresowka, Zabajkalsk.
Ostsiberien.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

főgimn. tanár Ur.

Budapest

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

1847. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK

[Szombathely, 1917. jan. 15.]
Szombathely jan. 15 én 1917.

Nagyságos Uram

E hónap 24 vagy 25 én Budapestre jövök néhány napra. Magammal fogom hozni a Browning essayt s még valami más fiam írásai közül. Nagyon szeretném ezeket személyesen átadni és egyben újra tanácsát kérni Feri néhány más írásának dolgában. Kérem ne vegye rossz néven hogy ezekkel mindig zavarom, de az érzésem senki más nem tud elfogadni bírálul – így tanácsadóul sem – amint az ő műveiről van szó, talán mert tudom hogy ő is így érzett volna. Tanácsra pedig nagyon szükségem van, jóformán csak most látom világosan hogy milyen nagy dologba kezdtem írásai rendezésével, s hogy másképp kellett volna kezdenem. De erről majd szóval, ha lesz olyan jó és lehetővé teszi hogy beszélhessünk róla. Nagyon kérem erre, és arra is: írja meg nekem (ide Szombathelyre) hogy az esetben ha nincs terhére a dolog, melyik napon fog ráérni 26 tól 30 áig, s mily órában találhatom otthon (de a pontos címet kérem) vagy hogy inkább engem keres e föl a Bristol-szállóban?

Őszinte tisztelettel üdvözli
Békássy Istvánné

1848. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 15.]

Mélyen tisztelt Uram,
Fenyő ur kéri: legyen szives e levél átadójának a felajánlott

régi Nyugat-számokat kiadatni, – Ignotus úr pedig Békássy könyvét s a Mireiot kéri.

Kiváló tisztelettel
Havas Irén

1917. I. 15

**1849. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK**

[Budapest, 1917. jan. 18.]

Kedves Babits

Szivességét nagyon köszönöm. Ha teheti jöjjön kérem holnap szombaton négy óra felé. Én ezuttal egy rokonomnál lakom, özv. gf. Ark Nándornénál, Rózsa utca 67, Andrássy ut sarkán – de itt is épen oly zavartalanul foglalkozhatunk mint ha szállodában volnék, csak mondja hogy hozzám jön (földszint) Viszontlátásig sokszor üdvözlí

Békássy Istvánné

Jan. 18 án 1917.

1850. BABITS – BABITS Angyalnak

[Budapest, 1917. jan. 22. előtt]

[Hiányzik]

1851. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. jan. 22.]

Kedves Misi! Ma kaptuk meg leveledet. Tehát a legközelebbi napokban ismét küldsz 80 K.-át Pisti címére s így mi akkor most nem küldünk, hanem majd 1-2 hét múlva. Mi is jobb szeretnénk ha most a Keresk. Bank által küldenéd és pedig Rubelokba átváltva, így kéri Pisti decz 11.-ről szóló lapján és azt is kéri hogy a Russisches Hilfcomitée Stockholm, Hotel Continenál közvetítésével történjen a küldés, mert mint írja így legbiztosab. Pistitől uj év óta 3 lap érkezett, ezeken már pontosabb címet ír, ez a következő: B. I. einj. Frein. Korp. Kriegsgefangener, Rotte 200, Baracke 72, Beresowka, Zabajkalskaja, Ostsiberien.

A pénzt kettős borítékba kell tenni, az egyik Pisti címére szóljon s ebbe legyen a pénz s ezt egy nagyobb borítékban a Stockholmi címre küldeni. Remélem ha Aladár átesik a sorozáson irsz róla és egyebekről is. Csókolunk

Angyal.

1917. jan. 22.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

főgimn. tanár Úr.

Budapest.

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

1852. PAULAY Erzsi – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 22.]

Bpest 917 – I – 22

Kedves Uram! Nagyon örülnék ha holnap, kedden d.u. illatos feketekávéra szerencsételtetne! Három órától kezdve örömmel várja igaz tisztelője

Paulay Erzsi

1853. BABITS – AZ ÚJ IDŐKNEK

[Budapest, 1917. jan. 23. előtt]

[Hiányzik]

1854. AZ ÚJ IDŐK – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 23.]

Budapest, 1917. I. 23.

Nagyon tisztelt Uram!

Köszönöm szíves értesítését s kérem, legyen szíves a cikk kéziratát e hét folyamán, lehetőleg péntekig hozzánk juttatni. Így még nem késik a közlés. Szívélyes üdvözzellettel köszönti

Kész híve
Lyka Károly

1855. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 26.]
26. I. 1917.

Nagyságos Uram

Nagyon örülnék ha mindjárt ma délután eljöhetne, talán 5 és 7 óra között? (Ha akadályozva volna kérem mondjon más időt) itt a Bristol szállóban várom.

Szívélyesen üdvözlí
Békássy Istvánné

1856. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 26–30. között]

Kedves Babits

Nagyon szeretném még egy percre látni, sokat gondolkodtam azon amit beszéltünk, s több dolog van amit néhány szóval elintézhetnénk míg még itt vagyok. Szerdán " 4 től egész délután itthon leszek, ha teheti kérem jöjjön el egy percre akár mily órában. Ha lehetetlen volna akkor majd levélileg.

Sokszor üdvözlí
Békássy Istvánné

1857. FENYŐ Miksa – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 27.]

Kedves Uram,
nagyon örülnénk, ha hétfő este vacsorára szerencsénk volna
önhöz. Alma-u 6. alatt lakunk; a városmajor-u. mellékutcája.
Adyék és Schöpfliné is ott lesznek. Szíves kézzszorítással

Fenyő

1917 jan. 27

1858. HERCZEG Ferenc – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 30.]

917. jan. 30.

Tisztelt és Kedves Uram,

több napi távollétem után megtaláltam a Hadsegélyzőben az
Ön gyönyörű könyvét. Úgy látom, Ön nagyon megörült neki,
hogy a száműzetése rövidebb lejárata volt, mint a firenzei Mes-
teré és jókedvében túlbecsülte és erősen túlfizette az én meg-
szégyenítően szegényes szolgálataimat. Mégis pirulás nélkül
és örömmel fogadom a remek kötetet, mert úgy érzem, valami
bensőbb vonatkozást teremt köztem és Ön között, akit mint
embert és írókat egyformán tiszteletreméltónak és rokonszen-
vesnek találok. Fogadja kérem hálás köszönetem kifejezését.
Szívesen köszönti tisztelő igaz híve

Herczeg Ferencz.

1859. PAULAY Erzsi – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jan. 30.]
– 917 – jan – 30

Kedves Uram! Nagyon kérem, ha Önnek mindegy, ne holnap de holnapután 3-4 között fáradjon hozzám! Üdvözlettel biztosan várja

Paulay Erzsi

**1860. A TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK
SZABAD ISKOLÁJA
– BABITSNAK**

[Budapest, 1917. jan.]
Budapest, 1917. január hó

Igen tisztelt Uram!

A Társadalomtudományok Szabad Iskolája igazgatóságának megbízásából van szerencsém felkérni, hogy a következő kérésről Казинчы 1/2 órás előadást tartani sziveskedjék.

A Szabad Iskola ez évfolyama február és március hónapokra terjed. Az előadások szerdán, csütörtökön és pénteken este 7–9-ig lesznek.

Igen kérem szíves értesítését, hogy mely időtájban óhajtja előadását megtartani.

Kitünő tisztelettel
Dr Rónai

~~Babits Mihály Urnak~~
~~Budapest~~

1861. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Bozen, 1917. febr. előtt]

Uton. Az óriási hegyek közül megérkeztünk a kis Bózeni síkra. Erősen havazik, de azt mondják, hogy itt februárban már gyönyörű idő van. A hegyek retteneteseek! Jaj, csak föl ne kelljen nézni! Mindőtök <...> üdv.

<...> barátod

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

Budapest

Reviczky utca 7.

III. em.

1862. BABITS Angyal és BABITS Mihályné KELEMEN Auróra – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. febr. 2.]

Kedves Misi! Azóta talán már elküldted a második rész pénzt is Pistának, kérlek írd meg mikor? Legközelebb megint küldünk pénzt s kérünk hogy a Ker. Bank által Stokholmon keresztül ahogy Pisti kérte adasd [:fel:], most annál inkább fontos a pénz odaérése, mert mint Bimbistől értesültünk Pisti csak zugsführer neveztetett ki s így nem kaphat jobb ellátás<a>tt. Bimbis írta azt is hogy Aladár nem vált be, tehát egy időre megint nyugodtan lehettek. Pistitől nem kaptál mostanában kártyát? nekünk dec. 11.-ről írt utoljára ő is és Sanyi is. Válaszodat nagyon kérem. Anyi kérdi hogy van-e elég szened és nem-e nagyon hideg a lakásod?

Csókolunk sokszor

Angyus. Szekszárd, 1917. II./2.

Anyi azt parancsolja írj magadról, szeretettel várja Anyád,
febr 2 án

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály

főgimn. tanár Urnak

Budapest.

VIII. Reviczky utca 7. sz. III. e.

1863. BABITS István – BABITSNAK

[Berezovka, 1917. febr. 5.]

Lieber Bruder! In der Mitte Jänners hab' ich von zu Hause zwei Karten bekommen; von der Tante Helene (Okt. 24.) und von Angela |:(Okt 28):|. Es scheint, daß die sämtliche von Orenburg abgeschickte Karten erhalten sind; leider nach Sibirien liefert die Post nicht so genau. Diese waren von Ungarn die erste und bisher die einzige Nachrichten. Die erste Geldsendung (47·75 Rubel) ist auch angekommen, aber noch liegt auf der Post. Ich habe durch die Mitteilung der Gattin Alexanders erfahren, dass Herr Dörnyei verwundet in Gefangenschaft geraten ist. Wann habt Ihr von mir die erste Verständigung erhalten? Bitte sehr Dich, schicke mir einige französische und deutsche Bücher, dann in ungarischer Sprache: Katona: Jus privatum; Grész Leó: Algebra u. geometria; Jászi Oszkár: Die Entfaltung der nationellen Staaten; Gábrriel Kovács dr: Socialismus (in der Stempel-sammlung). Das rote Kreuz

wird sich im Kriegsministerium nach meiner Ernennung erkundigen. Bist Du noch nicht assentiert worden? Was ist mit Stefan Kiss und Tibor Halassy?

Vielmal Grüsse!

Berezovka am 5. ten Feber. 1917.

[Címzés:]

Wohlgeboren

Fräulein Augele v. Babits

Szekszárd

/ Comitát Tolna/

Hongrie – Ungarn

1864. BÉKÁSSY Elemérné – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. 6.]

Budapest. 917. II. 6.

I. Somlói ut 29.

Kedves Babits!

Schöpflint kértem hogy egyik délután amikor ráérnek mondják be magukat hozzánk egy csésze teára. Kedves lenne ha Maga is ellátogatna akkor ide ebbe a behavazott házba. Olyan mint egy darab tortamaradék sok sok tejszinhabbal, de ha nem sietnek akkor a tejszinhab csokoládévá változik.

Sok szives üdvözlettel

Békássy Elemérné

1865. SURÁNYI Miklós – BABITSNAK

[Máramarossziget, 1917. febr. 7.]

Kedves Barátom,

nem tudom, emlékezel-e még gimnazista korodból egy hosszú, sovány, barna fiura, Surányi Miklós nevűre, a ki egy osztállyal feljebb járt, mint te és az önképzőkörbenerős barátságot kötött veled, irodalmi elvtársával. Bizony régen elmúlt mindez, te azóta nagy író lettél – én sok léha lumpolás, betegeskedés, néma szemlélődés és olvasgatás után végre most jutottam oda, hogy megszólaljak.

Regényem, a Trianoni páva, a mely először a Hét-ben jelent meg, most Singer és Wolfner kiadásában könyvben lát napvilágot. Arra kérlek, hogy ha kedved volna gyerekkori barátságunkat felujítani, olvasd el s írd róla valhol, talán a Nyugatban. Ne érts, kérlek, félre. Nem azt kérem, hogy légy elnéző, jóakaratu és barátságos. Nekem az kell, hogy te foglalkozzál vele. Büszke és boldog volnék, ha objektív véleményedet hallanám és könyvemről Babits Mihály érdemesnek tartaná, hogy írjon.

Tudom, hogy nem éppen szerény a kérés, a mivel eléd állok. De talán a pécsi zirci gimnáziumban hagyott szép gyerekkorunkra való hivatkozás kedvet ad neked arra, hogy egy könyvet elolvass, a mi semmi mással nem biztat, mint időtöltéssel.

Én most Máramarosszigeten élek, mint a vármegye főlevéltárosa. Belső hadszíntéren vagyunk s míg könyvem ide-ér és innen eljut hozzád, hónapok telhetnek el. Addig is, míg az általam küldött könyvet megkapnád, talán átnézhetnéd a Nyugat példányát. Képzelheted, milyen jó reklám volna a könyvnek és tisztesség nekem, ha a regényről minél előbb írni sziveskednél. Azt hiszem, egy rövidke választ – ide a vármegyeházára – szabad tőled várnom. Addig is előre megköszöni

baráti érdeklődésedet, a melyért nagyon hálás s neked minden jókat kíván

Máramarossziget, 1917 II/7

őszinte, igaz tisztelőd
Surányi Miklós

1866. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. febr. 12.]

Kedves Misi! Imrétől tudom hogy Pistának uj év óta két izben küldöttél 80–80-koronát, mi a napokban az itteni postával Sveic felé küldtünk 60 koronát de remélem hogy még e hóban ismét küldhetek nekie, és akkor ugy szeretném ha ismét ugy mint első izben Pista által kívánt adresse szerint Stokholm felé te küldenéd el rubelekben a mint ezt októberben küldted és a mit mint Imrének írta már december közepén Orenburgból eddig már bizonyosan megkapott, most talán majd előbb kezeihez juthat ha el nem viszik Berezovkából, – Irj már mit csinálsz mitsem tudok rolad, ebben a szigoru télben van e meleg szobád? olvasom hogy a fővárosban sincs elég szén, neked talán Fekete szerzett, írd meg hogy vagy? félek hogy össze vissza hütöd magad ott a magasban és meg is betegedhetsz, jó lesz csak egy szobát fűtetned hogy az mindig egyformán meleg lehessen, éjjel tudom megfázol sokat gondolok Reád ugy szegény Pistire is ebben a zord télben, valljon meddig tart még e borzasztó csapás rajtunk, szegény foglyunk kibírja e a reá mért nyomorúságokat, sajnos hogy szegény Pistikánk kinevezését nem bírjuk megtalálni pedig valoszinűnek látszik hisz a többi bajtársra is aug. 3 án lett kinevezve, írd már mert attól

félek hogy beteg vagy a sok meghülestől, Lici tegnap írt de rólad egy betűt sem, tehát mi van veled elfeledted édes anyád letezését a ki egyébként csokol szeretettel.

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály főgimnáziumi

tanár Urnak

Budapesten

Revicky utca 7 sz. III emelet.

**1867. REKTORISZ Lajosné HALASI Melanie
– BABITSNAK**

[Budapest, 1917. febr. 12.]

Kedves Misi,

Pesten vagyok, és szeretnék veled találkozni. Ha teheted, jöjj el kedden |:13 án:| délután 4-5 óra között, az Astóriába, itt vagyok szállva. Ha pedig kedden nem jöhetsz, ird meg, hogy mely napon várhatlak ugyanebben az órában. Egyébként szeretnék a pénteki felolvasásodon jelen lenni, kérlek tarts fenn részemre jegyeket, majd holnap megmondom, hogy 2-vagy 3 szükséges. Angyus nem jön fel véletlenül erre az alkalomra? – Tehát a viszontlátásig csókol

Rektoriszné Melanie.

[Címzés:]

Nagyságos

Babits Mihály

főgymn. tanár Urnak

Budapest

Reviczky utca 7. III.

1868. AZ ÚJ IDŐK – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. 12.]

Budapest, 1917. II. 12.

Nagyon tisztelt uram!

Az Új Időknek azt a számát, amely Arany Jánossal foglalkozik, különböző okokból már ezen a héten kell sajtó alá készítenünk. Ez kényszerít arra a kérelemre, hogy a szívesen megígért cikket már e héten szíveskedjék a Szerkesztőségbe juttatni. Előre is köszönetet mond előzékenysegeért

kiváló tisztelettel
az Új Idők Szerkesztősége
Lyka Károly

1869. BABITS – WOLFNER Józsefnek

[Budapest, 1917. febr. 14. előtt]

[Hiányzik]

1870. WOLFNER József – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. 15.]

Kedves Uram! Néhány heti üdülés után tegnap érkeztem haza a Tátrából és íróasztalomon találtam szíves levelét. – Soraira csak az a megjegyzésem, hogy én egész életemben mindenkihez szeretettel voltam és vagyok, még akkor is, ha érdemetlenről van szó, hogyne lennék tehát a legnagyobb

szeretettel éppen Babits Mihály iránt! Ezért pedig nekem a legcsekélyebb köszönet, még kevésbé hála nem jár. Örülni fogok ha a jövőben bármiben kedves Uram segítségére lehetek.

A küldött Dante fordítást nagyon köszönöm. Maga a könyv kialakítása gyönyörű szép, a tartalma pedig igazi művész munkája; nagy gyönyörűséggel olvastam belőle már régebben néhány fejezetet.

Dolgozik már a nekünk ígért munkán? – Teljes jó egészséget, jó idegeket kíván és

szívből köszönti
Wolfner József

Bp. 1917. II. 15.

1871. KARINTHY Frigyes – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. 16.]

Drága Babits Mihály,

muszáj, hogy rögtön megírjam Neked, milyen jót és helyeset irtál a Nyugatba, „Kritika” címen – olyan igazad van, hogy röhögtem, mint valami jó viccen (hiszen tulajdonképpen a jó viccen is azért nevet az ember, mert a jó vicc az egyszerű igazságot mondja ki, örömeben kacag az ember) Egyébként azért is érdekelt, mert épen most olvastam a Gólyakalifát és hogy cikkednek mennyire igaza van, annak jellemzéséről elmondom, hogy az egyetlen dolog, amit a kételkedő emberről szóló elsőrangú „szenzációs” történetben kifogásoltam, a regény címe, ami nagyon is elvont, átvitt, irodalmias (ilyennek persze kitűnő) nem eléggé népszerű. H. G. Wells, akinél pedig Te jobb író vagy (szerény, de egyedül helyes és ellentmondást nem tűrő nézetem szerint), nem riadt volna vissza ilyen pony-

vacimektől, mint pl. „A kétlelkű ember” vagy mit tudom én, és neki lett volna igaza, mert ilyen címmel több ember veszi meg a könyvet – már pedig a jó <művek> könyv, mint dicséretesen mondd, nem a kritikusoknak íródik, hanem a közönségnek, szóval minél több embernek.

A Gólyakalifáról különben most írok a P. N.-be.

Isten áldjon meg, édes Babits Mihály, s hogy vagy? Gondolj rám néha, ha ráérsz.

Bpest 1917 febr 16

Szeretettel ölel
Karinthy Frigyes

1872. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. febr. 17.]

Kedves Misi! A mai postával küldtünk címedre ismét száz koronát hogy továbbítsd Pista részére úgy azon az uton a hogy az első pénz küldemény ment Orenburg felé csak hogy most Beresowkára hisz tudod a címét és váltsd be rubelekbe két borítékot készíts, az egyiket Pista címére de most már bátran lehet kadett aspirantnak írni mert a napokban kaptam Wienből a hadifoglyok tudósító irodából értesítést mely szerint ő kinevezetett, Bimbisnek lemásoltam az egész értesítést szórol szóra, menj hozzájuk és olvasd el hisz te jó német vagy, bár csak változtatna ezen körülmény nehéz fogságán, én meg is sürgönyöztem Pistának adná a jó Isten hogy megkapja! tehát kérek lásd el minél előbb a pénzküldést úgy a hogy az elsőt a dán konzul útján a Stokholmi adresszra, nem irtad meg hogy másodszor küldtél-e 80 koronát és hogyan? Alig várom a holnapi

lapot hogy olvashassak az előadásról a melyet az Urániában tartottál, irhattál volna róla édes anyádnak, valljon Gizik ott voltak e? hát Bimbis?

Melanie megkeresett e a ki most Pesten lakik az Astoriában?

Én nem kaptam Pistától December óta semit hát te vagy Bimbis kaptatok e?

Gondolj már haza is és írd mielőbb, nem e vagy agyon hülve ebben a fagyos időben remélem vigyázasz egészségedre, írd mikor ment el Pisti pénze

csokol szerető Anyád.

Febr 17. 1917

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály főgimnáziumi

tanár Uram

Budapest

Revicky utca 7 sz.

III emelet

1873. AZ ÚJ IDŐK – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. 17.]

Budapest, 1917.február 17

Igen tisztelt Uram!

Az Arany János cikkekre legkésőbb hétfőn délelőtt okvetlenül szükségünk volna, hogy a legközelebbi számban megjelenhessen.

Nagyon kérjük, hogy – amint ezt már megígérni méltóz-

tatott – a cikket, legkésőbb hétfő délelőtt feltétlenül hozzánk juttatni méltóztassék.

Kiváló tisztelettel
Az Új Idők szerkesztősége]
Balla Ignác

1874. BABITS – AZ ÚJ IDŐKNEK

[Budapest, 1917. febr. 17. és 19. között]

Az ígért cikket mellékelve küldi
üdvözlettel

Babits

Nagyon és okvetlen kérek egy korrekturát!

1875. AZ ÚJ IDŐK – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. 19.]
Budapest, 1917, febr. 19.

Igen tisztelt Uram,

köszönöm: a kéziratot megkaptam. De sajnos, kefelevonatra már nem küldhetem, mert az Új Időket már holnap reggel tördeljük és így nem futja időből. De ha föltétlenül óhajtana korrekturát csinálni; kerem, sziveskedjék holnap, azaz kedden délelőtt elfáradni a Budapest Hírlap nyomdájába, a harmadik emeletre (ott tördelem a lapot) és ott rendelkezésére áll a levonat.

Őszinte híve
Balla Ignác

**1876. A RÉVAI TESTVÉREK IRODALMI INTÉZET RT.
– BABITSNAK**

[Budapest, 1917, febr. 23.]
Budapest, 1917. február 23.

Nagyságos
Babits Mihály urnak,

B u d a p e s t .

Kozma Andor befejezte Faust második részének fordítását és ebből egy pár részletet igazgatóságunk tagjai és néhány meghívott érdeklődő körében fel fog olvasni egy szerény hadivacsora alkalmával, melyet f. hó 28-án, szerdán este fél 8 órakor Bálónénál /Ráday-utca 57. alatt/ rendezünk. –

A szerzővel együtt igen örvendenénk, ha ez alkalommal Nagyságodhoz is lehetne szerencsénk, –

Bizton számítva szíves megjelenésére vagyok

kiváló tisztelettel
kész hive
Révai Mór

Választ kérek.

1877. VAJDA Géza – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. 23.]

Mélyen tisztelt Babits Úr!

Élvezettel olvastuk „Gólyakalifa” című regényét, s igazán nagy figyelemmel kísértük Táborny Elemér életfolyását. Egész idő alatt éreztük és felfogtuk a tulfinomodott és elkényeztetett lé-

lek küzdelmét, lényének (képzelt) kettősségével – egész az utolsó oldalig. Itt azonban megakadtunk azon a gondolon, hogy a második, a képzelt lény halála folytán Táborny Elemér is meghal. Sokat és alaposan gondolkodtunk ezen és két féle eredményre jutottunk. Egyrészt azt hisszük, hogy ha ezen második én-ek élete tényleges volna, úgy Etelkának is meg kellett volna hálnia, mikor alteregoját megölték; ha pedig csak beteges képzelődés volna a második élet, úgy ennek eseményei Elemérnél sem lehetnek a halál okozói. Gondoltunk még arra is, hogy talán ezzel akarta az író kifejezésre juttatni azon érzését, mely szerint nem tudhatjuk melyik az igazi életünk, s melyik életünk – álom.

Nagyon kérjük sziveskedjék felfogását velünk közölni, s maradok több tisztelője nevében előre is

hálás köszönettel
Vajda Géza

Budapest, 1917. II. 23.

Cimem. Vajda Géza, Bpest, Magyar Általános Hitelbank,
József tér 3. IV. em. 30.

1878. KÖNIG György – BABITSNAK

[Balatonfüred, 1917. febr. 25.]

Kedves Mihály, itteni üdülésem már végéhez közeledik s két hét múlva talán már Pesten is vagyok. A sanatorium igen jó, sem élelemben, sem fűtésben egyáltalán nem volt hiány. Itt fürdőzik tisztelőd, ifjú Gaal Mócsi is, nagy örömeire számos fiatal zsidó lánynak, kiknek mára egész kabaré műsort írt össze.

Őszinte barátsággal ölel

König György

Bf. 1917. II. 25

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály
úrnak
Budapest
VIII. Reviczky u. 7.

1879. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. febr. 27.]

Kedves Misi! Már vagy két hete hogy ismét küldtünk 100 K.-át s kértünk hogy add fel megint Pisti részére Stockholmon keresztül a dán konzul utján. Légy szíves és írd meg pár sorban megkaptad-e a pénzt és elküldted-e már? Azt már írta neked Anyi hogy Pista kadettaspiránt lett, talán a dán konzul utján lehet ezt is tudatni Pisti fogoly táborával. Bimbisnek elküldtük az erről szóló írást, mert akkor nem akartunk Téged zavarni vele, éppen az Urániai előadás előtt. De most nagyon kérünk nézzetek utána Imrével együtt a dolognak. Ma kaptunk Pistitől egy kártyát dec. 26.-ról ezen is arra kér hogy csak Stokholmon keresztül küldjük a pénzt és hogy nézzünk utána a kinevezésének. A Pesti Naplóban és az Ujságban olvastunk az előadásodról, de azért már nagyon szeretnénk a Te leveledből is hallani róla. Van-e szened? meleg-e a lakásod? Felelj mindenre! Csókolunk sokszor

Angyal.

Szekszárd, 1917. II./27.

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály

főgimn. tanár Ur
Budapest
VIII. Reviczky utca 7. sz. III. e.

1880. BABITS István – BABITSNAK

[Berezovka, 1917. febr. 27.]
Berezovka, aus 27-sten Feber 17

Mein lieber Bruder! Bis jetzt habe ich von Dir keine einzige Karte erhalten; schon verdächtige Dich, daß vielleicht nicht schreibst.

Ich habe von zu Hause deutsche Bücher gebeten, dann die folgende ungarische: Katona: Jus privatum; Grész Leo: Algebra und Geometria; Oskar Jászi: Die Entfaltung der nationellen Staaten; Gabriel Kovács: Der Socialismus (in der Sammlung Stampfel). Willst Du die Güte haben diese mir auszuwählen.

Ich bin froh, daß Du noch bis Neujahr nicht eingestellt bist, und wundere mich darüber, daß Du wieder in Gimnazium lehrst.

Mit Grüße
Stefi

[Címzés:]
Wohlgeboren Herrn Professor
Michael v. Babits
Budapest
VIII. Reviczky-ut 7.
Hongrie

1881. HATVANY Lajos – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. körül]

Igen tisztelt Tanár úr!

Ön nem journalista – nem is akar azzá lenni. Mégsem hiszem, hogy tisztán írói és költői működésének ártana vagy árthatna, ha verseit, tanulmányait vagy kisebb regényeit, (mint teszem a Golyakalifá-t, azaz ily terjedelmű beszélyt) lapban tenné közzé. Engem pedig, ki a Pesti Napló irodalmi rovatát vezetem, nagyon boldoggá tenne minden ilyszerű közleményével.

Nem vállalná a Pesti Napló számára megírandó Arany-cikket, az Arany-jubileum alkalmából? S ha könyvről van mondanivalója, még pedig olyanfórmán, hogy nem csak magánvéleményét akarja közölni egy magántársasággal, szóval nem csak írói szenvedelmét akarja néhány amateur öröme a Nyugatban kielégíteni, – hanem a könyv írójának akar közönséget toborozni, nem hiszi-e kedves tanár úr és ugy-e megengedi, hogy így szólítsam, barátom, hogy ilyenkor jó ha az embernek lap áll a rendelkezésére? Márpedig a Pesti Napló (amíg részem lesz benne) mindég, minden pillanatban és minden situációban Babits Mihály rendelkezésére áll. (Bár már tavaly, anno Dunántúli is mondhatta volna ezt!)

Szives választát várom – igaz tisztelettel

Hatvany Lajosa

1882. BABITS – HATVANY Lajosnak

[Budapest, 1917. febr. körül]

Mélyen tisztelt Uram!

Becsés és megtisztelő levelét megkaptam; válaszom azért késett,

mert szerettem volna küldeni is mellette valamit: de |:most:| nem tudok. Arany-<...>cikket <s>nem ígérhetek: már megelőzőleg ígértem más helyre és úgy lehet, azt sem tudom megcsinálni. Azonban nagyon remélem hogy mostani nagy akadályozásaim hamar elmúlnak: s akkor nagy örömmel és készséggel fogom a Pesti Napló rendelkezésére bocsátani dolgozataimat.

Engedje meg hogy ez alkalommal kifejezzem örömömet azon hogy egy nagy lap vezetését átvette: kétségkívül nyereség lesz ez az irodalom számára is! Még egyszer bocsánatát kérem e válasz késéséért és maradok őszinte üdvözlettel

igaz tisztelője s lekötelezett hive
Babits Mihály

1883. AZ ISONZÓMENTI TÁROGATÓ – BABITSNAK

[Olaszország, 1917. febr.]

Tekintetes

Babits Mihály Urnak,

Budapest

Zászlóaljunk – a m. kir. nagyvárad V/4. népfelkelő gyalog zászlóalj jubileumot ül. Ez év március havában tölti a harctéren a 30-ik hónapot, melyet zászlóaljunk – mely eddig a boszniai, montenegrói, albániai harctereken szolgálta fegyverrel a kezében, lelkesedéssel szívében a Királyt és a Hazát, – az olasz harctéren ér meg.

Ez alkalomból a nagy idők igénytelen emléke, az „Isonzómenti Tárogató” harctéri újságunk ünnepi számot ad ki, mely alkalomból a közélet és irodalom kitünőségeinek emléksoyait óhajtanánk közölni a m. kir. honvédségnek harctéri működéséről.

Arra kérjük, tisztelje meg lapunkat pár emléksorral s sziveskedjék ezeket alanti czimen elküldeni.

Előre is hálás köszönet kitüntető és kedves figyelméért!

Mély tisztelettel
Dr Váradi Ödön főhadnagy
az „Isonzómenti Tárogató” szerkesztője.

Czim:

Dr. Váradi Ödön főhadnagy
m. kir. V/4. népf. gy. zászlóalj, törzs,
382. tábori posta

1884. BABITS – KNER Izidornak

[Budapest, 1917. febr. 28. után]

Mélyen tisztelt Uram!

A jelzett kötet számára a kért novellákat úgy Önnnek mint Kosztolányi Dezső barátomnak a legnagyobb készséggel átengedem.

A kötet magamat is a legnagyobb mértékben érdekelni fog.

Őszinte hive és tisztelője
Babits Mihály

1885. BALÁZS Béla – BABITSNAK

[Budapest, 1917. febr. és márc. körül]

Kedves Mihály

Vártalak szombaton, hogy megmondjad, mit határozottál tervezett „akadémiánk” dolgában. Én <az> előterjesztettem pro-

posíciódat Dienes Valériát illetőleg es örömmel fogadták. Azóta valószínűleg már fel is kérték őt (es Dienes Pált is) hogy előadásokat tartsanak. Kérlek még egyszer, hogy szánd rá magad te is. Ha <nem> sokallod <az> a rendszeres tanfolyamot legalább egy es előadások tartására állj rá. Azt hiszem mindeképen szép és előkelő és üdvös lehetne egy akadémia melyet nem nyomorít meg a köteles népszerűség es sok örömről telhetnék benne.

Kérlek felelj legalább telefonon.

Üdvözl szeretettel
Balázs Béla

1886. IGNOTUS és FENYŐ Miksa – BABITSNAK

[Budapest, 1917. márc. 3.]

vasarnap delutan negy orakkor Lendvay utca 27 alatt varunk

ignotus es fenyoe.

[Címzés:]
babits budapest
revicky u = 7 =

1887. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma – BABITSNAK

[Sennye, 1917. márc. 5.]
Sennye. u. p. Rum. Vas vármegye

Marc. 5 én 1916.

Kedves Babits

A Nyugat szám lefoglalása késztet arra hogy ezt a levelet megírjam pedig nem tudom mi van itt a coulissák mögött, s így azt sem tudhatom feljogosít e ez az eset arra hogy most kifejezzem Magának mind azt az igazi, átgondolt és változhatlan tiszteletet amelyet a költészete iránt érzek – ahogyan én azt első felindulásban kifejezni szeretném.

De mindenesetre olyan időket élünk a melyekben a gondolat megkötésére törekvő tendenciák folyton erősödnek, ilyenkor nem árt ha mindazok akik még tudnak és mernek a maguk törvénye szerint gondolkodni, ezt egymásról tudják. S azért nem lehet időszerűtlen legalább ezt megírnom.

Mindnyájunk érdekében remélem hogy akiken mulik képesek lesznek mégis megérteni a költészetnek törvénycikkek s paragrafusok szerinti megítélésének lehetetlenségét. S milyen nevetségesen értelmetlen felfogás épen istenkáromlást látni oly igazi költészetben amely, bármiként fejezze ki, mégis önmagában mindig magasztos isten tisztelet! Olvasatlanul is tudom hogy a Fortissimo is az – s mennyire hálás volnék ha azt nekem elküldené! Jól esnék azt olvasni az értelmetlenség mostani uralkodása közepett.

Láttam hogy a lefoglalt szám Kosztolányi egy cikkét tartalmazta Feriről – de engedje remélnem hogy ez nem a nekem említett szándékának megmásítását jelenti – s hogy amit Feriről Maga irt – meg fog még jelenni? Nagyon sajnálnám ha |:nem:| úgy volna –

Egyébkint érdekelt hogy Kosztolányi irt, mert ő az egyetlen kit a Hungarian Poetry cikk még (persze Adyn kívül) névleg említ s kivel többet foglalkozik.

A „tanulmányok s jegyzetek” első kötetének össze állítását megkezdtem. S kérem – ha megvan – küldje vissza nekem az Iris-ballada angol fordítását, most látom hogy nincs más be-

fejezett leírása, s nem egészen emlékszem rá. Az elküldöttet még az eredeti cikkből másoltam.

Az ügyészség pedig vegye magára Feri „Tükrök” című megjegyzését s legyen boldog vele.

Szívélyesen, s őszinte megértéssel üdvözlí
Békássy Istvánné

1888. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1917. márc. 5.]

Igen tisztelt Uram,

Fenyő dr. ur megbizásából értesitem, hogy a ma esti találkozó közbejő<z>tt akadály miatt elmarad. Ha a szerkesztő urnak bármi fontosabb közölni valója lenne, felkeresi vagy küldönc utján fogja Önt értesíteni.

A vádtanács végzését idemellékelem.

Budapest, 1917. március 5.

Kiváló tisztelettel
Havas

1889. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1917. márc. 5.]

Tárgyalás kedden délelőtt 11 órakor Markó utca 27. II. 22.
<...>

Nyugat

[Címzés:]
Babits
Reviczky u. 1.

**1890. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK**

[Szekszárd, 1917. márc. 6.]

Kérlek légy szives és írd már valamit magadról, mert hidd el nekem hogy a lapok hírei nem csak megdöbbenetek de se-hogy sem vagyok vele megelégedve, azért nagyon szeretnék tőled levelet kapni hogy megnyugodhassam, remélem ezt tudósításoddal el is nyerem.

Arrol is írd édes Misim hogy Pisti pénze elment e azon az uton a melyet ő kívánt t.i. Stockholm felé, arra is kérlek nagyon hogy azt a Wienből kapott értesítést az ő előléptetéséről megőrizd hogy én vissza kaphassam, ma ismét irtam azon irodához és kértem őket hogy Pisti előléptetését ismételve hírül adják az orosz Vörös Keresztnek, bár meglenne már! Lehet e a konzulátus útján is tudatni? remélem utána jártál a mit tegyél meg minél előbb erre nem győzlek eléggé kérni édes Fiam! Írj kérlek csakhamar mert különben meg leplek Bpsten, csokol szeretettel édes anyád, márc. 6. 1917.

Nagyon szép a mit az „Uj Időkben” olvastam Tőled! Írj kérlek azonnal.

[Címzés:]
Tekintetes
Babits Mihály főgimnáziumi
tanár Urnak

Budapest
Revicky utca 7 sz.
III emelet

1891. HARMATH Gizella – BABITSNAK

[Torda, 1917. márc. 9.]

Kéréssel fordulok önhöz, tisztelt Babits úr. Legyen szíves és küldje el nekem – tekintettel a mostani rossz posta viszonyokra – ajánlva azon költeményt melyért az ügyészség volt kegyes elkobozni a Nyugat márc. 1. számát. Lemásolás után azonnal vissza küldeném önnek.

A Bókay féle ugynevezett „irodalmi vita” alkalmával is nagyon érdeklődtem a kérdéses „hazafiatlan” költemény iránt és a Nyugat szerkesztőségéhez fordultam kéréssel hogy szerezze meg számomra a szóbanforgó költeményt, vagy legalább utasítson, hogy honnan szerezhetném azt meg: kérésem azonban válasz nélkül maradt. Ez az oka, hogy jelen alkalommal egyenesen önhöz fordulok. Azóta a „Játszottam kezével” című költeményt megtaláltam a „Recitativ”-ban, de a mostanit semmi reményem sincsen más uton megkaphatni, tehát kénytelen vagyok önnek alkalmatlankodni.

Nagyon jól tudom, hogy önt sokan zaklatják hasonló kérésekkel s kérésem indoklására más indokot nem is hozhatok fel, mint azt hogy én is a Nyugat által „megmételyezett” ifju [...] Azt hiszem 19 évemmel joggal számolom magam oda [...]

Nagyon hálás lennék önnek ha teljesítené k[...] [Mara]dok szíves üdvözléssel,

hive Harmath Gizell[a]

Torda, 1917. márc. 9.

Torda, Kossuth [...]

1892. ANDREÁNSZKY Olga – BABITSNAK

[Győr, 1917. márc. 11.]

Babits Mihálynak, a költőnek Budapesten

Engedje meg, hogy megkérjem, küldje el címemre kéziratban „Fortissimo” c. versét.

A rövidlátók elvethették, de aki szeret a magasba és a mélybe nézni, annak bizonyára lelki gyönyörűséget fog okozni e zsol-táros sóhajtás.

Előre is nagyon köszönöm szíves fáradságát

tisztelő üdvözlettel
Andreánszky Olga

Címem:

Győr. Vilmos császár-út 2.

1917. III/11.

1893. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. márc. 11.]

Édes Misim ismét második kártyám menesztem hozzád, szeretnélek már látni és veled beszélni, hisz még oly soká lesz husvét és te nem irsz, mit sem tudok rólad, szegény Pistitől január 8 ábol van itt utobbi kártyája mely szerint még mindig csak az aviso van kezeiben az első pénzküldeményről, azért a posta főnök azt a tanácsot adta hogy reklámáljuk meg mert 4 honapon belül ez lehetséges, tehát kérek a mit te küldettél azokat reklámáltasd meg hisz tudom hogy ezután szívesen néz

Aladár is ha megkérjük szépen, én is megreklámálom a mit a keresztény ifjusági egyesület útján küldöttünk karácsony előtt, tehát még egyszer kérlek nézzetek utána mielőbb, és azt a Wienből kapott Pista előléptetésére vonatkozó értesítést őrizd meg részemre mert erre szükségünk lesz.

Szegény Kiss Bözsi nagyon gyengén van igen féltjük szegénykét, Ernő is itthonn van szívbaj miatt, Pista meg a harctéren, remélem te édes fiam nem váltál be és azért vigyázasz egészségedre, Angyus is meg van hűlve és köhécsel mindig, én birom legjobban a telet, kérlek írj már hisz megkaptad utobbi kártyám is ugye? csokol szerető anyád, III/11 én 1917.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

főgimn. tanár Ur.

Budapest

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

1894. F. Erzsébet – BABITSNAK

[Iloba, 1917. márc. 14.]

Iloba 1917 III 14

A világ zajától elszigetelten egy falúcskában, élek, az-az álmodom s az álmaimat tündöklő ékkövekként teszik színesebbé az Ön költeményei, melyeknek minden szavát – mint gyönyörű harmatot, a reggeli napsugár – agyamba itatom. A szavait, amiket korából hámoz ki és igazgyöngyként szór rajongói elé.

Egy marék ilyen gyöngytől fosztottak meg bennünket most legutóbb s e veszteség fogamzotta meg agyamban azt a bizar gondolatot, hogy Önhöz fordulva kérjem el a „Nyugat” leg-

utóbbi számából kicenzúrált versét. Tudom nagy merészséget követek ezzel el, de Ön bizonyára megbocsát, egy minden szépért rajongó leánynak aki – e fájdalommal teli Földtekén a legboldogabb lesz ha Ön meghallgatja kérését és elküldi Éva leányának a paradicsomi almát.–

Úgy gondolom szükségtelen lesz megjegyeznem, hogy mint igaz híve, Anyóka koromban is, titkos fiókomba zárva őrzöm sórait. –

Engedje meg, hogy melegen szorítsam meg kezét.

F. Erzsébet

1895. PAULAY Erzsi – BABITSNAK

[Budapest, 1917. márc. 17.]

Budapest 917 – III – 17

Kedves Uram! Tegnap este Önhöz küldtem azzal az üzenettel, hogy hajlandó e hangversenyünket megismételni szerdán azaz 21 én. Miután azonban ma választ nem kaptam, lemondtam az Urániának! Remélem nem sértődött meg, hogy csak szóbelileg üzentem, de én most egy óriási szerepből próbálok. Tegnap este játsztam, s délután egy órát pihentem, ezalatt kaptam az Uránia felszólítását, és siettem Önnel közölni!

Szívből üdvözlí
hive

Paulay Erzsi

1896. BÁLINT Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1917. márc. 18.]

Igen tisztelt Uram!

A misztikus kötetbe felvett novella utáni közlési díját köszönettel küldöm. Megjegyzem hogy a novella további közlési joga tovább is az Ön szabadságában áll. Csak arra kérem hogy hasonló természetű gyűjteményes kötetbe ne használja fel egyelőre.

Kivételes nagyrabecsüléssel

híve
Bálint

[Feladó:]

= 30 K = f

Bálint Aladár

Bpest VIII. Orczy út 36.

1897. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. márc. 19.]

Kedves Misi! Már oly rég láttuk a kezed vonását, pedig annyiszor gondolunk Rád. Bimbis írta a multkor hogy náthás vagy s Anyi azóta folyton aggodalmaskodik, hogy nem vagy-e beteg, fél hogy hideg a lakásod s kérdi hogy van-e szened? Bimbis írta azt is hogy Pisti egy csomó könyvet kért, talán Neked is irt miattuk. Kérünk szépen szerezzétek meg és küldjétek el neki amiket kér. Ugy tudom vannak olyan fogoly gyámolító hivatalok melyek könyvek küldését vállalják. Örülünk szerencsésen tuestél a sorozáson, de most aztán husvétra haza gondolj! azt

hiszem Lickó szívesen jönne veled. Anyi izeni hogy 2 lapjára nem feleltél. Különben meg volnánk itthon, csak nagyon sajnáljuk szegény Kisséket mert Bözsi igen gyengén van.

Sokszor csókol szerető hugod

Angyal.

Szekszárd, 1917. márc. 19.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

főgimn. tanár Ur.

Budapest.

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

1898. PAULAY Erzsi – BABITSNAK

[Budapest, 1917. márc. 20. előtt]

Kedves Uram!

Az előadást már ezen a héten nem lehet megtartani, csak 30 és 7 közötti héten! Nagyon kérem, <....> hogy kedd helyett talán jövő hétfőn szerencsétlenül mert annyira kimerít a szerepem, hogy beszélni is alig tudok! Ha nem kapok ellenkező értesítést, akkor 26 án hétfőn d.u. 3 kor várom!

Sokszor köszönti

P. Erzsi

1899. Dr. GYŐRI Ákos – BABITSNAK

[Budapest, 1917. márc. 20.]
Budapest, 1917. márczius 20.

Nagys. Babits Mihály úr
főgimn. tanár
Budapest

Igen tisztelt Tanár Úr!

Kívánságához képest idezártan csatolva küldöm meg a kért fogalmazványt –

Kiváló tisztelettel
Dr Győri Ákos

1900. PAULAY Erzsi – BABITSNAK

[Budapest, 1917. márc. 22.]
Bpest 917 – III – 22

Kedves Uram! Az Uránia felszólított, hogy 30án, jövő pénteken ismételjük meg az előadásunkat! Én nagy örömmel vállalom, kérem az Ön beleegyezését! Holnap d. e. folyamán választ kell adnom Kérem, legyen kegyes pár szóban értesíteni 11 ig. Hétfőn d.u. 3 kor elvárom!

Üdv
P. Erzsi

1901. BABITS
– BÉKKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emmának

[Budapest, 1917. márc. 5. és márc. 27. között]

[Hiányzik]

1902. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK

[Sennye, 1917. márc. 27.]
Sennye 1917 március 27 én.

Kedves Babits

Nagyon köszönöm hogy elküldte a verset, megilletődve olvastam. Erős és igaz szavak ezek. Remélem hogy kéz alatt minél többen olvassák.

Azt is meg kell írnom hogy régen nem éreztem oly mértékben azt az örömet amit a Szép megérzése okoz mint a megjelent verse a „Carmen Novum” olvasásakor. Az elvont gondolkodásnak, ennek a tökéletesen-szép folyamatnak költőileg megéneklése már magában véve is gyönyörű dolog, s az így megéneklése! Sokat lehetne erről a versről írni, milyen távol „vistä”kat nyitnak egyes sorai lépten-nyomon. Ritka szépségű mű ez. (Például az összecsengő jégcsapok képe, nem e látni mindjárt a fehér fényt, s egyben ahol megtörik a prizma két színét – az analysis a synthézis legszebb symbolumát, s mindjárt mögötte a gondolkodásnak ezek váltakozásával való előremozgását. És sok ilyen sor, kép van ott.)

De nem tartóztatom tovább. Örülök arra a |:cikkre:| amit Feriről írni fog. Mert amit mondani fog róla azt senki más nem mondhatja vagy ha mondaná nem volna ugyanaz az értéke.

Sokszor szívesen üdvözl

Békássy Istvánné

1903. PICHLER Károly – BABITSNAK

[Budapest, 1917? III. 29.]

Kellemes húsvéti ünnepeket kíván

hálás tanítványa

Pichler Károly

Bpest III/29

[Címzés:]

Nagyságos

Babits Mihály

tanár úrnak

Budapest

VII Reviczky u. 7. III.

1904. BABITS – KELEMEN Gizellának

[Budapest, 1917. márc. után]

Kedves <...> Lici,

Otthon, a szalon asztalon, Recitativ című könyvem be<...>kötött példányába be van téve egy vers gépirásos másolata: a Zsol-tár Gyermeckhangra. Erre a versre sürgős szükségem van: légy szíves ird le a számomra és küldd el azonnal, ajánlva: nagyon fontos. Előre köszöni és csókol

Misi bátyád

Angyal tudja hol van.

[Címzés:]
Kelemen Gizike
urlánykának
Szekszárd
László u. 1272.
Kelemen ház

**1905. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK**

[Szekszárd, 1917. ápr. 9.]

Édes Misim! Egész héten vártalak, tegnap is befűttem szobádat azt hívéem még ma is jöhetsz és igazán rosszul esett hogy nem érkeztél, most a mikor ugyis így magunkban már második húsvét hogy Pisti sem lehet köztünk mennyire jól esett volna ha te is köztünk volnál, hisz tavál mégis eljöttél Licivel most mert ő sem jött te sem jöttél, de még csak nem is irsz hogy hiába ne várnánk naponkint, de hát mit is csinálsz a nagy város zajában a mi ugy is csak ártalmadra szolgál, jót tenne neked is ha ki ki rántanád magad a főváros izgalmaiból Hát Imreék miért nem jöttek? nekünk jól esett volna ha nem hagytok mindig így magunkra, Angyal szeretett volna most az ismételt előadásodra elutazni de nem akadt megfelelő uti társra, hogy sikerült? a „Pesti Hirlap” nem emlité, írj kérlek sokat miért nem jöttél haza? és mikor láthatlak már? Pistitől mikor kaptál lapot? küldjünk e pénzt neki a mostani közlekedési viszonyok közt érdemes e hogy megkaphatja e? csokol szerető anyád.

[Címzés:]
Tekintetes
Babits Mihály

főgimn. tanár Urnak
Budapest
Revicki utca 7 sz. III emelet

1906. Dr. GYŐRI Ákos – BABITSNAK

[Budapest, 1917. ápr. 10.]
Budapest, 1917 április 10.

Nagyságos Babits Mihály főgimn. tanár úr
Budapest

Idezártan csatolom a kézhez vett végzéseket, melyekből kitűnőleg a vizsgálóbíró a vizsgálatot befejezettnek tartja. – Várnunk kell tehát a vádiratot. E napokban megyek fel az ügyészséghez s ha Önt érdeklő dolgokról értesülök, tudósítani fogom. –

Kiváló tisztelettel
híve
Dr Győri Ákos

1907. RÉDEY Tivadar – BABITSNAK

[Budapest, 1917. ápr. 11.]

Kedves Mihályom,

sovány küldeményt kapsz. A Pallas-Lexicon bibliografiájából csak Possidius van meg (a colligatumban); Mindlheimet és Waltert a Vitae Sanctorum-catalogusunkban találtam. Újabb munkák közül nincs semmi. (Ugy gondolom, csak az egye-

temi ktárban megtalálhatók, tekintettel a kispapok szükségletére).

Szeretettel ölel
R. Tivi

917. IV. 11

1908. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. ápr. 14.]

Kedves Misi! Bizony sajnáltuk hogy nem jöttél haza husvétra, olyan nagyon magunk voltunk, s bízunk benne hogy majd Lici-vel együtt megjöttök. Most itthon van Gizi (Bimbis-Gizije) a mamáját szálította haza, ő tőle tudjuk hogy Aladár már tul van a vörhenyen. Hát Te hogy vagy? Tudod-e hogy majd fölmentem a második Paulays előadásra.

Pistitől tegnap kaptunk egy jan. 28.-án írt kártyát, melyen többek közt ezt írja: „Bitte sehr mir deutsche (Z. B. Lombroso: Genie und Irrsinn) und einige franz Bücher zuschicken dan in ungarisch: Katona: Jus privatum; Gész Leó: Algebra u. Geometria; Jászi: Die Enfaltung der nationellen Staaten) Dr. Kovács Gábor: Socializmus (in der Stampfel sammlung Nr. 201–203).

Kérünk ha lehetséges küld meg neki ezeket a könyveket! Aztán szánd rá magad a levélírássra és írj haza is pár sort azaz többet is, hát Pistinek irtok-e néha. Csókolunk sokszor. Angyal.

1917. ápr. 14.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

főgimn. tanár Urnak.

Budapest.
VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

1909. BABITS – Dr. GYŐRI Ákosnak

[Budapest, 1917. ápr. 16. előtt]

[Hiányzik]

1910. Dr. GYŐRI Ákos – BABITSNAK

[Budapest, 1917. ápr. 16.]

Budapest, 1917. április 16.

Nagyságos

Babits Mihály főgymn. tanár urnak

Budapest

Igen tisztelt Tanár Ur!

Végtelenül sajnálom, hogy levelét az után kaptam, miután éppen ma az ügyben hosszas értekezést folytattam Váry sajtóügyi ügyész urral, aki azt jelentette ki nekem, hogy módját fogja ejteni, hogy az ügy megszüntetessék.

Egyébként kéréséhez hiven, amig újabb instrukciót Tanár Urtól nem kapok, lépéseket tovább nem teszek, de arra nincs is szükség.

Kiváló tisztelettel
kész hive
Dr Győri Ákos
ügyvéd.

1911. BUDAY Jolán – BABITSNAK

[Budapest, 1917. ápr. 18.]

Kedves Misi, bocsáss meg, hogy én is háborgatlak kéréssel, de talán nem tagadod meg tőlem sem, hiszen teljesen idegeneket is megajándékoztál már névalírássoddal. Azért nagyon kérek, ha időd engedi, tedd meg és küldjed el levélben vagy pedig Imréék útján esetleg névjegyre vagy kis kartonlapra írt autografodat. Magam részére is szívesen megőrizném, mert hiszen sokszor gyönyörködöm megkapó, lebilincselő szép gondolataidban. De nemcsak magam számára kérem kézírásodat, hanem Kovách Ödön ministeriumi hivatalnok (gyógyszerész) számára, aki valósággal rajong a műveidért és nagy becsben tartaná kézírásodat. Kérek, ne vedd tolakodásnak kérésemet.

Szeretettel üdvözöl
rokonod
Buday Jolán

Bp., 1917. IV./18.

VII. Róna u. 27. II./5.

1912. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Olaszország, 1917. ápr. 18.]

Kedves Misi, jól esett olvasni, hogy milyen melegen ünnepeltek bortermő hazánkban. Én bizony már 4 éve nem voltam ott-hon Husvétkor, 3-szor a harctéren, egyszer kórházban a 4 év alatt. Most jelenleg erős lázam van. Valami ragadós influenza. Egész csomó tisztt fekszik. Én tegnap reggel feküdtem le <...> este már 39·6 lázam volt. Egész éjjel hidegvizes lepedőket rak-

tak rám. Azért most valamivel könnyebben érzem magam.
A Szekfü könyve egész tetszett.

Melegen üdvözl
Kovács László

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

tanár úrnak

Budapest

Revicky u. 7. III em.

1913. BABITS
– BABITS Mihályné KELEMEN Aurórának

[Budapest, 1917. ápr. 20. előtt]

[Hiányzik]

1914. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. ápr. 20.]

Édes Misim! Örömmel vettem leveled és siettem eljárni ügyedben, a keresztlevél csakugyan ts sel irva volt valamint édes apádé is a mi ép a napokban jött a kezembe tehát elküldöm azt is, de megőrizd ám!, hiszem hogy nálad is van egy keresztleveled másolata a mit te bizonyára még őrsesz, óhajtom hogy ne legyen több kellemetlenséged, de a Babits család nemességét lehetne igazoltatni itt a tolna megyei levéltártól is mert a nemesség itt Tolna megyében is kihirdette-

tett, Sanyi meg is győződött róla és megtalálta az előnevöket is,

Itt küldöm Pistának tegnap érkezett kártyáját, kérlek küld el neki ezeket a könyveket én megtéritem a költségeket, hát a mit lemásoltattál Pista előléptetését megőrizted e, mert arra én számítottam, a küldött pénzeket meg kellene reklamálni mert 4 hónapon belül lehet, kérlek ne restelljed megtenni, szegény Pistink valljon haza kerülhet e még fájó szívvel gondolkodok reá ha nem e betegszik meg ott a legénységi táborban. Örülök hogy egészséges vagy édes Misim szeretném ha Angyal elmehetne a nyáron valami jó pihenő helyre a hol fürödhetne is, hát te haza jössz e és mikor már alig várom hogy láthassalak, nagyon szép verset küldöttél haza gyönyörködtünk benne

Gizi még itt van anyjánál, nagyon hideg hóesésre virradtunk ma, hát te nem e hülsz meg éjjelenként? örülök hogy Aladár szerencsésen javul csak most azután vigyázzon magára!

Csokol szerető anyád, írj megint nem sokára.

Péntek apr. 20 1917.

1915. Ifj. LEOPOLD Lajos – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. ápr. 20.]

Kedves Barátom,
igen jól estek meleg szavaid, melyekért hálás marad mindig

igaz régi híved /

Ifj. Leopold Lajos

Szekszárd, 1917. IV. 20.

1916. ZOLNAI Gyula – BABITSNAK

[Kolozsvár, 1917. ápr. 20.]

Igen tisztelt Uram,

Engedje meg, hogy kétszeresen is ismeretlen létemre Önhöz küldjem a mellékelt kéziratot a Nyugatban való közlés céljából.

Úgy gondolom, hogy a mi finn rokonaink költészete igen megérdemli azt, hogy legjelesebb termékeit időközönként bemutatassuk. Hiszen elnyomott testvéreinknek is van egy pár kiváló és minden ízében modern nagy költőjük.

Eddigi fordításaim után, amelyek a Kisfaludy-Társaság évlapjaiban (46. és 48. k.), a Bp. Szemlében (1910. VI.; 1911. VIII.; 1914. XI.), az Életben (1912. VIII.), a Bp. Hírlapban (1911. XI. 26.<)>; 1912. IV. 7) és az Ujságban (1912. IV. 7 és 1914 IV. 12) jelentek meg, bátor vagyok néhányat a Nyugat olvasóközönsége elé terjeszteni s e végből Önhöz küldeni, azaz a kéréssel: olvassa át, s ha elfogadhatóknak találja, legyen kegyes valamelyik közelebbi számban közölni.

Az Ujságból és az Életből (írhatnám kis é-vel is) szerzett szomorú tapasztalataim arra a kérésre is fölbátorítanak: legyen kegyes a szedésből nekem kijavítás végett kefelevonatot küldetni, vagy ha ezt nem remélhetném, méltóztassék a fordítás nyomásának alkalmilag személyesen utánanézni. Igen bosszantanak ugyanis az értelem- és versmenet-zavaró sajtóhibák, amikben eddig már nem egyszer részem volt.

Végül arra kérem, hogy, ha fordításaim a lap szellemének meg nem felelnének, legyen kegyes őket – hogy annál biztosabban megkaphassam – bérmentetlenül visszaküldeni.

Inkognitóm tiszteletben tartását kérve,
vagyok

őszinte tisztelője
Somkuti

1917. ZSOLT Béla – BABITSNAK

[Siófok, 1917. ápr. 27. előtt]

A siófoki strandkávéházból mély tisztelettel és vágyódással
gondolok emberi méltóságomhoz megfelelőbb dolgokra,

Zsolt Béla
Ország Lili
Dömötör
Spitzer Juliska
Deutschlander Magda

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály
úrnak
Budapest
Reviczky ucca 7

1918. ZSOLT Béla – BABITSNAK

[Nagykanizsa, 1917. ápr. 27.]

Mélyen tisztelt Uram,
most Nagy-Kanizsán vagyok kórházban, miután Siófokon, a téli
Balaton mellett átgyönyörködtem egy Wintermärchent. Ma fe-

jeztem be a „Vihar”-t, és ebből az alkalomból bátorkodom élet-
jelt adni magamról.

Mély tisztelettel
Zsolt Béla

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály úrnak
Budapest
Reviczky ucca 7. III.

1919. BABITS – AZ ATHENAEUMNAK

[Budapest, 1917. ápr. 28. előtt]

[Hiányzik]

1920. AZ ATHENAEUM – BABITSNAK

[Budapest, 1917. ápr. 28.]
Budapest, 1917. április 28.

Nagyságos

BABITS MIHÁLY
főgimnáziumi tanár urnak,

BUDAPEST.

Mélyen tisztelt Tanár Ur!

Válaszolva Hoffmann elbeszélésének ügyében hozzánk intézett
b. levelére van szerencsénk értesíteni, hogy a gyűjteményes
kötet kiadásáról egyelőre le kell mondanunk, de igen szívesen
adnók ki egy két–négy ives füzetét a Modern Könyvtárban,
amely Nagyságod fordításában két ilyen novellát tartalmazna

és ha ezek a fordítások előbb lapban meg is jelennek, a Modern Könyvtárban való kiadás fejében 200 koronát van szerencsénk felajánlani.

Kiváló tisztelettel:
Ranschburg Viktor és <...>

1921. BABITS – CZEKE Marianne-nak

[Budapest, 1917. ápr. 30. előtt]

[Hiányzik]

1922. CZEKE Marianne – BABITSNAK

[Budapest, 1917. ápr. 30.]

Kedves Babits Mihály!

A vers gyönyörű, megdöbbentően hatalmas, s annak, ki nem Isten tagadó természetszerű kifakadása és feljajdulása. Elhiszem hogy alig győzi másolni. Ep azért en is lemásoltattam és ezt a másolatot rendelőkezésére bocsátom, hogy alkalomadtán megint tovább adhassa, mert igazán drágább a maga ideje semhogy masolással töltse.

Ez a másoltatás késleltette válaszomat és hálás köszönetemet.

Szívélyes üdvözléttel
Czeke Marianne

Budapest 1917 april 30.

1923. Dr. KISS Ernő – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. máj. 4.]

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy családunk bájos, szép virága,
a mi felejtethetlen, kedves

E r z s i k é n k

ma reggel " 8 órakor 22 éves korában sok, türelemmel viselt szenvedés után meghalt és hogy drága holttestét f. hó 6-án d. u. 4 órakor fogjuk az újvárosi temetőben örök nyugalomra helyezni, szép lelkeért pedig az engesztelő szent mise-áldozat f. hó 7-én d. e. ½ 9 órakor fogjuk a belvárosi róm. kath. templomban az Urnak bemutattatni.

Szekszárd, 1917. évi május hó 4-én.

Kiss Ernő,
Kiss István,
Kiss Magduska
testvérei

Dr Kiss Ernő
és neje szerepi
Kelemen Brigitta
szülei

özv. Szerepi Kelemen
Lászlóné
szül. Till Erzsébet
nagyanyja.
özv. szerepi Kelemen
Gyuláné
szül. szillsárkanyi
Kuczor Julia
nagynénje.
szerepi Kelemen Andor
unokatestvére.

[Címzés:]
Nagyságos
Babics Mihály
tanár úrnak
Budapest
Reviczky u 7.

1924. SCHWERKER Pál – BABITSNAK

[Budapest, 1917. máj. 4.]

Mélyen tisztelt Tanár Úr!

Arra óhajtom felhívni becses figyelmét, hogy Iván öcsém azt a „jó” osztályzatot, amit magyarból kapott, semmi esetre sem érdemli meg, mert ő még a helyesírás elemeivel sincs tisztában.

Teljes tisztelettel
Schwerker Pál hgy

Budapest 1917. máj. 4.

[Címzés:]

Ngos

Babits Mihály

főgimn. tanár úrnak

Budapest.

Bulyovszky utcai főreál.

1925. PIKLER Gyula – BABITSNAK

[Budapest, 1917. máj. 6.]

I. Jolán utca 9.

1917. V. 6.

Igen tisztelt Uram!

Visszaemlékezve arra a kedves ígéretére, hogy fel fog keresni, bátor vagyok megírni, hogy feleségem is, én is fölötte örülnénk, ha ma valósítaná meg e szándékát. Támogatom ebbeli kérésünket annak közlésével, hogy ma d. u. 5 órakor Dienes

Pálék és Ignotusék is nálunk lesznek egy kis kerti levegőre. Illetőleg tekintve, hogy kertjük Dieneséknek is van, egy kis budai levegőre.

Bizton számítunk kedves eljövételére, és, ha levelem ott-hon találja, kérjük szíves válaszát is. Ellenkező esetben válasz nélkül is várni fogjuk.

Meleg üdvözlötünkkel

igaz tisztelője
Pikler Gyula

**1926. BRICHTER Klára és EPPINGER Nelly
– BABITSNAK**

[Budapest, 1917. máj. 7.]
Budapest 1917 V/7.

Mélyen tisztelt Mester!

Először is bocsánatot kell kérnünk vakmerőségünkért, hogy a tisztelt mester drága idejét ilyen szerénytelen kérdésekkel vesszük igénybe, de gyönyörű műve, a „Gólyakalifa” annyira felkeltette érdeklődésünket, hogy nagyon szeretnénk a mű tendenciájával és még egy-két kérdéssel tisztában lenni.

Igen sokat vitatkoztunk azon, hogy azt akarta-e a t. mester bemutatni, hogy egy és ugyanazon ember ugyanazokkal a tehetségekkel milyen különbözőképen fejlődhetik más más életviszonyok között, vagy pedig egy ideg-beteg ember lázas képzelődését festette-e?

Elsősorban azt szeretnénk tudni, hogy a „Gólyakalifa” való történet-e, mert ha igen, akkor azt hisszük, nem lehet másképpen magyarázni, minthogy a lelki megoszlást akarta ecsetelni. Így <vagy> viszont nem értjük, hogy hogyan lehetséges az, ami az elbeszéléshez csatolt levélben áll: „Halva találták őt

szobájában, homlokán lött sebbel, és semmiféle fegyver nem volt körülötte.”?

Másodszor pedig, hogy öngyilkos lett-e Tábornok Elemér?

És most még egyszer bocsánatot kérünk szerénységtől kérő és reméljük, hogy tisztelt mester kérdéseinket válasza fogja méltatni.

Tisztelettel

Brichter Klára VI. gimn o. t.

V., Szalay-u. 2 IV/1

Eppinger Nelly

gimn VI. o. t.

1927. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. máj. 8.]

Pista részére váltás át rubelekre és küld el mint mondád is, a dán konzul utján úgy a hogy Pistika kívánta dufla borítékban a stokholmi adresseszra, kérlek mielőbb megtenni Pistika címére a ki most már úgy írja „Offizierslager N° 2. azt hiszem |:tudod:| az adresseszát „Berezowka” Zabajkalskaja de úgy ird hogy Stefan v. Babits Kadettasp. Kérlek írj már mi lett a keresztlevéllel? csokol szerető Anyád.

[Feladó:]

Babits Mihályné

Szekszárd

1928. BABITS István – BABITSNAK

[Berezovka, 1917. máj. 15.]

Berezovka, am 15-ten Maj. 1917.

Mein lieber Bruder!

Ich habe von Dir die Geldsendung (27 Rubel) bekommen, meine bester Dank dafür! Aber jetzt brauche ich nicht mehr Geld, weil schon drei Monate im Offizierslager bin. Letzten Monat ist zu mir eine Telegramme angekommen, von der verständiste ich, daß tatsächlich befördert bin. Schon fast zwei Monate ist keine Nachricht von Ungarn gekommen, und von Dir noch durchaus nicht. Wie geht's Dir? Ich fühle mich wohl und bestrebe ich mich die Zeit je besser auszunützen. Ich lese lauter deutsche Bücher, außerdem erwarb ein Fachbuch „die Statistik“, und ein ungarisches Strafrecht. Ferner neulich fing zu dem Englisch-Lerner an, und alltäglich spreche ziemlich viel deutsch. Mit was beschäftigst. Du Dich? Schreibe öfter! Übergebe meine beste Grüße für Aladár!

Est küßt Dich vielmal Dein liebender

Stefan

[Címzés:]

Wohgl. Herrn Professor

Michael v. Babits

Budapest

VIII. Reviczky u. 7.

**1929. Özv. JUHÁSZ Illésné KÁLLÓ Matild
– BABITSNAK**

[Szeged, 1917. máj. 17.]

Mélyen tisztelt Tanár Úr!

Azt hiszem értesült már róla, hogy fiam Juhász Gyula idegbaja gyógyítása céljából Bpsten a Moravcsik féle klinikán (Balassa u 6 sz.) alatt van már 2 hónapja. És hála a jó Istennek szépen javul egészségi állapota. Tegnapelőtt meglátogatta Károlyi festőművész akinek kérdésére felemlitette, hogy nagyon jól esne neki, ha jóbarátai, íróársai felkeresnék, hogy éreznék, hogy nem felejtették még el.

Azért nagyon megkérem k. tanár Urat, ha drága idejéből szakíthatna egy félórát fiamat felkeresni v. esetleg barátainak is szólna.

Szívésségét előre is köszöni hálás tisztelője

özv Juhász Illésné
Szeged, Ipar u. 13 sz.

1917 máj. 17.

1930. HATVANY Lajos – BABITSNAK

[Budapest, 1917. máj. 27. előtt]

Kedves barátom, tisztelt tanár Úr!

Nincs a Napló pünkösdi számába valója? Vers? Próza?

Fogadja szívesen Shakespeare fordító fiatal elődjének munkáját.

Leghívebb hive
Hatvany Lajos.

1931. BABITS – HATVANY Lajosnak

[Budapest, 1917. máj. 27. előtt]

Igentisztelt Uram, kedves barátom,

az előd művét nagy örömmel fogadtam: sietek küldeni – cserébe – egy új gyermeket.

Nagy köszönettel, s igaz
tisztelettel és barátsággal
Babits Mihály

(A verset holnap délben elküldöm – az utolsó pillanatban vettem ki a levélből hogy egy kis változtatást ejtsek rajta.)

1932. A HUSZADIK SZÁZAD – BABITSNAK

[Budapest, 1917. máj. vége]
Budapest, 1917. május végén

Igen tisztelt Uram!

Bizonyára az Ön figyelmét sem kerülte el az az élénk és heves vita, mely a tudományos és az időszaki sajtó tekintélyes részében egy nemrég megjelent, a magyarországi zsidókérdést tárgyaló, könyvet kísért. A napi sajtó is ráterelte olvasóközönsége figyelmét erre a problémára úgy, hogy az ma a magyar közéletet élénken foglalkoztató vitakérdéssé vált.

Ilyen körülmények között hiábavaló volna tovább mérlegelni, hogy vajjon ennek a sok érzelmi szállal összebogozott kérdésnek felvetése a mai viszonyok között helyes, vagy célszerű-e? Kénytelenek vagyunk a mai helyzetet adottnak elfo-

gadni és arra kell törekednünk, hogy ezt a nagy horderejű kérdést lehetőleg sok szempontból világítsuk meg.

Hiba volna e kérdésben úgy a felekezeti gyűlölködés, mint tulzott érzékenység álláspontjára helyezkedni, hanem arra kell törekednünk, hogy a magyar tudományos, politikai és irodalmi életnek önálló gondolkodásu egyéniségei sine ira et studio közöljék közvetlen tapasztalataikon és benyomásaikon alapuló véleményüket ebben a kérdésben, mert csak a tárgyilagosságra és az igazságosságra való törekvés nyugtathatja meg a kedélyeket és vezethet közérdekű megoldásokra.

E megfontolások alapján súlyt helyezünk az Ön nagyra-becsült véleményére is. Kérem legyen szíves felfogását elmondani és válaszában kiterjeszkedni mindazokra a szempontokra, melyeket a magyarországi zsidókérdés egész komplexumára nézve fontosnak tart. /: Faj, vallás, gazdasági helyzet, esztétikai és erkölcsi tényezők, a zsidóság előnyei és hátrányai a magyar kultúra szempontjából, asszimiláció, kitérés, elkülönítés, konzerválás stb. stb.:/

Mégis, hogy az egész vitának szilárdabb kereteket adjunk, bátrak vagyunk Önhöz főleg az alábbi három kérdést intézni, ismételve, hogy becses válaszát eme kérdéseken tulmenve is örömmel és köszönettel vesszük. Három kérdésünk a következő:

1. Van-e Magyarországon zsidókérdés és ha igen, miben látja annak lényegét?
2. Mik az okai a magyarországi zsidókérdésnek? A magyar társadalom minő jelenségei, a magyarországi zsidók, illetőleg nem zsidók minő társadalmi viszonyai, intézményei, tulajdonságai, szokásai azok, melyek szerepet játszanak a zsidókérdés előidőzésében?
3. Miben látja Ön a magyarországi zsidókérdés megoldását, minő társadalmi vagy törvényhozási reformokat tart szükségesnek?

Abban a reményben, hogy Ön tisztelt Uram nagybecsű véleményével hozzá fog járulni e fontos és aktuális kérdés tisztázásához és azzal a kéréssel, hogy becses válaszát legkésőbb június hó 15-éig hozzánk juttatni sziveskedjék, fáradozásait előre is hálásan megköszönve mély tisztelettel maradok

kész hive:
Dr Jászi Oszkár

1933. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. jún. 1.]

Irj már edes fiam hogy vagy mikor jöhetsz haza, nagyon de nagyon bánt az hogy azt nem tudom hogy az utobbi pénzküldemény Pista címére elment e? ugy szeretném azt is tudni hogy az általa kért könyveket elküldtetted e? szegény fiu minden kártyán kér néhány francia és német könyvet, hisz már annyiszor kér, neked is irt már többször alig tudom elhinni hogy ne tudnál küldeni hisz Bpesten könnyű lesz megszerezni, kér magyarban Katona: Jus privatum, Gresz Leo: Algebra és geometria. Jászi Oszkár Die Entfaltung der nationellen Staaten, Dr Kovács Gabriel: A Socialismus / in Stampfel Samlung.

Küld el neki édes fiam de mindjárt mert csak így enyhíthetjük némileg az ő szenvedéseit. Talán a keresztény ifjusági egyesület is vállalkozik, ott mindjárt megnézhetnéd hogy a karácsonyra küldött pénzt megkapta e? azt mondják hogy ha átvette akkor ott megláthatod a saját kezű nyugtázását, hisz már ezért is érdemes oda menned, és akkor ird meg nekem, ugy tudom hogy a gimnáziumban végeztél is már, akkor haza is jöhetnél egyszer már, szegény Angyal csak most kezdték

a magánvizsgázókkal 106-an vannak, eltart néhány hétig már nagyon szeretnék látni és veled beszélni írj, és írd meg mikor jössz, Pistától márc-18-áról az utolsó kártya, hát te vagy Bimbis kapott-e?

VI/I
csakollak szeretettel
én fizetem a könyveket.

Kovács Laci 5-én jön Pestről haza, gyere vele, katonai fedezettel könnyebb utazni.

[Címzés:]
Ngs.
Babits Mihály főgimn.
tanár Ur
Budapest
Revicky utca 7 sz.

1934. BABITS István – BABITSNAK

[Berezovka, 1917. jún. 6.]
Berezovka, am 6-ten Juni 1917.

Lieber Bruder!

Ganz bisher habe ich von Dir keine einzige Zeile bekommen; obwohl es wahr ist, daß die Post gegenwärtig sehr schlecht funktioniert, aber glaube ich doch, daß Du auch nur selten schreibst. Schreibe nach Hause, daß ich schon alle mir angezeigte Geldsendungen erhalte bitte jetzt auch nicht mehr Geld, weil ich davon auch schon <auf> für Heimreisen genug habe. Ich fühlte mich wohl, was ich Dir auch wünsche. Ich lerne fleißig englisch und lese Fachbücher, und lese lauter deutsche

Bücher. Ich unterrichte einem Bursch in ungarischen, und er lehrt mich ebenfalls deutsch zu sprechen. Wie geht's Euch? Was ist mit Aladar Komjathy und Ladislaus Kovács? Bist Du noch nicht ein Soldat geworden? Was arbeitest jetzt? Schreibet öfters!

Mit vielen Grüsse dein liebender

Stefi

[Címzés:]

Wohgl. Herrn Professor

Michael v. Babits

Budapest

VIII. Reviczky u. 7.

1935. GALLOVICH Károly – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jún. 6.]

Budapest, 1917 június 6.

Kedves Jó Babits Úr,

a Nyugat szerkesztőségében már számtalanszor nyaggattam szegény Kisasszonyt egy kéziratoméért, amelyet ember emlékezet előtt Igotus Önnek adott olvasni. Pénzszükében már többször értékesíthettem volna, de sehogyse tudtam megkapni, mert a kisasszony hol elfelejtette hol meg egyéb ok miatt nem tudta Öntől elkérni. Minthogy most kiadandó könyvbe [...]tam be a firtatott írást, nagyon kérem, legyen szíves, vegyen fáradságot és küldje avagy küldesse el nekem posta fordultával a levélpapír cégjén a számomra.

Fáradságát szívvel köszöni igaz, rajongó híve
Gallovich Károly.

1936. SZILÁGYI Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jún. 7.]

Signore,

No perduto* tutte le mie névjegyeket, ezért ilyen – kevésbbé igénytelen levélpapíron kell közvetítenem azon igazgatói üzenetet, melynek értelmében holnap (pteken) hajnalban 9 és 10 közt a Munkácsy-uccai helyiségben a statisztika finalizálása és Finály-zálása végett megjelenni szívesen kegyes – és kegyesen szíveskedjék (Beöthy Zsolt hatása stilusomra).

Minden írat itt van immár a Mönkácszi-uccában, vagyis: semmi sincs a Bulyovszky-uccában, oda tehát ne is tessék kegyesen elfáradni.

Igaz tisztelettel
Bp. 1917 jún. 7.

Alexander Senex de Silvagia
calvus ille Calvinista.

* Bocsánat, nem igaz! Nem elolvastuk, hanem elfogytak. Sőt talán még ez sem igaz.

**1937. AZ ORSZÁGOS MAGYAR KIRÁLYI
SZÍNMFÜVÉSZETI AKADÉMIA IGAZGATÓSÁGA
– BABITSNAK**

[Budapest, 1917. jún. 11.]

224. szám
1917.

Nagyságos

BABITS MIHÁLY
tanár Urnak,

BUDAPEST.

Az igazgatásom alatt álló intézetben, a kor követelményének megfelelő teljesen új szavalókönyv és színmfütár összeállítását tervezem. A mfü nem lenne teljesen egész, ha Nagyságod nagybecsü költeménye nem foglalna benne helyet.

E végből tisztelettel kérem Nagyságodat, kegyeskedjék megengedni, hogy „Sugár” címü költeményét az intézet növendékei okulására bele vehessem és arról engem a legrövidebb idő alatt értesíteni méltóztassék.

Fogadja Nagyságod kiváló tiszteletem kijelentését mellyel maradtam

Budapest, 1917. évi, június hó 11-én.

mindig kész hive
Tóth Imre
igazgató.

1938. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Olaszország, 1917. jún. 13.]

Kedves Mihály, nehéz napok küszöbén minden jót kívánok neked és cs Aladárnak, Valiéknek. Nálunk nagyon sűrű a levegő

Laci barátod

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

főgimn. tanár

Budapest

Revicky u. 7. III. em

1939. FÜREDI Tibor – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jún. 15.]

Igen tisztelt író Úr,

mindenekelőtt bocsánatáért esedezem, hogy drága idejét – ha csak rövid időre is – igénybe veszem.

Én tizenhétéves gimnázista vagyok, és ha időm engedi, de talán akkor is ha időm nem engedné, Camoena jóvoltából verselgetek.

Tudom, hogy tizenhétéves gimnázistának lenni és verselgetni nagyon banális dolog; de miután nálam az irodalmi munkálkodás nem egy ilyen korban jelentkező, acut, de egy chronikus betegség (megvallom kilenc éves koromtól tizenöt éves koromig csakis prózát írtam, és attól kezdve mintegy progressív fejlődés eredménye képen, inkább verset írok) némi remény-

séget táplálok, hogy valaha tán még hasznosat produkálhatni, és ennek a vak reménységemnek tudja be kérem, ha ilyen meglepetésszerűen Kegyed elé állok és a mellékelt versekre a számomra ha kedvező, ha nem kedvező, de mindig nagybecsű kritikáját kérem. Azt hiszem ezzel eleget is mondtam magamról; és ha érnek valamit a verseim, beszélnek azok rólam és helyettem, a bátortalan, álmodozó, de hévszívű Jankó helyett.

Nem tudom azonban még megállani, hogy azért a páratlan műélvezetért, melyet Ön nekem a „Vihar” mesteri fordításával okozott, a legmelegebb csodálatomat és hálás köszönetemet ki ne fejezzem.

Maradtam nagyrabecsülésem mégegyszeri kifejezése mellett

lelkes tisztelője

Bpest, 1917. június 15-én

Füredi Tibor

N. B. A mellékelt, bélyeggel ellátott borítékban kérném nagybecsű válaszát elküldeni.

Cimem: Füredi Tibor

Budapest IX

Hentes u 17

1940. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1916. okt. és 1917. jún. 16. között]

Mélyen tisztelt Uram, a kéziratot köszönettel átvettem. Fenyő szerkesztő úr 900.– koronát hagyott nálam <...>. Kérem, rendelkezék velem.

Kiváló tisztelettel

Havas

1941. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1916. okt. és 1917. jún. 16. között]

A Nyugat szívesen látja kedden este " 9-kor vacsorára a Diófa vendéglőbe. /I. Pálya-u.3./

1942. A HUSZADIK SZÁZAD – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jún. 16.]
BUDAPEST, 1917 június 16

Igen tisztelt Uram!

Mult hó végén szerkesztőségünk bátor volt Önhöz néhány kérdést intézni a magyarországi zsidókérdés dolgában. Ha netán válasza feledékenységből, vagy azért maradt el, mivel a kitűzött időpont nagy elfoglaltsága mellett túl rövid volt, szívesen várunk feleletére július hó 1-ig is. Ennél távolabbi terminust azonban nem tűzhetünk ki, minthogy szemlénk augusztusi száma fogja a beérkezett érdekes fejtegetéseket közölni, melyek a zsidóproblémát a magyar társadalom igen eltérő nézőpontjaiból állítják be.

Szíves fáradozásait előre is megköszönve, fogadja igen tisztelt Uram kiváló nagyrabecsülésem nyilvánítását.

A szerkesztőség nevében
Jászi Oszkár

1943. STIASSNY, Linda-Rosa – BABITSNAK

[Bécs, 1917. jún. 17.]
Wien, am 17. Juni 1917

S. Hochwohlgeboren

Herrn Prof. Dr. Babits Schriftsteller

Im Auftrage des N. Wr. Tagbl. wandte ich mich an den Budap. Verlag „Athenaeum“ zwecks Erwerbung eines interessanten Ungarischen Romans. Genannter Verlag wies mich an Sie, hochgeehrter Herr, und empfahl mir Ihren Roman „A golyakalifa“.

Das von mir erworbene und passend gefundene Buch soll von mir übersetzt werden.

Ich bitte höfl. mir baldmöglichst – da ein Roman infolge einer Zufälligkeit gegenwärtig benötigt wird – mitteilen zu wollen, ob „A golyakalifa“ oder ein anderes Buch Ihrer gef. Feder für das N. Wr. Tagblatt zur Verfügung wäre?

Gleichzeitig ersuche ich um gef. Bekantgabe Ihrer Bedingungen an meine hier beigelegte Adresse.

Ihrer gef. Antwort entgegenstehend

Hochachtungswoller
Linda-Rosa Stiassny
Mitarbeiterin d. N. Wr. Tagbl.

1944. MEISTER Imre – BABITSNAK

[Vadaskert, 1917. jún. 19.]

Vadaskert, 1917. jún. 19.

Szeretett Tanár Úr!

Bocsánatot kérek, hogy zavarom i. t. Tanár Urat soraimmal.
A természet minden szépségével megáldott helyen vagyok. Az
erdőben sétálva az őzek, szarvasok játékában gyönyörködve
szívom teli tüdővel a kitűnő levegőt.

Sokat gondolok i. t. tanár úrra.

Tiszteletteljes üdvözetét küldi
volt hálás tanítványa
Meister Imre

[Címzés:]

Ngys.

Babits Mihály

Tanár Urnak

Budapest

IX. Család u 26.

1945. PAULAY Erzsi – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jún. 20.]

Budapest 917 – VI – 20.

Kedves Uram! Mielőtt elutaznék nagyon szeretnék Önnel beszélni, jövő évi programmunkat illetőleg! Jövő héten kedden vagy szerdán Pesten vagyok és nagyon kérem, hívjon fel, pl. szerdán reggel 9–10 között. Akkor megbeszéljük, hol és mikor találkozunk! Nagyon sokszor üdvözli sok barátsággal

híve

Paulay Erzsi.

1946. GAGYHY Dénes – BABITSNAK

[Budapest, 1917. jún. 23.]

Kedves Barátom,

amiről beszéltünk, a kéziratot ide mellékelem.

Kérlek, légy szives elolvasni.

Meleg érzéssel köszönt

őszinte híved:

Gagyhy Dénes

Bp. 1917. jún. 23.

1947. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. jún. 24.]

Kedves Misi!

Kérlek ne hallgass már annyira, hanem írd már egyszer haza is. Bizony már meg is mutathattad volna magad a vakáció alatt, hiszen Ti is bizonyosan korábban végeztetek. Pistitől most egy hét alatt 5 tudósítást kaptunk, köztük egy hosszú levelet is. Arra kér Téged hogy az egyetemen nézz utána nem részesülhet-e ő mint fogoly valami előnyben. Kérünk mi is hogy járj utána ennek. Pisti írja hogy ismét megkapott 2 pénz küldeményt s egyelőre nem is kér többet. Sanyit Kopenhágába viték tegnap már kaptunk is onnan egy lapot, amin azt írja hogy nincs komoly baja s legközelebb bőven ír mindenről. Csak már egyszer Te is megtennéd ezt! Igaz hogy Bécsbe készülsz? hát még merre? mi is szerettünk volna Anyival elmenni valahova, de mindenki lebeszélte róla.

Csokolunk sokszor s kérünk ne feledd Pisti érdekét!

Angyus.
jún. 24.

Legutóbbi pénzküldeményünket feladtad-e Pistinek?

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály

főgimn. tanár Ur

Budapest

VIII. Reviczky u. 7.sz. III. e.

1948. ISMERETLEN – BABITSNAK

[Bécs, 1917. jún. 26.]

Bécsi üdvözet!

Karcsi

Bécs

917 VI/26

[Címzés:]

Nagyságos

Babits Mihály

tanár urnak

Budapest

VII Reviczky u 7 III

1949. BABITS – KOVÁCS Lászlónak

[Budapest, 1917. jún. 27. előtt]

[Hiányzik]

1950. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Olaszország, 1917. jún. 27.]

Kedves Mihály; Jun. 27. 10 percel éjfél előtt egy elhagyott olasz kavernában, most kaptam kézhez a kártyádat. Nagyon jól esett. Hát lehetséges ez? Hát mégis volna olyan okosember is, ki valami értéket tulajdonít az írásaimnak? Hát mégis voln<a> valami út a kibontakozásra abból a se jobbra, se balra utvesztőből? Tegnap éjjel öt órás pergőtűz után 2 lépésre mellettem egy

granét összetépte a legkedvesebb zugsfüreremet. Nekem a sapkát átszakította egy szilánk és a földre vágott s mikor hordágyon hozták azt az embert vértől lucskosan, aki kedvesebb volt minden barátomnál, mert mint a hű kutya kitartott melletttem, mikor mindenki csak a saját életére gondolt, rettenetesen fájt a szívem és arra gondoltam, hát mit vétettem én a sorsnak, hogy ez az egyetlen menekvésem az életből ebbe a kutyaéletbe, mert hiszen sejthetted, amit soha nem mondtam, az én írniakarásom, nem valami zsidó, zszurnalisztatetszelgés volt, hanem 6 éves gyerekkorból fakadó ösztön és az elismerésre való vágyódás egy szomorú áhitozás volt. Kárpótlás valamiért, amit minden emberfiának megadott a sors, de az én boldond, zagyva véremtől megtagadott! és miután jobbra el van zárva egészen az ut – hiszen sejted – hát próbálkoztam annál forróbb kétségbeeséssel balra. De mindig nagy problémákkal bírkóztam és nem volt meg a készségem hozzá. S a sok nemsikerülésből egész hidegen csak azt a konzekvenciát vonhattam le, hogy nincs tehetségem. Mihály, ezt valaha meg kell írnom, ezt a vergődést, ha visszakerülök. Aztán voltam kalandor is és éltem, mint bármely [...] zsebmetsző azzal a hanyag nemtörődőmséggel, hogy egyszer csak hurokra kerülök. Aztán to**b**vább már nem bírtam ezt az életet és harma<...>dszor is kikéredzkedtem ide, ahol a sok rettenetes impresziótól legalább nem hallom a saját szívem zsibongását.

Mikor 2 éve a Grünwald szanatóriumban felébredtem a narkózisból az volt az első szavam, azt hajtogattam sírva, hogy miért nem hagytak meghalni.

Most ebbe az én vívódó, kondottieri életembe a te levelező lapod hozta a Hegedűs Gyula írása után az első meleget. mert ebből egy kis jóakarattal kivehetek annyit, hogy mégis van bennem valami és hozzáértő elismerésére is számíthatok.

Tudom, hogy megfog lepni a levelem Tónusa, de vedd azt kérlek, hogy 2 lépésre előttem szuronyos posztok állnak, mel-

lettem a sírok, a gázmaszka és a revolver, mert már 10 napja az ember nem tudhatja, hogy a következő percben nem vernek e alaromat s az ember ha egy órára elalszik, rendesen arra ébred, hogy az olasz sturmpatronilok már vagdalják a kezigránátokat hozzánk. De Te megfogod érteni az agyonhajsolt idegeknek ezt a részegségét és megfogod bocsájtani ezt az én homályos és szenvedélyes leveletem. Hiszen emlékszel, nekem olvastad fel először a Szekszárdi szőlők között a Gólya kalifát, a Vihart s a Dante sok énekét, hát te is idehallgathatsz egyszer, ha kevésbé művészies formában is, kinyitom a szívemet.

De kérlek csak neked és másnak senkinek és számíthatok rá, hogy a következő félóránban ugysis elfelejtetd.

Melegen üdvözöllek Aladárral és Dienesékkel a te régi K Laci barátod.

Ha a regényem kiadása dolgában valamit tehetsz, természetesen hálás köszönettel fogadom. Teljesen tetszésed és belátásod szerint.

1951. SZABÓ Ervin – BABITSNAK

[Budapest, 1917. június?]

Kedves Mihály,

azért jöttem, hogy elcsábítsalak nyaralásra Stíriába, gyönyörű helyen volna szoba is. A Gesäusében. Ha érdekel az ügy, jer fel holnap 5-re a könyvtárba.

Sok szívélyes üdvözlettel /

Szabó Ervin

1952. DIENES Pál – BABITSNAK

[Budapest, 1917. júl. 4. előtt]

Kedves Mihály!

Teljes bizonytalanságban vagyunk az utazást illetőleg. Katóval tegnap este megérkeztünk s várjuk a híreket. Nekem – fontos ügy miatt – legjobb lenne ha csak szerda este indulnánk, de azért nem ép lehetetlen hamarabb mennünk.

Mivel nem tudom mikor látod meg ezt az írásomat, nem is mondhatok időt amikor felkeresnélek. Pedig veled nem beszélve, se jegyet se kabint nem merek venni, meg útravalót is akarunk vinni félvén az osztrák viszonyoktól.

Mindenesetre izenj mihelyt teheted vagy jer ki.

D.u. 5-kor bejövök ide a lakásodra.

Pali

**1953. BABITS, KOMJÁTHY Aladár, DIENES Kató
és DIENES Pál – KELEMEN Ilonának**

[Bécs, 1917. júl. 4.]

Bécsi üdvözlétet küldenek

Mihály
Aladár
Dienes Kató
Dienes Pál

[Címzés:]

Önagys.

Kelemen Ilona

urnő

Szekszárd

László u. 1272.

Ungarn

1954. BABITS – SZILASI Vilmosnak

[Budapest, 1916. szept. 11. után, de 1917. júl. 4. előtt]

Kedves Barátom

" 6 és hat óra között ha teheted gyere!

Mihály

[Címzés:]

Nagys.

Szilassi Vilmos

urnak

Budapest

Rökk Szilárd u. 17. IV.

**1955. BABITS, DIENES Pál, KOVÁCS László és mások
– SZILASI Vilmosnak**

[Bécs, 1917. júl. 4.]

A Práterből üdvözlnek:

Mihály

Pali

Kovács László

Aladár

Kató

[Címzés:]

Nagys.

Szilasi Vilmos

tanár urnak

Budapest

Zugliget, Kuruczlesi ut 10.

Ungarn

1956. GYÖRGY Oszkár – BABITSNAK

[Húvösvölgy, 1917. júl. 6.]

Kedves Barátom!

Baudelaire-fordításaim gyűjteményét a kiadó, Tevan, bizonyára már megküldte a Nyugatnak.

Mint a lap egyik szerkesztőjét, arra kérlek, légy szíves, íráss kritikát a könyvről és a megjelenést lehetőség szerint sűrgesd meg. Ez a kiadóm kívánsága és ezért kérlek erre.

Nagyon örülnék, ha levélben magad is közölnéd megjegyzéseidet; újabb kiadónál hasznát vehetem.

Üdvözlöl régi híved
György Oszkár.

1917. júl. 6.

Húvösvölgy, Völgy-u. 29.

**1957. KOMJÁTHY Aladár és KOMJÁTHY László
– BABITSNAK**

[Csepreg, 1917. júl. 24.]

Kedves Mihályom!

Megérkeztünk és azt kívánjuk, hogy te is mielőbb olyan jó
levegőn tölthesd az időt mint mi.

Üdvözlünk
Aladár és Laci

Édesanyád és Angyalka kezét csókoljuk.

[Címzés:]
Tekintetes
Babits Mihály
fő gimn. tanár úrnak
Szekszárd
László-utca 1272

1958. BABITS – KOMJÁTHY Aladárnak

[Szekszárd, 1917. aug. 7. előtt]

[Hiányzik]

1959. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Csepreg, 1917. aug. 7.]

Kedves Mihály!

Leveledet megkaptam: köszönöm. Válaszolok rá.

Üdvözlünk
Aladár és Laci

[Címzés:]
Tekintetes
Babits Mihály
főgimn. tan. úrnak
Szekszárd
László-utca 1272

1960. Dr. GYŐRI Ákos – BABITSNAK

[Budapest, 1917. aug. 9.]
Budapest, 1917 augusztus 9.

Nagyságos Babits Mihály tanár úr
Budapest

Igen tisztelt Tanár Úr!

Minthogy ügyében újabb eljárásra, illetve az eljárás folytatására előreláthatólag szükség nem lesz, van szerencsém arra kérni, hogy megindokolt indítványom és három rendbeli eljárásom ügyvédi díjja fejében összesen 150 koronát irodámba postafordultával beküldeni szíveskedjék. –

Kiváló tisztelettel
kész hive
Dr Győri Ákos

**1961. BABITS Angyal és BABITS Mihályné
KELEMEN Auróra – BABITSNAK**

[Szekszárd, 1917. aug. 10.]
Szekszárd, 1917. aug. 10.

Kedves Misi! Ma mentél el és már is irok. T.i. Bimbistől kapunk egy levelet, melyben azt írja, hogy Pistitől kapott egy június 15.-éről kelt lapott, melyen azt írja hogy az ő aspiránte kinevezése még mindig nincs igazolva s nagyon kér bennünket, hogy hivatalos uton, a konzulátus útján igazoljuk ezt. Imre azt hitte hogy Téged itthon talál a levele, de most mi is kérünk menj el Imréhez, olvasd el Pisti lapját és tégy meg mindent amit csak tudsz az iránt, hogy a kinevezés tényleg igazoltassék Bereзовkán is. A kinevezésről szóló hivatalos írásnak nálad kell lenni. Szegény gyereket nagyon sajnáljuk, mennyi aggodalmat kell kiállnia, hogy most meg kiteszik a tisztitáborból. Ezért nagyon kérünk Misi tégy meg mindent hogy lehetőleg többféle uton is igazoltassék Pisti mint kadettaspirant. Edes fiam kérlek menj utána azonnal, hisz így is szegény fiamnak még hó napokig kell ismét biztalanságban lenni, mond el a dán Conzul ismerősödnek hogy szegény fiu már mennyi kétségeken ment keresztül és mily szerencsétlen volt a katonai pályáján, kérd meg szépen az édes anyád nevében is, hisz derék jó fiu a ki most is tanul és katonáéknál is kötelesség tudó hazafias-sággal állta meg helyét.

[Címzés:]
Tekintetes
Babits Mihály
főgimn. tanár Urnak.
Budapest.
VIII. Reviczky utca 7. sz. III. e.

1962. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. aug. 11.]

Kedves Misi! Ma már egy ajánlott kártyát is adtunk fel címedre, nagyon kérlek még egyszer, hogy tégy meg mindent hogy Pisti kinevezése ott Bereзовkán igazoltassék, mert úgy látszik ki/van téve annak hogy kiteszik a tisztí táborból mivel még mindig nem érkezett meg a hivatalos <ki>értesítés a kinevezéséről.

Azután kérünk hogy ha Fekete elviszi a villanylábast megcsináltatni, mondja meg hogy a szekszárdi áram erősségéhe csinalják, mert itt lesz használva, ez fontos, mert a pesti áram más milyen.

Kérünk Pisti ügye miatt okvetlenül intézkedj! hisz' elképzelhető hogy mily nyugtalanságot áll ki szegény gyerek hogy még mindig nincs biztosítva a helye a tisztí táborba. Menj el Imréhez s olvasd el Pisti jún. 15.-ről szóló értesítését, <e>az a legutóbbi híradása. Kérünk menj el a konzulhoz mindjárt hogy ne készen tovább a dolog.

Csókolunk
Angyal.

1917. aug 11. Szeksz.

[Címzés:]
Tekintetes
Babits Mihály
főgimn. tanár Ur
Budapest.
VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

1963. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1917. aug. 11.]

Kedves Tanár ur!

Havas kisasszony távol van s mivel én nem tudom, hogy mennyi <a> <...> könyvek száma a mit adni lehet, tehát egyelőre 25 példányt küldünk az Ön könyvéből. Ha netalán többre volna szüksége úgy – majd pár nap múlva, ha Havas kisasszony megérkezik – tessék érdeklődni. –

Szívélyes üdvözléttel köszönti:
Fadgyas Vali

VIII/11.

1964. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Csepreg, 1917. aug. 14.]

Kedves Mihályom!

Itt arany színű napok és pompás zöld fák vannak. Úgyszólván egész nap a kertben vagyok; ide-oda sétálgatok keveset gondolkozva, sokat bámulva. Legtöbbször az eget nézem és a fá-

kat, meg a fény és árny szeszélyes játékait melyet a nap pazarol és a lombok rendeznek. Igen nyugalmasan töltöttem tehát az időt, néha-néha egy-egy szépirodalmi könyvet olvasva amihez itt éppen hozzájutok. (Nem nagyon jók!) Mindenben követem Stein tanácsát és mégis igen nehezen gyógyulok. A sziv még mindig abnormálisan gyorsan ver és sokszor esténként az ő hangjai hallgatása mellett alszom el. (Nem nagyon jó dolog.) De azok a súlyosabb tünetek amelyeknek te is tanuja voltál, itt még (jó órában legyen mondva) egyszer sem fogtak elő.

Nemrégiben Melichtől levelezőlapot kaptam melyben azt kérdezi nem volnék e hajlandó a szarajevói magyar főgimnáziumhoz tanárnak elmenni. Rögtöni válaszomban megírtam neki hogy ennek főként laboratóriumi kötelezettségeim állják útját, de egyuttal megkértem értesítene bővebben az ottani viszonyokról.

A versek amelyeket küldtél igen-igen tetszettek. Kedvesek és olyanok mint mikor ódon pincéből friss levegő tör elő. Régi illetődés hangjai: ezért őszinték mint minden versed, de talán mert egyszerűek még őszintébbeknek látszanak. Boldog ember vagy! Saját csüggedéseidet önmagad cáfolod friss erővel. Én sokkal fiatalabb vagyok de fáradt és úgy érzem soha sem lesz belőlem semmi. Régente azt hittem hivatva vagyok valamire. Ebben mind jobban kételkedem. Magam sem ismerem önmagam. Én száz ember vagyok és az egy elveszik bennem.

Ne haragudj rám hogy kissé későn írtam. Tudod milyen vagyok.

Kérlek, írj! Addig is igaz szívemből szeretlek: Aladár
Édesanyádnak és Angyalkának kézcsók.

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály

főgimn. tan. úrnak

Szekszárd

László-utca 1272

1965. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1917. aug. 14.]

Kedves Tanár Úr –

ne tessék haragudni, hogy csak 300 koronát küldünk, de a Kasz-
szába jelenleg nincs több. Fenyő Úr 10 napra elutazott, s csak
tőle kaphatunk pénzt, mert Ignótus urnak nincs pénze – Havas
kisasszony <...> Pénteken jön meg talán akkor tudunk addigra
szerezni annyit, hogy azt az összeget amire szüksége van el-
küldhessük. –

Szívélyes üdvözlettel:

Fadgyas V.

1917 aug. 14.

1966. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1917. aug. 14.]

Ellen nyugta,

300 K. azaz három száz Koronáról
mely<et> Babits Mihály tanár urnak
kifizetett 1917 augusztus 14-én

Fadgyas Valéria

átvette Fekete

1967. BABITS – KOMJÁTHY Aladárnak

[Szekszárd, 1917. aug. 14. és 21. között]

Carissimo Alichino

Azaz: Kedves Alikám, egypár napot Pesten időztem, (új könyvem miatt mely a napokban jelent meg) – s most hazatérve itthon találom leveledet. Igen megörültem neki, bár azokkal amiket irsz nem mindenben vagyok megelégedve. Attól félek hogy megint belemerülsz régi magányos töprengéseidbe, melyek neked legjobban ártanak. Mentül több szórakozás, változatosság kellene neked!

Stein azt mondta (nekem) hogy sohasem volna szabad egyedül lenned; de ha mégis egyedül vagy, akkor mindig foglalkozni kell valami kellemesen lekötő dologgal. Tehát nem „bámulni” (mint te irod leveledben) és nem töprengeni. Ezek a bámulások és töprengések talán alkalmasak arra hogy belőled poétát csináljanak (leveled is erősen poétai) – de nem arra hogy meggyógyítsanak. Ebben azt hiszem nagyon is igaza van Steinnak; de félek hogy teljességgel nincs igaza abban hogy a munkát nem ajálta. Meg vagyok győződve hogy a mértékletes szellemi munka még inkább jó hatással lenne kedélyedre és idegzetedre. Persze tulságba nem szabad vinni!

Bocsáss meg ha neked nem tetszött irtam, és ne hagyd félbe, dühödben levelem olvasását, mert még nagyon fontos dolgokat akarok írni. De mielőtt ezekre térnék, a szarajevói tanárságról! Én azt hiszem, nagyon hátrányos volna ezt elfogadnod. A mai tanárhiány mellett <sok> egészen biztos vagyok hogy sokkal jobb állást találhatunk számodra. Már gondoltam is néhányra, melyekről szeptemberben beszélhetünk. Szarajevo visszavetne pályádban, munkalehetőségeidben, <annélkül ho> valószínűleg kedvedben is, annélkül hogy nyugalmatat biztosí-

taná. Sőt Serajevo ma egyáltalán nem nyugodt hely pláne magyar ember számára, s a környezethez való alkalmazkodás ott előre láthatólag sok nehézséggel járó; ami nem jót tesz ideges embernek. Aztán a nagy távolság a mai viszonyok közt nagyon meggondolandó; még békében sem jó az; tudom Fogarásról.

Pesten létemben me akartam látogatni a <...> de zárt ajtókra találtam. Ugy látszik, apád is mégis rászánta magát a nyaralásra.

És most ide figyelj. Kedvem van egy kis utazásra, és gondoltam hogy csakugyan elmegyek Sopronba. Ez ugyan számodra is egy kis utazás volna, de nem nagy dolog az egész. Nekem most ujabban jó az összeköttetésem Pestről úgy hogy d. u. 2·28-kor már Sopronban lehetnék. <U> Te elindulnál az egyetlen vonattal (az augusztusi menetrend van előttem) mely ma közlekedik, d. u. 3·38 kor Csepregről; <ez> 3·52-kor van Bükön. Sajnos Bükön várni kell 6·39-ig, de ezt a kis unalmat talán el lehet viselni; vinnél legfeljebb valami olvasni valót. Vagy kocsin mehetsz Bükig? ez ha nem drága, mégjobb. Egyébirán oly közel van (6 Km) hogy akár gyalog el lehet menni, egy órai séta a sinek mentén a csepregi állomástól a bükiig. Bükőről tehát indul 6·39-kor este és <...> 7·53-kor Sopronban van. Sopronban vendégem lennél másnapig, sőt az egész másnapot szeretném ha együtt töltenők. Sopronban mint értesültem, jó szálloda van; és a város oly szép hogy kellemesen el lehet benne tölteni egy napot. Elég lenne ha harmadnap reggel |:reggel:| 1/4 10-kor mennél vissza, amikor jó vonatod indul.

Remélem nincs ebben részedről semmi akadály? Nekem nagyon kedvesen fejezné be a vakációmát. De sietve muszáj megcsinálni azért irok expresz. |:(mert az iskolaév (ö.m.a.f.) kezdődik):| Figyelj jól. Én innen szerdán megyek fel Pestre. Szerdán fogsz kapni egy válasz fizetve-sürgönyt, melyben pontosan értesítelek. Erre a sürgönyre budapesti címemre címzed a választ. (Reviczky u. 7.)

Pestről vagy pénteken vagy szombaton mennék Sopronba. Találkoznánk tehát pénteken (vagy szombaton) este 7-53 kor a soproni pályaudvaron: én ott <várom> várom vonatod érkezését.

Tehát add át kedves nagybátyádnak üdvözetemet és kérj tőle engedelmet nevemben arra, hogy egy napon kiragadjalak a rokoni körből. Remélem hacsak egyáltalán Csepregen vagy még, és halálos beteg nem vagy, eljössz.

Könyvem megjelent, s egy példányt magammal hozok számodra.

Laci hogy van? Add át neki üdvözetemet.

Tehát szerdán sürgőnyzök, s kérek rögtöni választ! Csak le ne késs a vonatról; ha gyalog mész ki a bükki állomáshoz, ¼ 6 felé indulj. Esetleg Bükkig is eléd mehetnék, s akkor már ott megfoglak.

Régen irtam ily hosszú levelet; ebből láthatod irántad való szeretetét öreg

Mihályodnak

1968. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Csepreg, 1917. aug. 23.]

:szombat este sopronban leszek

pályaudvarnal találkozunk = aladar =”=”

[Címzés:]

= babus mihaly bpest

reviczky u 7 =

**1969. BABITS és KOMJÁTHY Aladár
– SZILASI Vilmosnak**

[Sopron, 1917. aug. 27.]

Igaz szeretettel köszöntenek

Mihály és Aladár

[Címzés:]

Nagys.
Szilasi Vilmos
tanár urnak
Budapest
Kuruczlesi ut 10.

**1970. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
és BABITS Angyal – BABITSNAK**

[Szekszárd, 1917. aug. vége]

Ma vettük Aladár soproni kártyáját, mondj Neki részünkről szívélyes üdvözeteket, remélem hogy a nyaralás jót tett egészségének!

Nézd meg Imrénél Pista legutóbbi kártyája mikor kelt? Azóta kapott már egyet –

Tehát várunk édes Misi 2 án, de kérlek hozd magaddal a villanyos fazekamat kellő vigyázattal, Fekete győzdjön meg róla mielőtt átvinné hogy tényleg a szekszárdi feszültség szerint van e meg javítva? és gondosan pakkoltassa be mert baj lenne ha megütődne, úgy e vigyázasz rea, csokol a viszontlátásig szerető Anyád, még nem találtam meg elölőleptetésed a lapban: szerdán Szekszardon.

Várunk!
Angyal.

[Címzés:]
Tek.
Babits Mihály
főgimnáziumi tanár
Ur
Budapest
VIII. Revicky utca 7 sz.

1971. BABITS – ADY Endrének

[Budapest, 1917. szept. eleje]

Kedves Barátom

Nyári utamból hazatérve itthon találom kedves küldeményedet.
Nagyon köszönöm! <...> Szép, jó kép is és kétszer becses
hogy Tőled kaptam, hogy a Te írásod van rajta!

Szeretném viszonzni valamivel, s legközelebb talán tudom is.

Ujra és újra köszönöm, kedves Barátom, tarts meg tovább
is szíves emlékedben.

Kedves nőnek kézcsókomat küldöm, téged szivből ölel,
igaz ragaszkodással, testvéri érzéssel,

bámulód, híved, öcséd
Babits Mihály

**1972. BABITS – BABITS Mihályné
KELEMEN Aurórának**

[Sopron, 1917. szept. 8. előtt]

[Hiányzik]

1973. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. szept. 8.]

Edes Misim már másodika óta várunk naponkint, és te mit sem hallasz magadrol azóta hogy Sopronbol küldted kártyádat, már aggodom is hát ha megbetegedtél, írj már, vagy talán megjöhetsz Imrével a kiről ugy tudom hogy 14 én jön, nagyon szeretném ha a villanyos fazékamat megkaphatnám, ugye Fekete megmondta hogy a szekszárdi feszültség szerint készüljön a fazék és jól pakkolják hogy meg ne ütödjön, talán Bimbis is elhozná ha szépen megkérné és ő bizonyára a legjobban tudna rá vigyázni több ruha közé pakkolva. Pistánktól jun 13 árol kaptunk kártyát és még egyet dátum nélkül a melyben írja hogy legutobb kapott 60 K. pénzküldeményünket Schweizon keresztül megkapta és erősen reméli hogy még ez évben haza kerül, szegény kis fiam! írja azt is hogy ha tényleg megkapja kinevezését azonnal sürgönyöz nekem, írj neki te is édes Misim többet az egyetemről is, írj már nekem is de mindjárt hogy tudhassam rolad hogy nincs bajod, csokolunk csokol szerető Anyád

Bimbist veled együtt várjuk!

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály

főgimn. tanár Ur.

Budapest.

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

1974. BABITS – AZ ATHENAEUMNAK

[Budapest, 1917. szept. 11.]

AZ

ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI
RÉSZVÉNYTÁRSULAT
tekintetes Igazgatóságának,

BUDAPEST.

Megállapodásunk alapján elvállaltam, hogy az Önök kiadásában megjelenő Modern Könyvtár részére sajtó alá rendezek egy körülbelül 10 iv terjedelmű Poe Edgar novelláskötetet, amely az író elbeszélő művészetét, legszebb prózai alkotásai-ban reprezentálná. A kötet anyagát én választom ki s irok hozzá egy bevezető tanulmányt. A novellákból néhányat ugyancsak én fordítok, úgy hogy a kötetből körülbelül 3 1/2-4 iv az én kéz-iratom legyen. A kötet hátralevő anyagának fordítóját én vá-lasztom meg s én ellenőrzöm a fordítás művészi értékét. Önök mindezért fizetnek nekem egyszersmindenkorra 500 azaz Öt-száz koronát az általam választ<...>andó fordítónak pedig iven-ként 60 koronát. Ezzel szemben az összes kiadói jogokat úgy tőlem, mint fordítótársamtól végleg megszerezték. A kötet kéz-irata legkésőbb október végéig nyomdakészen átadandó, a kor-rekturákat 72 óra alatt visszajuttatni tartozom.

Budapest, 1917. szeptember 11.

Tisztelettel:
Babits Mihály

1975. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Bécs, 1917. szept. 15.]

Wien, szeptember 15én

Igen tisztelt Uram,
értesítem, hogy a „Gólyakalifa” fordításával majdnem teljesen elkészültem; még csak kevés oldal van hátra. – Holnap Svajcba utazom és így a munkát rövidebb időre abba kell hagynom, de rögtön megérkezésem után hozzátatok a befejezéshez. –

Kérném értesítését, hogy <...> mi történjen az utolsó fejezettel; nem szeretném úgy változtatni, hogy Önnek kellemetlen lenne. –

Abbeli értesítését is kérem, megpróbáljam-e a regény elhelyezését a „Neue Rundschau”-nál, ahol nagyon jó összekötésem van. a szerkesztő nagyon jó akaró szervező...

Cimem

Waldsanatorium

Davos-Platz

Schweiz, Kauton Graubünden –

Kiváló tisztelettel

hűséges szolgálója

Stefan I. Klein

**1976. BABITS és KOMJÁTHY Aladár
– RÉDEY Tivadarnak**

[Szekszárd, 1917. szept. 18.]

Üdvözlét Aliscumból. Szívből ölel

Babits Mihály

Üdvözli Komjáthy Aladár

[Címzés:]
Nagys.
Dr Rédey Tivadar
muzeumi őrnak
Budapest
M. Nemzeti Múzeum
Mehmed szultán körút

1977. GAGYHY Dénes – BABITSNAK

[Budapest, 1917. szept. 22.]

Kedves Barátom,

igen sajnálom, hogy nem találkozhattunk,
Egy napon leugrottam Pestre, családi és egyéb ügyek miatt, de
egy óra múlva indulok vissza.

Vártalak benneteket Sopronban. Ugy látszik, részletekről köz-
bejött valami. Komjáthy ügyét még akkor elintéztam a 40. ta-
rackos ezrednél, amennyiben előjegyeztetett s besorozása esetén
nincs akadálya belépésének. A megállapodás az, ha aktuális-
sá válik az ügy, Aladár az én levelemmel jelentkezik a pótüteg-
parancsnoknál s akkor perfektuálódik. Ha tehát szükség lesz
erre a levélre, közöld velem, én azonnal küldöm.

A novellámról egy szót! Ha a közlést illetőleg bárminő nehé-
ségek merülnének fel, légy kegyes a kéziratot sürgősen elküldeni.

Egész tanévre Sopronban maradok, heti órászm: 22.

Ugy-e nem irigylsz?

Meleg barátsággal köszönt

igaz híved:

Gagyhy Dénes

Sopron, honvédfőreáliskola

Bp. 917. IX. 22.

1978. PAULAY Erzsi – BABITSNAK

[Budapest, 1917. szept. 22.]

Budapest 917 – szept – 22

Kedves Uram! Nagyon kérem, látogasson meg a jövő hét valamelyik napján, hogy kissé beszélgethessünk! Szerda ebéd után megfelelne Önnek? Ha nem Kapok feleletet, akkor várom!

Szivből köszönti hive

Paulay Erzsi.

1979. ZOLNAI Gyula – BABITSNAK

[Budapest, 1917. szept. 26.]

Igen tisztelt Kolléga Úr,

Kérem, hogy, amennyiben terhére nincs, tavaszi ajánl. levelemre – akár kedvező, akár kedvezőtlen esetben – válaszolni kegyeskedjék. (Címem ·/·)

Bp. 917 IX / 26

Igaz tisztelettel /

Zolnai Gyula

Kolozsvár, Honvéd-u. 36

**1980. BABITS Angyal, KELEMEN Ilona,
BABITS Mihályné KELEMEN Auróra és mások
– BABITSNAK**

[Szekszárd, 1917. szept. 27.]

Névnapodra az egész szüreti társaság minden jót kíván

Angyus.
Stánczi tánti

Szekszárd, 1917. IX./27.

Névnapi üdvözlét a szőlő hegyről

Lali	szeretettel a nenne
Picuri	Gizi néni
Imre	Lici

Vettem kártyád örültem hogy Komjátiékkal rám gondoltatok de hol? most reád gondolva a jó Isten áldását kérem reád a neved napján édes fiam írd hogy vagy? de sajnálom hogy nem vagy itt a szüreten

csókol szerető A.

[Címzés:]
Tekintetes
Babits Mihály
főgim. Tanár
Budapest
Revicky utca 7. sz.

1981. KAPU Jenőné HALÁSZ Gizella – BABITSNAK

[Miskolc, 1917. szept. 28.]

Édes Misikém!

Kedves nevednapján a legmelegebb rokoni szeretettel kopogatok be Hozzád, hogy üdvözölhesselek és minden jót kívánjak Néked! Áldjon meg a jó Isten minden jóval!

Legközelebb, ha Pestre megyek, felkereslek, jó lesz?

Sokszor csókol

Gizi

Miskolcz, 1917. szept. 28.

Urak u. 5.

[Címzés:]

Nagyságos

Babits Mihály

főgym. tanár Úrnak

Budapest

Reviczky útca

1982. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Olaszország, 1917. szept. 30.]

Kedves Mihály! Édes-Anyám írja, hogy beteg voltál, remélem, hogy már nincs semmi bajod. – Mi most itt Retablierungon vagyunk, egész kedves helyen, de sok a dolgom, nem igen érek rá olvasni. Ezért kétszeresen örülök annak, hogy rövidesen a mögöttes országba kerülök, Bécsbe. – Reméllem, hogy Aladárral megfogtok látogatni. Egy kis hazait hoztok magatokkal s akkor Bécsben egész pompásan lehet élni. Iga-

zán roppant örülnék, ha egy két hét múlva ott találkozhatnánk.
Aladárral és Dienesékkal

Visz. Látásig melegen üdv.

Laci barátod

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

úrnak

Budapest

Revicky-tér 7. III. em

1983. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Bécs, 1917. szept. 30. után]

Ide nézz, ha valami szépet akarsz látni! Már várom értesítéseteket, hogy mikor jöttök, mert kicsinálhatom, hogy szabad legyek akkorra. E tekintetben nagyon jó helyem van. Szekfü is igen örülne, ha jönnétek! – Hát szándd rá magad minél előbb!

Melegen üdv. Laci

W. VIII. Floriani gasse 8. Hotel Hammarant

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

úr

Budapest

Reviczky utca 7

III. em.

**1984. BABITS és KOMJÁTHY Aladár
– BABITS Angyalnak**

[Budapest, 1917. okt. 9. előtt]

[Hiányzik]

1985. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. okt. 9.]

Kedves Misi!

A Komjáthyiékkal irt képes lapot megkaptuk, de azóta már irhatatlán volna több szót is. Pistitől azóta 4 lap érkezett, a legutóbbi aug. 1.-ről szól. Nagyon kérdezi hogy a kért könyveket feladtatok-e már, én pedig nagyon kérlek Téged is és Aladárt is, ha ez még nem történt volna meg intézzetek el a legközelebbi napokban. Szerencsésen és jó eredménnyel megszüreletünk /130 hektó/ – Anyi még mindig betegeskedik, ma megint rosszabb napja van, ilyenkor sokat emleget Téged s jól esne neki ha írnál néha. Gondoskodj magadnak meleg ruháról, téli kabátról, a régi ruháidat pedig őrizd meg mert most annak is nagy az értéke. Kérlek felelj hogy Pistinek elmentek-e a könyvek?

Csókol
Angyus.

1917. okt. 9.

[Címzés:]

Tekintetes

Babits Mihály

főgimn. tanár Urnak.

Budapest.

VIII. Reviczky utca 7.sz. III.e.

1986. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Davos-Platz, 1917. okt. 9.]

erbitte dratantwort ob verlgtter weitere prosabcecher zu sichern
kann = stefan klein +

[Címzés:]

babtits reviczkszucz 7

budapest =

Können Verleger weitere Prosa in Aussicht stellen Brief ab-
gegangen

1987. BABITS – SOMLÓ Károlynak

[Budapest, 1917. okt. 10. előtt]

[Hiányzik]

1988. SOMLÓ Károly – BABITSNAK

[Temesvár, 1917. okt. 10.]

Temesvár, 1917. Okt. 10^{én}

Mélyen tisztelt Uram,
Kedves Mester,

B. sorai birtokában, igen örvendek hogy fordításom tetszett és
nagyon megtisztelne ha egyszer, másszor megbízna engemet
egyik-másik remekművének fordítására!

Maradok kiváló tisztelettel

hódoló, igaz híve
Somló Károly

1989. ELEK Artúr – BABITSNAK

[Budapest, 1917. okt. 11.]
1917. okt. 11-én

Kedves Uram,

nehéz szívvel és nehéz lelkiösmerettel írom ezt a levelet. Arról kell értesítenem, hogy a vállalt munkát – a két poei novella lefordítását – képtelen vagyok elvégezni. Hosszadalmas lenne elmagyaráznom, mért? Egy szó megmondja: olyan állapotban vagyok, hogy sokkal lelkesítőbb feladat sem tudna munkára fölrázni.

Nem csak restellem: őszintén sajnálom is, hogy ilyen csúful cserben kell hagynom. Azt is tudom, hogy jóval előbb illet volna értesítenem elhatározásomról. Csakhogy az elhatározásom máig nem volt kész. Akartam és reméltem, azért vártam.

Arra kérem, hogy ha tudja, ne ítéljen meg mostani eljárásom alapján

A viszontlátásig meleg kézszerítással

üdvözlí
Elek Artúr.

1990. BABITS – GAGYHY Dénesnek

[Budapest, 1917. okt. 12. előtt]

[Hiányzik]

1991. GAGYHY Dénes – BABITSNAK

[Sopron, 1917. okt. 12.]

Kedves Barátom,

a kéziratot megkaptam és nagyon köszönöm a fáradságodat. Igazán sajnálom, hogy molesztáltalak vele, de igazad van, egyéb tervembe beléillett s már belé is illesztettem.

Szerkesztői helyzeted, amint sejtem, bizonyos mértékig kedvedet szegte. Lásd, nekem már akkor az volt az érzésem, hogy az együttműködésben nem lesz harmónia, ha te is a másik k. szerkesztőtársad állaspontjára nem helyezkedel: nem látsz, nem hallasz.

Persze, ez egy kicsit nehéz, ha valakire a lelkiismeret is törvényt szab és érzi a felelősség súlyát. Nem akarok jóslásba bocsátkozni, de félek, hogy a szerkesztői dicsőséget végleg megfogod únni és bevágod magad után a szerkesztőség ajtaját, ha lényeges változás nem következik be.

Ha így történnék, egy cseppet sem csodálkoznám. Hogyan is, mikor belső berendezésük, világfelfogásuk, céljaik annyira eltérők a mieinktől, hogy a legszélsőbb szabadelvűség mellett is alig haladhatunk egy úton, ha csak mindenről, ami nemzeti és faji eredetiség, le nem mondunk s mindenben hozzájuk nem símulunk. Ezt persze sem a te vérmérsékleteddel, sem az enyémmel nem lehet remélni.

Leveled végén olyasmit engedsz következtetni, mintha kilátás nyílnék, az önálló szerkesztőségi berendezkedésre. A Ny-nál-e, vagy másutt, azt elhallgatod. Lehet azonban, hogy csak a fantáziám játszik, mikor ilyesmit olvasok.

Az én dolgom?

Nem volt, nem jó. E tanévre (július végéig) ide szegezett a parancs. De legcifrább a dologban az, hogy a honvédelmi

miniszterium néhányunkat kikért a kultuszminisztertől, ami annyit jelent, hogy mi azon esetben is, ha a béke váratlanul kitörne, katonák maradunk a tanév befejezéséig. A munkát el lehet bírni. Eddig 14 órám volt, a párhuzamos osztályok megnyitásával 16 van kombinációban. (Nem merem a 16-ot határozott formában írni – félek, hogy 18 lesz belőle.) Ezen kívül van kéthetenként ügyeletes szolgálat s egyéb apró tenivaló.

A város utálatos és hajmeresztően drága. Sőt ami drága, azt sem lehet kapni. Vágynám vissza Pestre, de a vágyat egyelőre hűvösre tesszük. 20-án, valószínűleg otthon leszek.

Barátainknak add át üdvözetemet. Téged meleg érzéssel köszönt

igaz híved:
Gagyhy Dénes

Sopron, 917. X. 12.

1992. ZSOLT Béla – BABITSNAK

[Nagyvárad, 1917. okt. 13.]

Kóborlásaim közben Váradra vetődtem, a „Holnap” földjére és egyáltalában nem találtam ilyen nemes irodalmi tradícióhoz méltónak. A sorsom itt fog megpecsételődni: azt hiszem, ez az utolsó stáció. – Mély tisztelettel Zsolttól

A legnagyobb tisztelettel

Lovász Pál

Nagyv.
Epidemiespítal.
II. abt. 3. Barak

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály

Úrnak

Budapest

VIII. Reviczky u. 7. III.

**1993. A DEUTSCH-ÖSTERREICHISCHER VERLAG
G. M. B. H. – BABITSNAK**

[Bécs, 1917. okt. 15.]

Wien, 15. Oktober 1917.

Wohlgeb. Herrn

B a b i t s M i h a l y .

Budapest.

Sehr geehrter Herr!

Der Deutsch-Oesterreichische Verlag, der es sich zur Pflicht und Aufgabe gemacht hat, die moderne ungarische Literatur dem deutschen Publikum zu vermitteln, würde es mit besonderer Genugtuung begrüßen, wenn Sie, sehr geehrter Herr, ihm die Rechte an Ihren Büchern für die deutsche Buchausgabe und die Aufführung in deutscher Sprache überlassen wollten. Mein Verlag, der bereits einige Bücher von Molnar und Biro gebracht und manches Stück dieser Autoren für die deutsche Bühne vertrieben hat, ist beim deutschen und österreichischen Buchhandel so gut eingeführt, dass <...> sich Ihnen wohl kaum eine günstigere Verlagsverbindung bieten kann. Der unterzeichnete gegenwärtige Besitzer des Deutsch-Oesterr. Verlages hat bei seiner intimen Kenntnis der deutschen und österreichischen Theaterverhältnisse und bei seinen ausgezeichneten Beziehungen zu den in Betracht <...> Theaterleitern

wie kein anderer die Möglichkeit, Ihren Stücken individuellste Placierung zu sichern und auch den Buchausgaben Ihrer Stücke hohen Absatz <...> |:...:| Es würde mir eine besondere Ehre sein, wenn Sie meinen heutigen Vorschlag in Erwägung zu ziehen bereit wären, für welchen Fall ich Ihre freundlichen Nachrichten mit grossem Interesse erwarte. Ich werde Ihnen dann näheres über meine Bedingungen und meine besonderen Absichten mitteilen.

In ausgezeichnete Hochachtung empfehle ich mich

Dr. Präger

1994. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK

[Sennye, 1917. okt. 16.]

Kis Sennye Rum Vas vármegye
1917 október 16 án.

Kedves Babits

Bizonyosan már nem tudta hol késik ily soká Feri negyedik könyvének a megjelenése. A napokban tudtam csak a nyomdába küldeni miután egész tavasszal és nyáron ezer akadály volt annak hogy huzamosabban foglalkozzam vele. Ebben van hát a „Magyar költészet 1906 óta” a „Versek Birálása” a Browning tanulmány és néhány rövidebb essay melyek, ugy gondolom nagyon jellemzők. Természetes, ugy e, hogy én az írásait is ebből a szempontból nézem: hogy miképen él bennük az ő képe – s meg fogják e látni <bennük> őt akik olvassák.

Miután most megint rá fogok érni az „Autobiografiká”-val

foglalkozni kérem küldje vissza nekem a májusban küldött levél-másolatokat, s amit én az Adriaticáról írtam.

Az igazat megvallva szerettem volna ennek az új kötetnek a kéziratát elküldeni Magának, és néhány kérdésre nézve a véleményét kérni – de nem merem annyit zavarni.

A Nyugat ban újabban nélkülözzük a hangját – de nem egészen helyesen mondom ezt így, mert bár igaz hogy nélkülözöm, azért nem bánom hogy így van. Van elég ephemer költő – akinek költészete mint a Magáé, nincs időhöz, térhez kötve, azé könyvbe való és nem lapok vagy folyóiratokba – vagy csak nagyon ritkán.

A „Fortissimo”-t nemrég, hevenyészve és roszul, németre fordítottam Feri correspondense (kit a levelekből ismerhet) számára. Még így is mély benyomást tett rá. Szeretném ha a véletlen összehozná Magát vele. Oly valaki az akit költőnek ismerni jó.

Sokszor üdvözli őszinte tisztelettel

Békássy Istvánné

1995. IGNOTUS – BABITSNAK

[Budapest, 1917. okt. 17.]

Budapest, 1917. október 17.

Kedves Barátom, szíves figyelmedbe ajánlom ez osztrák kiadócég felszólítását, melynek egyik tagja dr. Rank, a kiváló bécsi freudista tudós a kinek én állítottam össze a magyar írók listáját, akikre gondolhat. Meggyőződtem, hogy módjában van németországi publicitást szereznie kiadványainak. Azt hiszem, érdemes törődnöd vele.

Szeretettel ölel

Ignotus

1996. ANDERSEN György – BABITSNAK

[Kassa, 1917. okt. 23.]

Kassa 917 X/23.

Mélyen s csodálattal tisztelt Szerkesztő Úr!

Olvastam az „Irodalmi Problémák”-ban a húszévesekről s azoknak írottakat és ez bátorított föl reá, hogy [:mint ilyen:] magam is mélyen tisztelt Szerkesztő Úrhoz forduljak, mely zaklatásért szíves elnézésért esedezem.

E levelemhez mellékelve néhány versemet küldöm – csak keveset a sok közül – avval a nagy s alázatos kéréssel: méltóztassék őket elolvasván szíves tanácsot és véleményt adni vajjon a versek fejlődőképességre s némi tehetségre vallanak-e s, ha erre alkalmasok volnának, kérném leközlésüket támogatni. –

Miután a szíves és legnagyobbra becsült válasz céljaira az itt mellékelt s címzett borítékot küldöm

vagyok mélyen tisztelt Szerkesztő Úr szíves fáradságát s jó-ságát előre is forró, hálás köszönettel
köszönve

csodáló tisztelettel
Szerkesztő Úrnak alázatos szolgálja
Andersen György
Kadettaspirant

Kassa

Eszterházi utca 18. I em.

1997–1998. BABITS – KLEIN, Stefan I.-nek

[Budapest, 1917. okt. 26. előtt]

[Hiányzik]

1999. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Davos-Platz, 1917. okt. 26.]

Davosplatz, oktober 26án

Igen tisztelt Uram,

Köszönöm levelét és táviratát. – A Wolff-cég szerződését néhány nap múlva megkapom és azonnal elküldöm. – A szerződés már itt volt, de visszaküldtem, mert néhány pont nem felelt meg egészen. – <...> Kiadó 10% fizet a Könyv bruttó árából, előlegnek 1000 (egyezer) márkát. – Mivel a szerződésben az a pont van, hogy minden ugynevezett „szerzői” korrektura az én költségemre történik és a kéziratot a sok küldözgetés nagyon megviselte, a vállalattal – ez a szerződésbe is van foglalva, abban állapodtam meg, hogy a szerződés megküldésekor 500 franch előleget adnak, a kéziratot meg egyszer visszaküldik, én gondosan átnézem, és azután küldenek ismét 500 frankot. – Mihelyt a honoráriumot megkapom, rögtön elküldöm felét az Ön címére! –

A kiadónak, ez külön megállapodás, három műre van előjoga; köteles a kéziratokat négy héten belül elintézni, elfogadás esetén rögtön előleget adni. – Különben az a terve van, hogy rögtön a <kötet>regény után, esetleg a regénnyel együtt kiadni; ez aztán teljesen öntől függ; illetve attól, elküldi-e nekem a novelákat hamarosan, amire nagyon, de nagyon kérem! – A regény első kiadása valószínűleg 10.000 példányban fog megjelenni. – azt hiszem, óriási sikere lesz! –

Kérem mielőbbi feleletét és vagyok sok üdvözlettel

igaz tisztelője
Stefan I. Klein

**2000. A RÉVAI TESTVÉREK IRODALMI INTÉZET RT. –
BABITSNAK**

[Budapest 1917. okt. 26.]
Budapest, 1917. október 26.

Nagyságos

B a b i t s M i h á l y urnak

Budapest

Idecsatoltan van szerencsénk átnyújtani a Dante-fordításra vonatkozó megállapodásszerű elszámolásunkat, amelynek alapján Nagyságodnak 218 K 50 f járandósága van ezidőszert. Ezt az összeget egyidejű póstával b.cimére megküldjük és kérjük, hogy az elszámolásnak azt a példányát, amely az összeg átvételéről szóló záradékkal van ellátva, aláírva hozzánk visszajuttatni méltóztassék. –

Kiváló tiszteletünk kifejezésével vagyunk

kész hivei:
Dr. Szántó Molnár

1 melléklet

2001. KALLÓS Ede – BABITSNAK

[Budapest, 1917. okt. 30.]
Budapest 17 X. 30.

Kedves Barátom,

Előreláthatólag hosszabb időre hazaérkezvén, nagyon szeretnék Veled egyszer találkozni. Nagyon kérek tehát, légy szives, értesíts, hol és mikor kereshetnék fel vagy hogy találkozhatnánk semleges területen. Már nagyon vágyódom utána, hogy megint elbeszélgethessek Veled egy kicsit.

Igaz szeretettel üdvözöl

hived

Kallós Ede
VII Lövölde tér 1.

[Címzés:]

Babits Mihály

tanár úrnak

Munkácsy utcai főgimn.

Budapest VI

2002. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. nov. 1.]
nov. 1. 1917.

Kedves Misim!

Vártunk úgy a mint ígérted hogy megjössz Mindszentekre, szerettem volna veled beszélni és téged látni édes fiam, még az előbb is arra gondoltam hát ha ma jössz és reménykedtem, azonban most beszélt Angyal Halász Gizivel a temetőben a hol találkoztak, hogy téged meglátogatott és te nem kaptál szabadságot, sajnálom igazán annál is inkább mert mit sem írsz és így mit sem tudhatsz rólad édes fiam.

Arra gondoltam édes Misim hogy a mi itthonn van Pistitől téli kabát a mit csak egy télen viselt és azóta már két télen függ a fogason hogy azt most te elviselhetné, ebben a borzasztó drágaságban a mikor annyira csúszkál az ember a méreg drágán vett anyagokban úgy sem kapni valami jobbat, és ez egy tisztességes szolid téli kabát, ezért is vártalak nagyon hogy ezt magaddal vihesd, Pistika mostanában úgy sem viselheti és itt az állás sem használ neki. Pistitől Aug 1 datum óta nincs semi

hír bárcsak te kaptál volna, vagy talán Imre kapott azóta, nézd meg édes Misim mert Imre már haza ment vasárnap és tudósíts vagy küld el ha van azota Pistitől kártya.

Hát szened van e már? Írd meg, fűttetsz e? arra is gondoltam hogy neked is volna olyan öltözeted a mit a télre ki lehetne fordíttatni, most ugy tesznek a viselt ruhákkal az uri emberek is, itthonn is hagytaál egy sötét szürke apró kockás ruhát, ha egészséges leszek megmutatom Andrének hogy érdemes e ki fordítani? Jó lesz?

Aladár mit csinál és te édes fiam írd már valamit magadrol, olvastam hogy ismét beajánlottak egy irodalmi körbe, várjuk már a mozi darabodat is hogy megnézhessek.

Mit dolgozol? Hát az iskola sok dolgot ad? Aggodtam a mikor írtál a meghüledről és azóta sem adsz hírt magadról, jöjj kissé haza ha lehet, jó édes kadarkát tartogatok számodra mert postára nem adhattam, azután meg az új vörösbort is fog neked izleni.

Csokollak édes fiam szívből ölel szerető

Anyád.

és Angyal

2003. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. nov 1. után]

Édes Misim! Tegnap láttuk regényed a filmen igen élveztem és most sajnálom hogy kívánságod szerint el nem olvastam már szép képeiben gyönyörködtem és igen érdekes volt mind végig ma is még itt van és sokan nézik természetesen emlegetve téged édes fiam! Mit hallasz Pesten szegény foglyainkrol? Kétségbe ejtő hogy semmi hír sem érkezik Pistinkről, képzelhe-

ted hogy éjjel nappal aggodom érte és féltem nagyon a hosszú út veszedelmeitől, –

szeretném tudni ha megkaptad e szabadságod? vártalak már haza, hát Aladár bevált e? mind ezt már egyszer kérdeztem tőled de te nem felelsz hát mit csinálsz? nincs e valami bajod? Írj már hisz sokat gondol rád szerető Anyád.

Kérlek édes Misim nézz be az üllői út 1 számhoz és tudj meg valamit a foglyainkról – a napokban kaptam vissza a könyvek árát úgy látszik nem küldhetnek, ugyancsak e napokban kaptam tőlük felszólítást adakozásra szegény foglyaink hazaszállítása iránt küldöttem is címökre

[Címzés:]

Tekes

Babits Mihály

főgimn. tanár Úr

Budapest

Revicky utca 7 sz.

III emelet

2004. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Purgstall, 1917. nov. 3. előtt]

Kedves Mihály!

Bizonyára fejcsóválva olvasod ki alábbi soraimból, hogy én még mindig nem adtam meg magam és minden letörések ellenére még mindig sóhajt a szívem, hogy írjak egyetmást. Ugy vagyok ezzel, mint a háborúval, akárhányszor beletört is a bicskám, élek, itt vagyok és újra kimegyek. Már én nem segíthetek magamon.

Körülbelül másfél-két hónapja beküldtem 4 novellát a Nyugat szerkesztőségének, ovatosságból előre bocsájtván, hogy a harmadik és negyedik novella nem „háborus”. Semmi válasz után egy ildomos levélben kértem, hogyha nem megfelök [!], hát a költségemre küldjék vissza. Erre sem jött semmi. Ez az in-dolencia már bosszantó.

Én elhiszem, hogy oda hetenkint százával érkeznek efféle dolgok, de azt is tudom, hogyha valamelyik uriember ott egy félórát rászán, hát ezalatt harminc ilyen dolgot átnézhet, és azt is tudom, hogyha a szemétfuvarozó társaságot, vagy a cserzővargák egyesületét megkeresem valamiért, hát az a legelemibb üzleti udvariasság értelmében fog válaszolni, „Becsés levele birtokában etc.” – Igen, csak hogy a cserzővargáknál ez az üzleti udvariasság hivatalos érdek, a Nyugatnak azonban fő-lösleges és terhelő butaság, felelheti erre valaki.

Nos itt a tévedés. A Nyugat közönsége és fenntartói nem csak azok a zsíros zsidók, akik juszból előfizetnek rá, hanem azok a fantomos és bolond kisemberek, akiknek ha nem is volt pénzük, vagyonos barátaikkal megvetették és elolvastatták, akik melengették és becézték, mikor még egy homályos kis lap volt, és kurjózumként olvasták fel a zsurokon tea után. Ezek a szív-telen kis emberek tették, – a közönséget értve, az írók érdeméről nem szólok, – hogy a Nyugat ma Magyarország első irodalmi orgánumává nőtte ki magát –, ha ez az irodalmi középosztály néha a Nyugathoz, mint magasabb fórumhoz fordul esztetikai ítéletért, azt ildomtalan negligálni és válasz nélkül hagyni. Azért beszélek ily általánosságban, mert nem szenvedek passív üldözési mániában s az én esetemből következtetnem kell, hogy a többi efféle írásoknak is ugyanez a sorsa.

Elhidd Mihály, hogy nehezemre esik téged arra kérni, hogy keressed ki azt az én négy árva novellámat abból a halomból s irányítsd vissza a gazdájukhoz. Magyarországon, az uram-

bátyámék hazájában még erre is egy barátot, vagy egy nagybácsit kell keresni. Ajánlhatnád, hogy nyomassanak valamiféle formulárékat, úgy a válasz munkába sem kerül s a jó modornak is eleget tesznek.

Különben itt igen jól érzem magam. Sok időm van. Könyvnyelmű könyvvásárlásokba bocsátkoztam és sokat olvasok. Szekfü októberben készül Pestre.

Melegen üdvözlöm Aladárt, – Dieneséket és téged

Laci.

A novellákat még Bécsből küldtem.

Cimük.

Csókók

Nagy ezüst

Legenda – – – –

A vörösbőrűek között.

2005. BABITS – OSVÁT Ernőnek

[Budapest, 1917. nov. 3. előtt]

Kedves Barátom, szekszárdi földimtől, Kovács Lászlótól kaptam a mellékelt levelet. Kérlek, értesíts a novellák sorsáról hogy a szegény katonafiu dühét valamennyire csillapíthassam. (Én az illető novellákat nem olvastam.) Ölel Mihály

A novellákat küldheted hozzám is, én visszaküldöm.

2006. BABITS – KOVÁCS Lászlónak

[Budapest, 1917. nov. 3. előtt]

[Hiányzik]

2007. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Purgstall, 1917. nov. 3.]

Kedves Mihály, leveledet nagyon köszönöm. Választ ugyan még nem kaptam. Amint hogy föltehető is volt, hogyha úgy nem válaszoltak, hát az én levelem nem fogja őket udvariasságra hangolni. Sőt!.. <A>Hiszen nem is törődöm már vele, csak az írásaimat küldjék vissza azok a nyavalyások. Ennyit már csak elvárhat az ember. – Az ezredek valami különös megbecsülésből még mindig békét hagyott, noha már rég, felddinstanglich vagyok. És mondhatom már régen voltak ilyen békés és kedves napjaim. Sok időm van és nagyszerű könyveket vettem. Most olvasom Zokkolinak az anarchizmusról szóló összefoglaló ismertetését, amire már rég kíváncsi voltam. Ha mindehhez hozzáteszem, hogy a koszt, a körülményekhez képest elsőrangú és gyönyörű erdők vannak a közelben, azt hiszem megérted elragadtatásomat. Hát ti nem jöttök e mostanában Bécsbe? Azóta már megjártam az összes galériákat s a sexualis helyeken is biztos utmutatótók lehetek.

Melegen üdvözöllek Aladárral s a Dienesékkal

Laci barátod

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

úr

Budapest

Revicky u. 7. III. em.

[Feladó:]

Abs. Lt. Kovács László Purgstall

Nied. Öesterr. Lager

<...> Abt. I. R. 49

2008. KÉKY Lajos – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 3.]

Igen tisztelt, kedves Kollega Ur,

hálásan köszönöm szíves figyelmét. Élvezettel, nagy gyönyörűséggel és sok okulással olvastam szép könyvét. Sok olyan írói jelesség szólal meg benne igen rokonszenves hangon, melyeknek ma bizony nagyon szükében vagyunk. Köszönöm, hogy kedves figyelmével még becsesebbé tette rám nézve e magában is becses könyvemet.

Eddigi megállapodásunk szerint a Szemlében Voinovich szerkesztő akar írni az Ön könyvéről; ha azonban ő nagyon halogatná, én mindenesetre írni fogok s biztosra veszem, hogy semmivel sem fogja kevesebb értékűnek találni könyvét a kritikus szeme, mint amily értékesnek találta az élvezőé.

Nagyon sajnálom a szombatesti vacsorák megszűntét. Pethő, ki mindig vállalja az összeharangozást, Szilasit szidja s azt állítja, hogy őt folyton lóvá teszi. Én igen szeretném, ha felvehetnénk ismét a félretett kötést.

Még egyszer nagyon köszöni jóságát s meleg kézszorítással szívből üdvözlí

Budapest, 1917. nov. 3.

őszintén tisztelő híve
Kéky Lajos

**2009. KORNFELD Móric és KORNFELD Móricné
– BABITSNAK**

[Budapest, 1917. nov. 10.]

Báró Kornfeld Móric és neje
kéri örvendeztesse meg őket kedden vacsorára

10 XI 917.

**2010. A SZAMÁR KÉPES HETISZEMLE
– BABITSNAK**

[Budapest, 1917. nov. 11.]

Budapest, 1917. nov. 11.

Kedves Babits,

december elején megjelenik a Szamár, azzal az elszánt akarrattal, hogy ötletesen, gyilkosan szatirizáljon minden politikai, irodalmi és egyéb vétkeket. Nagyon kérem, tisztelje meg már az első számot is írásával, akár prózában, akár versben, /notabene: a Szamár á la Jugend nemcsak szatírárt fog művelni/ és engedje meg, hogy többszöri vendégszereplésre is fölkérjem.

Kiváló tisztelettel

Öszinte hive:
Lendvai

2011. BABITS – SURÁNYI Miklósnak

[Budapest, 1917. nov. 12. előtt]

[Hiányzik]

2012. SURÁNYI Miklós – BABITSNAK

[Máramarossziget, 1917. nov. 12.]

Kedves Barátom,

szíves leveledet megkaptam s az abban említett szenvedést annál is inkább megértem, minthogy magam is hasonló súlyos betegségben szenvedek.

Most itt küldöm második könyvemet s most is csak azt ismételtem, a miket a multkor írtam neked, hogy t. i. egész életemre büszke volnék arra, ha a te neveddel jelennék meg néhány sor írás a munkámról.

Remélem, ezt annál szívesebben megteszed nekem, mint-hogy a <leg...> sincs semmi kilátás arra, hogy ezt valamivel – pláne hasonlóval – megszolgálhatnám neked.

Szíves érdeklődésedbe ajánlom magam vagyok

Msziget, 1917. nov. 12

tisztelő és bámuló híved
Surányi Miklós

2013. FORST Károly Frigyes – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 13. előtt]

[Hiányzik]

2014. BABITS – FORST Károly Frigyesnek

[Budapest, 1917. nov. 13. előtt]

Mélyen tisztelt Uram!

Betegség, családi ügyek s kényszerű utazások megakadályoztak abban hogy levelezésemet rendesen intézhessem. Verseit azonban elolvastam. Örömmel állapíthatom meg hogy az izlés és műveltség jeleit nem nélkülözik. De talán még nincs bennük annyi új mondanivaló hogy a Nyugatban ki merhessünk velük (egy új név fölött) lépni. Ezért nem is adtam át Ignotusnak. Pályát kezdeni csak egészen jó dolgokkal érdemes. Várjunk még!

maradok kész híve

Babits Mihály

[Címzés:]

Ngs.

ifj. Forst Károly

orvostanhallgató urnak

Budapest

VIII. Röck Szilárd utca 23/a.

II. 2.

2015. FORST Károly Frigyes – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 13.]

Mélyen tisztelt Uram!

B. levele birtokában, melyben pár szóval pályám vezérfonalát kitűzni kegyeskedett, az irodalom új eszméinek saját témáim contourjában, izléses kidolgozását vettem tervbe.

Bátorkodom Nagyságodnak ezzel a tudattal két novellámat és versemet elküldeni azzal a kéréssel, hogy szíveskedjék átolvasni.

Nagyon kérem, ha megnyerné Nagyságod tetszését, szíveskedjék Ignotus úrnak átadni, mivel e szerény dolgozatokat, b. engedelmével a „Nyugat”-nak szánom.

B. véleményéről néhány sorban kérem szépen értesíteni.

Bocsánatot kérve alkalmatlankodásomért, továbbá abban a reményben, hogy írásaim sikeres elintézését nyernek,
maradok

kiváló tisztelettel
ifj. Forst Károly
orvostanhallgató

Budapest, 1917, nov. 13.

(VIII. Röck Szilárd u. 23/a II. 2.)

2016. SPIELER Mihály – BABITSNAK

[Szeged, 1917. nov. 13.]

Szeged, 1917. XI. 13.

Mélyen tisztelt Tanár Ur!

1907-ben a szegedi reáliskolában volt tanítványa, nekem volt osztálytársam, jelenleg jó barátom, Komlósi Andor nevében

fordulok Tanár Urhoz egy tiszteletteljes, nagyon-nagy kérelemmel. Komlósi 1915 óta olasz fogságban sinylik és unalmas, egyhangu életet él. Nincsenek könyvei és ezért általam arra kéri Tanár Urat, kegyeskedjék könyveinek egy-egy példányát vagy alanti cimemre nekem megküldeni, vagy pedig a Hadi-foglyokat gyámolító és tudósító hivatalnak /Bpest, IX, Üllői ut 1/ átadni avval, hogy azokat Komlósi Andor honv.hadnagy, Casagiove /Caserta/ Italia cimre továbbítsa.

Komlósi alázatos kérelmét – saját szavait idézve – a következőkre alapítja

„1. /kb. 10 év előtt szerető és szeretett tanítványa voltam;
2. /igen nagyon szeretném a könyveit olvasni /összes fogolytársaim szintén/; 3. /a könyvei drágák és dohány meg nem terem erre.”

Nagyon boldog volnék, ha Tanár Úr az élet küzdelmei közt is Önt őszintén tisztelő két tanítványa kérését meghallgatná és a hazáért szenvedő barátom napjait tartalmassá tenné.

Tanár Ur lekötelező szivességét előre is köszöni hálás tanítványa

Szeged, 1917. XI. 13.

őszinte mély tisztelettel
Spieler Mihály
D. G. T. tiszt

2017. A JELENKOR – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 17.]

Üdvözlük tisztelői: Begyáts László, Nagy László, Zsolt Béla, Gaál Gábor, Garami Árpád, Hevesi Iván, Szilasy Zelma

1917/XI/17

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály
úrnak
Budapest
Reviczky-uca 7.

2018. KNEDL Andor – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 21.]
Budapest 1917 nov. 21.

Mélyen tisztelt Uram!

Ne vegye tolakodásnak, ha azzal az alázatos kérelemmel fordulok
Önhöz, hogy b. autogramját a mellékelt névjegy-kártyán elkül-
deni szíveskedjék. Ugyanis szenvedélyes autogram gyűjtő lé-
vén súlyt fektetek arra, hogy Magyarország legnagyobb költő-
jének aláírása is meglegyen a gyűjteményemben. Szívességét
előre is hálásan megköszönve

maradok
rajongó hive
Knedl Andor

**2019. BABITS – BÉKÁSSY Istvánné
BEZERÉDJ Emmának**

[Budapest, 1917. nov. 22. előtt]

[Hiányzik]

2020. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK

[Sennye, 1917. nov. 22.]
Sennye nov. 22 én 1917.

Kedves Babits

Az Irodalmi Problémákért már irtam volt mielőtt levelét megkaptam, de a lassu postajárásunk folytán csak most jött meg, pár napja olvasom.

Rendkívül érdekel az első tanulmány, a magyar irodalomról ezt, így megírni, mondhatlanul üdvös és hasznos dolog is volt, amellett hogy szép és olyan érdekfeszítő mint valaminek a regénye – hiszen az is és: „folytatása következik” az utolsó szava.

A Vörösmartyról irt sorai pedig mennyire közel hozzák a költőt, s milyen jó dolog őt így feltámaszthatni, megismertetni, mikor már alig ismerték! Épen ma, épen most értékes lehet a hatása.

De hisz nem az egész könyvről akarok írni. Csak arról amit Ferit illeti: hogy ebbe a könyvbe tette a cikkét, hogy ide a „Ma, holnap...” után, és amit a jegyzetben mond – igen, ezt vártam mindig (de mindig egész bizalommal) hogy valahol megemlítsé amit nekem mondott az ő költőisége nagyságáról. Most majd mások is merik látni.

Nem volna semmi értelme annak hogy ezt megköszönjem. De újra mutatja nekem hogy ha nem is oly mértékben mint én, de épen úgy: igaz meggyőződésből, de szeretetből is kiindulva, Maga is kívánja az ő emlékének fennmaradását, s hogy – akár mily mértékben (de már a kívánság által is) – elő is segíti, hogy fellow-worker,... ezt sem köszönhetem én – csak megírom hogy igen mélyen érzem ezt a jóleső tudást – nem is tudnám megírni mennyire. Sokszor üdvözlí

Békássy Istvánné

2021. BABITS – KORNFELD Móricnak

[Budapest, 1917. nov. 22. előtt]

[Hiányzik]

2022. KORNFELD Móric – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 22.]

Budapest, nov. 22.

Igen tisztelt Barátom!

Nagyon örülök, ha szolgálatára lehettem s evvel is kifejezést adhattam Ön iránt érzett rokonszenvemnek és tiszteletemnek. Igen sajnálom, hogy sohasem látom; ha ideje engedi s kedve is van erre, telefonáljon kérem egyszer, hogy valamely találkozást megbeszéljünk.

Igaz tisztelettel

Kornfeld Móric

2023. A NYUGAT – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 24.]

Budapest, 1917. november 24.

Nagyságos

Babits Mihály urnak

Budapest

Igen tisztelt Uram, itt küldöm a kívánt elszámolásokat s kérem, legyen szives hétfőn reggel az Önnek járó összegért elküldeni, a nyugtán feltüntetvén, hogy az ezerháromszázhatvan koro-

nából 1000 koronát a verskötetért s száz koronát az Irodalmi problémákért fizettünk.

Az idemellékelt két szerződést tessék aláírva visszaküldeni.

Kiváló tisztelettel
Havas

**2024. A 16-OS HONVÉD SZERKESZTŐSÉGE
ÉS KIADÓHIVATALA – BABITSNAK**

[Besztercebánya, 1917. nov. 26.]
Besztercebánya, 1917. nov. 26-án

Nagyságos

Babits Mihály Úrnak

Budapest.

Tábori ujságunk karácsonykor és újévkor tartalmasabb és terjedelmesebb számot óhajt a fronton küzdő katonák kezébe adni. E célból azon tiszteletteljes kéréssel fordulunk Önhöz, hogy ezen szám részére egy verset küldeni kegyeskedjék.

Kezdetleges nyomdatechnikánkra való tekintettel kérnénk lehetőleg a verset dec. 7-ig fiókszerkesztőségünkhöz eljuttatni.

Hazafias tisztelettel:
Kun András

2025. RÉDEY Tivadar – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 26.]

Bp. 917. nov. 26.

Kedves Barátom,

ha neked is alkalmas, holnap /:kedden:/ délután $\frac{1}{2}$ 6-kor megyek érted. Akkorra – ha lehetséges – légy kérlek reisefertig.

Feketével légy kedves megüzenni holnap délelőtt, hogy jó-e neked ez a terminus. Ha akadályozva lennél, szerdát kérném tőled, mert a későbbi napokon előreláthatóan én nem tudnék már szabadulni hurcolkodó meg egyéb gondjaimtól.

Szeretettel ölel

igaz barátod
Rédey Tivadar

2026. BABITS – RÉDEY Tivadarnak

[Budapest, 1917. nov. 27.]

K. B.! Ma muszáj bemennem a Nyugathoz; onnan csak későn szabadulhatnék: így jobb lesz szerdán. Tehát szerdán 5 – $\frac{1}{2}$ 6 közt várlak!

Mihály

2027. REMÉNYIK Sándor – BABITSNAK

[Kolozsvár, 1917. nov. 27.]

Kolozsvár, 1917. nov. 27.

Igen Tisztelt Uram!

Nagyon kérem, ne vegye túlságos szerénytelenségnek, vagy vakmerőségnek, ha bátorkodom e levelemmel s a mellékelt versekkel Nagyságodhoz, mint költőhöz és kritikushoz fordulni. Magányomban és teljes magamrautaltságomban, kételkedéseim közt, telve magam iránti bizalmatlansággal, sokszor éreztem: be jól esnék végre egyszer valakinek, elfogulatlan léleknek, olyanak, aki a költészet lelkével, legbensőbb titkaival ismerős, véleményét hallani a magam írásairól.

Szeretem ez írásokat, hiszen a lelkemből jönnek, de nincs velök szemben mértékem, azaz nem tudok mértéket alkalmazni rájuk nyugodtan s ingadozás nélkül. Nagyságod kritikai és költői műveinek olvasása közben jutottam e vakmerő gondolatra: ne haragudjon érte, hogy megkérem, tisztelje meg igénytelen voltomat, rövid pár sorban közölve velem nézetét ez írásokról. Engem végtelenül lekötelezne és – bármit tartalmazzanak is b. sorai, hálával fogom megőrizni.

Ismétlem, bocsássa meg, hogy idejét igénybe veszem és hogy mint idegen, Önhöz ily bizalmasan fordulok.

Vagyok kiváló tisztelettel

híve:

Reményik Sándor

Czim: Kolozsvár.

Szent Lélek ú. 6.

2028. BABITS – REMÉNYIK Sándornak

[Budapest, 1917. nov. 27. ut.]

Mélyen tisztelt Uram,
versei (pl. Redők egy arcon, vagy magányos öröm) gondolkodó
s érző ember munkái; biztató törekvés van bennük a komoly
költészet felé; de van még valami a kezdőből, a dilettánsból is.
A kifejezés nem mindig eredeti, s alig valahol nagyobb erejű.
Nem lehetetlen azonban, hogy valóban csak a kezdet, a pró-
bálkozás gyengeségei ezek, s majdan merészebb szárnyakra
kap.

Kész tisztelettel
Babits Mihály

[Címzés:]

Ngs.

Reményik Sándor
urnak

Kolozsvár

Szentlélek utca 6.

2029. SCHÖPFLIN Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1917. nov. 28. után]

Kedves Barátom,
Ódry Árpád mindkettőnket meghítt ma vacsorára. Okvetlenül
légy ott este 8 óra tájban. Rudolf-tér 1. a Margithíd pesti fe-
jénél.

Üdv
Schöpflin

2030. SZEKFŰ Gyula – BABITSNAK

[Bécs, 1917. ősz]

Szivesen üdvözlünk Téged és Aladárt; soproni megemlékezést köszönve, de ha Pozsonyba mennétek, nagyon szivesen lemennék akkor oda én is.

Szekfű Gy.

De a neuwaldeggai még sem szekszárdi.

Szeretettel köszönt

Holub Józso

Melegen üdvözl

K. Laci

Eckhardt

[Címzés:]

Nagyságos Babits Mihály

főgimn. Tanár Úr VIII. f. o.

Budapest VIII. Reviczky-u. 7. III

2031. RÉDEY Tivadar – BABITSNAK

[Budapest, 1917. dec. 3.]

917. XII 3

Kedves Mihályom

Csütörtökön 11 órakor lesz a nagy eset; ennek megfelelően légy kedves 1/2 11-ig megjelenni Szondy-u. 45. III. 3. alatt.

Hozz, kérlek, magaddal valami igazolást /vasuti jegy, kinevezés, keresztlevél efféle/.

Viszontlátásra a nagy eseménykor.

Szeretettel ölel

igaz barátod
Tivadar

Üdvözli

Hoffmann Mária
Hoffmann Edith

2032. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. dec. 4.]

Kedves Misi! Ezt a pénzt azért küldjük, hogy add fel Pisti számára mert tegnap kapott lapján, mely szept. 15.-ről szól 50 rubelt kér. Kérünk tehát ne halogasd a feladását és ird meg ha elintézted. Anyi már elővette a téli kabátot s a napokban el is küldjük számodra. Irj, hogy vagy? megjössz-e karácsonyra? Nekem is fel kellene menni a fogam miatt. Kérlek a pénzt add fel mielőbb!

Csókolunk Angyal.

1917 dec. 4.

Cím: Berezovka, Zabajkalskaja. Nordoffizierslager, Baracke: 2.

[Feladó:]

Babits Mihályné
Szekszárd

2033. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. dec. 4.]

Édes Misim azt hittem nem akarod ezt a kabátot mert nem irtál de most mégis elküldöm mert a mai viszonyok közt még igen jó kabátnak találtam, egy pár meleg harisnyát is tettem ide meg egy meleg alsó nadrágot és egy háló reklit mert igazán féltetek hogy megfázol ma nálunk is fagy már, vedd magadra mindet, egy kis kalácsot is sütöttem de meg edd ám,! ma küldtünk címedre 150 koronát mert Pista 50 rubelt kér szept 15 diki kártyáján, azt hiszem legjobb volna ha te megint a dán konzulátusság útján küldhetnéd így a mint te is mondád biztosan megkapja, de ne halogasd küld el mindjárt! nagyon érdek-lődik Pista hogy mi lesz velők az egyetemen; írd neki erről is valamit, azután azt is írja hogy még semi könyvet nem kapott pedig ő már oly sokszor kért szegény. – de mond hát mit csinálsz hogy mit sem írsz magadrol mért hagysz engem mindig annyi aggodalomba, van e meleg szobád? aludj abban a szobában a hol leginkább fűtethetsz, rendezd be okosan hogy a tél folytán mindig lehessen egy meleg szobád, hogy meg ne hűlj és meg ne betegedj, mert azután nagyon nehéz az egészséget vissza szerezni. Remélem haza jössz karácsonyra, Angyusnak is Pestre kellene menni a foga miatt.

Írd az Isten áldjon meg hogy vagy hisz már ki sem bírom hogy mit sem tudhassak rólad, szeretettel gondol rád Anyád.

2034. A MÁRCIUS KÖR – BABITSNAK

[Budapest, 1917. dec. 6.]

Igen tisztelt Tanár Úr!

A Március Kör nevében értesítem, hogy békegyűlésünket f. hó 10-én, hétfőn este 7 órakor tartjuk a régi képviselőházban.

Kérem szíves értesítését, hogy hány órakor és hova küldjünk Önért.

Kiváló tisztelettel

1917. XII. 6.

Sebes Böske

2035. A MÁRCIUS KÖR – BABITSNAK

[Budapest, 1917. dec. 9.]

Mélyen tisztelt Tanár Úr!

Szolgám ügyetlensége folytán nem tudom kézhez vette-e levelemet, melyben kértem szíves értesítését, hogy a Március Kör hétfőn /10-én/ este 7 órakor tartandó békegyűlése előtt hová küldjünk Önért.

Elnézését kérem, amiért ismét zavarom, és nagyon kérem szíves válaszát. (Telefonom: József 38–89)

Kiváló tisztelettel

1917. XII. 9.

Sebes Böske

2036. DIENES László – BABITSNAK

[Budapest, 1917. dec. 15.]

Budapest, 1917 XII. 15

Kedves Uram!

Egy ismerősöm, aki mindenáron az Ön kritikáját szeretné hallani verseiről, megkért, hogy küldjem el azokat Önhöz, azt gondolván, hogy ha egy nem egészen ismeretlen valaki által érkeznek, több reményük van az elolvastatásra. Mivel ennek ellenkezőjéről nem tudtam meggyőzni s a csinos fiatal leányköltőknek nehéz ellenállani, vállalkoztam rá.

A választ Kramer Rózsi vagy általam, vagy inkább levélben várja. (Kramer Rózsi, Lipot körút 17. IV. 22)

Ne haragudjon, hogy miattam most egy levelet kell írnia. De igazán nem tudtam elkerülni.

Őszinte híve és tisztelője
Dienes László

2037. HENDEL Ödön – BABITSNAK

[Újpest, 1917. dec. 16.]

Kedves Barátom! Örömmel gratulálok. Bár inkább a Petőfi Társaságot illenék üdvözölnöm, amiért tagjai sorába választott. Légy szives tehát tolmácsold ezt előtte. Szeretettel ölellek.

Ödön

Újpest 1917 XII. 16.

[Címzés:]
Ngs. Babits Mihály
Úrnak
VIII. Budapest VIII.
Reviczky u. 7.
II. em.

2038. ZSOLT Béla – BABITSNAK

[Komárom, 1917. dec. 17.]

Mélyen Tisztelt Uram!

A Petőfi Társaság tagjává való megválasztása alkalmából engedje meg, hogy én is beálljak az ünneplők sorába. Tudom, hogy e kitüntetés Ön előtt kétes értékű, de elvi diadalát jelenti annak az irodalomnak, amelynek Ön legnagyobb mestere s amely előtt a makacs kapuknak végre is meg kellett nyílni.

Őszinte jókívánságom nyilvánítása mellett, vagyok

mély tisztelettel

Komárom, 1917. dec. 17.

Zsolt Béla

2039. A PETŐFI TÁRSASÁG – BABITSNAK

[Budapest, 1917. dec. 18.]

Budapest, 1917. XII/18

Kedves Barátom!

Az ujságok közléséből már tudod, hogy a Petőfi Társaság december 15-i tagválasztó közgyűlése nagy szeretettel a tagok közé választott. Addig is míg alkalmunk lesz Téged személyesen megismerni, az elnökség és a társasági tagok nevében kollegiális érzülettel köszöntelek. A Te nagyszerű tehetséged, kitűnő tudásod értéke lesz annak a munkának, amely a Petőfi szellemi körébe gyűlt társaságnak ideálja. Reméljük és várjuk, hogy kitűnő írói egyéniségeddel öregbiteni fogod társaságunk tekintélyét és munkásságoddal tartalmassá teszed szellemi munkánkat. –

Az elnökség megbízásából járok el, amikor közlöm Veled, hogy 1918. márciusában megünnepeljük diszgyűlés keretében Zrinyi Miklós, a költő születésének 300-ik évfordulóját. Az volna társaságunk óhaja, hogy e diszgyűlésen Te légy Zrinyi esztetikai méltatója. Ez volna székfoglalód is társaságunkban. Nagyon kérlek, légy szives velem közölni, vállalod-e az elnökség e kérelmét, aminek nagyon örvendénk, ha azonban az az érzésed, hogy a saját szempontodból költői egyéniséged teljes kifejezése gyanánt megfelelőbb volna, ha költeményeket olvasnál fel székfoglalóul, kérlek közöld azt is velem, hogy ebben a formában illesszelek bele programmunkba.

Kollegiális üdvözlettel
Pakots József
titkár.

**2040. BABITS Angyal és BABITS Mihályné
KELEMEN Auróra – BABITSNAK**

[Szekszárd, 1917. dec. 20]

Szekszárd, 1917. dec. 20.

Kedves Misi!

Gyere haza karácsonyra, várunk! Én is szeretnék egy-két napra Pestre menni a fogam miatt, ezért szeretném tudni a Te programmod a szünidőre, hogy a szerint intézhessem a fölmenetelem. Kérlek tehát írd erről! Legjobb szeretnék a szünidő végén fölmenni. Csókolunk és várunk

Angyal –

Édes Misim! Szeretném ha haza jönnél és mikor? írd meg azonnal hogy a szobád fűtthessem mert ilyen szén hiány világban csak biztosra fűtethetünk jöjj meg mielőbb mert Angyusnak is Bpestre kell utazni, azután e héten még disznót is ölünk hogy te édes fiam jól lakhass, tehát iparkodj haza, már alig várlak, elment e Pisti pénze? megkaptad e a kabátot idejében? jöjj! szeretettel

vár anyád.

szerdán.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

főgimn. tanár Urnak

Budapest

VIII. Reviczky utca 7. sz. III.

2041. CSATKAI József – BABITSNAK

[Budapest, 1917. dec. 25. előtt]

[Hiányzik]

2042. BABITS – CSATKAI Józsefnek

[Budapest, 1917. dec. 25.]

Igen tisztelt Uram,
nagyon köszönöm a küldött hangjegyeket és szívesen megengedem hogy azok litográfiai uton sokszorosíttassanak.

A dalokról nekem nem lehet irányadó véleményem, mert, sajnos a zenében majdnem analfabéta vagyok. Meg akarom azonban mutatni hozzáértőknek, s alkalomadtán értesítem önt a véleményükről.

Maradok kész hive

Babits Mihály

[Címzés:]

Tekintetes

Csatkai József

tanár urnak

Budapest

II. Margit-körút 50. III. 5.

2043. BABITS – HENDEL Ödönnek

[Budapest, 1917. dec. 25.]

Kedves Barátom! Szíves üdvözlétedet szívből köszönöm. Boldog ünnepeket és boldog újesztendőt kívánok mindannyiottok-

nak. Már rég óhajtalak meglátogatni, de mindig közbejön valami; rendkívül el vagyok foglalva. No de remélem ünnep után kissé szabadabb leszek. Ölel Mihály

[Címzés:]

Nagys.

Dr Hendel Ödön

főgimn. tanár urnak

<Budap>

Ujpest

Vasut utca 63.

2044. BÁLINT Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1917. dec. 27.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr,

engedje meg, hogy egy igen szerénytelen, de annál tiszteletteljesebb kéréssel forduljak Önhöz. Egy – esetleg a nyilvánosság számára – készülő tanulmányban mélyen tisztelt Szerkesztő Úrnak „Gólyakalifa” c. regényét a Freud-féle pszichoanalízis módszerével vizsgálat tárgyává óhajtom tenni. Az analízis céljából a „Gólyakalifa” eleget mond önmagáért és értékes adatokat nyújt az analizálónak. De felette megzavarólag hat és a vizsgálásnak más nézőpontot ad a regény utolsó fejezete, amely a regényben elmondottakat valóban megtörtént eseményeknek jelenti ki és így módon az analizálni akarót többé nem egy regény, hanem egy élet analizálásának a feladata elé állítja. A „Gólyakalifa” írója előtt, úgy hiszem, felesleges hangsúlyoznom, hogy az analízis helyességének elérésére az összes részletek ismeretére volna szükségem, mert egy adat is, amelyet az író, mint a regénynek nem fontosat, mellőzött, az analizálónak minden feltevését halomba döntheti.

Nem kevesebbet tehát, mint azt, vagyok bátor kérni a mélyen tisztelt Szerkesztő Úrtól kegyeskednék-e nekem a birtokában levő feljegyzéseket rendelkezésemre bocsátani és megengedni, hogy én azokra egy a nyilvánosság előtt való esetleges közlésben hivatkozhaszam. A feljegyzések kölcsönzésének feltételeit természetesen Szerkesztő Úr állapítaná meg.

E képtelen kérésemnek a megkockáztatásában az a meggyőződés vezetett, hogy a kért bizalomra, ha más nem, de a munka elvégzésének akarása érdemesít és ebben a tudatban várom Szerkesztő Úr szíves válaszát.

Vagyok az igen tisztelt szerkesztő úrnak
tisztelő híve
Bálint Aladár
orvosnövendék

Budapest, 917. XII./27.
Wesselényi utca 13. főemelet 2.

2045. A SZEGEDI IRODALMI MATINÉ – BABITSNAK

[Szeged, 1917. dec. 27.]

Igen tisztelt Tanár Ur!

A tavalyi tél folyamán Tanár ur Paulay Erzsi művésznővel egy matinét adott Budapesten az Uránia színházban. Amennyire a napilapok akkori beszámolójából következtetni lehet, Tanár ur a költészet (talán csak az ókori?) fejlődését mutatta be és Paulay Erzsi az egyes költemények előadásával illusztrálta a Tanár ur magyarázatait. Itt Szegeden az elmúlt tél folyamán egy igen sikerült irodalmi matinét rendeztünk Barta, Kosztolányi és Karinthy közreműködésével. Ennek folytatása képen az Önök Urániabeli matinéját szerettük volna itt megismételni;

azonban akkor akadályok merültek föl. Most újra abban a helyzetben vagyunk, hogy egy-két matinét rendezhetünk. Ennél fogva felkérem hajlandó volna e lejönni Szegedre ezzel az Urániabeli dologgal. Paulay Erzsi még tavaly megígérte hogy lejön, most most újra felkérem a művésznőt erre. Tanár ur, bár nem épen kedves emlékeket vitt el Szegedről, azt hiszem, jól érezné magát itten. A szegedi közönség ismeri és nagyon becsüli az Ön költészetét és egész irodalmi működését és meg vagyok róla győződve, hogy örömmel ismerkednék meg Önnel személyesen is és fellépését a legnagyobb érdeklődéssel kísérné.

Ha hajlandó volna Tanár ur lejönni, úgy kérem, legyen szíves értesítsen engem erről és a matiné részletesebb programjáról továbbá feltételeiről. Fáradtságáért 300. |(háromszáz):| koronát ajánlunk fel. A matiné ideje január 20 vagy 27.-ke lenne, d.e. 11 órakor. Ha ezek a dátumok nem felelnek meg, lehet február 2-t venni. Természetesen ezt a művésznővel együtt kell elhatározniok.

Szíves válaszát várja igaz hive és régi tisztelője
Szegeden, 1917 dec 27.

Dr Vág Sándor
reálisk. tanár
Pallavicini u. 5.

U.i. A matiné a Korzó mozi szép és tágas helyiségében lenne.

2046. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917. dec. 29.]

Kedves Misi!

Sajnos nem merek magam neki indulni az utnak, tehát nehogy rám várj, hanem csak gyere haza, amint teheted! Anyi hála

Isten pár nap óta egészen jól érzi magát, az idén majdnem karácsonyig huzodott az ő rendes nyári betegsége<ge>. Már átestünk a disznó ölésen, tehát ha részesülni akarsz belőle, igazán jó lesz haza sietned. Nem írtad meg hogy Pisti számára felvették-e a pénzt, nó de majd megmondod itthon. Pisti nem írt mostanában Neked? mi is régen kaptunk már s az is szept.-ről szól. Most éppen a Te arcképeidet nézzük az Új időkben és az Érdekes ujságban s gratulálunk a Petőfi társ. tagsághoz. Babits Sanyi a napokban érkezett Pestre, már onnan írt nekünk egy kártyát. Ha teheted keresd fel őt. Talán Imre is elmegy hozzá. Kovács Laci itthon volt Karácsonyra, új év után megy az olasz frontra, mint mondja Pesten keresett Téged, de nem voltál ott-hon. Lehetőleg ird meg mely napon jössz haza, hogy meleg szobával várhassunk. Csókolunk sokszor

szeretettel
Angyus.

Szekszárd, 1917. decz. 29.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

főgimn. tanár Úr

Budapest.

VIII. Radványi utca 7.sz. III.e

2047. MASSÁNYI Margit – BABITSNAK

[Budapest, 1917. dec.]

Kedves, tisztelt Tanár Úr!

Megnézi az aláírást, vadidegen név – de azért ugyebár nem haragszik nagyon, hogy zavarom?

Nem tudom, Önnek szokatlan e az ilyen levél –, nekem mindenesetre az, mert ilyent még nem írtam. S nem is tudom helyénvaló e és, hogy hogyan sikerül. – Pedig már régen készülök hozzá.

Ugyanis írtam és írok néha egyet mást és tudni szeretném, érdemes e próbálgatnom. Még nem mutattam apró dolgaimat senkinek és, dacára, hogy az elég határozott s egyesek szerint jó, önkritikámban e téren nem tudok bízni.

Arra kérném tehát, lenne olyan szíves megnézni ezt a néhány, – mondjuk, „minta értéknélkül”-t s ha nem vagyok szerénytelen, s ha nincs Önnek terhére; szigorú véleményét írja meg egy-két szóval.

Hogy miért épen Tanár Urat kérem, holott ismerőseim között is akadna íróember –, magam sem tudom biztosan, talán mert úgyhiszem Ön az, aki megszokta látni úgy a régi, mint a modern kor szülötteinek lényegét s az Ön kritikái a legigazabbak.

S most, ennyi alkalmatlankodás után bemutatkozom, az Erzsébet nőiskola képzőjének I. oszt. növendéke vagyok; szeretem a szépet, a művészetet, az irodalmat – – vannak vágyaim, szeretnék valami lenni...

s Önnek mindig tisztelő hive vagyok

Massányi Margit.

Budapest, 1917 dec.

Címem: VIII. Mátyás tér 16. vagy Erzsébet nőiskola, István út 91.–93

2048. HATVANY Lajos – BABITSNAK

[Budapest, 1917 vége]

Igen tisztelt Tanár Úr!

Háború van s egy napilap is akadna, ahol a háború miatt úgy, mint senki – Szenvedő Babits időnként, névvel és névtelenül megszólalhatna. És Babits hallgat.

Most pedig kellemetlen leszek. Nagyon szeretnék, fogok is, írni az ön kritika kötetéről. S hogy még nem írtam, ennek oka igen egyszerű: még nem olvastam el. S nem olvastam el, mert elfoglalt ember számára megerőltető olvasmány. Nem a mondanivalója miatt, ami e világon bizonyára legjobban érdekel, hanem tisztán formai oknál fogva. Nem zszurnaliszta írás. S ez pedig csak akkor dicséret, ha az ember zszurnalisztának mondja.

Az egész magyar írósnak megtiltanám az ujságírást – ha király volnék! –, Babitsnak megparancsolnám, hogy írjon ujságba.

Kérem tekintse brutalitásomat ravasz, szerkesztői trükknek, legigazabb, igaz hive és tisztelője, kéziratát váró

Hatvany Lajos

2049. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1917 második fele]

Kedves Mihályom!

Fekete éppen itthon talált. Ma ugyanis nem mentem sehova, mert kissé fáj a torkom. Egyébként jól vagyok és semmi reményem hogy hadimunkára behívnak. Ez egyszer ez a reménytelenség nem baj.

A viszontlátásig üdv:
Aladár

2050. A KÖNYVTÁRI SZEMLE – BABITSNAK

[Budapest, 1917 második fele]

Mélyen tisztelt Asszonyom!/Uram!

Most, hogy a háboru véres függőnye mögött hihetetlen hódításokat tesz a magyar könyv, ideje tán arra gondolni, hogy ezt a hirtelen támadt könyvkultuszt el is kellene mélyíteni azok tapasztalataival, akik a könyvvel régóta intim viszonyban vannak. Ezért jutott eszünkbe éppen ma, hogy megkérjük, írja meg, – tetszésére bízva, hogy tiz sorban-e vagy százban –

melyek azok a könyvek, (nemcsak magyarok,) amelyek állandó, vagy újra meg újra visszatérő olvasmányai és hogy

átmenetileg mely könyvek gyakoroltak Önre mély hatást? A legutolsó ilyen magyar ankét, a Gyalui Farkas-féle (Legkedvesebb könyveim) tizenöt év előtt volt, azóta egy új, diadalmas írói nemzedék támadt és helyezkedett el. Ennek a nemzedéknek a könyvhöz való viszonya s erről szóló vallomása nyereségesebb lesz a mai olvasóközönség számára a régi ankétnél, amely ma már az irodalomtörténeté.

A válaszok előbb a „Könyvtári Szemlé”-ben, majd kötetbe gyűjtve jelennének meg, ha lehet, még 1918 januárjára.

Nagy örömünkre szolgálna, ha exlibrise egy példányát is rendelkezésünkre bocsátaná.

Fogadja Asszonyom!/Uram! legmélyebb tiszteletem nyilvánítását.

Kőhalmi Béla
könyvtártiszt, szerkesztő

2051. BABITS – RÉDEY Tivadarnak

[Budapest, 1917. körül]

Kedves Barátom, kérlek ha nem nagyon alkalmatlan, kerestess ki Feketével a Dankó latin himnusz<fordítását>[:kiadását:] – melyről már beszéltem neked. Ölel

Mihály

2052. ISMERETLEN – BABITSNAK

[Erdély, 1917. körül]

[...]sághoz tartozom.
[...]kéresemet. Mara[dok]
[...]e
[...]tér 21. Erdély.

2053. SZABÓ Ervin – BABITSNAK

[Budapest, 1917. körül]
hétfő

Kedves Mihály,
Lengyel Menyhért arról értesít, hogy ma d. u. ½ 5–5 között vár minket (lakása: Fővám tér 2.) Javaslom, találkozzunk ½ 5-kor a Dunaparton, a Ferenc József-híd és az Erzsébet híd között. Szépen odasüt a nap.

Ölel
Ervin

2054. DIENES László – BABITSNAK

[Budapest, 1917]

Kedves Uram, a Borel könyv végre ma megérkezett. Nálam bármikor megtalálja a könyvtárban 9 és 2 között.

Öszinte híve

Dienes László

2055. KORNFELD Móric – BABITSNAK

[Budapest, 1917]

Szerda

Igen tisztelt Tanár Úr!

Vázsonyi képviselő úr ma este 1/2 7 órakor vár bennünket irodájában (VI., Teréz körút 24/a).

Kiváló tisztelettel

Kornfeld

2056. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Szekszárd, 1917]

Kedves Misi!
Gyere haza!
Gyere haza!
Elvárlak Laci

[Címzés:]
Nagys.
Babits Mihály
úr
Budapest
Revicky utca 7. III. em.

2057. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Budapest, 1917]

Kedves Misi, légy szives a <...> Thomas Mann könyvét elküldeni, mert vissza akarom származtatni a könyvtárnak. Továbbá örvendeztess meg a Nyugat legujabb számaival s Lackó két regényével (Noemi fia) – Bizonyára voltál otthon s igen kedves lenne ha felkeresnél hazai hírekkel, most már néha fölkelek s elmehetek a sarki moziba, vagy kávéházba. Vacsora után is jöhetsz akármikor

meleg üdvözléssel Laci

2058. KOVÁCS László – BABITSNAK

[Budapest, 1917]

Kedves Misi, azt hiszem neked is kedvedre van, hogy holnapra jegyet kaptam a „Kék rókába” – Így tehát a Dienesékhez való kirándulásunk elesik s a Vígszínházban találkozunk. Amennyiben valami gátolna holnap este, küldd nekem vissza a jegyet, majd értékesítem.

Üdv Laci

2059. SOMOGYI Andor – BABITSNAK

[1917]

Mélyen Tisztelt Uram!

Most értesültem, hogy Ön az ügyészség jóvoltából istenkáromlás ügyében tárgyalásokon szerepel. Szerencse, hogy a különben rossz feldpost ellenére is, ideje korán értesültünk egy és más otthoni dologról, melyet alaposan megjegyzünk, hogy a förtelem elmúlása után érvek s bizonyítékok legyenek kezünk között. –

Mellesleg érdekes, hogy inkriminált dolgai épen a legjobbak közül valók. Alítom hogy most is ugyanez az eset forog fön. Annál inkább kíváncsi természetesen az ember, hogy mi csoda szörnyűségek lehetnek abban a versben (bocsánat a vastagabb betűkért, de ide salvézott a munka az emberek meg kint vannak, s nem irhatok nyugodtan) <...>

Igen kérem tehát, ha lehetségesnek tartja, küldje el a poemát nekem. Szívességeért legyen az a figyelem a viszonzás, amellyel munkálkodását illetőleg Önnel szemben mindig viseltetem. Gyönyörű Wilde fordítása idekint is nálam van s kívülről tanulom a Carmides szépséges strófáit. A szépség tengerén messzire elúszva, az ember „könnyebben tűri az életet” s a mindenképen hülye és baromi háború iszonyatait.

Szívesságával tegyen egy kis könyvitést – kérem!

Igaz tisztelője
kadettaspirant
Somogyi Andor
F.J.B. N° 15, I Komp
Feldport 368.

2060. STÖFFLER Miklós – BABITSNAK

[Kőszeg, 1917]

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Bocsánatot kérek merészségemért, hogy személyesen merem Szerkesztő Úrat zavarni, de az „Odysseus és a szirének” c. lírai novellával kapcsolatban fölmerülő kellemes és kellemetlen motívumokat személyesen szeretném közölni. A mű bírálatát ugyanis én vállalnám el, így most is nekem kell érte helyt állnom, amit, ha Szerkesztő úr válasza méltat, meg is próbálok.

Kovács László művének bírálata az Önképzőkör szavalóversenyén így hangzott (jegyzeteim alapján): – Hogy e mű ma került műsorra, azt az előadóművészetet megkövetelő feldolgozás magyarázza. – Hogy szokatlan művel állunk szemben, az azt hiszem mindenkinek feltűnt. Műfaja lírai novella, tehát tárgya tekintetében a líra felé közeledik, feldolgozása azonban a novellával mutat rokonságot; így mindkét követelésből engedni kell, hogy összhangba-hozhatók legyenek. Ebből a szempontból csak annyit kívánnék megjegyezni, hogy kár volt olyan képleteket is beleszőni, melyeket a novella szerkezete nem tűr meg, és a lírai követelményeket, hangulatot, sem segíti elő. Főleg az első képekre gondolok itt. – Kidolgozására vonatkozólag: a sok szóismétlődés ne tévesszen meg se|n:|kit; a hangulatkeltés egyik főeszköze az, bár erősen a határon jár a szerző; könnyen nevetségessé, vagy unalmassá válhatott volna. Stílusát illetőleg erős modern irányzatot vehetünk észre, mind nyíltságát, mind kapcsolt kifejezéseit (pl: sűrű ködök és vizek és nagy bőségek), mind erejét tekintve. Az első alatt értem, hogy oly képleteket is hoz, melyek teljesen fölöslegesek, s ha a főleg nem önképzőkör elé való kifejezéseket mellőzte volna, sem kifejező ereje, sem a hangulat nem szenvedett volna csorbát,

míg a mű tisztaság szempontjából (esztétikailag) emelkedett volna. – De ezek csak apró, szörszálhasogatásnak látszó dolgok, volna érdemesebb megjegyezni valónk is, az egész műre vonatkozólag. Hogy nehezen érthető, az még nem lenne baj, hisz remekművekkel is előfordul, de az élettől nem vonatkoztathatjuk el. Milyen problémát akart a szerző ezzel megoldani, mi volt a célja? Nem érezzük a művet lélekből fakadott, életből kiragadottnak. Azért az a felfogás, hogy az irodalom általában a művészet kizárólag öncél, ezenkívül semmi nemesebb föladata nincs, az nekünk igen nagy luxus lenne. Így vértelen, erőtlen ággá satnyulna. – Nem, – értékei nem ilyen mélyen gyökerezők, (hisz ezek az értékek legtöbbször úgyis csak el nem ért ideálok,) de vannak előnyös oldalai is, hisz tetszést keltett, szépérzetet fakasztott. Nézzük hát ezt az oldalát is. Az első rész szerkezeti lazasága, stílusa, hangulata, tulajdonképpen mind a második részt készíti elő. A mű súlypontját <az> a második rész Odysseus-monológjában látom, s ez a rész nagyon jól sikerült. Itt nincs semmi zavaró, benne élünk a hangulatban, szinte mi is halljuk a kínlódó Odysseussal a szirének csábító énekét. Ezt a művészi részt a szerző előadásművészetre alapozta, azaz a művet magának írta. Nagyon ügyesen fogta föl a monológyszerű megoldást, vagyis a mű plasztikája nem vesztett vele, sőt talán itt domborodik ki leginkább a szerző tehetsége. – A műből az egész önképzőkör részére nyerhető tanulságra vonatkozólag talán még a következőket mondhatnám: Ne feledjük, hogy nem mindig a modern követése és fejlesztése, s a legújabb irányok átvétele biztosít számunkra modernséget, hanem, ha önmagunkat követjük, s így ha kell azokkal szembe merünk szállni, mert ekkor rendszerint valami új értéket termelünk ki. – Ezelőtt még az előadásra vonatkozólag említettem meg egyetsmást.

Tisztelettel kérem a Szerkesztő urat, hogy ezekután sem a vakmerő középiskolást lássa bennem, hanem egy másik vilá-

got. Gondolataim, elveim ebből, és nem a középiskolai felfogásból sarjadtak. Így régi vágyam teljesednék, ha Szerkesztő úr kis időt s fáradságot pazarolva rám, az egész önképzőkör tanulságául pár szóban körvonalozná művészeti irányát s alapelveit. Így talán tisztábban ítélnék meg az ezirányú munkákat, s hiszem, hogy az általam ideálisnak vélt művészeti cél is összeegyeztethető vele. E lépésre a körülmények késztettek, s ha eredményes lesz igen nagy örömömre. A Szerkesztő úr régi és mégis legújabb tisztelője: Stöffler Miklós VIII. növ. Kőszeg, Hunyadi főreál.

2061. KARDOS László – BABITSNAK

[Nagyvárad?, 1917]

[Hiányzik]

2062. BABITS – KARDOS Lászlónak

[Budapest?, 1917]

Mélyen tisztelt Uram!

Verseit szívesen megnézem, s ha érdekeseznek találom, át is olvasom, s őszintén megírom róluk véleményemet. Persze – (nem ismerem Önt s annyi rossz verset kapok naponta, gyakran intelligens s más irányban tehetséges emberektől is, hogy nem veheti rossz néven ez óvást) – ha egyáltalán semmi érdekset sem találnék bennük, nem fognám ennek a megírásával önt terhelni – a versek visszaküldésére sem vállalkozhatom.

Maradok kész híve

Babits Mihály

2063. KARDOS László – BABITSNAK

[Nagyvárad?, 1917]

[Hiányzik]

2064. BABITS – KARDOS Lászlónak

[Budapest?, 1917]

Mélyen tisztelt Uram!

Irományaim rakosgatása közben, melyek íróasztalomon már majd egy esztendeje, s igen költői rendetlenségben felhalmozódtak, ráakadtam egy levélre, melyet Önnek írtam, még ez év márciusában, s mely valahogy az iratkazalba keveredve ott pihent mostanig ahelyett, hogy a postán rendes útját megtette volna. Ilyenformán az Ön sürgetett kérelme mostanig válasz nélkül maradt. Nagyon restelem ezt a rendetlenséget, annál is inkább, mert a küldött versek nem teljesen nélkülözik a tehetség jeleit, s formáik bizonyos mesterkéeltség mellett is érdekesek.

Kérem, ha még megtalálja Önt ez a levél régi címén, ne haragudjon rám a rendetlenségért, és maradok

kész híve
Babits Mihály

2065. KARDOS László – BABITSNAK

[Nagyvárad?, 1917]

[Hiányzik]

2066. BABITS – KARDOS Lászlónak

[Budapest?, 1917]

Igen tisztelt Uram!

Küldeményét már elolvastam. A novella kissé jelentéktelen, s megírásában vannak ízlésbeli naivságok.

A versekben vannak jó hangok, de egyik sem tűnik föl olyanak, amely nagyobb figyelmet költeni, s egy írói pályát megnyitni alkalmas volna. (A legjobb a vége felé ellaposul.)

Egyébként üdvözli kész híve

Babits Mihály

2067. IGNOTUS – BABITSNAK

[Budapest, 1918. jan. 1.]

Kedden este Vigadóban várunk

Ignotus.

[Címzés:]

Babits

Revicky u. 7.

2068. ERDÉLYI József – BABITSNAK

[Budapest, 1918. jan. 4.]

Budapest, 1918. január 4.

Igentisztelt Uram!

Egy versesfüzetet állítottam össze, szabadságom alatt. E körülmény szolgáljon mentségül a nemkifogástalan rendű írásért.

Először is bocsánatát kellett volna kérnem és kérem, mert

ha írásaim magasabb bírálatra nem érdemesek, úgy csak drága idejét pazarolja reám. De remélem, hogy ha nem is túlerősen, de mégis egy kis szigorúsággal szoktam ítélni magam felől.

Nem gyűjtöttem össze minden versemet e füzetben, bár régiebb, diákkori verseim is vannak benne. A legújabbakat mellőztem, mert nagyterjedelműek és töredékesek. Egyet itt említék meg. „Új Nap, új Ember” volna a címe; őse az a rövidke vers ugyanezzel a címmel. Tárgya volna: búcsúzás; víg búcsú az igás, betegtestű embertől és az új embernek új napfénybefürösztése: jövő elé harangozás. A régi ember minden, főbb testrészétől és összehangzólag a régi lélektől való búcsúzás a lehető legkötöttebb strófás verseket kívánja és merész verizmust követel és a legváltozatosabb szóképzésekre és szókötésekre nyújt alkalmat. Azonban ezzel itt nem foglalkozom.

Nagyon sajnálom, hogy személyesen nem nyújthatom át a zsenéket, de átalítottam alkalmatlankodni s nem tudom, hogy fáradozásom nem lett volna-e hiábavaló. Ha érdemes e füzet olyan magas bírálatra, amínőre szánni bátor voltam és ha életben maradok, úgyis kell majd találkozunk.

Addig is kérem ismételt bűnöm bocsánatát és Önnek

minden jót kívánok:
Erdélyi József tzs

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály úrnak

Erdélyi József tart. honv. zls.

310. honv. gy. e. 5. szd. T. p. 6.49³⁶.

2069. BÁN Lászlóné – BABITSNAK

[Budapest, 1918. jan. 6.]

Budapest, 1918 I/6.

Tisztelt Tanár úr,

A m. k. állami lánygimnáziumnak vagyok magántanuló növendéke és a tanév végén szándéksom a VI. és VII. osztályból magánvizsgálatot tenni. Az irodalomtörténet, de főleg a poetika tanulásánál nagyon nélkülözöm egy vezetőnek a segítségét, aki az anyagban útbaigazítana, és felhívná a figyelmemet a fontosabb dolgokra. Arra kérném Önt tehát, hogy hetenkint egy, – vagy ha még ez is sok – kéthetenként egy órában tájékoztasson engem egy kissé ebben az előttem ismeretlen anyagban. Ismerve, hogy mennyire elfoglalt ember Ön, tudom, hogy a kérésem szerénytelen, mégis arra kérem, hogy ne utasítsa el; nagy örömet szerezne nekem, ha az Ön útbaigazítása mellett tanulhatnék. Nem csak azért akarok vizsgázni, hogy bizonyítványom legyen, hanem tudni is szeretném azt, amit meg kell, hogy tanuljak. A retorikánál még nem éreztem ennyire a vezető hiányát mint a poétikában, vizsgáztam is júniusban az V.ból jeles eredménnyel. Nagyon boldog lennék, ha nem utasítaná el kérésemet, kérem közölje velem, hogy hol állapodhatnánk meg a részletekre vonatkozólag.

Kedvező válaszát tisztelettel elvárja

Dr. Bán Lászlóné
Thököly út 49.

2070. FINÁLY Gábor – BABITSNAK

[Budapest, 1918. jan. 7.]

Szerdán 9.-én d. e. 9-kor a Munkácsy-u.-i irodában rk. értekezletet tartunk a katonatanulók ügyében.

Szíves és pontos megjelenést kér

Bp. 1918 jan. 7.

Dr Finály
igazgató.

[Címzés:]

Tek.

Babits Mihály

főgimn. tanár úrnak.

Budapest VIII.

Reviczky u. 7.

2071. FINÁLY Gábor – BABITSNAK

[Budapest, 1918. jan. 11.]

Holnap szombaton tervezetet kell felterjesztenem a VII. oszt.-ról. Nagyon lekötölezne, ha délelőtt bejönne az iskolába lehetőleg $\frac{1}{2}$ 11 előtt.

Sz. üdv.
Finály

I/11. este.

2072. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1918. jan. 15.]

Kedves Misi!

Ma kaptunk választ Kelemen Jóskától Anyi levelére. Azt írja, hogy hadifoglyot Pécssett sem lehet beíratni. Volt ugyan rá eset, hogy beírtak néhányat, de ezt felsőbb helyről leintették. Kesmárky Pista a pécsi jogakademia igazgatója <hogya> azt tanácsolta, hogy küldjünk Pistának jogi könyveket, amelyekből ott készülhet, mert a hadifogságban levők kedvezményt fognak kapni és haza jövetelük után hamarosan vizsgálhatnak. – Tehát ha még nem küldted el az indexet, akkor ne is küld el.

Anyi aggódik, hogy a csomagodban a vörösbor nem ömlött-e ki s az elemózsia használható volt-e? Különben most hogy hosszabb lett a szünidő, megjöhetnél ismét!

Pisti számára a kért könyveket elküldjétek s talán jó lenne valami neki való jogi könyvet is csatolni hozzá. Kérjük Aladárt és Téged is hogy minél előbb intézétek ezt el. – Ha esetleg nem jössz meg mostanában, írd meg ha a könyvek elmentek és hogy az indexel mi van. Csókolunk sokszor. Aladárnak is üdvözlét.

Angyal.

1918. jan. 15.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

Főgimn. tanár Úr.

Budapest.

VIII. Reviczky utca 7.sz. III.e.

2073. LÁM Frigyes – BABITSNAK

[Győr, 1918. jan. 18.]

Mélyen tisztelt Kolléga Úr!

Engedje meg, hogy igen nagy kéréssel felkeressem. Évek óta foglalkozom avval a gondolattal, hogy német fordításomban magyar anthológiát adjak ki. Van vagy 200 verfordításom, több is; – nagyon nehéz kiadót találni. Folyóiratokban, napilapokban sikerült néhány darabot elhelyeznem. Így legutóbb a „Nord und Süd” decemberi számában kiadták a Velssi Bárdok fordítását, ugyanott fogják közölni a Bor Vitézt és az Ünneprontókat.

Az a baj, hogy nincs összekötetésem.

Kollega Ur verseiből is fordítgattam, levelem célja becses engedélyének, megkérése fordításaim kiadására. Nehány átültetést mellékelek avval a kéréssel, szíveskedjék kritikai észrevételeit én velem közölni, hadd javíthassak itt-ott valamit a szövegen. A Messze... messze költeményben fejtörést okozott nekem a „tört árny”. Mit tetszik alatta érteni?

A leoninusos distichonokat persze német hexameterekben és pentameterekben fordítottam, melyekben spondaeus helyett trochaeus, dactylus helyett palimbacchius is állhat. Utóbbi /– – U/ daktilikus lejtésű.

Ezeket a fordításokat esetleg a „Front” közölhetné; csak az a baj, hogy ott nem ismernek.

Nagyon szeretnék a Kolléga Urral személyesen megismerkedni, köztünk sok kapocs és talán anti-kapocs is van.

Egyszerre mindaketten áldozati bárányai voltunk Rákosi Jenő hazafias zabhegyezésének. Azt hiszem, egyikünk sem érdemelte meg a nagy feszítsd meg et, amelyet ránk kiáltottak.

– A Gólyakalifát én bíráltam meg a Magyar Kulturában,

amiért post festum igen sokat mérgelődtem. Evett a méreg, mert P. Bangha, a szerkesztő, – önkényes toldásokkal spékelt meg az ismertetésemet. Így pd. az utolsó mondat (Száz 1 hogy) az ő csinálmánya. Bírálatomat még így is túl kedvezőnek találta – a M. K. néhány olvasója; két levelet is kaptam – kispapoktól – amelyekben összeszidtak, hogy túlon túl dicsértem a Kollega Ur könyvét. Másrészt pedig tudom, hogy Kolléga Úrnak is fájt néhány kitételem; pedig csak igazságos akartam lenni, őszintén mondom itt a levélben is, hogy a Gólyakalifa nekem nagyon tetszik, – csudálom, hogy nem fordítják németre – (amire én is vállalkoznám) <de> csak a könyv<ben> végén található apróságok ellen volt kifogásom.

Más anti-kapocs is lehet köztünk.

Volt egy Babits Sándor nevű rokonom, akivel nem igen érintkeztem. Tavaly halt meg igen hányatott élet után. Szegszárdi ember volt, – (mint más rokonom Terssina Alfréd) Feleségül vette atyám nővérét. Férj és feleség cifra kalandokon mentek át. – Szeretném tudni, hogy rokonságban volt ez a Babits Sándor Kolléga Urral. Jószívú ember volt, de igen könnyelmű, könnyelműsége rossz útra vitte.

Más kapocs lehetne köztünk kollégám Geiger Edith, aki igen sokat mesél Kollega Úrról. Más kapocs Pécs, ahol 1904/1906 tanárkodtam, és esetleg a pesti egyetem, ahonnan 1903 ban távoztam. Ugy rémlik, mintha valahol találkoztunk volna.

Tessék egyszer Györbe (Györré) jönni; szeretnénk itt egy matineet rendezni; csakhogy az itteni hivatalos irodalmi fórum a Kisfaludy-Kör rémkonservatív, majd más egyesületet csinálunk.

Nagy figyelemmel olvasom Kollega Urnak minden írását.

A Budapesti Hírlap nagy heccében Kollega Urral rokon-szenveztem, mert, kisebb arányokban, énnekem is volt hasonló esetem. Lefordítottam Ady Endre néhány versét és kiadtam bevezetéssel egy kis német lapban. Néhány vidéki magyar lap

nagy lármát csapott, amiért én ezeket fordítottam, elneveztek mindenféleképpen. Pesti lap nem vette észre ezt a vidéki heccet, mert különben még talán el is helyezett volna a V. K. M. Pedig hát én nem csak szocialisztikus verseket fordítok, hanem klerikálisokat is, még pedig német hitbuzgalmi lapokba (Harsányi Lajoséit)

Horvát Henrik nekem igen jó barátom volt; az ő példáján buzdulok, mivel a saját gyártmányos német verseim senkinek sem kellenek.

Bocsánatot kérek, hogy annyi hiábavaló írással fárasztottam és ismétlem az engedély megadására irányuló kérésemet.

Szívésségét előre is köszöni
Kolléga Úrnak
őszinte tisztelője

Győr 1918 január 18.

Lám Frigyes
Baross-út 27. II

2074. RÉDEY Tivadar – BABITSNAK

[Budapest, 1918. jan. 20.]
Budapest, 918. jan. 20.

Kedves Mihályom,
szerda szerdára mulik s téged csak nem látunk. Javulj meg.
A versküldeményt a Nyugatnak szánom, ha – te is oda szánod.
Talán ha együtt adhatnátok, inkább reprezentálná az újabb lírámat [:x:], mint egyesével.

Ha nektek nem kellenének, légy jó Feketénk útján visszajuttatni, mert a nászpauza után ideje kicsit utána néznem, hogy itt-ott elhelyeződjem.

Korrekturát a könyvtárba kérnék.

Feleségem szívesen üdvözl, magam – meleg szeretettel
ölellek

Tivadar

x ezek a versek ama bizonyos szép pergamenhátú könyvből
valók

2075. MOHOLY-NAGY László – BABITSNAK

[Székesfehérvár, 1918. jan. 23.]

Mély tisztelettel

Nagy László

Hungária
Székesfehérvár
1918, I/23.

[Címzés:]
Ngs
Babits Mihály
úrnak
Budapest, VIII
Reviczky utca 7.

2076. MOHOLY-NAGY László – BABITSNAK

[Székesfehérvár, 1918. jan. 23.]

Hungária
Székesfehérvár
1918, I/23

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály
úrnak
Budapest, VIII
Reviczky u. 7.

2077. BABITS – BÁN Lászlónénak

[Budapest, 1918. jan. 28. előtt]

[Hiányzik]

2078. BÁN Lászlóné – BABITSNAK

[Budapest, 1918. jan. 28.]
Budapest, 1918. jan. 28.

Kedves Tanár Úr!

Hogy milyen szépen kértem, Istenem, és mégis ilyen kereken elutasít. Belátom, – es war’ zu schön gewesen. Igazán érdekes lett volna Öntől tanulni és komolyan irigylem azokat a haszontalan, neveletlen gimnazistákat, akik ehhez olyan könnyen hozzájutnak. Komolyan sajnálom a dolgot, annál inkább, mert tudom, hogy Önnek sem lett volna annyira idegölő és fárasztó ez a tanítás, mint mikor a gimnazistákkal vesződik. – A reményt azért nem adom fel, legfeljebb az igényeimet még jobban redukálom, és ha nem akar kéthetenként órát adni, akkor adjon még ritkábban, szabja meg Ön, hogy milyen időközökben és ha még azt az időt is meg akarja takarítani ami a jövés-menéssel eltelik, elmegyek én Önhöz órát venni. Kérem gondolja meg,

hátha mégis tudna ennyi időt szakítani, és ne öljön meg megint egy ilyen rövid és kategórikus levéllel. E levélnek egyébként még rövideége és kegyetlen tartalma mellett is nagyon megörültem, mert oly sokára jött, hogy azt hittem, egyáltalán nem akar nekem válaszolni. Verséből ugyan gondoltam, hogy nem volt itthon, és ez némileg megnyugtató. Érdekes impressziókat szerezhetett az úton, mert gyönyörűek a legújabb versei

Bízva benne, hogy válasza végül mégis csak kedvező lesz üdvözlí

Dr. Bán Lászlóné.

2079. ZSOLT Béla – BABITSNAK

[Nagyvárad, 1918. jan. 28.]

Nagyvárad, 918. jan. 28.

Aladár nem válaszol a levelemre s most megkísérlem apellálni. Szeretnék t.i. tisztában lenni nb. véleményével a multkori verset illetőleg, hogy az Esztendőnek beküldhessem. – Még mindig itt rothadok Váradon. A „Holnap” most tíz esztendő és ebből az alkalomból tolmácsolom Antal Sándor üdvözlétét. Mély tisztelettel

Zsolt

Gálbory Ernő

[Címzés:]

Nagyságos

Babits Mihály

Úrnak

Budapest

Reviczky ucca 7. III.

2080. TIHANYI Lajos – BABITSNAK

[Budapest, 1918. jan. 29.]

I/29

Kedves Babics Mihály,
a meghatározott napon kerestem fel de nem volt otthon. Azóta
meghülés és a ködös napok akadályoznak abban hogy felke-
ressem. A legelső derűsebb napon okvetlen felmegyek és vé-
gezni fogok ezzel a hosszúra nyúló és már önnek bizonyosan
kinos üléssel. Ha maga kívánja meghatározni a napot, kérem
írjon: VIII. Rákóczi út 17. sz. alá.

Szívesen üdvözlí

Tihanyi Lajos.

2081. BABITS – MASSÁNYI Margitnak

[Budapest, 1918. január]

[Hiányzik]

JEGYZETEK

BABITS MIHÁLY LEVELEZÉSE 1916–1918

A kötet 1916 november végétől 1918 januárjáig tartalmaz minden olyan ismert levelet, amelyet Babits Mihály írt vagy amelynek ő volt a címzettje. 1916 novembere korszakhatárnak tekinthető a költő életében. A *Játszottam a kezével* című vers megjelenését követő ősztűz ekkor szűnt meg körülötte, és folytathatta tanári működését. A tényleges megnyugvás lehetősége azonban továbbra is messze volt. Néhány hónap elteltével a *Fortissimo* újabb viharokat kavart. Öccse, Babits István hadifogságban volt. Közvetlen baráti köréből Komjáthy Aladárnak rendszeresen meg kellett jelennie a sorozóbizottság előtt. A szénhiány miatti hideg, fűtetlen szobák, amelyekről gyakran esik szó e korszak leveleiben, mind-mind a fronton folyó borzalmakra emlékeztettek. Minden problémának az eredője a világháború, amelynek eseményei a hátszországban élők életére is minden szempontból kihatással voltak.

Az érzékeny lelkületű Babits számára a háború – jóllehet az már korábban is bizonyossá vált, hogy alkalmatlansága miatt neki közvetlenül nem kell részt vennie a harcokban – hatalmas lelki traumát okozott. A *Veszedelemes világnézet* című írásában meg is fogalmazza ennek a traumának a természetét. „Vannak napok, hetek, amikor visszaesem a háború monomániájába. Nem tudom megszokni. Nem tudok egyébre gondolni. Minden jelentéktelen esemény, minden szó, minden arc, minden kis atoma az életnek az egész szörnyűséget tükrözi elém. Minden kis életatom fertőzve van már az egész szörnyűséggel. Megpróbálom kicsukni ekkor az életet. Könyvekbe menekülök, eszmékbe, kultúrába. S egyszerre csak azon kapom magamat, hogy könyvekben, eszmékben és kultúrában is a *háború csíráit* keresem.”

Babits meggyőződése volt, hogy a történelem logikátlan, és nem emberi meggyőződés alakítja. Ha emberi meggyőződés alakítaná, nem volna háború. Az ellenség neve tehát az antiintellektualizmus, amely a háború lehetőségeit segíti. „Sohasem fordult még elő a történelemben, hogy oly óriási többsége az embereknek meggyőződése ellenére cselekedett fontos dolgokat, oly teljesen meggyőződése ellenére élt és halt volna, mint manapság” – írja ugyanabban a cikkében.

Jóllehet az 1916-os évben még egyik fél sem jutott döntő katonai fő-

lénybe, de az már ekkorra kiderült, hogy az antanthatalmak gazdasága sokkal komolyabb tartalékokkal rendelkezik, nem utolsósorban az Egyesült Államok támogatása miatt. A központi hatalmak vezetői részben ennek köszönhetően megkezdtek a titkos békétárgyalásokat, de hamar világossá vált, hogy az antant nem hajlandó kompromisszumokra. 1917-ben Németország meghirdette a korlátlan tengeralattjáró-háborút, amivel a vele szemben érvényesített gazdasági blokádot szerette volna megszüntetni. Február 2-án kitört az orosz forradalom, meggyengült a keleti front, ezért a központi hatalmak úgy vélték, hogy ez a front most nem jelent veszélyt, és újra a nyugati frontra helyeztek nagyobb figyelmet, ott indítva támadásokat. Április 6-án az Egyesült Államok is belépett a háborúba, részben a német tengeralattjáró-háború miatt, részben pedig azért, mert az antant országai ekkorra már annyira eladósodtak nála, hogy számára sem lett közömbös a háború kimenetele. A belépésnek egyelőre nem voltak közvetlen katonai következményei, hiszen az amerikai csapatok csak bő egy év múlva szálltak partra Európában. Májusban az antant heves támadásokba kezdett a nyugati fronton, ezek azonban elakadtak. Június végén Görögország is hadat üzent a központi hatalmaknak. Az orosz front meggyengülése nyomán az antant rávette Oroszországot, hogy indítson újabb offenzívát az osztrák-magyar és a német csapatok ellen, hiszen kevés csapatot állomásoztattak a keleti fronton. Kerenszkij hadügyminiszter júliusban indított támadást, ami orosz szempontból sikertelenül zárult. A németek ezt előbb megállították, majd ellentámadásba lendültek, mélyen benyomulva Oroszországba, megszerezve a legfejlettebb területeket. Október 25-én (november 7-én) Oroszország annexió és hadisarc nélküli békedekrétumot adott ki. Wilsonnak szintén volt egy békekötésre vonatkozó javaslata, amelyben győzelem nélküli békét hirdettek volna, a központi hatalmak azonban mindkét javaslatot elutasították. 1917 novemberében az Osztrák–Magyar Monarchia csapatai a 12. isonzói csata után áttörték a caporettoi frontot, és előrenyomultak egészen a Piave folyóig. Az antant kénytelen volt csapatokat küldeni az olasz hadsereg megsegítésére. Közben az antant erőket Egyiptomban, Mezopotámiában és a Balkánon is helyt kellett állniuk, és itt jelentős erőfölénybe is tudtak kerülni. December elejétől a németek és az oroszok Breszt-Litovszkban békétárgyalásokat folytattak. Oroszország erőit is kezdte felemészteni a kétfrontos háború, hiszen a központi hatalmakkal folytatott küzdelemmel párhuzamosan a Kaukázusban a törökök nyomultak előre. Lenin és Sztálin kész lett volna bármilyen feltételekkel békét kötni, Trockij azonban a sajátos „se béke, se háború” véleményét képviselte. A békétárgyalások 1918 januárjában meg is szakadnak – szintén Trockij javaslatára, aki szerint a világháborút követően

úgyis kitör a világforradalom, amelynek hatására Oroszország számára jóval kedvezőbb békét lehet majd kicsikarni. A megszakított béketárgyalások nyomán a németek megszállták a Baltikumot, Fehéroroszországot és Ukrajnát. 1918 januárjában Wilson amerikai elnök 14 pontos béketervét is elutasították. Úgy tűnhet tehát ekkorra, hogy a béke lehetősége elérhetetlen távolságba került.

Babits lakása, életkörülményei

Babits 1916 nyár elején költözött a Reviczky utca 7. szám alá, ahol összesen tíz évet élt. A belváros közelsége ellenére is csendes belső-józsefvárosi utca ideális lakóhely volt a költőnek a korábbi külvárosi helyszínek után. A belvárosi bérházban nem volt lift, a harmadik emeletre rózsaszínű kőlépcsőn lehetett felmenni Babits lakásáig. A lakás központi helyiségéül szolgáló – szalonként és ebédlőként egyaránt használatos – nagyszobáig egy hosszú és sötét előszobán keresztül lehetett eljutni. Itt régimódi bőrbútorok voltak, valamint egy sezlon párnákkal. Jobbra nyílt a hálószoza, balra pedig a könyvtárszoza. A falak mentén mennyezetig érő polcok álltak, tele könyvekkel. A falon néhány barát dedikált képe függött, köztük az Adyval való közös arcképe, amelyet 1917 nyár végén kapott tőle. A visszaemlékezések szerint addig, amíg a költő meg nem nősült, itt állandóan rendtelenség volt. A szoba ablakai a Mikszáth térre néztek.

Babits tágas lakásának konyhájában lakott mindenese, Feketéné a férjével, aki Babitsnak alkalmi szolgálatokat tett. A család mellett a közvetlen baráti kör – Komjáthy Aladár (2049.), Rédey Tivadar (2025.) – is nevén emlegeti a levelekben Feketét, akire a levelezésbeli utalások alapján a legkülönbözőbb feladatokat bízta. Őt küldték el szénért (1866.), őrá bízta, hogy csináltassa meg a család villanylábását, (1956., 1964., 1967.), üzentek vele (2025.) sőt az *Irodalmi problémák* című könyv honoráriumát is ő vette át a postástól. (1966.)

A tanári állásból származó rendszeres jövedelme kiegészítésképpen érkező honoráriumok miatt Babits jó anyagi helyzetben volt ebben az időszakban. A honoráriumok nagyságrendjére, így közvetetten a költő jövedelmi viszonyaira több levélből is következtethetünk. Az Athenaeummal való egyezkedés során Babits 500 koronát kér az összesen 3 és fél-4 ív terjedelmű Edgar Ellen Poe-novellák fordításáért és a kötet anyagának összeválogatásáért. A kötet többi részének fordítói munkálataiért – az általa megjelölt fordító számára – ívenként további 60 koronát irányozna elő. (1974.) A Nyugat év

végi elszámolásában 1360 koronát küldött a költőnek, ebből 1000 koronát a verseskötetért, 100-at pedig az *Irodalmi problémákért* fizettek. (2023.) Utóbbiért már korábban felvett 300 koronát. (1965.)

Babits háborúellenes tevékenysége

1916-tól kezdve a költő kapcsolatba került a háború ellen szót emelni készülő szűkebb körével is. A Reviczky utcai lakásban rendre találkozott Bíró Lajossal, Jászi Oszkárral, Karinthy Frigyessel, Lengyel Menyhérttel, Schöpflin Aladárral. Ugyanazon év telétől ez a kör bővült. Személyes ismeretséget kötött Szabó Ervinnel, a Fővárosi Könyvtár igazgatójával. Rendszeresen találkozott a Tisztviselőtelepről jól ismert Dienes Pállal és Dienes Valériával, Madzsar Józseffel és feleségével. Ehhez a körhöz csatlakozott később Balázs Béla, Lukács György, Gábor Andor, valamint a Fővárosi Könyvtár munkatársai közül Dienes László, Kóhalmi Béla és Pikler Blanka. (Sipos 2003:76–77.) A levelezésben – a rendszeres személyes kapcsolattartás miatt – ezekkel a személyekkel csak a praktikus információcsere maradt fenn. Előadások tervezete (1885.), vacsorameghívás (1925., 2053.), utazásokkal (1952., 1953.), könyvek előjegyzésével (2054.), színházi előadással (2058.) kapcsolatos információk jelennek meg a levelezésben.

1917. március 1-jén, alig néhány hónappal a *Játszotam a kezével* című vers megjelenését követő botrány következményeinek elcsitulása után, Babitsot újra perbe fogták, ezúttal a *Fortissimo* miatt. Babits két nappal a megjelenést követően a Valéria kávéházban, reggelizés közben, a lapokból értesült arról, hogy pacifista verse miatt lefoglalták a *Nyugat* 1917. évi 5. számát. Az elkobásra az 1898. évi V. törvénycikk IX., a vallás és ennek szabad gyakorlata elleni büntettek és vétségek című fejezete szolgált indokot, amely szerint „aki a 171. §-ban meghatározott módon Isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okoz, aki az állam által elismert vallás szertartását erőszakkal megzavarja: vétséget követ el és egy évig terjedő fogházzal (és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel) büntetettik.” „Ha az Istenhez intézett ima és sírás hasztalan – mi, férfiak káromolni is tudunk még; cibáljuk, verjük a süket Istent szókkal – mint az égő házban horkoló gazda. A nyomtatványnak ez a tartalma a közbotrány okozására alkalmasnak mutatkozik” – olvasható az 1917. március 1-jei keltezésű, Margalits Ede vizsgálóbíró által aláírt végzésben. (Téglás 1995:25)

A levelezésben tetten érhető mind Babits legszűkebb körének, mind a családnak, mind pedig ismert és ismeretlen tisztelőinek a reakciója. Fenyő

Miksa és Ignotus még aznap táviratoztak Babitsnak, amelyben megbeszélésre hívták a Lendvay utca 27. szám alá. (1886.) Ez a „válságtanácskozás” azonban egy két nap múlva kelt levél tanúsága szerint közbejött akadály miatt elmaradt. (1888.) Babits ennek a levélnek a mellékleteként kapta meg a Nyugat alkalmazottjától, Havas Iréntől a vádtanács végzésének szövegét is. Még ugyanezen a napon értesítették a költőt arról is, hogy a tárgyalást március 7-re, keddre hívták össze a Markó utca 27. szám alatti bírósági épületbe. (1889.) Március 10-én vizsgálatot rendeltek el az ügyben.

A *Fortissimo*-ügy kapcsán a család részéről az aggodalom, a barátok és tisztelők részéről pedig a döbbenet mellett a vers nagyszerűségének elismerése is vissza-visszatérő motívum a korszak levelezésében. Március 6-i levelében Babits Mihályné Kelemen Auróra arra kéri a költőt, hogy írjon egy levelet, amelyben megnyugtatta, hiszen a lapok hírei igencsak megdöbbenlették. (1890.) Békássy Istvánné Bezerédj Emma március 5-én az igaz költészet törvények és paragrafusok szerinti megítélésének értelmetlenségéről ír: „milyen nevetségesen értelmetlen felfogás épen istenkáromlást látni oly igazi költészetben amely, bármiként fejezze ki, mégis önmagában mindig magasztos isten tisztelet! Olvasatlanul is tudom hogy a Fortissimo is az...” (1887.) A verset nem olvashatta a *Nyugat* közönsége, ezért igyekeztek azt magától Babbitól elkérni másolatban. A 19 esztendő, a „Nyugat által megméltelyezett” Harmath Gizella Tordáról (1891.), Andreánszky Olga Gyórból (1892.), F. Erzsébet Ilobáról (1894.), egy Somogyi Andor nevű fiatal katona pedig a frontról (2059.) kéri, hogy Babits küldje el neki másolatban a költeményt. Békássy Istvánné március 27-i keltezésű leveléből kiderül, hogy ezt az ő esetében a költő meg is tette. Az asszony egyben reményét fejezte ki, hogy mind többen olvassák majd „kéz alatt” Babits „erős és igaz szavait”. (1902.) A másolás fáradsalmától kívánta megkímélni a *Fortissimo* íróját Czeke Mariann irodalomtörténész. A rendelkezésére álló verset ő maga is lemásolta, hogy Babitsnak azt csak tovább kelljen küldeni. (1922.)

Babits rendkívül igazságtalannak és méltatlannak tartotta az eljárást. Az istenkáromlás vádját nem más váltotta ki, mint Goethe Prometheusának parafrázisa, miszerint „alszik az isten, akitől rendre számon kéri a fájdalom meglatolásának hiányát.” (Rába 1983:137) Babitsot elsősorban az a teljes értetlenség bántotta, hogy istenkáromlást véltek felfedezni egy hívő lélek őszinte tusakodásában. Erről tanúskodnak sorai, amelyek az Országos Széchényi Könyvtárban Fond III./1581/9. tételszámon őrzött *Istenkáromlás* című gépiratában maradtak fenn. A szöveget Babits minden bizonnyal a vádtanács előtti védekezésre szánta. (Éder 1966:262.) „Rettenetes időket élünk át, s alig hiszem, hogy valakinek közülünk – de akár a bírák és ügyészek közül is –

eszébe ne jutottak volna hasonló gondolatok, mint amilyenek ebben a szerencsétlen költeményben önkénytelen kifakadnak. A világháború halmozott és véget érni nem akaró szörnyűségei éppen a hívő lélekben okoznak nagy megrendülést; az ateista, kinek számára a Gondviselés semmit sem jelent, nem érezheti annyira lehetetlennek, borzasztónak a dolgot, nem annyira egész világképét romba dőltnek vagy megingottnak, mint a hívő. Éppen a hívő az, akinek szeme és keze önkénytelen az ég felé emelkedik: Hát nincs Isten? vagy süket? vagy alszik? Az Istenhez szól a léleknek e felkiáltása; és ha a lélek nem hinne Istenben, nem fordulna így hozzá, nem kiáltana így. A szerencsétlen lélek tusakodása ez Istennel, mint a Jákobé, aki Istennel vitázott, mintegy kényszeríteni akarva, hogy áldja meg őt: »Nem bocsátlak el téged, míg meg nem áldasz engemet!« Nagy szerencsétlenségek idején éppen a legszentebb lelkek jutottak gyakran ilyen hangulatba, és a Bibliából sok példát idézhetnénk annak ellenében, aki azt mondaná, hogy vallássértő dolog az Isten jóságán kétségbeesni és az Úrnak mintegy szemrehányást tenni.” (idézi: Téglás 1995:40)

Ügyvédje, dr. Győri Ákos segítségével Babits mindent megtett annak érdekében, hogy az eljárást megszüntessék. Az ügyvéddel való levelezése is csak egyoldalúan maradt fenn, az eseménysor azonban ebből is végigkövethető. Dr. Győri Ákos 1917. március 20-ára készítette el első fogalmazványát (1899.), amelyben a végzés megsemmisítéséért folyamodtak. Az alapvizsgálatok március végére befejeződtek, a végzéseket április 10-én kelt levelében küldte el Győri Ákos. (1906.) A végzésekből az derül ki, hogy a folyamodványt elutasították, és elkezdik a vádirat előkészítését. Hat nap múlva Győri kedvező fejleményről tájékoztatta Babitsot. Beszélt a költő ügyében az ebben az időszakban a budapesti ügyészség sajtóosztályának vezetőjeként főleg sajtóperekkel foglalkozó dr. Váry Albert budapesti ügyésszel, aki ígéretet tett rá, hogy az ügyet meg fogják szüntetni. (1910.) Nem volt tehát szükség újabb jogi lépésekre, Váry közbenjárásával a költő elleni eljárást augusztusban valóban megszüntették. Győri Ákos következő levelében már a „megindokolt indítvány” és a „három rendbeli eljárás” ügyvédi díjaként felszámolt 150 koronáról szól, amelyet a költőnek postafordultával kellett eljuttatnia az ügyvéd irodájába. (1960.)

A *Fortissimo*-ügynek jelentős sajtóvisszhangja volt. Március 3-án a *Nép-szava* és a *Világ* közölt cikket a *Nyugat* elkobzásáról, utóbbi védelmébe vette a költőt. Hatvany Lajos a *Pesti Napló* hasábjain március 5-én és 7-én is Babits védelmére kelt. Az inkriminált vers kihagyásával később megjelenhetett a *Nyugat* 1917. évi 5. száma. Erről a *Népszava* és a *Világ* is tudósított. A *Fortissimo*-ügyben Babits sok segítséget kapott Kornfeld Mórictól, akinek kö-

szöveget mond a közbenjárásért. (2021., 2022.) A nagyiparossal és nejevel – a levelezés tanúsága szerint – kifejezetten baráti volt a kapcsolata, 1917 folyamán egyszer vacsorára is hivatalos volt hozzájuk. (2009.)

Levelek a frontról

Babits közvetlenül is érzékelt a háború borzalmait. A kötetben igen sok olyan levelet találunk, amelyet a fronton harcolók írtak neki.

Testvére, Babits István 1916. augusztus 5-én orosz hadifogságba esett, amelyről a család augusztus végén értesült. Kijeven keresztül Moszkvába, majd a Déli-Urál legdélibb részén épült városba, Orenburgba vitték. Innen jutott el november 6-án háromhetes utazást követően Omszk, Novoszibirszk, Krasznojarszk, Irkutszk érintésével a Bajkál-tó mellett fekvő Berezovkára. Ideérkezéséről azonnal beszámolt a családnak, jóllehet a nagy távolság és a háborús viszonyok miatt csak igen nagy késéssel járt a posta Magyarországra és Szibéria között. Mivel Babits István nem lehetett biztos benne, hogy a levelei megérkeznek, gyakran ugyanolyan tartalmú leveleket engedett út-
nak a család különböző tagjai számára.

A hadifogolytáborban találkozott Babits Sándor nevű unokabátyjával, aki szintén beszámolt róla Babits Mihálynak, hogy öccsével egy helyre kerültek, egyben kérte őket, hogy ne aggódjanak érte, mert remekül van. (1823.) Babits István a legénységi, unokabátyja azonban a szigorúan elkülönített tisztí táborban kapott elhelyezést. A legénységi tábor lakói szigorúbb bánásmódban részesültek: dolgoztatták őket, és szerényebb ellátásban volt részük. Ezzel szemben a tiszteknek nem kellett dolgozniuk, szabadon gazdálkodhattak az idejükkel, amit rendszerint kulturális tevékenységekre vagy sportolásra fordítottak, és havi 50 rubel ellátmányt is kaptak. (Buda 2005:26–27.) Babits István levélben kérte a családot, köztük bátyját is, nézzenek utána, hogy augusztusban milyen rendfokozatba léptették elő (1830.), hiszen ettől függött, hogy milyen körülmények között kell eltöltenie a fogság éveit. A család újra minden lehetőséget megragadott, és személyes kapcsolatok mozgósításával igyekezett megtudakolni Babits István rendfokozatát. Babitsot arra kéri, hogy Szilassy Aladártól, a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetségének elnökétől és minden olyan ismerőstől érdeklődjön, aki tudhat valamit az esetleges előléptetésről. (1846.) Végül Kelemen Imrének sikerült kiderítenie, hogy Babits Istvánt szakaszvezetővé nevezték ki, ami miatt sokáig azt hitték, hogy mégsem kaphat jobb ellátást. (1862.) „Az orosz táborban folytatódott a kétértelmű helyzet, ami saját hadseregükben is kísérté

az egyéves önkénteseket és a tisztjelölteket: hol a tiszti, hol a legénységi állományba sorolták őket.” (Buda 2005:27.)

Babits Sándor, ígéretéhez híven minden segítséget megadott unokaöcsésének, hiszen két tiszttársa segítségével igazolta, hogy Babits István kadétjelölti rangban esett fogságba, így február 9-én átkerülhetett a tiszti táborba. (Buda 2005:27.) Ez azt is jelentette, hogy visszamenőlegesen kifizették számára a havi 50 rubel zsoldot. Ezt követően 1917 júniusában került újra szóba a tiszti kinevezés ügye, ugyanis az előléptetésről szóló hivatalos értesítés még sokáig nem érkezett meg Berezovkára. (Buda 2005:464–465.) Babits Sándort hadifogolycseré keretében 1917-ben Koppenhágán keresztül hazarendték. Az orvosok szívzörej és vérszegénység miatt hadirokkantnak minősítették, így kerülhetett a hazautazók közé. Babits István innentől kezdve nem számíthatott unokabátyjára, azonban a családnak írt leveleiből tudható, hogy nagyon sok baráttra tett szert, és a közvetlen lakótársaival is jó kapcsolatokat ápolt.

A levelezésben rendszeresen felbukkanó motívum a pénzküldemények ügye. A családtagoknak lehetősége volt a hadifoglyokat anyagilag támogatni. Mivel a fogságban meglehetősen drága volt az élet, erre szükség is volt, hiszen még a tiszti táborban lakók fizetéséből is csak igen szűkösen lehetett kijönni. Babits Istvánnak megérkezését követően, bár unokabátyja ideig-óráig tudta anyagilag támogatni, leginkább a pénz hiányzott. A pénzküldemények hadifoglyok számára való eljuttatására több lehetőség is adódott. A dán és a svéd Vöröskereszt, illetve Magyarországon belül a Keresztény Ifjúsági Egyesületek Szövetsége (1841.) is foglalkozott ezzel. Babits István kezdetben havi 25, később 20, végül 15 rubel pénzküldeményt kért, majd később, az összegek megérkezése után semmit, hiszen a visszamenőleges zsoldfizetés miatt bővébe került a pénznek. (Buda 2005:412–424.) Ezt követően csak 1917 decemberében van újra szüksége az otthoniak pénzbeli támogatására.

A hadifoglyok megfelelő ellátást kaptak, így ezek a hónapok nem veszélyeztették fizikai állapotukat. Babits István a Berezovkán töltött hónapok alatt végig jó egészséggel örvendett, semmit sem fogyott, és egészen 1917 őszéig semmilyen természetbeni ellátás-kiegészítést nem kért otthonról. Ekkor is elsősorban a következő télre és a várható hazaútra készülve meleg harisnyát, fehérneműt, kockacukrot, meleg mellényt, kimenő katonai ruhát és kakaót vár a családtól.

A szibériai hideg ellen a tábor lakói védve voltak, hiszen meleg fabarakokban kerültek elhelyezésre, meleg ruhát pedig a Vöröskeresztől kaptak. Az időjárásra több utalás is történik Babits István leveleiben. A Szibériában szokásos rendkívüli hideg 1917 telén megkímélte a hadifoglyokat. Ugyan

előző év decemberében még mínusz 54 Celsius-fokos hideggel köszöntött be az évszak, utána januárban a körülményekhez képest kellemes, napos időjárás volt.

Babits István a tiszti táborban már nagyon sok szabad idővel rendelkezett, amelyet igyekezett értelmes elfoglaltságokra szánni. A családdal való levelezésében rendszeresen beszámol arról, hogy nyelvet tanul. Először németül kezdett tanulni, később francia és angol tanulmányokról is említést tesz édesanyjának és nővérének írott leveleiben. Az idegennyelv-tanulásban segítségére volt egy fiatal német hadifogolytársa, akivel kölcsönösen meg egyeztek, hogy tanítják egymást az anyanyelvükre. A jogi tanulmányokat folytató egyetemista Babits István az idegennyelv-tanulás mellett a hazatérése után esedékes vizsgáira is elkezdte a felkészülést. Remélte, hogy hazakeresztését követően azonnal elkezdheti az egyetemi tanulmányait. Ezzel kapcsolatban is a bátyját kérte meg, hogy érdeklődjön az egyetemen, volt-e már őt is érintő előadás. (Buda 2005:474–475.)

A tanulmányokhoz Babits öccsének könyvekre is szüksége volt. A család levelezésének tanúsága szerint hadifoglyok számára könyvek küldésére több lehetőség is volt. Egyrészt a család is küldhetett, hazai és külföldi segítségnyújtók (Hadifoglyokat Gyámolító Bizottság, Vöröskereszt) is foglalkoztak ezzel, illetve egy bergeni magánszemélytől, Andreas Vistedtől is lehetett könyveket rendelni. Babits István valamennyit igyekezett megragadni, hogy mihamarabb hozzájusson a tanuláshoz szükséges dokumentumokhoz. A család Babits Mihályt kérte meg, hogy szerezze be az öccse számára fontos könyveket, és küldje el neki. A kérést István többször is megismételte, közvetlenül bátyjának (1880.) és a család többi tagjának is (1895., 1906., 1912., 1931.), hiszen a könyvek nagyon sokáig nem jutottak el hozzá. A táborban volt ugyan könyvtár, de annak szegényes választéka nem elégítette ki az értelmiségi környezetből érkező, jogi pályára készülő Babits István igényeit.

A tanuláson kívül a másik rendszeres időtöltése a mozgás volt. Az első pillanattól kezdve lehetősége volt tornázásra. 1917 nyarán azonban a tiszti tábor lakói ástak maguknak egy úszómedencét is, amelyet a táboron keresztül folyó patak táplált. Ez a lehetőség nagyon sokat javított a tiszti tábor lakóinak életminőségén.

A hadifoglyok értesültek a december 2-án a központi hatalmak és a szovjet-orosz erők között megkezdődött breszt-litovszki béketárgyalásokról, és nagy reményekkel tekintettek elébe, remélve, hogy a háború hamarosan véget ér. Babits István azonban csak évekkel később, 1920 nyarán jutott haza, a fél világ megkerülésével: Vlagyivosztokon keresztül.

Babits nem csak az öccsétől kapott leveleken keresztül szembesült a háború véres valóságával. A kötetben több levél található a később az olasz fronton hősi halált halt Kovács Lászlótól, aki rendre beszámolt a költőnek a vele való történekekről. 1917 telén az olasz Alpok hegyei közül küld üdvözlét (1861.), áprilisban a betegségéről számol be (1912.). A „nehéz napok küszöbéről” írt üdvözlét (1938.) követően igazi betekintést kapunk a háború szörnyűségeibe. „Tegnap éjjel öt óras pergőtűz után 2 lépésre mellettem egy granét összetépte a legkedvesebb zugsfűreremet. Nekem a sapkámát átszakította egy szilánk és a földre vágott s mikor hordágyon hozták azt az embert vértől lucskosan, aki kedvesebb volt minden barátomnál, mert mint a hű kutya kitartott mellettem, mikor mindenki csak a saját életére gondolt...” (1952.). Később örömmel számol be róla, hogy hamarosan a hátországba kerül (1982.). 1918-ig Kovács László távol került a borzalmaktól. Többször invitálja Babitsékát Bécsbe (1983.). Több keltezetlen, de bizonyosan ebben az időszakban keletkezett levelét tartalmazza a kötet, amelyek tanúsága szerint 1917-ben Budapesten és Szekszárdon is megfordult. (2030., 2056., 2057., 2058.)

A keleti frontról küldött üdvözlét Moholy-Nagy László. (1843.), aki 1915 elején vonult be, majd a tiszti iskolát követően az oroszországi harcoló csapatokhoz került. Nem tudjuk pontosan, hogyan és mikor alakult ki a képzőművész Babitscsal való ismeretsége. Három történet is lehetséges. Az egyik szerint Komjáthy Aladár mutatta be őt a költőnek, a második alapján Babits István mutatta be őt testvérének első éves joghallgató korában, a harmadik pedig arról szól, hogy Hevesy Iván, a *Nyugat*-ban tanulmányait gyakran közlő esztéta közvetítésével találkoztak. Egy bizonyos, hogy mindez 1913, azaz Moholy szegedi éveit után történt, ellentétben azzal a legendával, hogy Moholy-Nagy Szegeden BM tanítványa volt. (Sipos 2008b 74–76.) Moholy-Nagy László később már otthonról két képes üdvözlőlapot is küldött Babitsnak. (2075., 2076.)

Végző soron Babits a háborús borzalmakra adott reakciói nyomán került kapcsolatba Békássy Istvánné Bezerédj Emmával is. Békássy Ferenc, Békássy Istvánné fia hősi halált halt az északi harctéren, amely nyomán a költő nekrológot írt a *Nyugat*-ba *B. F. huszárönkéntes: elesett az északi harctéren, 1915. június* címmel. Ez az írás 1917-ben bekerült a *Nyugat* kiadásában megjelent *Irodalmi problémák* című kötetbe is. Ebben a költő a korábbi nekrológot egy rövid jegyzettel egészítette ki, többek között azzal az irodalomtörténet szempontjából rendkívül fontos kijelentéssel is, hogy „Békássy, ha élve marad, a legnagyobb magyar költők egyike lehet”. (1887., 2020.) Békássy-néval intenzív levelezést folytatott, sőt az asszony 1917 telén

tett budapesti látogatása során személyes találkozókra is sor került. (1847., 1849., 1855, 1856.) (Sipos 2002:202–211.) A kapcsolat különben egyszerre lett személyes és szakmai indíttatású. Az asszonyt megindították a költő fiáról írt sorai, ugyanakkor rendszeres publikációi, amelyeket Rosti Magdolna álnéven írt a Nyugatba az angol irodalomról, szintén szükségessé tették a Babitscal mint szerkesztővel való gyakori levélváltást. Békássyné fia műveinek gyűjteményes kiadásában is kérte Babits támogatását. (1887., 1994.)

Babits és a Nyugat

Babits egyre szorosabb kapcsolatba kerül a Nyugattal. Az 1917. június 16-i lapszámtól kezdve a Nyugat hírei szerint Ady Endrével együtt ő lett a lap egyik szerkesztője, Fenyő Miksa helyett. A levelezésben ezután egyre nagyobb tömegben jelennek meg azok a levelek, amelyek Babitshoz mint a Nyugat munkatársához szólnak. Ifj. Gaál Mózes (1831.) Zolnai Gyula (1916.), Gallovich Károly (1935.), György Oszkár (1956.), Kovács László (2004., 2007.) és Rédey Tivadar (2074.) is a költő révén tartotta a kapcsolatot a lappal. Ezek mellett mind több, a napi ügyintézésrel kapcsolatos levél is felbukkan (1940., 1941., 1963., 1965., 1966., 2023.), köztük a folyóirat fennállásának tizedik évfordulóján, 1917. január 9-én este fél 9-kor megrendezett ünnepi vacsorára való meghívó. (1837.)

Babits elsősorban a *Nyugatban* szerepelt írásaival. 1916 nyarától kezdve egészen 1917 februárjáig nem írt verset. Ilyen hosszú csend után jelent meg a *Fortissimo* és a Szilasi Vilmosnak dedikált *Carmen Novum* a *Nyugat* március 1-jei számában. A *Nyugatban* ezt követte a *Szekszárd* 1915 nyarán és a *Háborús anthológiák* 1916. április 1-jén, *A jóság dala (Versek, darócban)* augusztus 1-jén és *A régi kert* augusztus 16-án. Az 1918-as második számban tette közzé *Versek* főcím alatt külön cím nélkül a *Korán ébredtem...*, a *Bénára mint a megfagyott tag...*, a *Nincs lámpa a kocsinkban...*, és a *Hegedűk hervatag szava...* kezdetű verseit. A Nyugattal való levelezésében – a *Fortissimo*-ügyet leszámítva – ezeknek a verseknek semmilyen lenyomata nincs, a folyóirattal való kapcsolattartás lényegében a napi ügyek intézésére korlátozódott. Szerkesztői üzenetek (1848.), elszámolás (2023.) stb. szerepelnek ezekben a levelekben.

A közönség részéről Békássy Istvánné Bezerédj Emma rendszeresen kifejezi elismerését a versek olvasásakor: „régén nem éreztem oly mértékben azt az örömet amit a Szép megérzése okoz mint a megjelent verse a »Carmen Novum« olvasásakor” – írta márc. 27-én (1902.); ifj. Gaál Mózes a *Literátor* által szerzett gyönyörűségről számol be neki. (1824.)

A verseken kívül rendszeresen jelentek meg könyvismertetései és tanulmányai is a *Nyugat*-ban. Az 1916. november 16-i számban Gábor Andor Miréio-fordítását elemezte részletesen. 1917. január 1-jén Laczkó Géza regényét ismertette. Március 1-jén (Arany János születésének századik évfordulóján) egy tervezett Arany-életrajz részletét tette közzé. 1917 áprilisában három verseskötet kritikai értékelésére vállalkozott. *Új verseskötetek* cím alatt megjelent ismertetésében bemutatta Tóth Árpád *Lomha gályán* és Balázs Béla *Trisztán hajóján* című köteteit, valamint a Kassák Lajos szerkesztésében kiadásra kerülő *Új költők könyve* című antológiát, amelyben a szerkesztőn kívül György Mátyás, Komját Aladár és Lengyel József alkotásai kaptak helyet. Dr. Vass József Szent Ágoston *Vallomások* című művének fordításáról írt tanulmánya a június 1-jei, Vedres Márk Rodin-cikkéhez írt *Jegyzete* a december 1-jei, Ignotus verseskötetének ismertetése pedig a december 16-i számban kapott helyet. Ezen írásainak azonban nem ismert semmilyen visszhangja a levelezésben.

Kovács László irodalmi ambícióival többször is kopogtatott a *Nyugat*-nál. A fronttól is rendszeresen elküldte írásait barátjának. Babits válaszeleveit nem ismerjük (1949.), de Kovács László reakciói arra engednek következtetni, hogy a költő támogatta ezen törekvéseit. (1950.) A *Nyugat*-nál folyamatos próbálkozásai ellenére sem közölték egyetlen írását sem, sőt válaszra sem méltatták, ami miatt többször is kifakadt a szerkesztők ellen. (2004., 2007.) Babits segítségével végül sikerült a kéziratait visszaszerezni a laptól. (2005., 2006.)

A költő a *Nyugat* mellett a *Pesti Napló*-ban is több írást publikált ebben az időszakban. 1917-ben Hatvany Lajos vette át a lap szerkesztését, s levélben kereste fel Babitsot, hogy verseit, novelláit, de akár kisebb terjedelmű regényeit is közzétehetné a lapjában. (1881.) A költő készséggel állt rendelkezésére. Válaszlevelén (1882.) túl ezt az is bizonyítja, hogy 1917-ben rendszeresen szerepelt verseivel az újságban. Ebben az évben közölték a *Fiatalkatonát*, a *Messze... messze...*, a *Szőlőhegy télen*, a *Néma költő mentsége*. 1915., a *csüggedt kapitány* című verseit is. 1918 év elején hozta a *Pesti Napló* a *veszedelmes világnézet* című tanulmányát is.

Amikor a Dunántúli-ügyként elhíresült támadássorozat következményeként Babitsot 1916 februárjában áthelyezték a Budapestvidéki Tankerületi Főigazgatósághoz, Herczeg Ferenc járt közben, hogy BM újra tanári állást kaphasson. (Éder 2002:129–136) Miután 1916 novemberében a budapesti VI. kerületi főgimnáziumba került, Babits Dante komédiájának első kötetével hálálta meg az *Új Idők* szerkesztőjének a segítségét. (1858.) Szintén Herczeg Ferenc közbenjárásának az eredménye lehetett az is, hogy – jóllehet

Babits korábban és később sem írt az *Új Idők*be – ezúttal eleget tett a lap felkérésének és az Arany-centenárium alkalmából született írását itt tette közzé. (1845., 1853., 1854., 1868., 1873., 1874., 1875.)

A levelezésből rekonstruálható, hogy ismertségének növekedésével a *Nyugaton* kívül is egyre több lap kereste meg, írásokat remélve tőle. A költő elutasító válasza nem ismertek, ezek többségében azonban nem jelentek meg Babits-versek. 1917 februárjában dr. Váradi Ödön főhadnagy, az *Isonzómenti Tárogató* harctéri újság főszerkesztője az olasz harctéren szolgáló magyar királyi nagyváradi V/4. népfelkelő gyalog zászlóalj jubileumára készülő különszámba kér tőle „pár emléksort” (1883.). 1917 novemberében írást kér tőle az induló – tervei szerint gyilkos, de ötletes szatírárt közlő – „Szamár” című képes heti szemle (2010.). Kun András, a besztercebányai 16-os Honvéd szerkesztősége és kiadóhivatala nevében szintén verset kért Babitstól, hogy a karácsonyi, újévi terjedelmesebb számot többek között ezzel tegyék tartalmasabbá. (2024.)

Babits kötetei

1916 őszén verseskötetet ugyan nem publikált, de elkészült Shakespeare *A vihar* című színművének fordításával, illetve kötetbe rendezte irodalmi tanulmányait, és azokat közzétette *Irodalmi problémák* címen. *A vihar*-fordítással szerzett páratlan műélvezetet köszöni meg Babitsnak egy tizenhét esztendő gimnazista, Füredi Tibor, aki ezzel párhuzamosan a saját verseit is elküldi a költőnek azzal, hogy mondjon róluk bírálatot. (1939.) Szintén utal *A vihar* olvasására Zsolt Béla (1918.) Az *Irodalmi problémák* megjelenésére több reakció is érkezett. A levelezőpartnerek közül a legrészletesebben talán Békássy Istvánné fejtette ki a benyomásokat, amelyeket a könyv tett rá. (2020.) A fiatal írók nehézségeiről szóló tanulmány nyomán bátorkodott írni Babitsnak a fiatal Andersen György (1996.) Az *Irodalmi problémák* még egyszer kerül említésre a levelek között, amikor a Nyugat az év végi elszámolást küldi el Babitsnak. (2023.)

A legnagyobb irodalmi esemény *A gólyakalifa* könyv alakban való megjelenése volt. A *Nyugat*-beli 1913-as közlését követően erre 1916 végén került sor. A megjelenés jelentős visszhangra talált a hazai olvasók körében. A mű átlagolvasóinak a véleményét tükröző levelek a kortárs recepció kevésbé feltárt vonatkozásait mutatják be.

A rajongói levelek egy sajátos csoportját alkotják azok az írások, amelyek *A gólyakalifa* megjelenését követően a regény kapcsán születtek. Brichter

Klára és Eppinger Nelly (1926.) hatodik osztályos gimnazisták azt a vitát szerették volna eldönteni a költővel való kapcsolatfelvétellel, hogy a regény vajon egy beteg ember lázas képzelődéseiről, vagy pedig a tehetség különböző életkörülmények közötti fejlődési lehetőségeiről szól. Az olvasók szerették volna megtudni a költőtől a regény misztériumának feloldását is, nevezetesen, miként lehet, hogy Táborny Elemért lőtt sebbel a homlokán találták meg, miközben nem volt körülötte fegyver. (1877.)

A gólyakalifa könyvbeli sikerét követően Karinthy Frigyes készített a regényből filmforgatókönyvet. A Corvin filmgyár alkotásában Beregi Oszkár, Bánky Judit, Mészáros Alajos és Bartos Gyula játszották a főszerepet. A rendező Korda Sándor volt. A filmet az Uránia mutatta be 1917. október 23-án. A budapesti bemutató óriási siker volt. A filmet rendre telt ház előtt adták. A lapok beszámolóí, a „grandiózus”, „diadalmas”, „kolosszális” jelzőkkel illették a film alkotóit, a filmgyárat és magát a művészi élményt. (Éder 1997:464.) Szekszárdon ugyanazon év novemberében került a film bemutatásra. Ezt a család és Babits szekszárdi ismerősei is megtekintették, és mindenkinek nagyon tetszett. (2002., 2003.)

A műnek jelentős külföldi visszhangja is volt, elsősorban német nyelvterületen. *A gólyakalifa* fordítási jogáért a megjelenést követően többen is jelentkeznek.

Babits előadásai

1917. február 16-án és március 30-án pénteken egy-egy világirodalmi matinét szerveztek az Urániában. Babits a világirodalom remekeiről tartott előadását Paulay Erzsí szavatai illusztrálták. A két előadásnak a háttértörténete rekonstruálható a Paulay Erzsível folytatott levelezésből. A Nemzeti Színházban dolgozó színésznő kereste fel a költőt (ekkor még ismeretlenül) azzal, hogy egy „irodalmi dolog”-gal kapcsolatosan szeretne vele tárgyalni telefonon vagy levélben. (1813.) (Téglás 1983:63.) 1917. január végén kétszer is kezdeményezett Paulay találkozót a költővel. (1852., 1859.) Valószínűleg ezeken a találkozókon, január 23-án, kedden délután és február 1-jén, csütörtökön 15 és 16 óra között egyeztették a matiné tervét. Az első előadás sikerére való tekintettel kérték fel Paulay Erzsí-t a folytatásra. Ő március 16-án szóban üzent Babitsnak, hogy hajlandó lenne-e megismételni az előadást március 21-én. (1895.) A következő Paulay-levél arról szól, hogy az előadást későbbre kell halasztani, (1898.) végül a művésznő március 22-i levelében körvonalazódik a 30-i időpont. (1900.)

A Paulay Erzsivel tartott közös fellépésekre több további utalás is található a levelezésben. A család számon tartotta a költő fellépéseit. Édesanyja február 17-én, az első előadás másnapján írta fiának, hogy már alig várja a holnapi lapot, hogy olvashasson az Urániában tartott rendezvényről. (1872.) Nővére február végén írja, hogy az *Újságban* és a *Pesti Naplóban* is olvasták a fellépésről szóló híradásokat, majd hozzáteszi, hogy jobban szerettek volna személyes beszámolót kapni. (1879.) Babits Angyal április 14-én írja, hogy majdnem felutazott Szekszádról, hogy meghallgassa fivérének második matiné-előadását, de erre végül nem került sor. (1908.)

A Szegedi Irodalmi Matiné a Paulayval közösen tartott előadásokról szóló újságcikkek alapján szeretett volna egy hasonlót rendezni Szegeden, ám ez később megghiúsult. Mivel újra olyan helyzetbe kerültek, hogy erre lehetőség nyílt, megint meghívták Babitsot, akinek az előadásért 300 korona honoráriumot ajánlottak fel. (2045.) Nem tudni, miért, de a matinéra később sem került sor.

Paulay Erzsinek valószínűleg további tervei is voltak, hiszen júniusban arra kéri a költőt, hogy egyeztessék a következő évi programjukat (1945.), majd szeptemberben újra látogatást kér Babitstól. (1978.)

1917 januárjában a Társadalomtudományok Szabad Iskolája nevében kérte fel Rónai Zoltán, a Tanácsköztársaság későbbi igazságügyi népbiztosa egy Kazinczyról szóló előadás megtartására (1860.). A lapok nem számoltak be arról, hogy Babits tartott-e előadást ilyen címmel. A Társadalomtudományok Szabad Iskolája a *Husadik Század* című folyóirat körében létrejött intézmény volt, amelynek elnöki tisztét Somló Bódog töltötte be, igazgatója pedig Jászi Oszkár volt. A tudás és az ismeretek terjesztését, valamint a vallási vagy metafizikai erkölcsök helyébe új morál kidolgozását tűzték ki célul. Valószínűleg ezzel van összefüggésben Szabó Ervinnek, a *Husadik Század* munkatársának Babitshoz intézett kérése is, amelyben szintén egy később soha meg nem írt (Gál 2003:602.) Kazinczy-tanulmányt kért a költőtől. (1815.)

A Szellemi Tudományok Szabadiskolája, az „akadémia” 1917 márciusában kezdte meg működését a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium helyiségében a Vasárnapi Kör aktív részvételével. Ennek nevében Balázs Béla kérte fel Babitsot rendszeres előadások tartására. Rajta kívül Dienes Valériát és Dienes Pált is megkeresték ugyanezen ügyben. (1885.)

Babits előadói kvalitásait a VI. kerületi főgimnáziumban is kihasználták. Arany János születésének 100. évfordulójára iskolai ünnepséggel emlékeztek. Ebből az alkalomból kérték fel a költőt egy előadás tartására, amelyre a Lloyd Társulat dísztermében, hangversennyel egybekötve került sor. 1917.

március 17-én – szintén iskolai ünnepségen – egy-egy diák adta elő a költő *Prológus* és *Fiatal katona* című verseit. (Éder 1966:267.)

Babits, a VI. kerületi főgimnázium tanára

Babits a *Játszottam a kezével* című vers megjelenését követően kirobban botrány nyomán egy időre kénytelen volt megválni a tanári katedrától. Ekkor a Budapestvidéki Tankerületi Főigazgatóságra került, ahol azonban csak néhány napig dolgozott, mert az irodalomtörténész főigazgató, Badics Ferenc jóvoltából mentesült a munkavégzés alól: betegség miatt előbb 1916. júliusig, majd október 31-ig szabadságolták. (Sipos 2003:74.) Közben a költő kapcsolatainak mozgósításával igyekezett újra tanári álláshoz jutni. Ennek eredményeképp Herczeg Ferenc segítségével 1916 novemberében újra elkezdhette tanítani.

1917. november 9-én a vallás és közoktatásügyi miniszter szolgálattételre a VI. kerületi főgimnáziumba osztotta be, ahol a Nagyszébenbe visszarendelt Mixich Lajos osztályfőnökségét és órarendjét vette át. A főgimnázium igazgatója november 23-án tett jelentést a főigazgatónak, hogy Babits november 9-én ténylegesen megkezdte a tanári munkát. Összesen tizenkilenc órája volt az 1916–1917-es tanévben. Ő lett az I. c osztályfőnöke, itt magyart és latint tanított. Ezenkívül ő tartotta az V. a osztályban a magyar, a VI. évfolyamon a magyar és a görög-pótló órákat. (Éder 1966:256–7)

A következő, 1917–1918-as tanévben az előzőnél is több órát kellett tartania. Őt nevezték ki a II. b osztályfőnökének, a II. a, a II. b, a III. a osztályokban és a VII. évfolyamon pedig magyart tanított. A harmadikosokat csak októberig kellett tanítania, a hetedikeseket pedig csak november 1-jétől. A VI. évfolyamon tartotta a latin és – november 1-jétől – a görög-pótló irodalomórákat. (Éder 1966:269)

A VI. kerületi főgimnázium nyugodt körülményeket biztosított számára annak ellenére, hogy az iskola nem a megszokott helyén, a Munkácsy Mihály utcai épületben, hanem ideiglenesen a Bulyovszky utcában működött. A gimnázium eredeti épületét már a háború kitérésének évében lefoglalták katonai célokra. Az igazgató ebben az időszakban a kiváló filológus, archeológus dr. Finály Gábor volt.

A levelezésben igen kevés nyoma van Babits tanári működésének, az is jellemzően értekezletekkel, megbeszélésekkel kapcsolatos egyeztetés. Szilágyi Sándor, a költő egyik kollégája a statisztikai adatok véglegesítése ügyében ír Babitsnak az 1916–1917-es tanév zárásakor, június 7-én, és kéri

a költőt, hogy másnap reggel találkozzanak a Munkácsy utcai épületben. (1936.) Finály Gábor 1918. január 7-én kelt levelében az egy-két nap múlva esedékes, a katonatanulók ügyében összehívott rendkívüli értekezletre hívja Babitsot (2070.). Négy nap múlva, január 11-én az igazgató a hetedikes tanulókról szóló tervezet elkészítéséhez kéri a költő segítségét. (2071.) Sajátos színfolt a kötetben Schwerker Pál hadnagy levele (1924.), amelyben azt a véleményét fejezi ki Babitsnak, hogy öccse nem érdemelte meg magyarból a jó osztályzatot.

A levelezés tanúsága szerint a volt tanítványok sem feledkeztek meg a költőről, hiszen ünnepek alkalmával gyakran kapott üdvözlőlapot egy-egy régi diákjától. 1916 karácsonyán Czeizler Richárd (1827.), 1917 húsvétja alkalmából Pichler Károly (1903.) üdvözli Babitsot. Meister Imre, aki a Tisztviselőtelepi Gimnáziumban az 1913–14-es tanévben ötödik osztályosként volt Babits tanítványa, a Vadaskertből küldött egy képeslapot egykori tanárának. (1944.)

Babitshoz mint tanárhoz fordul Bán Lászlóné a Magyar Királyi Állami Leánygimnázium hatodik-hetedik osztályos magántanuló növendéke. A magánvizsgák letételéhez kér segítséget a költőtől irodalomtörténet és poétika tantárgyakból. (2069.) Babits kereken elutasítja a felkérést. (2077.) Bán Lászlóné válaszából arra következtethetünk, hogy Babits időhiányra hivatkozott, ugyanis a hölgy ugyanis azt a kompromisszumot ajánlja, hogy csak kétheti rendszerességgel találkozzanak. (2078.)

Az 1917–1918-as tanév volt az utolsó katedrán töltött év Babits számára, és azt sem töltötte ki teljesen. Február végén betegségére hivatkozva szabadságot kért és kapott, az év vége előtt pedig „ideiglenesen nyugállományba” helyezték.

A költő ezután teljesen az irodalomnak szentelhette az életét.

Babits és a Petőfi Társaság

Babitsot először 1915-ben jelölték a Petőfi Társaság tagjainak a sorába. A decemberi éves tagválasztó gyűlésen a jelen lévő 28 rendes tag titkos szavazással Gyóni Gézát, Móra Ferencet és Malonyay Dezsőt választotta soraiba 16, 18 és 17 szavazattal. Juhász Gyula, Krüzsey Erzsike és Babits Mihály 4, 3 és 2 szavazatot kapott. (Sipos 2003:70.) A költőnek, akinek a Dunántúli-ügy miatt egyébként is sok nehézségen kellett keresztülmennie, ez az elutasítás újabb csalódást okozott. Babits két év múlva, 1917-ben újra ott volt a jelöltek listáján. Ekkor azonban már némi óvatossággal tették meg a jelö-

lést. Zempléni Árpád november 9-én levélben fordult Ambrus Zoltánhoz, amelyben a titkos szavazás várható eredményét tudakolta. Nem szerették volna a magyar líra két kiemelkedő egyéniségét, Kosztolányit és Babitsot újabb csalódásnak kitenni. (Sipos 1999. I.:314.) A tagválasztó ülésre 1917. december 15-én került sor. Bíró Lajossal, Kosztolányi Dezsővel, Csathó Kálmánnal és Surányi Miklóssal egyetemben Babitsot is a tagjai sorába választotta a Petőfi-kultusz terjesztése és a magyar szépirodalom nemzeti szellemben való művelése céljából létrehozott Petőfi Társaság.

Két napilap, a *Budapest* és az *Újság* is beszámolt a tagválasztó ülés eredményéről rögtön az esemény másnapján. Babits ezekből szerezhette először tudomást az eredményről. A hivatalos értesítés csak három nap múlva, december 18-án kelt, Pakots József, a társaság titkárának aláírásával. Ebben a levélben értesítették a további teendőkről. (2039.) A diszgyűlésre, ahol az eredeti terveknek megfelelően Babits a székfoglaló előadását is megtarthatta volna, csak 1918. március 17-én került volna sor a Magyar Tudományos Akadémián.

Összesen három gratuláció található a kötet levelei között, ezekből kiteszik, hogyan értékelték a költő barátai a társaság és Babits viszonyát. Hendl Ödön, Babits egykori újpesti tanárkollégája szerint elsősorban a Petőfi Társaságot érte megtiszteltetés, hogy a költő a soraiba lépett. (2037.) Zsolt Béla szerint – hangsúlyozva ugyan, hogy ez a társaságbeli tagság talán kétes értékű a költő szemében, mégis – az elvi diadalát jelenti annak az irodalomnak, amelynek Babits a legnagyobb mestere, s amely előtt a „makacs kapuknak végre is meg kellett nyílni”. (2038.) Szekszárdon viszonylag későn értesültek az eseményről, Angyal csak december 29-én kelt levelében gratulál bátyjának. (2046.)

Babits barátai

A levelek alapján egyértelmű, hogy ebben az időszakban az egyik legelmélyültebb kapcsolatot egykori újpesti tanítványával, A „*fiamhoz*” című vers megszólítottjával, Komjáthy Aladárral ápolta. Komjáthyval hosszabb-rövidebb ideig a Reviczky utcai lakásban együtt is éltek. A Babits–Komjáthy-kapcsolatnak – a rendszeres személyes találkozások miatt – a levelezésben fennmaradt lenyomata jellemzően a napi szintű ügyintézésre (könyvtári könyvek visszavitele, 1840; a Reviczky utcai címre küldött pénz felvétele, 1821.; betegségről való értesítés (2049) korlátozódik.

A barátság mélysége így elsősorban abban a levélben érhető tetten, amikor orvosi rendelvényre Komjáthy a testvérével Csepregre utazik. A fiata-

lok már a megérkezésükről értesítik a költőt. (1957.) Ezt két levélváltás is követi. A kötet két legszebb darabja Komjáthy 1917. augusztus 14-én kelt önmarcangoló levele (1964.), és a költő erre írt válasza (1967.). Mindkettőből kitapintható az az őszinteség és nyíltság, amely kettejük viszonyát jellemezte. A levelek búcsúzó soraiban explicit módon is kifejezik egymás iránti szeretetüket. A tanítványa így zárja sorait „Kérlek, írj! Addig is igaz szívemből szeretlek: Aladár”, Babits pedig így: „Régen írtam ily hosszú levelet; ebből láthatod irántad való szeretetét öreg Mihályodnak.” Babits ebben a levelében tanácsokat is ad Komjáthynak, egy felmerült szarajevói álláslehetőség ügyében, valamint arra vonatkozóan, hogyan tudna javítani egészségi és kedélyállapotán.

Komjáthyt a család többi tagja is számon tartotta. Édesanyja gyakran érdeklődött a hogyléte felől, együtt aggódtak, amikor sorozásra kellett mennie, reménykedve, hogy alkalmatlannak bizonyul (1851., 2003.). Komjáthy szintén rendszeresen kécsókját küldi a költő édesanyjának és húgának. (1949.) Egy Rédey Tivadarnak írt képeslap tanúbizonysága szerint 1917 szeptemberében Komjáthy Szekszárdon is meglátogatta Babitsékát. (1976.)

Komjáthy Aladár sorozására 1917. január 19-én került sor (1840.). A behívás veszélye, azonban nem hárult el, hiszen 1917 őszén újra jelentkeznie kellett a sorozóbizottságnál. (2003.) Babitsék minden kapcsolatukat igyekeztek mozgósítani, hogy Komjáthynak ne kelljen részt vennie a háborúban. Gagyhy Dénes, a soproni honvéd főreáliskola tanára egy levelet ígér neki, amellyel besorozása esetén kell jelentkeznie a pótúteg-parancsnokánál, és amellyel elkerülheti a harctérre való kiküldést. (1977.)

Babits veti fel egy Komjáthy Aladárral való közös soproni kirándulás tervét, amelyre végül 1917. augusztus 25-étől 27-éig (szombattól hétfőig) került sor. Babits erre a néhány napra vendégül látta tanítványát. A kirándulás emléke az az üdvözlőlap, amelyet Komjáthyyal együtt adtak fel Sopronból Szilasi Vilmosnak (1969.). Korábban ugyanezen a nyáron egy másik közös utazást, egy dunai hajókirándulást is tettek, ezúttal Bécsen keresztül egészen Linzig. Babitsot Komjáthyn kívül Dienes Valéria és Dienes Pál is elkísérte. (1953.) Az útról fennmaradt a Bécsből Szilasi Vilmosnak (1955.) és Kelemen Ilonának (1953.) küldött üdvözlőlap.

Babits művei idegen nyelven

Babits műveiből többen is fordítottak ebben az időszakban. Az amatőr verselők mellett kiadók is érdeklődnek a költő írásai iránt, akik üzleti hasznot

remélték a Babits-művek – elsősorban német nyelvterületen való – terjesztéséből. A műkedvelő verselők közül kettő jelenik meg ebben az időszakban: Halasi Lipót és Somló Károly.

Halasi Lipót nyitrai ügyvéd szabad idejében foglalkozott versek idegen nyelvekre való átültetésével. A műfordításai ugyan nyomtatásban nem láttak napvilágot, Babits azonban korábban több ízben is kifejezte neki elismerését. 1916 decemberében küldte el a költőnek az *Új könyvek*re, a *Hírszekegy* és az *Oly szomorú, hogy oly nehéz megélni* című műveinek német nyelvű fordítását, egyben kéri a *Levelek Iris koszorújából* és a *Herceg hátha megjön a tél is* című köteteket, hogy azokból is dolgozhasson. (1919.)

Somló Károlyról csak annyit tudunk, hogy a Babitsnak elküldött fordításai tetszetek a költőnek, bár egyetlen Babits-fordítása sem jelent meg nyomtatásban. (1987., 1988.)

A *gólyakalifa* könyv alakban való megjelenését követően többen is jelentkeztek, hogy a regényt német nyelvre fordítanak.

A regény fordítására jelentkezett az osztrák Linda-Rosa Stiassny (1943.), akiről nem sokat tudunk alapján azon túl, hogy a *Neues Wiener Tagblatt* egy érdekes magyar regény lefordításával bízta meg, és az Athenaeum Kiadó közvetítésével jutott el a költőhöz. A kérése az volt, hogy Babits vagy *A gólyakalifát*, vagy bármely más írását bocsássa a lap rendelkezésére. Linda-Rosa Stiassny fordításában nem jelent meg egyetlen Babits-mű sem a későbbiekben.

Nem konkrét kiadói megbízásból, hanem személyes érdeklődés által vezetve jelentkezett Babitsnál Agoston Lilly. A müncheni műfordító érdeklődése Szép Ernő, Kaffka Margit és Karinthy Frigyes műveinek német nyelvre való átültetését követően fordult Babits művei felé. A klasszikus és modern irodalmi művek kiadásával foglalkozó Georg Müller kiadónál meglévő jó kapcsolataira alapozva gondolta, hogy meg is tudná jelentetni a regényt. (1925.) Babits válasza ebben az esetben sem ismert. Agoston Lilly fordításában sem jelent meg egyetlen Babits-mű sem.

Babits 1916 nyarán már odaadta a regény fordítási engedélyét Stefan Isidor Kleinnek, aki ezért cserébe jövedelme ötven százalékát ajánlotta fel a költőnek. Klein a magyar irodalom német nyelvű népszerűsítését missziónak tekintette, és ennek érdekében igyekezett a legnagyobb, legremekőbb műveket megismertetni a külföldi olvasóközönséggel. Babits prózáját szinte teljes egészében az ő fordításában olvashatták a német, az osztrák és a német anyanyelvű svájci érdeklődők. Vele a költőnek kölcsönös tisztelőten alapuló őszinte emberi kapcsolata alakult ki.

A *gólyakalifa* csak évekkel később, 1920-ban jelent meg német nyelven

Stefan I. Klein fordításában a lipcei Wolff cégnél. A kötet által felölelt időszakban Klein is ezen a regényen dolgozott, az 1917–18-as levélváltások lényegében teljes egészében *A gólyakalifa* munkálatairól szólnak. Klein 1917. szeptember 15-én értesíti Babitsot, hogy a fordítással már majdnem teljes egészében kész van, csak az utolsó fejezethez kér segítséget, nehogy úgy fordítsa le, hogy az kellemetlenséget okozzon. Egyben felajánlja, hogy megkísérli elhelyezni a regényt, hogy az mihamarabb a németajkú olvasók kezébe kerülhessen. (1975.) Klein egy időre Davosba a kelet-svájci, magashegyi üdülőfaluba vonult, de a Babits-művek kiadásának ügyét innen is tudta intézni. 1917. október 26-án a Wolff kiadványvállalattal kialakított szerződési feltételekről ír a költőnek. (1999.) Stefan I. Kleinnel még hosszú éveken át tartó intenzív munkakapcsolatot ápolt Babits.

Rajongók, tisztelők levelei

Ennek az időszaknak a levelezésében már gyakran feltűnnek a költőt ismeretlenül megkereső ifjú poéták, kérve, hogy mondja el véleményét addigi munkáikról. Nem tudni, hogy Babits valamennyi megkeresésre válaszolt-e. Az itt felbukkanó Honig Annie (1820.), Füredi Tibor (1939.), Massányi Margit (2047.) közül az utóbbi kettő később is írt a költőnek.

Babits ismertségének és népszerűségének növekedését jól példázza, hogy a levélírók között már megtalálhatók az autogramgyűjtők is. A költő névaláírásának elküldését kéri Knedl Andor (2018.), valamint a rokonságból Babits másod-unokatestvére, anyai nagyanyjának unokahúga Buday Jolán, aki – kihasználva a rokoni szálát – egyben egy ismerőse, Kovách Ödön minisztériumi hivatalnok számára is kér a költőtől névaláírást (1911.).

A kötet két olyan megkeresést tartalmaz, ahol Babits válasza is ismert. Reményik Sándor, a Babitsnál hét évvel fiatalabb kolozsvári költő és lapszerkesztő 1917. november 27-én kelt levelében ismeretlenként fordul a költőhöz, és arra kéri, hogy mint „elfogulatlan lélek”, aki „a költészet lelkével, legbensőbb titkaival ismerős”, mondja el véleményét a verseiről (2027.). Ugyanerre kéri Babitsot Forst Károly Frigyes ifjú orvostanhallgató, aki később évekig küldöztette a műveit abban reménykedve, hogy azok a *Nyugatban* is megjelenhetnek. (2013.) Babits válaszai egyszerre udvariasak és kíméletlenek, hiszen a negatív észrevételek ellenére a soraiból elsősorban a támogatás hangja szól. (2014., 2028.)

Az *Irodalmi Problémák* című kötetében a *Ma, holnap és irodalom. Ars poetica forradalmár költők használatára* c. tanulmányában Babits az új hu-

szonéves generáció érvényesülésének nehézségeiről ír, akiknek meg kell hallgatni a szavát. Andersen György ezen felbátorodva küldi el verseit a költőnek. Babits válasza nem ismert, azonban abból, hogy a későbbiekben a *Nyugarban* is jelentek meg művei, illetve hogy Babits írta az előszót Andersen 1920-ban megjelent verseskötetéhez, ez a levél egy későbbi költő pálya elindulásának is tekinthető. (1996.)

Régebbi ismerősök és távolabbi családtagok is megkeresték Babitsot írásaikkal. A költő egykori pécsi gimnáziumi iskolatársa, a Máramarosszigeten főlevéltárosként dolgozó Surányi Miklós a közös önképzőkori emlékekre hivatkozva kérte meg, hogy új regényéről, *A trianoni páváról* írjon kritikát a *Nyugarban*, vagy máshol. (1865.) Babitsnak nem ismert a válasza, és azt sem tudjuk, hogy foglalkozott-e érdemben Surányi regényével. A *Nyugarban* Barta Lajos tollából jelent meg kritika a műről.

Családi levelek 1916–1918 között

Ebben az időszakban Babits nagyon kevés időt töltött Szekszárdon a családjával, jóllehet karácsonykor és húsvétkor is hazavárták. A családi levelekből kikövetkeztethetően 1917 nyarán viszont hosszabb időszakot töltött a szülői házban. (1961., 1967.) A családtagokkal való levelezést döntően a Babits István sorsa fölötti aggodalom és a neki való segítségnyújtás keresése tölti ki ebben az időszakban. A pénz- (1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1866., 1893., 1973.) és könyvküldemények (1863., 1880.) segélyszervezeteiken keresztüli eljuttatásában számítottak Babitsra, valamint az egyetemi tanulmányok folytatásának lehetőségéről való tájékozódás tekintetében is. Rendszeresen visszatérő téma Babits István tisztté való kinevezésének ügye is, amellyel jelentősen javult a fogolytáborbeli helyzete. (1830., 1841., 1846., 1862., 1879., 1890., 1893., 1914., 1961., 1962., 1973.)

A Babits Istvánról való gondoskodás mellett természetesen ebben az időszakban is megjelennek a korábbi és későbbi levelekben felbukkanó motívumok – az egészségi állapotáért való állandó aggodalmaskodás, az elmaradt válaszlevelek folyamatos számonkérése, az otthoni történeésekről való beszámolók. Kelemen Auróra a téli időszakban folyamatosan aggodalmaskodott, hogy legidősebb fia megfázik. (1866., 1985., 2033.) Hogy ez ne történjen meg, Babits István téli kabátját is elküldték neki, amelyet öccse csak egy télen viselt korábban (2002., 2032., 2033., 2040.). A téli időszakban nagyon sokszor utalnak a szénhiányra, amely miatt a lakások is hidegen maradhattak. (1866., 2040.) A költő segítségét nem csak öccsének szánt

küldemények útjára bocsátásában, hanem egészen hétköznapi dolgokban is kérték. Ennek az időszaknak a levelei között több említés is történik a család villanylábosára, amelyet Budapesten Babits segítségével tudtak csak megcsináltatni. (1962., 1970., 1973.)

A család figyelemmel kísérte Babits írói és tanári pályájának alakulását is. Rendszeresen olvasták az újságok híradásait, amelyekben róla volt szó. A *Fortissimo*-ügyről, az Uránia-beli fellépésekről, *A gólyakalifa* alapján készült mozielőadásról, a Petőfi Társaságba való beválasztásáról előbb tudtak, mint mielőtt a költő írt volna nekik ezekről az eseményekről.

*

Az első levelezéskötethez (BML 1890–1906) hasonlóan a levélközlésben az alábbi jelöléseket alkalmaztuk:

- < > A kéziratban áthúzott, törölt, de olvasható szöveg kerül e két jel közé.
- <...> A kéziratban áthúzott vagy törölt, olvashatatlan szöveg jelölése.
- « » A kézirat olyan betűtörlései állnak e jelek között, amelyeket a levél írója nem áthúzással javított, hanem másik betűt írt helyette.
- «...» Betűtörlés olvashatatlan javítása.
- [ ] A szöveg – általában a papír megrongálódása miatt – sérült részeinek rekonstrukciós kísérlete.
- [...] A kézirat sérülése miatt olvashatatlan, helyreállíthatatlan rész.
- |:] A levélíró betoldásainak, beékeléseinek jelölése.

*

A kötet munkálataihoz nyújtott segítségükért, tanácsaikért köszönetet mondunk Sipos Lajosnak, a kötet lektorának, az ELTE Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék és a PPKE Magyar Irodalomtudományi Intézet Babits Kutatócsoport tagjainak. Hálával tartozunk Buda Attilának, Éder Zoltánnak és Téglás Jánosnak, akiknek adatait és következtetéseit felhasználtuk, továbbá a korábbi gyűjtemények összeállítóinak: Zsoldos Sándornak, Szőke Máriának, Sáli Erikának, Pethes Nórának, Vilcsék Andreának, Fodor Tündének és Topolay Ágnesnek. Szeretnénk köszönetet mondani a kötetben található s korábban meg nem jelent német nyelvű levelek fordítóinak: Dabis Melindának, Nédli Balázsnak és Ollé Szabolcsnak, továbbá hálával tartozunk Kiss Istvánnak néhány történelmi magyarázat elkészítésében nyújtott segítségével. Végül, de nem utolsósorban köszönetet mondunk családtagja-

inknak és barátainknak, akik türelmükkel és megértésükkel járultak hozzá a kötet elkészültéhez.

A kötet munkálatait 2010 novemberében zártuk le.

Majoros Györgyi, Tompa Zsófia, Tóth Máté

JEGYZETEK A LEVELEKRŐL

1813. Paulay Erzsi – Babitsnak, Budapest, 1916. nov. 25. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/14. – BMKL 9053.

Megjelenés

Téglás 1983: 64.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. A BMKL 1916 végi keltezését (BMKL 9053.) az **1814.** levél datálása pontosította. „Kiyonaga” feliratú japán rajzos levélpapíron. Rongált.

Magyarázatok

Paulay Erzsi – Paulay Erzsi (1886–1959) színésznő. Paulay Edének, a Nemzeti Színház igazgatójának lánya. A színiakadémia elvégzése után 1904-ben szerződtette a Nemzeti Színház. 1923-ban, második házasságkötése után hagyott fel a színészzettel. 1937-ben a Nemzeti Színház tiszteletbeli tagja lett. *irodalmi dolog* – a későbbi közös fellépések tervére utal (Téglás 1983:63.). *pár sorral felkeresni* – nem ismert BM Paulay Erzsike írott levele.

1814. [Paulay Erzsi] – Babitsnak, Budapest, 1916. nov. 25.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/1.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A BMKL a levelet nem jelöli. A levélszöveg írójának azonosítása a jellegzetes íráskép és az „OSZK Fond III/1000/1.”-es jelzet (a Paulay Erzsi-levelek palliuma) alapján történt. Töredék, a levélpapír jelentős része letépvé. A verzón BM ceruzairású feljegyzései: „Szép napkeletnek virágos”, „Két nővér”, [„Diron”?], továbbá ismeretlen ceruzairású feljegyzései.

Magyarázatok

ahhoz az örvendetes családi eseményhez, amely az Önök házában – nem tudni, hogy a levélíró milyen eseményre gondolhatott.

1815. Szabó Ervin – Babitsnak, Budapest, 1916. nov. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1163/2. – Levelezőlap. – BMKL 9750.

Megjelenés

Gál 1968:1011. (3. levél), Gál 2003:602. (3. levél), Szabó 1977:939.

Megjegyzés

Kézírás. – A Huszadik Század nyomtatott fejléces levélpapírján. A rektón még Török Sophie ceruzairású rájegyzései.

Magyarázatok

Szabó Ervin – (1877–1918) könyvtáros, szociológus. 1911-től a Fővárosi Könyvtár igazgatója. Széles körű művelődési hálózatot tervezett, a könyvtárt a széles néprétegek számára igyekezett hozzáférhetővé tenni. A Társadalomtudományi Társaság tagja, később alelnöke, a Huszadik Század c. társadalomtudományi folyóirat munkatársa.

Kazinczydat a jan. számra – sem a Huszadik Század januári száma nem közölt BM-től Kazinczyról szóló tanulmányt, sem a BBIBL 1998 nem tart számon „a széphalmi mesterről” szóló, s 1917 januárjában megjelent írást, így nem tudhatjuk biztosan, hogy Szabó Ervin BM-nak melyik Kazinczyról szóló írására gondolt. Talán még az is elképzelhető, hogy a néhány hét múlva a NY-ban napvilágot látott egyfelvonásos drámára, A literátorra gondol Szabó (A literátor. Érzékenyjáték egy felvonásban. NY, 1916. dec. 16., 813–849.), akkor azonban az a kérdés merül fel, hogy BM-nak ezt az írását melyik folyóirat januári számában szerette volna közölni a Fővárosi Könyvtár

igazgatója. Lehetséges ugyanis, hogy Szabó Ervin „januári számon” nem a Huszadik Század c. társadalomtudományi folyóirat januári számát értette, hanem az Irodalmi Őr címmel tervezett „könyvtári és kritikai szemle” első számát, s abban szeretett volna egy Kazinczyval foglalkozó írást közölni a költőtől. Az Irodalmi Őrt a Közhalmi Béla szerkesztésében 1913 óta megjelenő Könyvtári Szemle továbbfejlesztéseként akarták létrehozni Szabó Ervinék, Schöpflin Aladár szerkesztésében. Az első szám megjelenését 1917 januárjára tervezték, Schöpflin Aladár azonban visszalépett a szerkesztéstől – visszalépésének indokait nem tartja számon az irodalmi emlékezet –, így a tervezett periodikumból végül egyetlen szám sem jelent meg, s a folyóirat terve néhány hónap múlva végképp lekerült a napirendről. (Szabó 1978:939, 942.)

1816. Pintér Jenő – Babitsnak, Budapest, 1916. dec. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1018/25. – BMKL 7071.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a BMKL, valamint a tartalom és az **1817.** és az **1818.** levél alapján.

Magyarázatok

Pintér Jenő – (1881–1940) irodalomtörténész, az MTA levelező, később rendes tagja. A budapesti egyetemen tanári és bölcsészdoktori diplomát szerzett. 1905-től jászberényi, 1910-től budapesti középiskolai tanár. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság alapító tagja, elnöke. 1912 és 1932 között az általa alapított Irodalomtörténet c. szaklap szerkesztője.

iskola – Pintér Jenő ebben az időszakban a Budapesti VI. kerületi Állami Főreáliskola tanára volt.

a Nyugat azon füzetait, melyekben nagyobb irodalomtörténeti tanulmányaid vannak az 1831–1882. évkörre vonatkozólag – Erre az időszakra vonatkozóan 1916-ig BM-nak a következő nagyobb irodalomtörténeti tanulmányait közölte a NY: Petőfi és Arany, NY, 1910. nov. 16., 1577–1590.; Az ifjú Vörösmarty. NY, 1911. nov. 1., 689–701.; A férfi Vörösmarty. NY, 1911. dec. 16.,

1041–1061. Ez utóbbi két tanulmány együtt a Pintér Jenő által említett Vörösmarty-esszé.

Schöpflin – Schöpflin Aladár (1872–1950) kritikus, irodalomtörténész, író, műfordító, Kossuth-díjas (1949), az MTA levelező (1948), majd rendes tagja (1949). A Nyugatnak kezdettől fogva munkatársa, egyik vezető kritikusa volt. *Schöpflin írt Vajdáról* – Schöpflin Aladár Vajda Jánosról írott tanulmánya: Magyar lírikusok. Vajda János. NY, 1912. jan. 1., 22–39.

Kuncz – Kuncz Aladár (1886–1931) író, szerkesztő. 1909-től budapesti tanár. A Nyugatba esztétikai tanulmányokat írt. 1923-ban Kolozsvárra költözött, és jelentős szerepet töltött be a romániai magyarság kulturális életében. 1923-tól az Ellenzék irodalmi mellékletét, 1929-től az Erdélyi Helikont szerkesztette. *Kuncz Gyulaiáról* – Kuncz Aladár: Az utolsó magyar. [Gyulai Pálról.] NY, 1909. ápr. 1., 369–372.; Kuncz Aladár rendezte sajtó alá Gyulai Pál és Pákh Albert levelezését is – szintén a NY hasábjain – 1910 és 1911 folyamán. *Néhány hét múlva hiánytalanul visszakapod!* – l. 1818.

1817. Babits – Pintér Jenőnek, Budapest, 1916. dec. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Levelestár/4. – BMKL 3611.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a BMKL, a tartalom, valamint az 1816. és az 1818. levél alapján.

Magyarázatok

Pintér Jenő – l. 1815.

kért cikkekből – az 1816. levélben kért cikkekre utal BM.

két évvel ezelőtt összes tanulmányaimat eladtam egy kiadóvállalatnak – BM itt minden bizonnyal az Élet c. folyóirat (1904–1944) mellé szerveződött könyvkiadó vállalatra gondol, melynél 1916 tavaszán az írónak egy tanulmánykötete várt megjelenésre. Ugyanebben az esztendőben azonban, A gólyakalifa első, könyv alakban történő kiadására készülve (a regény először 1913-ban, a NY-ban látott napvilágot: A gólyakalifa. NY, 1913. dec. 16., 805–907.) vita bontakozott ki a regény erkölcsileg megkérdőjelezhetőnek

ítélt részleteit illetően, melynek hatására az Élet Könyvei III. sorozatának részeként tervezett tanulmánykötet kiadására nem kerülhetett sor. A gólyakalifa később, 1916-ban megjelent könyv alakban (A gólyakalifa. Regény és néhány novella. Bp., Athenaeum, [1916].), BM tanulmányai azonban továbbra is az Élet kiadójánál várákoztak (l. BML 1914–1916: **1703.** és **1704.** levél; Éder 2002:205–215).

katonaságtól hazajöttél – Pintér Jenő 1914-től kezdve teljesített katonai szolgálatot.

Hol lehetne megtalálni Téged? – Pintér Jenő az **1818.** levélben írja meg BM-nak, hogy rendszerint az Ilona kávéházban lehet őt megtalálni vasárnaponként fél hattól, l. **1818.**

1818. Pintér Jenő – Babitsnak, Budapest, 1916. dec.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1018/6. – BMKL 9132.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levelet az **1816.** és az **1817.** levéllel való szoros tartalmi összefüggés alapján helyeztük el december első leveleként a kötetben.

Magyarázatok

Pintér Jenő – l. **1816.**

Köszönöm szívességedet – Pintér Jenő BM **1817.** levélben tett ígéretére utal, mely szerint a költő néhány napon belül elküldi a NY-ban korábban megjelent nagyobb irodalomtörténeti tanulmányait Pintér Jenőnek (l. **1816.**, **1817.**).

Ilona-kávéház – az I. ker. Krisztina krt. 29. sz. alatt 1895-től működő kávéház, később Pozsony lesz a neve (Szentcsanak-Hargittay 1998:259.).

1819. Halasi Lipót – Babitsnak, Nyitra, 1916. dec. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/540/2. – BMKL 6602.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón BM ceruzairásos feljegyzése: „Patakok lombbal menyezetes ágya” verstöredék. A levél melléklete három versfordítás volt: Junger Soldat; Lied, altmodisch; Ein Lied (Chanson).

Magyarázatok

Halasi Lipót – (1883 előtt–1918 után) nyitrai ügyvéd. Hivatása mellett foglalkozott műfordítással is.

Élvezettel foglalkozom kötetével – Halasi Lipót a Recitativ c. kötet verseiből fordított.

három költemény fordítását már beküldöttem – Halasi a következő verseket fordította korábban németre: Két nővér, Új könyvekre, Hiszekegy és Oly szomorú, hogy oly nehéz megélni (BML 1914–1916: 1749. levél).

újabb három költeményt küldök – a levél mellékleteként a Fialat katona, a Dal, régimódi és az Egy dal c. versek fordítását küldte. Halasi Lipótnak azonban egyetlen Babits-fordítása sem jelent meg nyomtatásban.

ezen fordítások is tetszeni fognak – a korábbi levelekből tudjuk, hogy BM többször is elismerését fejezte ki Halasinak a fordításaiért (BML 1911–1912: 932. levél; BML 1914–1916: 1749. levél).

előbbi két kötetét – Halasi a Levelek Iris koszorújából és a Herceg, hátha megjön a tél is! c. önálló verseskötetekre utal. Előbbinek ekkorra már második kiadása is volt (Levelek Iris koszorújából. 2. kiad., Bp., Nyugat ny., 1914.).

1820. Honig Annie – Babitsnak, 1916. dec. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/70. – BMKL 6833.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levélpapír alsó sarka letépvé, a levél eleje hiányzik: csonka. A verzón Komjáthy Aladár Babits Mihálynak szóló ceruzairású levélüzene, l. 1821.

Magyarázatok

Honig Annie – neve nem maradt fenn az irodalmi köztudatban. A levélben valószínűleg a saját verseivel kapcsolatosan kérte BM véleményét.

1821. Komjáthy Aladár – Babitsnak, Budapest, 1916. dec. 5. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/70. – BMKL 7927.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés az **1820.** levél alapján. A rektón Honig Annie tintaírású datált levele található. Mivel Komjáthy már a papíron lévő szakadások figyelembevételével írta üzenetét, bizonyos, hogy az övé keletkezett később. A levélpapír alsó sarka letépve, a levél eleje hiányzik: csonka.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – Komjáthy Aladár (1894–1963) költő, író. Középiskoláit az újpesti gimnáziumban végezte, ahol BM tanítványa volt. Ezután a budapesti egyetemen tanult, matematikából doktorált 1923-ban. 1918-ban több verse és tanulmánya jelent meg a NY-ban.

Havas kisasszony – Havas Irén (1892–1944) a NY titkárnője, később Földi Mihály író felesége.

ma délután okvetlenül fog neked pénzt küldeni – talán a NY dec. 16-i számában megjelent A Literátor c. érzékenyjáték írói honoráriumáról van szó.

Feketéné – férjével, Fekete múzeumi szolgálával együtt BM mindenese; a Reviczky utcai lakás konyhájában laktak.

1822. Kapu Jenőné Halász Gizella – Babitsnak, Miskolc, 1916. dec. 11.

Kézirat

Eredeti – OSZK Fond III/1592.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Nyomtatott szöveg. – Gyászjelentés. Kiállította: „Klein és Ludvig Miskolcz 4742”; „Gebauer K. temetkezési intézete”. A BMKL a levelet nem jelöli.

Magyarázatok

Kapu Jenőné Halász Gizella – Kapu Jenőné Halász Gizella Aloysia Emma Paulina (Szekszárd, 1875–?) BM apai nagynénjének, Babits Annának a lánya, BM unokatestvére, tanítónő. 1905-ben feleségül ment Kapu Jenőhöz. Házasságukból gyermek nem született. (BCSL 1996:12)

idősb. Kapu Pál és neje szül. Vajas Mária – Kapu Jenő édesapja és édesanyja.

Kapu Gyula – Kapu Jenő testvére.

Kapu Gyuláné szül. Zayka Erzsébet – Kapu Jenő sógornője.

özv. ifj. Kapu Pálné szül. Müller Emilia – Kapu Jenő sógornője.

nemes Kapu Jenő – Kapu Jenő (1874–1916) tanár, BM unokatestvérének, Halász Gizella tanítónőnek a férje.

1823. Babits Sándor – Babitsnak, Berezovka, 1916. dec. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/182/1. – Levelezőlap. – BMKL 4659.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Német nyelvű.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Kedves Mihály!

Csak most értesültem róla, hogy új címed van. Eddig a régi címedre küldtem a leveleket. Láthattam Istvánt, és egyszer találkozhattam vele. Ugyanúgy néz ki, mint otthon. Mindene megvan, s most már van pénze is. Most meg-

próbálom bejuttatni őt a tiszti táborba. Remélem, sikerülni fog, mert fogságba kerülése óta kadetté léptették elő. Legyetek nyugodtak felőle. Segíték neki, ahol csak tudok. Ha köztünk lesz, 50 rubelt fog kapni havonta. Az új címe a következő: 200-as raj, 72-es barakk. Szeretettel üdvözlő: Sándor”

Babits Sándor – Babits Sándor (1886–1949), BM unokatestvére. Id. Babits Sándor és Groszbauer Erzsébet életben maradt fia, aki a családi hagyományoknak megfelelően jogi végzettséget szerzett. Az I. világháború kitörése megszakította pályáját, bevonult katonának, a keleti harctérre került, és hamarosan orosz hadifogságba esett. A berezovkai táborban találkozott Babits Istvánnal. 1918-ban hadirokkantként kicserélték a háborúzó felek, Magyarországra Európa megkerülésével tért vissza.

Berezovka – oroszországi város a Bajkál-tó partján. Babits István 1916 novemberétől 1918 novemberéig tartózkodott a berezovkai hadifogolytáborban.

Istvánt – Babits Sándor BM öccsére, Babits István József Imrére (1895–1983) utal.

1824. Ifj. Gaál Mózes – Babitsnak, 1916. dec. 16. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/476/26. – Képeslap. – BMKL 6079.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. A budapesti tisztviselőtelepi gimnáziumot ábrázoló lapon.

Magyarázatok

ifj. Gaál Mózes – ifj. Gaál Mózes (1894–1929) műfordító, író, rendező, dramaturg; a szecesszió és a szimbolizmus meseirodalmának képviselője. Édesapja id. Gaál Mózes, a tisztviselőtelepi gimnázium igazgatója. BM 1912 és 1915 között e gimnázium tanára volt.

mellékelt lap – valószínűleg a NY azon száma, amely BM drámáját közölte.

litterátor – A litterátor. Érzékenyjáték egy felvonásban. NY, 1916. dec. 16., 813–849. BM egyfelvonásos drámája.

1825. Ágoston, Lilly – Babitsnak, München, 1916. dec. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/7. – BMKL 3874.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Német nyelvű.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Igen Tisztelt Uram!

Azzal a kéréssel fordulok Önhöz, hogy legyen szíves odaadni nekem „Gólyakalifa” c. regényének fordítási jogát. Nemrég olvastam a regényét, s azért szántam el magam erre a lépésre, mert rendkívül tetszett. Amennyiben tájékozódni szeretne eddigi tevékenységemről, szívesen küldök Önnek a fordításaim közül néhányat. Idén ősszel jelent meg fordításomban Szép Ernő egy kis kötete, ezenkívül jelenleg épp Kafka Margit és Karinthy műveinek átültetésén dolgozom.

Jó összeköttetésem vannak a német kiadókkal, és rendszeresen tevékenykedem Georg Müller kiadójában, akinek nevét bizonyára Ön is ismeri. Felkel tettem az érdeklődését az Ön regénye iránt, s hajlandó lenne kiadni.

Remélhetőleg nem fogja elutasítani a kérésemet – úgy vélem, könyve komoly visszhangot keltene itt, annál is inkább, mert a magyar irodalom iránti érdeklődés ez idő tájt igen élénk errefelé.

Amennyiben választ kapok Öntől, bátoríthatnám a regényről beszélni Önnel, illetve feltenni néhány – a részletekre irányuló – kérdést. Ebben az esetben még a tél folyamán megkezdéném a munkát.

Gyors válaszával felettébb lekötelezne

maradok mélyszéges tisztelettel:

Lilly Ágoston”

Ágoston, Lilly – német műfordító, nevét az irodalmi emlékezet nem tartja számon BM fordítói között.

legyen szíves odaadni nekem „Gólyakalifa” c. regényének fordítási jogát – BM korábban, 1916 nyarán már odaadta a Gólyakalifa fordítási engedélyét Stefan Isidor Klein (1889–1960) műfordítónak, aki ezért cserébe jövedelme ötven százalékát ajánlotta fel a költőnek. A regény német nyelven Stefan

I. Klein fordításában jelent meg 1920-ban, a lipcsei Wolff cégnél. Lilly Ágoston fordítása nem ismert, a BBIBL 1998 nem tartja számon. Szinte teljes egészében Stefan I. Klein ismertette BM prózai életművét a német, az osztrák és a svájci olvasóközönséggel (BML 1914–1916: **1747.** és **1748.** levél).

Georg Müller kiadójában – Georg Müller (1877–1917) könyvkiadó klasszikus és modern irodalmi művek kiadásával foglalkozott: 1903-ban alapította Münchenben az ő nevét viselő kiadóvállalatát.

**1826. Kelemen Imréné Weininger Gizella
és Kelemen Gizella – Babitsnak,
Budapest, 1916. dec. 18–24. között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1729/68. – BMKL 7422 és 7501.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. Az üzenetek a Magyar Filozófiai Társaság 1916. dec. 20-i felolvasó ülésének a meghívóján olvashatók. A meghívót az Athenaeum küldte BM-nak 1916. dec. 18-án. A felolvasóülésen Szilasi Vilmos A görög filozófia és a világirodalom c. előadása hangzott el. Babits Angyal 1916. dec. 26-án írott levele (l. **1829.**) bizonyítja, hogy BM a karácsonyt Szekszárdon töltötte. A meghívó fpb.-je és Babits Angyal levele alapján keltezzük e levelet [1916. dec. 18–24. közé].

Magyarázatok

Kelemen Imréné Weininger Gizella – BM anyai nagybátyjának, Kelemen Imrénének (1870–1935 után) a felesége.

Kelemen Gizella – (1898–1980) Kelemen Imréné Weininger Gizella lánya, BM unokatestvére. A család kis Licc-nek, illetve Licinek becézte (BCSL 1996:27–29).

Pista – Babits István, l. **1823.**

Pista egy kártyáját – nem tudni, melyik BM-nak írott levelét címezték Kelemenék címére. Feltehetően postázás előtt egybecsúszott a két címzett levele, ezért küldték a BM-nak szólót is Kelemenékhez.

Eötvös: Karthausi – Eötvös József, báró (1813–1871) író, költő, politikus. A karthausi c. regényét 1839–1840-ben írta.

Lévay – Lévay József (1825–1918) költő, műfordító, a MTA tagja. Korának népszerű költője, a miskolci irodalom reprezentatív alakja.

Lévay: Tompa életrajza – Lévay József: Tompa Mihályról. Bp., 1906., Magyar könyvtár sorozat.

Gyöngyösi – Gyöngyösi István (1629–1704) költő, alispán, országgyűlési követ. Zrínyi Miklós mellett a magyar barokk költészet kiemelkedő alkotója.

Lici – Kelemen Gizella (l. fent).

1827. Czeizler Richárd – Babitsnak, Volhynia, 1916. dec. 21.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1895/41. – Levelezőlap. – BMKL 5395.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Az eredeti címzés („Szabóky u. 54.”) átjavítva, ismeretlen kézírásával: „Reviczky u 7”.

Magyarázatok

Czeizler Richárd – BM korábbi tanítványa.

Volhynia – terület a galíciai határ közelében. A gorlicei áttörést követően 1915–16-ban itt volt az orosz front középső szakasza.

1828. Ifj. Gaál Mózes – Babitsnak, Budapest, 1916. dec. 24.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/476/8. – Képeslap. – BMKL 6080.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. Beethoven árnyképét ábrázoló lapon.

Magyarázatok

iff. Gaál Mózes – l. **1824.**

1829. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1916. dec.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/76. – Levelezőlap. – BMKL 4174.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom és fpb. alapján. A verzón BM ceruzairású összeadása.

Magyarázatok

Babits Angyal – Babits Angyal Irén Sarolta (1886–1935), BM húga.

Pisti – Babits István, l. **1823.**

a hogy ő írta – Babits István 1916. nov. 21-én és dec. 3-án írt a nővérének, 11-én pedig édesanyjának. Ezen levelek címzésében szerepel a Babits Angyal által továbbított cím.

Sanyi Ilonkája írta – Babits Sándorné Keresztes Ilona (?–1949) Babits Sándornak (1886–1949), BM fiatalabb unokatestvérének felesége. Babits Sándor 1916 áprilisától ugyanabban a hadifogolytáborban volt, ahova Babits István novemberben került. Ő írta meg a feleségének, hogy Babits István melyik barakkban van elszállásolva.

1830. Babits István – Babitsnak, Berezovka, 1916. dec. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/35. – Levelezőlap. – BMKL 4330.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Német nyelvű. Rongált.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Kedves Bátyám! A 47.50 rubeles első pénzküldemény megérkezett, de először csak a személyes értesítés; az összeget mikor fogom megkapni, nem tudom. A jövőben is erre a címre küldd otthonról a pénzt „Russisches Hilfscomitée” Stockholm, Hotel Continental. Ez a legreményteljesebb küldési mód. Nagyon kérek nézz utána, augusztusban előléptettek-e. Meg erősítés esetén kérek róla értesítést hivatalos okiratban vagy a Vöröskereszt megbízottja által. Ha valamiről értesíteni szeretnétek, írjatok gyakrabban. Eddig még egyetlen levelet sem kaptam tőletek.

Aladárnak add át üdvözetemet.

Csókol szerető Pistád”

Babits István – l. **1823.**

pénzküldemény – BM és a Babits család rendszeresen támogatták pénzküldeményeikkel Babits Istvánt, l. **1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1866., 1872., 1893.**

előléptettek-e – a hadifogolytáborban a tisztek és a legénység külön lakásokkal rendelkeztek, és más bánásmódban részesültek. Babits Istvánnak hivatalosan igazolnia kellett, hogy tisztté nevezték ki. Ezen múlt, hogy milyen körülmények közé kerül, hogy kap-e valamilyen ellátmányt, illetve hogy erőltetett munkavégzésben kell-e részt vennie. (Buda 2006:27.)

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

1831. Ifj. Gaál Mózes – Babitsnak, Budapest, 1916. dec.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/476/30. – BMKL 6081.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

ifj. Gaál Mózes – l. 1824.

Aladárt kidobták – Komjáthy Aladár (l. 1821.) nem felelt meg a katonai szolgálatra.

küldök egy novellát, legujabbat – nem tudjuk, ifj. Gaál Mózes mely írását küldhette BM-nak. A NY 1916 decemberében, valamint 1917-ben és 1918-ban nem közölt tőle szöveget.

Ignotus – Ignotus (eredetileg: Veigelsberg Hugó) (1869–1949) újságíró, író, költő, kritikus. A NY főszerkesztője 1908 és 1930 között.

ha újra jönne valami tőlem ott – a NY-ban. Ifj. Gaál Mózes írásai közül a NY A kastély (NY, 1915. 14. sz.) és A félhomályban (NY, 1916. 9. sz., 549–562.) c. elbeszélést, valamint a Figyelő rovatban megjelent Három mesekönyv c. kritikáját (NY, 1919. 6. sz., 440–441.) közölte. Más publikációját a folyóirat nem tartalmazza.

van még két novellám megírandó – nem tudni, milyen két novellájára utal a levélíró.

egyfelvonásosom – ifj. Gaál Mózes egyfelvonásos darabjáról nincs adat.

Difficile est non scribere – (lat.). Rájátszás Decimus Iunius Iuvenalis (Kr. u. 60 k. – Kr. u. 136 után), római költő és szatíraíró híres mondására: „Difficile est satiram non scribere”, azaz „Nehéz szatírárt nem írni”. Gaál Mózes mondata így azt jelenti: „nehéz nem írni”. A levélíró tehát minden bizonnyal az írás ösztönéről, vágyáról való ideiglenes lemondás nehézségére utal humorosan.

cidi – cilinder

nyoszolyólány – a házasságkötés szokáskörének egyik fontos női tagja, a menyasszony leány rokona vagy leány jóbarátja, akit a menyasszony körüli női teendőkkel, a menyasszony kíséretével bíznak meg. Az elnevezés a nászoló-lány szóból ered.

Singerék – Singer és Wolfner Rt. (1885–1949) könyvkiadó és könyvkereskedő cég Budapesten. 1885-ben alapította Singer Sándor, Wolfner József és utóbbi azonos nevű unokabátyja.

Legnagyobb Magyar Költők Háborús Antológiájában – Legnagyobb Magyar Költők Háborús Antológiája címmel nem jelent meg versantológia. Az 1916–1917-es évek híres háborús válogatása volt a Gyulai Ágost szerkesztette Háborús antológia (Bp., Élet Irodalmi és Nyomda Zrt., Révai-bizomány, [é. n.]), ebben azonban nem szerepelt költemény ifj. Gaál Mózesétől.

versemmel – nem tudni, hogy ifj. Gaál Mózes milyen háborús antológiában szerepelt költeményével, így nem tudjuk azt sem, hogy melyik versére utal ebben a levelében.

Juhász versei – a levélíró a költő Juhász Gyula (1883–1937) verseire gondolt. Ifj. Gaál Mózes édesapja, id. Gaál Mózes (1863–1936) ifjúsági író, a tisztviselőtelepi főgimnázium igazgatója révén több folyóirat szerkesztőségével is szoros kapcsolatot tartott fenn, egyfajta közvetítői szerepet töltött be a szerkesztőségek között. Juhász Gyula idegállapota 1914-es öngyilkossági kísérlete után 1916 és 1918 között ismét rosszabbodott, 1917-ben hosszabb időt töltt majd el a budapesti Moravcsik-klinikán. BM ifj. Gaál Mózzal együttműködve minden bizonnyal az idegbajjal küzdő költőnek szeretett volna segíteni, többek között verseinek folyóiratoknál történő elhelyezésével. Juhász Gyula versei kötetben legközelebb 1918-ban látnak majd napvilágot a Táltos Kiadónál, Késő szüret címmel. (Borbély Sándor: Juhász Gyula. Bp., Gondolat, 306.) Juhász Gyula betegségről l. még **1929**.

Hadiposta rovatba – nem tudjuk, a levélíró pontosan milyen rovatra gondolt. A NY-nak nem volt Hadiposta rovata.

Steiner versek – sajnos nem tudjuk, hogy ez a vezetéknev kit takar. A szövegkörnyezet alapján költői próbálkozásokat folytató alkotóról lehet szó, kinek nevét nem őrizte meg a magyar irodalmi emlékezet. A NY-ban Steiner nevű költőtől vers soha nem jelent meg. A folyóirat egyetlen ilyen nevű szerzője Steiner Árpád, a New York városi Hunter College tanára, a wisconsini Association of Modern Languages Teachers egykori elnöke, a Medieval Academy of America folyóiratnak, a Speculumnak szerkesztőbizottsági tagja – az ő költői próbálkozásairól azonban nem tudunk.

Rezümé, Nekrológ – a fent említett Steiner versei, melyeket folyóiratokban való elhelyezés céljából minden bizonnyal BM küldött el ifj. Gaál Mózesnek.

1832. Medgyaszay Vilma – Babitsnak, Budapest, 1917 előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/884/4. – Levélkártya. – BMKL 8627.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Medgyaszay Vilma – (1885–1972) színésznő. Játzott a Magyar Színházban, a Fővárosi Operettszínházban, a Nemzeti Színházban is, de igazi műfaja a sanzon volt. 1907-ben szerződtette Nagy Endre a Modern Színpad Cabaret-hoz. Legtöbbször Szép Ernő, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Emőd Tamás és Ady Endre megzenésített verseit énekelte.

„Dunacorsó”-kávéházban – a Dunacorso kávéház az 1871-ben felépült négyemeletes neoreneszánsz stílusú Thonet-udvarban kapott helyet a Duna-parti Vigadó téren. A Szkalnitzky Antal és ifj. Koch Henrik tervezte egykori bérpalota az egyetlen épület, mely a régi híres Duna-parti szállodasor épület-együtteséből napjainkra fennmaradt. Története során többször változtatták meg a nevét (Szidon, Ulits kávéház, Dunacorso kávéház), ma Dunacorso Étterem (V. ker. Vigadó tér 3.).

1833. Szabó Ervin – Babitsnak, Budapest, 1916 vége – 1917 eleje

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1163/11. – BMKL 9751.

Megjelenés

Gál 1968:1013 (13. levél), Gál 2003:605 (13. levél), Szabó 1978: 940 (575a levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. Az **1834.** levéllel azonos napon keletkezhetett. A verzón BM ceruzairású jegyzetei a Timár Virgil fia c. regényéhez, valamint feljegyzése: „Le ly Rouge Kaposinak”.

Magyarázatok

Szabó Ervin – l. **1815.**

könyvtár – a jelenlegi Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

Kálmán – Gál István szerint (Szabó 1978:575.) valószínűleg Harsányi Kálmán (1876–1929) költő, író, színikritikus, akinek néhány írása megjelent a NY-ban.

Előf. felhívást – nincs egyértelmű bizonyíték arra, hogy Szabó Ervin pontosan milyen előfizetési felhívásra gondolt. A vonatkozó irodalomtörténeti adatok ismeretében ez lehet a Huszadik Század c. társadalomtudományi

folyóirat vagy akár a NY előfizetési felhívása, de lehet a Szabó Ervin kezdeményezésére 1917 januárjában indítani tervezett Irodalmi Őr c. folyóirat előfizetési felhívása is. Ezt a feltételezést támaszthatja alá, hogy az Irodalmi Őr első számát 1917 januárjában tervezte megjelentetni Szabó, s hogy ennek az új folyóiratnak Schöpflin lett volna a szerkesztője – az a Schöpflin Aladár, akinek a nevét a következő levél (l. **1834.**) is megemlíti. Az Irodalmi Őr terveiről l. még **1815.** és **1834.**

1834. Szabó Ervin – Babitsnak, Budapest, 1916 vége – 1917 eleje

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1163/10. – BMKL 9752.

Megjelenés

Gál 1968:1011 (5. levél), Gál 2003:603 (5. levél), Szabó 1978:940 (575b levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. Az **1833.** levéllel azonos napon keletkezhetett (Szabó 1978:940.).

Magyarázatok

Szabó Ervin – l. **1815.**

Schöpflin – Schöpflin Aladár, l. **1816.** Lehetséges, hogy e levélben a találkozót az Irodalmi Őr c. folyóirat szerkesztése kapcsán tervezték Szabóék, s ezért lett volna kíváncsú Schöpflin Aladár jelenléte (l. **1815., 1833.**).

1835. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. jan. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/65. – Levelezőlap. – BMKL 4162.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Ebben az év elején kelt levelében Babits Angyal elrontotta a kelteztést („1916. jan. 3.”): a levél tartalma alapján egyértelmű, hogy a szöveg nem 1916-ban, hanem 1917-ben keletkezett.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829**.

csak nem jöttél meg új évre – BM Budapesten töltötte az újévet. Talán a Szekszárdon ünnepelt karácsony (l. **1829**.) ideje alatt merülhetett fel, hogy a költő esetleg újévkor is hazalátogat (l. még **1841**.).

Pisti – Babits István, l. **1823**.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821**.

1836. Bálint Aladár – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/192. – Levelezőlap. – BMKL 4706.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján.

Magyarázatok

Bálint Aladár – Bálint Aladár (1881–1924) író, újságíró, kritikus. Gyári hivatalnok, majd 1919-ig az Országos Munkásbiztosító tisztviselője. 1919-től haláláig a Népszava belső munkatársa. Cikkeit és novelláit több korabeli újság és folyóirat közölte. A Nyugatba képzőművészeti, zenei és irodalmi kritikákat írt.

novellás kötet kiadását tervezzük, mely magyar novellákat tartalmazna – Éjfél. Magyar írók misztikus novellái. Gyoma, Kner, 1917.

A legjobb neveket vettük fel e tervezett kötetbe – a következő szerzők és művek jelentek meg a novelláskötetben: BM: Novella az emberi húsról és csontról. 9–19.; Kabos Ede: Ő. 21–25.; Laczkó Géza: Merlin a kosárban. 27–42.; Révész Béla: Néma énekek. 43–50.; Kaffka Margit: Szent Ildefonso bálja. 51–73.; Bálint Aladár: Menyhért fogalmai. 75–87.; Ujhelyi Nándor: Távozás a halott városból. 89–100.; Karinthy Frigyes: Északi szél. 101–108;

Szini Gyula: Daimonion. 109–118.; Turcsányi Elek: Halott Valdemár lelke. 119–123.; Szilágyi Géza: Éjjel a fogadóban. 125–137.; Cholnoky László: Leándervirág. 139–157.; Balázs Béla: A másik tábor. 159–173.; Kosztolányi Dezső: Hrussz Krisztina csodálatos látogatása. 175–184.; Csáth Géza: A varázsló halála. 185–192.; Nagy Zoltán: Csak álom. 193–204.

a kiadó megbízását is megszereztük – a könyvet Kner Imre adta ki. A Kosztolányi-levelezés alapján valószínűsíthető, hogy maga a kötet is Kner Imre ötlete volt. Kosztolányi Dezső ugyanis a következőket írta Kner Imrének 1916 végén: „A misztikus elbeszélések tekintetében rendelkezésére állunk, és kívánságához képest várunk.” Kosztolányi 1916. dec. 31-én írott levele alapján pedig év végére már teljesen összeállt a terv: „A misztikusokra vonatkozóan teljesen egyetértek Bálint Aladár társammal, kitűnő ötletnek tartom, és nem is rossz üzletnek. Az előszót én írom, és gondom lesz arra, hogy a könyv tartalma előkelő és nagyon érdekes legyen.” (Kosztolányi 1996:393.)

Karácsonyi Madonna – BM novellája: NY, 1909. dec.16., 641–645. Az Éjjel kötetben nem ez a mű jelent meg.

„*Novella, az emberi húsról és csontokról*” – BM novellája első megjelenése: NY, 1913. márc. 16., 407–412. Ez jelent meg végül az Éjjel c. kötetben a 9–19. oldalon.

kérjük szíves válaszát – BM válasza nem ismert.

1837. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/610/8. – BMKL 6944.

Megjelenés

Sipos 1999b:297–298. (314. levél)

Megjegyzés

Gépirat. – Tintairású kitöltéssel és névaláírással. A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Ignotus – l. **1831.**

a Nyugat, fennállása tizedik évfordulója – a NY első száma 1908. januárban jelent meg.

Hungária – a Hungária nagyszálló, amely a Duna-korzón a mai Vigadó és Petőfi tér közötti szakaszon állt.

1838. Hendel Ödön – Babitsnak, Újpest, 1917. jan. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/567/23. – Névjegykártya. – BMKL 6747.

Megjelenés

Buda 2007:83.

Megjegyzés

Kézírás. – Buda 2007 a levélírás helyszíneként Fenyőházát nevezi meg. A levél tartalma és keletkezésének ideje alapján kötötünk a BMKL 6747. helyszínmegjelölését követi.

Magyarázatok

Hendel Ödön – Hendel Ödön (1881–1924) történelem–földrajz szakos tanár, BM barátja, az 1911/1912-es tanévben a költő kollégája az újpesti gimnáziumban (Sipos 2003:55).

arképeidből egyet visszaadtál nekem – sem a Babits-ikonográfia 1983, sem Kelevéz 1983, sem a Wosinsky Mór Megyei Múzeum Irodalmi Gyűjteményének képeit gazdagon tartalmazó Sipos 2008a alapján nem lehet pontosan következtetni arra, hogy e levélben mely képről, mely képekről van szó. Elképzelhető, hogy az említett képek nem maradtak fent.

a mellékelt képpel – l. fent.

Aladártól – Komjáthy Aladár, l. 1821.

Tisztítóhelyed első éneke – BM Dante-fordításából: A Purgatórium első éneke. NY, 1917. jan. 1., 94–97.

1839. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 5. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1592. – Gyászjelentés.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Nyomtatott szöveg. – Gyászjelentés. Kiállította: „Pallas Nyomda, Budapest”. A BMKL a levelet nem jelöli.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Bertuka – Boncza Berta, Csinszka (1894–1934) Ady Endre felesége, Boncza Miklós erdélyi földbirtokos ügyvéd leánya.

Boncza Miklós – (1848?–1917) erdélyi földbirtokos, ügyvéd, Ady Endre apósa.

özv. Török Károlyné Boncza Berta – Boncza Miklós testvére, Ady Endréné Boncza Bertuka nagyanyja és nagynénje egyszerre. Boncza Miklós a testvére legidősebb lányát, Bertát vette el feleségül, az ő házasságukból született lány szintén a Berta nevet kapta, ő lett később Ady Endre felesége. Boncza Miklós lányát lelenbe kívánta adni, de ezt Török Károlyné nem engedte, és magára vállalta a gyermek nevelését. Öccsével azonban soha többé nem állt szóba. (Czeizel Endre: *Költők, gének, titkok: a magyar költő gényusok családfelemzése*. Bp., Galenus, 2000., 116–117.)

Török Károly – Boncza Miklós unokaöccse, özv. Török Károlyné Boncza Berta legkisebb fia.

1840. Komjáthy Aladár – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 5. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/58. – BMKL 7930.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Levélüzenet BM datált könyvkölcsönzési térítvényének hátoldalán. Keltezés a könyvkölcsönzési térítvény dátuma alapján.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – Komjáthy Aladár, l. 1821.

könyvek – könyvtári könyvekről lehet szó, mivel a levélüzenet egy könyv-kölcsonzési térítvény hátoldalán maradt fenn.

1841. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. jan. 9.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/84. – Levelezőlap. – BMKL 4515.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babits Mihályné Kelemen Auróra Paulina Eufrozina (1855–1945) BM édesanyja.

hiába vártunk 31 én – az **1829.** levél alapján bizonyított, hogy BM karácsonykor Szekszárdra látogatott. Lehetséges, hogy otthon tett látogatása során felmerült, hogy az újévet is családjánál tölti a költő („a ki megígérte, az nem jött”) – az újévi látogatás azonban mégsem jött létre (l. **1835.**).

öcséd ügye – Babits István előléptetésének ügye, l. **1830.**

szegény fiutól mi semit sem kaptunk azóta – Babits István következő levele 1917. jan. 8-án kelt.

Imrével – Kelemen Imre (1870–1935 után) BM anyai nagybátyja, aki családjával szintén Budapesten lakott. A család Bimbisnek is hívta.

Szilassitól – Szilassy Aladár. A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetségének magyarországi elnöke.

keresztény ifjúsági egyeslet – a Keresztyén Ifjúsági Egyesület (KIE) 1883 és 1967 között működött Magyarországon, majd a rendszerváltást követően újjászerveződött. Az Egyesület mindenkor célja, hogy egy táborba gyűjtse azokat a fiatalokat, akik Jézus Krisztust személyes megváltójuknak fogadják el a Szentírás alapján, és akik hitükben és életükben Mesterük követői szeretnének lenni, hogy így együtt munkálkodjanak Isten országának – elsősorban fiatalok közötti – terjesztésén. Az első világháború alatt a hadifoglyok segélyezésével kiemelten foglalkoztak.

titkár Úr – Megyeresy Béla (1879–1925) református lelkész, szerkesztő.

1910-től a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek (KIE) országos titkára. Részt vett a magyarországi cserkészzet megalapításában. Az I. világháború alatt katonatothonokat létesített.

Pisti előléptetését – l. 1830.

1842. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Sennye, 1917. jan. 9.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/3. – BMKL 5044.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Békássy Istvánné – Békássy Istvánné Bezerédj Emma (1865–1944) a lörenti nemzetségből származó Bezerédj család sarja. Nagyapja, Bezerédj György (1779–1863) vásárolta meg a „Rába berek és a Sorok rétek közt” fekvő sennyei kastélyt. Bezerédj Emma Békássy István főispán felesége lett, s édesanyaként a költészet, a filozófia és a matézis szeretetére nevelte gyermekeit. Házasságukból született Békássy Ferenc, az 1915. június 25-én a galíciai fronton elesett fiatal költőtehetség (l. lent). Békássy Istvánné Bezerédj Emma fia munkáit Elmerült sziget (1915), Fantáziák és gondolatok (1916) és Írókról és irodalomról (1918) címen adta ki. A hölgy BM Békássy Ferencről írott nekrológja (B.F. huszárönkéntes: elesett az északi harctéren 1915. június. NY, 1915, aug. 1., 824–828) után kezdett levelezni a költővel, első levelét 1916. máj. 26-án küldte BM-nak (l. BML 1914–1916: 1728., 1729.). Békássy Istvánné Bezerédj Emma fia költői s írói munkásságának ápolásán túl maga is író, kritikus és műfordító volt. Elsősorban angol irodalommal foglalkozott, 1929-ben a Nyugat angol-szakértője lett, tanulmányokat közölt Virginia Woolfról, Keynes-ről, az angol nyelvterület irodalmáról, T. S. Eliotról, Priestley-ről, a legújabb áramlatokról. Ő maga Rosti Magdolna álnéven publikált, mely írói álnevet három, a hölgyben felmerült lehetőség közül (Sibylla, Novák Judit, Rosti Magdolna) Békássyné BM tanácsát követve választotta ki. (Sipos 1999a)

Sennye – mai nevén Zsennye. Község a Rába mentén, a Sorok patak rábai torkolatánál, a mai Vas megyében, a szombathelyi kistérségben. A település legrégibb, műemlék jellegű épülete a Sennye–Bezerédj–Békássy-kastély, mely napjainkban a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány kezelésében állva a Zsennyei Alkotóháznak ad otthont. A települést 1237-ben Sennye néven említik először, s Békássy Istvánné Bezerédj Emma – a kastélyt 1829-ben birtokába vett Bezerédj család leszármazottja – s fia, Békássy Ferenc is rendre Sennyeként említi a települést. A mai Zsennye szellemi, kulturális múltja iránti tiszteletből a BML leveleinek keltezésekor Zsennyét ősi neveként, Sennyeként tartjuk számon.

E hó 17 én jövök Budapestre – Békássy Istvánné az **1849.** levél tanúsága szerint 1917. jan. 18-án már egészen bizonyosan Budapesten tartózkodott.

a verseket – Békássy Istvánné fia, Békássy Ferenc, a fronton elesett ifjú tehetség műveinek kiadásán dolgozott (l. fent), feltételezhetően az ő verseiről van szó.

kérem hogy feleljen ide – BM válasza nem ismert.

A könyv ezuttal oly keservesen készül – Békássy Istvánné Bezerédj Emma fia halála után kiadta összes műveit négy kötetben a Franklinnál és a Lampel R. Könyvkereskedésnél. Az Elmerült sziget. Versek. Bp., 1915., a Fantáziák és gondolatok I. Versek. Bp., 1916., valamint a Fantáziák és gondolatok II. Prózák. Bp., 1916. c. kötetek után – a megjelenési évszámot figyelembe véve – úgy tűnhet, hogy itt a Tanulmányok és jegyzetek I. Írókról és irodalmakról. Bp., 1917. c. kötetről van szó (Weiner Sennye 2010:447., 455.) Ez utóbbi kötet azonban az **1847.** levél tanúsága szerint csak ekkor van készülőben (hiszen ebben a kötetben szerepel majd a Browning, az íróművész c. esszé – l. **1847.**). Ezt támasztják alá Békássy Istvánné Bezerédj Emma 1917. márc. 5-én kelt levelében írt szavai is: „A „tanulmányok s jegyzetek” első kötetének összeállítását megkezdtem” (l. **1887.**). Tudjuk azt is, hogy végül ez a Tanulmányok és jegyzetek I. Írókról és irodalomról c. kötet – az életmű negyedik kötete – csak 1917 őszén került nyomdába (l. **1994.**). Ezek alapján tehát valószínűbb, hogy ezen 1917. jan. 9-én kelt levelében Békássyné még az előző, a Fantáziák és gondolatok c. kötetre utal, s hogy e könyv – igaz, 1916-os évszámmal – mégis csupán 1917 elején jelent meg. Ezt támaszthatja alá az a tény, hogy a kötetről szóló kritikák csak 1917 első tavaszán láttak napvilágot (Kosztolányi Dezső: Fantáziák és gondolatok. NY, 1917. márc. 1. 506–507.; Schöppflin Aladár: Békássy Ferenc. Egy a háborúban elesett fiatal költő emlékezete. VÚ, 1917. 4. sz., 66.), és ezt az elképzelést igazolhatja tulajdonképpen e levél (**1842.**) utolsó bekezdése

is: „A könyv oly keservesen készül, már harmadszor küldöm a nyomdába, remélem hogy ezuttal utoljára, s hogy most már mégis nemsokára meg fog jelenhetni.”

1843. Moholy-Nagy László – Babitsnak, Ogyessza, 1917. jan. 9.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/904/1. – Képeslap. – BMKL 8684.

Megjelenés

Bodri 1972:32., Sipos 2008b:77.

Megjegyzés

Kézírás. – Hornyánszky Miklós Jerczowce 1916. február című rajzát ábrázoló lapon. A levélírói helyszín pontosítása Sipos 2008b alapján történt.

Magyarázatok

Moholy-Nagy László – eredetileg Weisz László (1895–1946) magyar fotográfus, konstruktivista festő, ipari formatervező, művészeti szakíró. Édesapja, Weisz Lipót Moholy-Nagy László születése idején hagyta el családját, s így a fiú nagybátyja, dr. Nagy Gusztáv pártfogásába kerülve előbb Moholra, majd 1905-ben Szegedre került az állami főgimnáziumba, abba a városba, ahol a szegedi főreáliskolában 1906. október 3. és 1908. július 23. között BM helyettes tanárként dolgozott. Szegedi gimnáziumi éveit követően Moholy-Nagy László 1913 őszén a Budapesti Magyar Királyi Egyetem jogi karára került. 1915 elején vonult be, majd a tiszti iskolát követően az orosz frontra vezényelték. 1911. nov. 5-én – akkor még csak Nagy László néven – jelent meg költeménye a Szegedi Naplóban. BM-lyal való személyes ismeretségének három lehetséges történetét ismerjük. Az egyik lehetséges történet szerint Komjáthy Aladár mutatta be őt BM-nak, a második lehetséges történet alapján Babits István mutatta be őt testvérének első éves joghallgató korában, a harmadik lehetséges történet pedig arról beszél, hogy Hevesy Iván, a NY-ban tanulmányait gyakran közlő esztéta közvetítésével találkoztak. Biztos azonban az, hogy mindhárom lehetséges találkozás csak 1913 után történhetett. (Sipos 2008b 74–76.)

A nagy hóból, ködből, csöndeskés télből – Moholy-Nagy László az orosz frontról küldte ezt a levelet, erre utal ebben a sorban (Sipos 2008b:76).

1844. A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 10. után

Kézirat

Eredeti. – Babits (V.) István tulajdonában.

Megjelenés

Buda 2006:423. (216. levél)

Megjegyzés

Nyomatott szöveg kézírásos kiegészítésekkel. – A Hadifoglyokért Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége nyomtatott fejléces levélpapírján. Az aláírás alatt a cég bélyegzője. A levelet a BMKL nem jelöli. Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége – l. **1841.**

Babits István – l. **1830.**

áltunk I/10 elküldött 80 Kr... – feltehetően ezek iránt a pénzküldemények iránt érdeklődik Babits Angyal az **1846.** levélben: „elment-e már a Pistinek szánt pénz? és mikor? és hogyan? két részletben.”.

Tomcsányi Jolán – személyének nem sikerült nyomára akadni, valószínűleg a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetségének ügyintézője volt.

1845. Az Új Idők – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/854/1. – BMKL 10350.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Az Új Idők nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Új Idők – Új Idők (1894–1949) Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap, Herczeg Ferenc szerkesztette, a Singer és Wolfner Kiadóvállalat

adta ki. A középosztály és a hivatalnok réteg körében rendkívül népszerű szórakoztató lap volt.

Arany Jánosról [...] cikket írni – BM eleget tett a felkérésnek: Centenárium. Új Idők, 1917. febr. 25., 214–216.

Balla – Balla Ignác (1883–1976) író, hírlapíró, az Új Idők szerkesztőségének munkatársa.

instancia – kérvény, kérelem, folyamodvány.

költeményt kér öntől – 1917-ben BM nem jelentetett meg verset az Új Időkben.

Lyka Károly – Lyka Károly (1869–1965) művészettörténész, művészeti kritikus. 1914-től a Képzőművészeti Főiskola tanára, majd 1920-tól 1936-ig igazgatója. Az Új Idők mellett a Pesti Napló és a Budapesti Napló munkatársa.

1846. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. jan. 14.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/77. – Levelezőlap. – BMKL 4175.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Babits István címe piros színű tintairással a levelezőlap rektójának bal felső sarkában olvasható.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1828.**

Új év óta már 2-szer irtunk Neked – l. **1835.** és **1841.**

Pisti – Babits István, l. **1830.**

a Pistinek szánt pénz – l. **1830.**

Szilasy – Szilassy Aladár, l. **1841.**

Szilasy tud-e már valamit – Babits Angyal szavai, valamint Babits Mihályné Kelemen Auróra korábbi szavai (l. **1841.**) arra utalhatnak, hogy minden biztonnyal megkérték BM-t, érdeklődjék a Keresztyén Ifjusági Egyesületek Szövetségének magyarországi elnökénél a Babits Istvánnak küldött pénz-küldemények sorsa iránt.

Tegnap kaptunk Pistitől egy kártyát dec. 3-ikáról – a német nyelvű levél lelőhelye: OSZK Fond III/35/77. Babits István dec. 3-i levele magyarul:

„Kedves Növérem!

Jól érzem magam, és ugyanezt kívánom nektek is. Berezovka egy csodálatosan szép hegység völgyében terül el a Bajkál-tó közelében, de a tél meglehetősen szigorú. Azonban emiatt nem kell aggódnunk, mivel a Vöröskereszt különböző téli ruhákkal gazdagon ellátott bennünket. A szerencsés véletlen következtében Sándor unokabátyámmal találkoztam itt; ő fog engem szívesből támogatni, amíg a pénzem meg nem érkezik. Kár, hogy itt nagyon körülményes az érintkezés a tisztekkel. Nagyon kérlek, nézz utána, augusztusban előléptettek-e. Megerősítés esetén kérek erről egy hivatalos okmányt, vagy értesítést a Vöröskereszt megbízottja útján. Minden lehetséges intézkedést kérek, amivel fogolytáborbeli helyzetem enyhülhet. Végül havonta 20 rubel küldését (orosz pénzben erre a címre: Russische Hilfcomitée, Stockholm, Hotel Continental) kérem. A pénz nagy valószínűséggel nem fog elveszni.

Boldog Karácsonyt!

Csókol

Pista”

(Közl: Buda 2006:414–415)

fogsága tűrhetőbb legyen – Babits István fogságáról l. **1830**.

Kérlek szépen most már felelj soraimra! – BM jan. 22. előtt válaszolt erre a levélre (l. **1850**).

1847. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Szombathely, 1917. jan. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/4. – BMKL 5045.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Békássy Istvánné – Békássy Istvánné Bezerédj Emma, l. **1842**.

E hónap 24 vagy 25 én Budapestre jövök – Békássyné érkezésének itt jelzett dátumával ellentétben már 1917. jan. 18-án Budapesten volt (l. **1849**.), és

jan. 19-ére találkozára hívta BM-t. Hogy ez a találkozó létrejött-e, arról a levelek nem beszélnek. Később azonban, jan. 26-án a Bristol Szállóban – a levelek tanúsága szerint – minden bizonnyal találkoztak (l. **1855.**, **1856.**).

Browning essay – Browning, Robert (1812–1889) angol költő. A NY több írását is közölte. BM Egy gondolában (NY, 1919, jan. 1., 24–31.) és Két vers Robert Browningtól: Élet a szerelemben, Szerelem az életben (NY, 1927, jún. 16., 952.) címen fordított tőle verseket. Békássy Istvánné Bezerédj Emma fiát, Békássy Ferencet is foglalkoztatta Browning alakja: kiváló tanulmányával, az 1912-ben született Browning, az íróművész c. munkájával elnyerte a King's College pályadíját. 1917 októberében kerül nyomdába (l. **1994.**) a fiatalon elhunyt költőtehetség írásainak negyedik kötete, mely tartalmazza az itt említett Browning-essayt is, melyet Békássy Emma ezekben a napokban minden bizonnyal meg is mutatott BM-nak.

fiam írásai közül – Békássyné kiadta a fronton elhunyt fia, Békássy Ferenc műveit, l. **1842.**

Feri – Békássy Ferenc (1893–1915) költő. 1911-től már Cambridge-ben, a King's College-ben történelmi tanulmányokat folytatott, tagja lett az „Apostolok” társaságának, az egyetem legkiválóbb diákjait tömörítő klubnak, melynek akkor – ahogyan Cs. Szabó László írta – „fő csillaga s mozgató szelleme” John Maynard, a későbbi Lord Keynes, a Világbank majdani alapító elnöke volt. Az Apostolok társaságának tagjai sorába tartozott Virginia és Leonard Woolf, E. M. Forster, Ford Madox Ford, Bertrand Russell és – éppen Békássy Ferenc szavazatának köszönhetően – Wittgenstein is. Békássy Ferenc 1912-ben a King's College-ban pályadíjat nyert Browning, az íróművész című esszéjével (l. fent), 1913-ban pedig elkészítette és felolvasta tanulmányát a magyar költészet utolsó hét évéről (Ady-, Babits- és Kosztolányi-versrészletek angol fordításával). A tehetséges ifjú mindezek mellett egy magyar költői antológia kiadását is tervezte, ezenkívül pedig verseket írt angolul és magyarul. 1914 januárjában elküldte költeményeit Babits Mihálynak (l. BML 1912–1914: **1455.** levél). 1915. június közepén Békássy Ferencet a galíciai frontra vezényelték, ahol a kiérkezést követő harmadik napon Dobronócnál, Csernovic mellett elesett. A halálhír megrendítette BM-t. A költő ebben a tragikus eseményben is bizonyítva látta, hogy a háborúban „a legkiválóbb elem pusztul el”, a háborút követően pedig most is „jön a fajnak nagy elkorcsosulása” – a halál tehát egyben a jövő elvesztése is. (Sipos 1999a)

milyen nagy dologba kezdtem írásai rendezésével – Békássyné több kötetben, s többéves szerkesztői előkészület után adta ki Békássy Ferenc műveit, l. **1842.**

melyik napon fog ráérni 26tól 30áig – Békássyné egy héttel hamarabb már Budapesten volt és 19-ére találkozóra hívta BM-t. 26-án délután 5 és 7 óra között szintén találkozóra hívta a Bristol Szállóba.

Bristol-szálló – az 1896-ban a Grand Hotel Hungária épületének egy részéből és a szomszédos bérházból kialakított Bristol Szálló a pesti Duna-parton a Lánchíd és az Erzsébet híd közötti szakaszon, a jelenlegi Apáczai Csere János u. 4. sz. alatt működött. Híres ablak nélküli különtermében volt a Nyugati irodalmi köre, asztala 1910 és 1930 között. A II. világháborúban a szálló épületét lebombázták.

1848. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1816/12. – BMKL 8915.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Fenyő úr – Fenyő Miksa (1877–1972) kritikus, a NY egyik alapítója; szerkesztője 1908 és 1913 között Osvát Ernővel, 1913-tól 1917-ig Ady Endrével; a GYOSZ titkára, majd igazgatója.

Ignotus – l. **1831**.

Békássy könyve – Békássy Ferenc: Fantáziák és gondolatok, Bp. 1916. I. **1842**. és **1847**.

Mireio – Frédéric Mistral (1830–1914) provanszál nyelven író francia költő eposza, amelyet Gábor Andor fordított magyarra. BM ezt a fordítást részletesen elemezte (NY, 1916. nov. 16., 718–722.). Gábor Andor a kritika megjelenését követően szívélyes hangú levélben köszönte meg az elemzést BM-nak (BML 1914–1916: **1801**. levél). Ignotus ebben a szűkszavú utalásában valószínűleg a kritika írásához BM-nak kölcsönadott könyvet kéri vissza.

Havas Irén – l. **1821**.

1849. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2346/6. – BMKL 5046.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levélírás helyszínének megállapítása a tartalom alapján: „ezuttal egy rokonomnál lakom, özv. gf. Ark Nándornénál, Rózsa utca 67, Andrássy ut sarkán”. A rektón és a verzón BM ceruzairású feljegyzései. A rektón: „Szerdán <...> Kisfaludy u. 28 b. V. 1 József köruttal párhuzamos Üllői út és Baros u. közt. Ahogy Baros utcába befordulsz első mellékutca” A verzón: „Azóta láttam”, „Nagyon vonz”, „Mindakettővel rajzolni egyszerre”, „Szigetinek beteg volt valami baja volt a jobbkezevel, azért megtanult a balal”, „Tehetség: De olvashatatlan”, „Nagyon nagy költőnek tartja magát!”, „Mindig jó verseket ír 60 és 70 közt”, „Adok neki egy ajánló levelet talán?”, „Kéziratokhoz?”. A verzón [Török Sophie] tintairású megjegyzése BM kézírásos jegyzeteihez: „Ez talán beszélgetés Tihanyi-festővel? Aki süketnéma volt.”

A levél első mondata alapján feltételezhető lehet egy hiányzó levél [Babits – Békássy Istvánné Bezerédj Emmának, Budapest, 1917. jan. 15. és 1917. jan. 18. között], erre azonban a levélszöveg nem elégséges bizonyíték: Békássyné ugyanis az előző levelében írtakhoz képest (l. 1847.) hirtelen megváltoztatta budapesti látogatásának időpontját – a tervezett jan. 24-i érkezés helyett már jan. 18-án a fővárosban tartózkodott –, s mivel magáról az időpont-változtatási szándékról sem maradt fenn levél, ezért lehetséges, hogy Békássyné a tervezettnél korábban kezdődő budapesti tartózkodásáról BM-t telefonon vagy valamilyen más módon értesítette.

Magyarázatok

Békássy Istvánné – Békássy Istvánné Bezerédj Emma, l. 1842.

holnap szombaton – 1917. jan. 19.

özv. gf. Ark Nándorné – Békássy Istvánné Bezerédj Emma rokona. A grófi Ark családról sem Nagy Iván Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal c. összefoglaló munkája (Pest, 1857.), sem Kempelen Béla Magyar nemes családok I. c. műve (Bp., Grill Károly könyvkiadóvállalata,

1911.), sem pedig A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája I. (összeáll. Gudenus János József, Bp., Natura, 1990.) nem tartalmaz adatot.

1850. Babits – Babits Angyalnak, Budapest, 1917. jan. 22. előtt

Forrás

A 1851. levél alapján: „Ma kaptuk meg leveledet. Tehát a legközelebbi napokban ismét küldesz 80 K-át Pisti címére s így mi akkor most nem küldünk, hanem majd 1-2 hét múlva.”

1851. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. jan. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/78. – Levelezőlap. – BMKL 4176.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Sárgás lapon. A tinta elmosódott.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. 1829.

Pisti – Babits István, l. 1830.

Pisti decz. 11.-ről szóló lapján – Babits István a következő tartalmú német nyelvű levelet írta haza Szekszárdra 1916. dec. 11-én:

„Kedves Anyám!

Már két hónapja elhagytuk Orenburgot. Berezovka, a táborunk a Bajkál-tó közelében fekszik egy csodálatosan szép hegység völgyében. A tél itt meglehetősen szigorú. Azonban emiatt nem kell aggódnunk, mert a Vöröskereszt mindenféle téli ruhákkal bőségesen ellátott bennünket. A szerencsés véletlen következtében Sándor unokabátyámmal találkoztam itt. Ő fog engem szívésségből támogatni, amíg a pénzem meg nem érkezik. Nagyon kérek, nézz utána, augusztusban előléptettek-e. Megerősítés esetén kérek erről értesítést a Vöröskereszt megbízottja útján. Minden lehetséges intézkedést

kérek, amivel fogolytáborbeli helyzetem enyhülhet. Végül havonta 20 rubel küldését orosz pénzben (egy bank által beváltva, ezen a címen: „Russische Hilfcomitée”, Stockholm, Hotel Continental – a pénz nekem nagyon hiányzik) kérem.

Sok üdvözzel

Pista”

(Közli: Buda 2006:417)

Pistitől uj év óta 3 lap érkezett – a dec. 3-án és 11-én kelt levelei is csak 1917 januárjában érkeztek meg., l. **1846.**

Stockholmi cím – „Russische Hilfcomitée”, Stockholm, Hotel Continental. l. **1830.**

Aladár átesik a sorozáson – Komjáthy Aladár (l. **1821.**) sorozására 1917. jan. 19-én reggel 8 órakor került sor (l. **1840.**), amikor is nem bizonyult alkalmasnak a katonaságra.

1852. Paulay Erzsí – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/2. – Levélkártya. – BMKL 9054.

Megjelenés

Téglás 1983:65.

Megjegyzés

Kézírás. – Monogramos levélkártyán. A szövegben ismeretlen ceruzajelei.

Magyarázatok

Paulay Erzsí – l. **1813.**

1853. Babits – Az Új Időknek, Budapest, 1917. jan. 23. előtt

Forrás

A **1854.** levél alapján: „Köszönöm szíves értesítését s kérem, legyen szíves a cikk kéziratát a hét folyamán, lehetőleg péntekig hozzánk juttatni.”

1854. Az Új Idők – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/854/2. – BMKL 10351.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Az Új Idők nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Új Idők – l. **1845.**

szíves értesítését – l. **1853.**

cikk kéziratát – BM Arany Jánosról szóló cikke: Centenárium. *Új Idők*, 1917. febr. 25., 214–216. (l. **1845.**)

péntek – 1917. jan. 26.

Igy még nem késik a közlés – Az *Új Idők* hetente jelent meg. Már jan. 12-én azt kérték BM-től, hogy az Arany centenáriumról szóló cikkét egy héten belül küldje el nekik (l. **1845.**). Az írás végül csak február 25-én látott napvilágot.

Lyka Károly – l. **1845.**

1855. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/5. – BMKL 5047.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A Hotel Bristol nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Békássy Istvánné – Békássy Istvánné Bezerédj Emma, l. **1842.**

Nagyon örülnék ha mindjárt ma délután eljöhetne – Békássyné a fia művei-

nek kiadása ügyében akart találkozni Babitscsal. Jan. 15-i levelében jelezte BM-nak, hogy jan. 26. és 30. között lesz Budapesten, és ekkor találkozhatnak a Bristol Szállóban. (l. **1842.**, **1847.**) Békássyné azonban már korábban Budapestre érkezett, és már 19-én is találkozóra hívta BM-t. (l. **1849.**) Nem tudni, hogy az a találkozó létrejött-e.

Bristol szálló – l. **1847.**

1856. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 26–29. között

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/50. – BMKL 5052.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. Békássy Istvánné Bezerédj Emma 1917. jan. 15-én kelt levelében (l. **1847.**) arról értesíti BM-t, hogy jan. 24-én vagy 25-én Budapestre utazik. Az **1849.** levél tanúsága szerint azonban a hölgy már jan. 18-án Budapesten tartózkodott, és találkozóra hívta BM-t, másnapra, jan. 19-ére. Hogy ez a találkozó létrejött-e, arról a levelek nem beszélnek. Az bizonyos, hogy jan. 26-án Békássy Istvánné Bezerédj Emma ismét találkozóra hívja a költőt (l. **1855.**). Ez a találkozó minden bizonnyal létrejött, erre utal az **1856.** levél első sora: „Nagyon szeretném még egy percre látni, sokat gondolkodtam azon, amit beszélünk...” (l. **1856.**). Az **1856.** levelet Békássy Istvánné Bezerédj Emma a hazautazása előtti napokban írhatta, erre utal a levél utolsó mondata: „Ha lehetetlen volna akkor majd levélileg.” (l. **1856.**) Mivel pedig a hölgy 1917. jan. 15-én kelt levelében (l. **1847.**) jelezte, hogy számára a találkozás jan. 26. és jan. 30. között volna a legalkalmasabb, így feltételezzük, hogy az ezt követő napokban már hazautazni készült. 1917. jan. 26-a csütörtökre esett (l. **1855.**), így az ezután keletkezett levélben (l. **1856.**) említett szerda egyedül 1917. jan. 31-ét jelentheti. Ez az időintervallum szabja meg tehát az **1856.** levél datálását.

Magyarázatok

Békássy Istvánné – l. **1842.**

Szerdán – 1917. jan. 31.

akkor majd levéltileg – Békássy Istvánné Bezerédj Emma e levél megírását követő napokban már hazautazni készült (l. fent: Megjegyzés). A hölgy itt arra utal, hogy ha BM-lyal kívánt találkozója nem sikerülne, levélben folytatnák a „beszélgetést”.

1857. Fenyő Miksa – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/438/25. – Névjegykártya. – BMKL 5833.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Fenyő Miksa – l. **1848**.

hétfő este – 1917. jan. 29.

Adyék – Ady Endre és Ady Endréné Boncza Berta, l. **1839**.

Schöpflinék – Schöpflin Aladár, l. **1816**. és felesége Schöpflin Aladárné (született Maderspach Irén).

1858. Herczeg Ferenc – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 30.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/568/2. – BMKL 6760.

Megjelenés

Sipos 1999b:298. (315. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Címjelzéses levélpapíron.

Magyarázatok

Herczeg Ferenc – Herczeg Ferenc (1863–1954) író, újságíró, az MTA tagja.

A budapesti egyetemen jogot tanult. 1891-től a Budapesti Hírlap belső munkatársa. 1894-ben megindította és 1944-ig szerkesztette az Új Időket. 1904 és 1920 között a Petőfi Társaság elnöke.

Hadsegélyezőben – az Országos Hadsegélyező Bizottság, melynek Herczeg Ferenc volt az elnöke.

gyönyörű könyvét – BM az 1913-ban megjelent Dante-fordításának I. részét (A Pokol) ajánlotta Herczeg Ferencnek a következő szavakkal: „Herczeg Ferencnek nagy tisztelettel és igaz hálával Babits Mihály.”

száműzetése rövidebb lejáratu volt, mint a firenzei Mesteré – a Dunántúli-ügyként elhíresült támadássorozat következményeként BM-t 1916 februárjában áthelyezik a Budapestvidéki Tankerületi Főigazgatósághoz. Herczeg Ferenc járt közbe, hogy BM újra tanári állást kaphasson (Éder 2002:129–136). 1916 novemberében kerül a Budapesti VI. kerületi főgimnáziumba (Sipos 2008a:47). A levélben Herczeg Ferenc ezen közbenjárásáért hálából kapott kötetet köszöni meg.

a firenzei Mester – Dante Alighieri (1265–1321). Dante száműzetése 1301-től haláláig tartott. 1301-ben indult követségbe VIII. Bonifác pápához, s míg távol járt, Firenzében a hatalmat politikai ellenfelei kaparintották meg, őt hamis vádakkal halálra ítélték, így soha nem térhetett haza.

1859. Paulay Erzsi – Babitsnak, Budapest, 1917. jan. 30.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/3. – Levélkártya. – BMKL 9055.

Megjelenés

Téglás 1983:65.

Megjegyzés

Kézírás. – Monogramos, címjelzős levélkártyán.

Magyarázatok

Paulay Erzsi – l. **1813.**

nem holnap de holnapután – szerda (1917. jan. 31.) helyett csütörtök (1917. febr. 1.).

1860. A Társadalomtudományok Szabad Iskolája – Babitsnak, Budapest, 1917. jan.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1902/99. – BMKL 10154.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Nyomtatott szöveg tintairású kitöltéssel és aláírással. – A Társadalomtudományok Szabad Iskolája nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Társadalomtudományok Szabad Iskolája – A Huszadik Század c. folyóirat körében létrejött intézmény. Elnöke Somló Bódog, igazgatója Jászi Oszkár volt. Célul tűzték ki a tudás és az ismeretek terjesztését, valamint a düledező vallási és metafizikai erkölcsök helyébe új morál kidolgozását.

Kazinczy – Nincs adat arról, hogy BM tartott volna előadást a Társadalomtudományok Szabad Iskolájában, bár a költő mindig is különleges érdeklődést mutatott a „széphalmi mester” munkássága iránt, s ebben az időben is nagyon komolyan foglalkoztatta Kazinczy alakja: néhány héttel e levél keletkezése előtt jelent meg A literátor c. egyfelvonásos érzékenyjátéka a NY-ban (l. **1815.**). BM válasza azonban a Társadalomtudományok Szabad Iskolájának vagy Rónai Zoltánnak nem ismert.

Rónai Zoltán – (1880–1940) ügyvéd. Az I. világháború előtt a Népszava és a Szocializmus cikkírója. A Tanácsköztársaság idején igazságügyi népbiztos, majd belügyi népbiztoshelyettes, a Szövetséges Központi Intéző Bizottság tagja. A tanácsshatalom bukása után Bécsbe emigrált, Ausztriában, Franciaországban, majd Belgiumban élt. A németek belgiumi inváziója után öngyilkos lett.

1861. Kovács László – Babitsnak, Bozen, 1917. febr. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/30. – Képeslap. – BMKL 8188.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A Haselburgot ábrázoló lapon. A bélyeg letépve. Keltezés a tartalom alapján. A BMKL 8188. tételében a levél keltezése [1916. márc. után] volt. A keltezés módosítását a következő tények indokolják. A levél egyik részlete („Erősen havazik, de azt mondják, hogy itt februárban már gyönyörű idő van.”) alapján a levélszövegnek február hó előtt kellett keletkeznie. BM azonban csak 1916 júniusában költözik a Reviczky utcába (Sipos 2008a:116), így az ide szülő címzés alapján Kovács László levele nem keletkezhett 1916 első, téli hónapjaiban.

Magyarázatok

Kovács László – Kovács László (1890–1918) joghallgató, majd ügyvédjelölt. BM földije és barátja. Írói kísérletei is voltak. Az olasz fronton halt hősi halált 1918. okt. 25-én, a Coldella Brette hegyén vívott harcokban. Édesanyja Kovács Dávidné, Babits Angyal (l. **1833.**) igazgatónője volt. (BCSL 1996:36)

1862. Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. febr. 2.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/79. – Levelezőlap. – BMKL 4177.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Babits Mihályné Kelemen Auróra tintaírású sorai a rektón találhatók.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1833.**

a második rész pénzt – BM jan. 22. előtt kelt levelében (**1850.**) írta Babits Angyalnak, hogy feladott öccsének 80 koronát. Erről a Keresztyén Ifjusági Egyesületek Szövetsége nevében Tomcsányi Jolán értesítette BM-t (l. **1844.**).

Pista – Babits István, l. **1830.**

Legközelebb megint küldünk pénzt – Babits Mihályné Kelemen Auróra legközelebb 1917. febr. 17-én küld pénzt („száz koronát”) Babits Istvánnak BM címére (l. **1827.**).

Ker. Bank által Stockholmon keresztül ahogy Pisti kérte – a Babits István által írt cím: „Russisches Hilfscomitéé” Stockholm, Hotel Continental, l. **1830.**

Bimbis – Kelemen Imre, l. **1841.**

zügsführer – (ném.) Zugsführer, szakaszvezető.

nem kaphat jobb ellátást – a különböző rangú hadifoglyok más színvonalú ellátást kaptak, l. **1830.**

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

Aladár nem vált be – Komjáthy Aladár a sorozási bizottság szerint nem volt alkalmas a katonai szolgálatra.

dec. 11.-ről írt utoljára ő is és Sanyi is – Babits István dec. 26-án, jan. 8-án, 16-án és 28-án is írt levelet haza Szekszárdra, de azok a levelek még nem érkeztek meg ekkor (vö. Buda 2006:420–427).

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841.**

írj magadról – BM legközelebb 1917. április 20. előtt ír levelet édesanyjának (l. **1913.**).

1863. Babits István – Babitsnak, Berezovka, 1917. febr. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/36. – Levelezőlap. – BMKL 4332.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levelet Babits Angyalnak címezték, de BM-nak szól.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Kedves Bátyám! Január közepén két képeslapot kaptam otthonról: Helén nagynénitől (okt. 24) és Angélától (okt. 28). Úgy tűnik, hogy valamennyi Orenburgból küldött lapom megérkezett. Sajnos Szibéria irányába nem ennyire pontos a postai kézbesítés; otthonról ez volt az első és mindeddig az egyetlen híradás. Az első pénzadomány (47–75 rubel) szintén megérkezett, de még a postán van. Sándor feleségének közleményéből tudtam meg, hogy Dörnyei úr sebesülten esett fogságba. Mikor kaptátok meg az első értesülést rólam? Nagyon szépen kérek, küldj nekem pár francia és német könyvet,

továbbá magyarul: Katona „Jus privatum”, Grész Leó „Algebra és geometria”, Jászi Oszkár „A nemzetállamok kibontakozása”, Dr. Kovács Gábor „A szocializmus” (ez a Stampfel-gyűjteményben van) c. művét. A vöröskereszt érdeklődni fog a Hadügyminisztériumnál a kinevezésem felől. Téged még nem minősítettek katonai szolgálatra alkalmasnak? Mi újság Kiss Istvánnal és Halassy Tiborral?

Sokszor üdvözöllek!

Berezovka, 1917 febr. 5.

[Címzés:]

Öfömlétsága

Babits Augéle Kisasszonynak

Szecsárd,

Tolna megye

Magyarország”

Babits István – I. 1830.

Két képeslapot kaptam otthonról – a két képeslap ismeretlen.

Helén nagynéni – Babits Helena Aloysia (Szecsárd, 1837–?). (BCSL 1996:46)

Angéla – Babits Angyal, I. 1829.

Orenburg – oroszországi város az Ural folyó partján. Babits István fogolytársaival szept. 4-től okt. közepéig tartózkodott ebben a városban. (Buda, 2006:25–26)

Sándor – Babits Sándor, I. 1823.

Dörnyei úr – Dörnyei Ferenc (1842/1844?–1930) bátaszéki néptanító, BM nagynénjének, Babits Rózának a (1855–1930) hitvese (BCSL 1996:13).

Katona: Jus privatum – Katona Mór: A magyar magánjog vezérfonala. Bp., 1909. Katona Mór (1845–1927) jogász, egyetemi tanár. A győri, kassai, pozsonyi, majd budapesti jogakadémián tanított.

Gész Leó: Algebra u. Geometria – Grész Leó: Algebra és geometria összefoglaló érettségi tételekkel, képlettárral s a differenciál- és integrálszámítás elemeivel. A középisk. felső osztályai számára. Bp., Németh J., 1912. (Második kiadása 1914-ben az Életnél jelent meg.) Grész Leó (1883–1945) ciszterci szerzetes, matematika–fizika szakos tanár. Matematikai kézikönyve országosan használt, népszerű kiadvány lett.

Jászi Oszkár: Die Enftaltung der nationellen Staaten – Jászi Oszkár: A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés. Bp., Grill, 1912. Jászi Oszkár (1875–1957) író, politikus, egyetemi tanár, szociológus. A Társadalomtudományi Társaság egyik alapítója, a Huszadik Század c. társadalomtudományi szemle szerkesztője.

Gábríel Kovács dr.: Socializmus – Kovács Gábor: A szociálizmus. Bp., Stampfel, 1907. Kovács Gábor (1883–1920) közgazdasági író, egyetemi tanár. A debreceni református jogakadémia, a kolozsvári egyetem, majd a debreceni tudományegyetem tanára.

Stampfel-gyűjtemény – Kovács Gábor A szociálizmus c. könyve a Stampfel-féle Könyvkiadóhivatal Tudományos Zsebkönyvtár sorozatában jelent meg.

kinevezésem felől – Babits István kinevezéséről, előléptetéséről l. még **1830., 1841., 1846., 1862., 1879., 1890., 1893., 1914., 1961., 1962.**

Kiss István – Kiss István (1893?/1894?–1935 után) id. Kiss Ernő és Kelemen Brigitta fia, BM távoli rokona. Második felesége Babits Angyal volt, akivel 1927-ben házasodtak össze. (BCSL 1996:19., 37.)

Halassy Tibor – Halassy Tibor (?–?) Babits Ilona és Halassy Szilárd fia, Fejér megye szolgabírája. (BCSL 1916:11)

1864. Békássy Elemérné – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 6.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/254/1. – BMKL 5041.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Békássy Elemérné – a keleti fronton tragikus körülmények között elhunyt Békássy Ferenc nagynénje, aki szoros kapcsolatot ápolt Szabó Ervinnel (l. **1815.**) és Madzsar Józseffel. Kúriájuk a Fejér megyei Óbarok községben volt. Itt jöhetett volna létre személyes találkozás BM és Békássy Ferenc között 1915 júniusában. Mikor Békássy Ferencet Pápára vezényelték, Békássy Elemérné meghívta Babitsot Óbarokra, a találkozás azonban elmaradt. (Sipos 1999:23–24.)

Schöpfli – Schöpfli Aladár, l. **1816.**

a tejszínhab csokoládévá változik – elolvad a hó és sár lesz.

1865. Surányi Miklós – Babitsnak, Máramarossziget, 1917. febr. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1159/1. – BMKL 9734.

Megjelenés

Sipos 1999b:298–299. (316. levél)

Megjegyzés

Gépirat tintairású névaláírással. – Névjelzéses levélpapíron. A szövegben ismeretlen ceruzajelei.

Magyarázatok

Surányi Miklós – (1882–1936) író, újságíró. Pécsett végezte a gimnáziumot, majd a jogakadémiát. 1908-tól Máramarosszigeten vármegyei allevéltáros. 1918-ban Budapestre kerül, a Budapesti Hírlap szerkesztője. 1917-től a Petőfi Társaság, 1922-től a Kisfaludy Társaság tagja. A Napkelet kedvelt szerzője lett, történelmi regényeket írt.

gimnazista korából – Surányi 1892 és 1900 között, BM 1893-tól 1901-ig volt a pécsi ciszterci gimnázium tanulója.

A trianoni páva – Surányi regénye folytatásokban jelent meg a Hét c. folyóiratban, 1916-ban (Surányi Miklós: *A trianoni páva* = *A Hét*, 1916. 36. sz., 490–494., 37. sz., 508–511., 38. sz., 524–527., 39. sz., 539–542., 40. sz., 554–557., 41. sz., 571–574., 42. sz., 590–592., 43. sz., 603–606., 44. sz., 620–623., 45. sz., 634–638., 45. sz., 651–655., 47. sz., 666–669., 48. sz., 682–685.). 1917-ben a Singer és Wolfner Könyvkiadó Vállalat megjelentette könyv formájában is.

A Hét – irodalmi és politikai hetilap (1890–1924). Kiss József (1843–1921) költő, a Petőfi Társaság és a Kisfaludy Társaság tagja alapította, és szerkesztette haláláig. A lap a modern magyar irodalmi törekvéseknek adott fórumot. *Írj róla valahol, talán a Nyugatban* – BM nem írt a könyvről, a NY-ban Barta Lajos méltatta a könyvet az 1917. a jún. 1-i számban *A trianoni páva* (Surányi Miklós regénye) címmel.

a pécsi zirci gimnáziumban – a pécsi ciszterci gimnázium.

Máramarossziget – város a mai Romániában. A Tisza partján fekvő város a történelmi Máramaros vármegye székhelye volt.

Belső hadszíntéren vagyunk s míg könyvem ide-ér – Surányi Miklós levéltárosi munkaköréből kifolyólag háborús helyzetben közvetlenül nem levelezhetett.

egy rövidke választ – ide a vármegyeházára – szabad tőled várnom – nem ismert BM Surányinak írt válaszlevele.

**1866. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1917. febr. 12.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/95. – Levelezőlap. – BMKL 4516.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A rektón ismeretlen ceruzairású datálása.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

Imrétől – Kelemen Imre, l. **1841.**

Pista – Babits István, l. **1830.**

Pistának új év óta két ízben küldöttél 80-80-koronát – a Babits Istvánnak küldött pénzekről l. **1830., 1841., 1844., 1851., 1862., 1864.**

Sveic – Svájc

Pista által kívánt adresse – Babits István 1916. dec. 26-i levelében írta meg a stockholmi címet, ahova a pénzküldeményeket kell címezni (l. **1830.**).

a mint ezt októberben küldted – Babits Mihályné Kelemen Auróra Babits Istvánnak szánt pénzüsségeit is rendszeresen BM továbbította a hadifogoly-táborba.

Imrének írta már december közepén – Babits István 1916. dec. 11-i keltezésű levelében megírta Kelemen Imrének, hogy havonta 20 rubel küldését kéri orosz pénzben a Russische Hilfcomitée Stockholm, Hotel Continental címen keresztül (l. **1851.**)

Orenburg – l. **1863.**

Berezovka – l. **1823.**

Irj már – BM 1917. ápr. 20. előtt néhány nappal írt legközelebb édesanyjának (l. **1914., 1915.**).

olvasom hogy a fővárosban sincs elég szén – nem tudhatjuk bizonyosan, hogy Babits Mihályné Kelemen Auróra mely napi- vagy hetilapban, folyóiratban olvashatta ezt a hírt. A Szekszárd és Vidéke c. hetilap járt a Babits családnak, de olvastak pesti újságokat is.

Fekete – l. **1821.**

szegény Pistikánk kinevezését nem bírjuk megtalálni – Babits István ezen levéllel egy időben febr. 12-én írt levelet édesanyjának, amely szerint febr. 9.

óta már a tiszti táborban lakik, mert sikerült a kadétjelölt igazolása. Babits István tiszti kinevezéséről l. még **1830., 1841., 1851., 1862., 1863.**

Lici – Kelemen Gizella, l. **1826.**

1867. Rektorisz Lajosné Halasi Melanie – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1054/1. – Levelezőlap. – BMKL 9284.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján.

Magyarázatok

Rektorisz Lajosné Halasi Melanie – Rektorisz Lajos ügyvédnek, nem vér szerinti apai ági Babits-rokonnak a felesége.

Astória – a Kossuth Lajos utca 19 alatt, a Múzeum körút és a Kossuth Lajos utca kereszteződésében működő szálloda.

a pénteki felolvasás – 1917. febr. 16-án pénteken, fél 4-től az Urániában BM a világirodalom költői remekeiről tartott előadást, a verseket Paulay Erzsi adta elő (l. még **1., 1852., 1859.**).

Angyus – Babits Angyal, l. **1829.**

1868. Az Új Idők – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/854/3. – BMKL 10352.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Az Új Idők nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Új Idők – l. 1845.

Az Új Időknek azt a számát, amely Arany Jánossal foglalkozik – az Új Időknek a febr. 25-i száma foglalkozott Arany Jánossal, amelyben BM cikke is megjelent (l. 1845., 1853., 1854.).

megígért cikket – BM jan. 23. előtt ígérte meg, hogy ír egy cikket az Aranyval foglalkozó számba (l. 1853., 1854.).

Lyka Károly – l. 1845.

1869. Babits – Wolfner Józsefnek, Budapest, 1917. febr. 14. előtt

Forrás:

Az 1870. levél alapján: „Néhány heti üdülés után tegnap érkeztem haza a Tatrából és íróasztalomon találtam szíves levelét.”

1870. Wolfner József – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1390/2. – BMKL 10353.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levél bal felső sarkában bélyegzővel: „Új Idők”.

Magyarázatok

Új Idők – l. 1845.

Wolfner József – (1856–1932) könyvkiadó. Egyetemi tanulmányainak befejezése után 1885-ben alapította meg a Singer és Wolfner könyvkiadó és könyvkereskedő céget, amelynek elnök-vezérigazgatója volt. Kiadóvállalata jelentette meg az Új Idők c. hetilapot.

szíves levele – l. 1868.

A küldött Dante fordítást – a levél írásának pillanatában a Dante-fordításból csak az első rész, A pokol jelent csak meg BM fordításában és ki-

sérő tanulmányával. Ezt az 1912-es kiadású könyvet ajándékozhatta BM Wolfnernek.

a könyv kialakítása gyönyörű szép – a Pokol 1912-es kiadása Zádor István festő és grafikus könyvdíszítéseivel papír-, vászon-, pergamenkötésben és szarvasbőr borításban jelent meg.

a nekünk ígért munka – BM a Wolfner József igazgatósága alatt működő Új Időknek az Arany Jánossal foglalkozó számba ígért egy írást, l. **1845.**, **1853.**, **1854.**

1871. Karinthy Frigyes – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 16.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/687/1. – BMKL 7379.

Megjelenés

Babits 1997:462., Téglás 1988a:129–130 (1. levél), Éder 2002:218–219., részletet közöl: Sipos 1999b:250

Megjegyzés

Kézírás. – A 2. fólió rektóján a költő ceruzáírása: „Népszínház u. 49. Karinthy”, valamint az Arany c. vers ceruzáírású fogalmazványa.

Magyarázatok

„*Kritika*” – BM cikke A gólyakalifa c. regényét ért, meg nem nevezett bírálat kapcsán (NY, 1917. febr. 16., 408–409.) Valószínűsíthető, hogy a kritikusok kritikáját Lám Frigyes Magyar Kultúrában megjelent bírálatára ihlette (Babits 1997:461). Lám szerint BM nevéhez „nem méltó szenzációhajhász” regényt írt.

H. G. Wells – Herbert George Wells (1866–1946) angol író. A science fiction műfajban írt műveiről ismert, de valójában szinte valamennyi létező műfajban alkotott. *mint dicséretesen mondod, nem a kritikusoknak íródik, hanem a közönségnek* – Karinthy a következő gondolatokra reagált ebben a sorban: „a regény valóban azzal a szándékkal íródott, hogy érdekesebb legyen, mint azt egy német említkön felnőtt magyar kritikus megengedhetőnek vagy irodalminak tarthatná. Nem is a kritikusok, hanem a közönség számára csináltam s éppen azt akarom most megmagyarázni, miért adok oly sokat a közönség véleményére s miért oly keveset a kritikusokéra.

Először, mert a magyar irodalomnak van a legintelligensebb közönsége és a legkevésbé intelligens kritikája. Ez csodálatosan hangzik, de igaz: a közönségben ma már igen sok művelt, tág látókörű, sokat olvasott ember van (több talán mint más nemzeteknél, melyek nagyobbak s így kultúrájuk elégedettebb) – a kritikusok közt (néhány nagyon tiszteletreméltó kivételt nem számítva) alig akad ilyen. Átlagkritikusunk újságíró, s nem ér rá olvasni, csak amit muszáj: alig ismer mást az irodalomból, mint mai magyar férce-műveket: a nagy magyar íróktól úgyszólván egyáltalán semmit (hacsak nem halovány s megvetett gimnáziumi emlékként vagy divatból s ostobán bieder-mayer-nek értelmezve); idegenből néhány középszerű német és francia író, s legfeljebb még a divattól éppen felszínre vetett régieket. De néhány név és frázis segítségével ma már elég jól lehet a műveltséget imitálni s így közönségünk, melynek egyetlen hibája talán az írók iránti túlzott áhítat, még csak nem is sejt, mily hallatlanul műveletlen emberek akarják őt vezetni véleményeikkel.” (BM: Kritika. NY, 1917. febr. 16., 408–409.)

A Gólyakalifáról különben most írok a P. N.-be. – Karinthynek A gólyakalifáról szóló, Pesti Naplóba írt kritikája nem ismert. Később, 1924-ben a NY-ban jelent meg írása a regényről: Szélgjegyzetek a „Gólyakalifa” olvasása közben. (Csak azok számára, akik jól ismerik ezt a könyvet). NY, 1924. ápr. 1., 504–505.

P. N. – Pesti Napló (1850–1939) politikai napilap. 1917-ben Hatvany Lajos vette át a szerkesztését (l. **1881.**, **1882.**).

Népszínház u. 49. – Karinthy 1916 és 1920 között lakott ezen a címen.

1872. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. febr. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/85. – Levelezőlap. – BMKL 4517.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

Pista – Babits István, l. **1830.**

pénz küldemény – a Babits Istvánnak küldött pénzekről l. **1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1864.**

Orenburg – l. **1866.**

Beresowkára – l. **1822.**

Pista címére – Babits István fogolytáborának címét Babits Angyal írta meg BM-nak 1916. dec. 26-án, l. **1833.**

kadett aspirant – kadétjelölt. Babits István febr. 12-én írt levelet édesanyjának, amely szerint febr. 9. óta már a tiszti táborban lakik, mert sikerült igazolnia kadétjelölt kinevezését. Babits István tiszti kinevezéséről l. még **1830., 1841., 1851., 1862., 1863., 1866.**

Wien – Bécs.

Bimbis – Kelemen Imre, l. **1841.**

Stockholmi adresszra – Babits István 1916. dec. 26-i levelében írta meg a stockholmi címet, ahova a pénzküldeményeket kell címezni, l. **1830.**

az előadásról a melyet az Urániában tartottál – Paulay Erzsi és BM közös világirodalmi estet tartottak az Uránia Színházban 1917. febr. 16-án délután fél négytől. Nincs róla tudomásunk, hogy utólag a lapok tudósítottak volna az eseményről.

Gizik – BM anyai nagybátyjának, Kelemen Imrének a felesége, Kelemen Imréné Weininger Gizella, valamint lányuk, Kelemen Gizella (l. **1826.**)

Melanie – Rektorisz Lajosné Halasi Melanie, l. **1867.**

Astoriában – Astoria Szálló, l. **1867.**

Én nem kaptam Pistától December óta semit – Babits István 1916 decembere óta két levelet is írt édesanyjának (1917. jan. 8-án és febr. 12-én), négyet Babits Angyalnak (jan. 16-án és 28-án, febr. 11-én és 15-én), egyet pedig Kelemen Ilonának szintén Szekszárdra.

írj mikor ment el Pisti pénze – Babits Angyal 1917. febr. 27-én kelt levelében (l. **1879.**), Babits Mihályné Kelemen Auróra pedig 1917. márc. 6-án (l. **1890.**) és márc. 11-én (l. **1893.**) kelt levelében újra érdeklődik majd a Pistinek elküldött pénz után. BM legközelebb 1917. ápr. 20. előtt ír levelet édesanyjának (l. **1913.**) – mivel azonban ez a levél hiányzik, nem tudni, esett-e benne szó a Pistinek küldött pénzről.

1873. Az Új Idők – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/12. – BMKL 10354.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintairású névaláírással. – Az Új Idők nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Új Idők – l. **1845.**

Az Arany János cikke – BM cikke Arany János születésének századik évfordulójára: Centenárium. *Új Idők*, 1917. febr. 25., 214–216. (l. még **1845.**, **1853.**, **1854.**, **1868.**).

hétfőn – 1917. febr. 19-én.

a legközelebbi számban – a legközelebbi szám ezúttal a febr. 25-it jelentheti, ugyanis a levél keltezését követő napon (febr. 18-án) is megjelent egy szám.

megígérni méltóztatott – BM jan. 23. előtt ígérte meg, hogy megírja az Arannyal foglalkozó cikket, l. **1853.**, **1854.**, **1868.**

Balla Ignác – l. **1845.**

1874. Babits – Az Új Időknek, Budapest, 1917. febr. 17. és 19. között

Kézirat

Eredeti. – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet 92.337/13. – Névjegykártya. – BMKL 2903.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés az **1873.** és az **1875.** levelek alapján. A verzón még Gabrielle Balla tintairású datálása (1927).

Magyarázatok

Új Idők – l. **1845.**

1875. Az Új Idők – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 19.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/13. – BMKL 10355.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Az Új Idők nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Új Idők – l. **1845.**

Budapesti Hírlap nyomdája – a Budapesti Hírlap székháza és nyomdája 1883-tól a mai Blaha Lujza tér 1–3. sz. alatt működött.

Balla Ignác – l. **1845.**

1876. A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1858/8. – BMKL 9342.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintairású névaláírással. – A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Révai Testvérek – Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság (1895–1948), könyvkiadói és könyvkereskedői családi részvénytársaság. Elődje a Révai Testvérek könyvkereskedő vállalat, melyet 1869-ben alapított Révai Sámuel. *Kozma Andor* – (1861–1933) költő, műfordító, újságíró, 1910 és 1918 között országgyűlési képviselő. Költőként a népnemzeti iskola követője. *Faust második részének fordítását* – Kozma Andor Faust-fordítása már 1916 elején készen volt, de csak 1924-ben jelent meg.

Bálónénál /Ráday-utca 57. alatt/ – Bálóné budapesti vendéglője.
Bizton számítva szíves megjelenésére – nem tudni, hogy BM részt vett-e a vacsorán.

Révai Mór – Révai Mór János (1860–1926) könyvkiadó, író, 1895-től a Révai Testvérek Irodalmi Intézet igazgatója.

Választ kérek – BM válasza nem ismert.

1877. Vajda Géza – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/184. – BMKL 10392.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A 2. fólió verzóján a „Hát a haza az az elvont lény...” és „A pázsitos tér...” kezdetű töredékek.

Magyarázatok

Vajda Géza – banki tisztviselő, BM olvasója. Nevét a Magyarország Tiszti Czim- és Névtára 1917 (Bp., Pesti Könyvnyomda Rt.) kötete nem tartalmazza.
Gólyakalifa – BM 1913-ban a NY-ban folytatásokban közölt regénye 1916 és 1917 fordulóján jelent meg először önálló kötetben. A NY-ban való megjelenésnek nem volt sajtóvisszhangja (Babits 1997:450), a regényre először az önálló kötetben való megjelenés irányította a szélesebb közönség figyelmét: A gólyakalifa. Regény és néhány novella. Bp., Athenaeum, [1916].

Táborny Elemér – a gólyakalifa kettős életet élő főhőse.

Etelka – Táborny Elemér szerelme.

alteregóját megölték – Táborny Elemér álombeli megfelelője asztalosinasként megfojtott egy lányt, aki Vajda értelmezésében – és Táborny Elemér félelmei szerint is – Táborny Elemér szerelmének, Etelkának álomvilágbeli alteregója. Etelka azonban az álombeli események ellenére a valóságos világban életben maradt, így a regény nyitva hagyja a kérdést, hogy a lány valóban Etelka alteregója-e, és ezzel összefüggésben azt is, hogy Táborny Elemér rejtélyes halálesete lehet-e, és ha igen, akkor vajon hogyan lehet az álombeli „Táborny Elemér” (asztalosinas, díjnok) öngyilkosságának következménye.

szíveskedjék felfogását velünk közölni – BM válasza nem ismert.

**1878. Kőnig György – Babitsnak,
Balatonfüred, 1917. febr. 25.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/797/3. – Képeslap. – BMKL 8208.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Az Erzsébet-udvart és a Tibor fürdőt ábrázoló lapon.

Magyarázatok

Kőnig György – (1883–1944) irodalomtörténész, Kőnig Gyula matematikus fia. Jogot végzett, majd közoktatásügyi tisztviselő volt, szeme világát fiatalon elvesztette.

sanatorium – a mai Balatonfüredi Állami Szívkórház, korábban Erzsébet Szanatórium, amely ebben az időszakban nemzetközileg is híres intézmény volt. *ifjú Gaal Mózesi* – ifj. Gaál Mózes, l. **1824**.

**1879. Babits Angyal –Babitsnak,
Szekszárd, 1917. febr. 27.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/80. – Levelezőlap. – BMKL 4178.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Sárgult. Foltos lapon.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829**.

küldtünk 100 K-át s kértünk hogy add fel megint Pisti részére – Babits Mihályné Kelemen Auróra 1917. febr. 17-én adott fel 100 koronát BM címére, hogy továbbítsa Babits Istvánnak. (l. **1871**.)

Pisti – Babits István, l. **1830**.

Stockholmon keresztül a dán konzul útján – Babits István 1916. dec. 26-i levelében írta meg a stockholmi címet, ahova a pénzküldeményeket kell címezni, l. **1830.**

írd meg pár sorban megkaptad-e a pénzt és elküldted-e már? – Babits nem válaszolt a levélre.

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841.**

írta neked Anyi hogy Pista kadettaspiránt lett – Babits Mihályné Kelemen Auróra 1917. febr. 17-i levelében tájékoztatta Babitsot, hogy öccsének sikerült igazolnia a kadétjelölti kinevezését.

Bimbis – Kelemen Imre, l. **1841.**

Urániai előadás – Paulay Erzsi és BM közös világirodalmi estet tartottak az Uránia Színházban 1917. febr. 16-án délután fél négytől (l. még **1813., 1852., 1908.**).

Imrével – Kelemen Imre, l. **1841.**

Ma kaptunk Pistitől egy kártyát dec. 26.-ról – a levél szövegét l. Buda 2006:420–421.

nézzünk utána a kinevezésének – Babits István tiszti kinevezéséről l. még **1830., 1841., 1851., 1862., 1863., 1866.**

Pesti Naplóban és az Újságban olvastunk az előadásodról – a Pesti Naplóban 1917. febr. 11-én jelent meg előzetesen hír Paulay Erzsi és BM előadásáról. Az Újság cikkéről nincs tudomásunk.

1880. Babits István – Babitsnak, Berezovka, 1917. febr. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/37. – Levelezőlap. – BMKL 4333.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Rongált. Német nyelvű.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Kedves Bátyám! Ez idáig egyetlen lapot sem kaptam tőled, már azzal gyanúsítalak, hogy talán nem írsz.

Kértem tőled német könyveket, s a köv. magyarokat: Katona „Jus privatum”, Grész Leó „Algebra és geometria”, Jászi Oszkár „A nemzetállamok kibontakozása”, Dr. Kovács Gábor „A szocializmus” (ez a Stampfel-gyűjteményben van) c. művét. Légy oly szíves válogasd ki nekem ezeket. Boldog vagyok, hogy Újévig nem lettél besorozva, s csodálkozom rajta, hogy ismét a gimnáziumban tanítasz.

Üdvözl:
Pista”

[Címzés:]

Öfömlétsága

Babits Mihály Professzor Úrnak

Budapest

VIII. Reviczky út 7.

Magyarország”

Babits István – l. 1830.

Katona: Jus privatum – l. 1863.

Grész Leó: Algebra und Geometria – l. 1863.

Oskar Jászi: Die Entfaltung der nationalen Staaten – l. 1863.

Gábor Kovács: Der Socialismus – l. 1863.

Csodálkozom rajta, hogy ismét a gimnáziumban tanítasz – 1916 januárjában BM pedagógusi tevékenységét felfüggesztették, s szolgálattételre a Budapest-vidéki Tankerületi Főigazgatóságra rendelték, majd a Főigazgatóság Badics Ferenc akadémikus jóindulatú segítsége folytán februárban és márciusban egy időre mentesítette a munkavégzés alól. 1916. március végén telt le BM mentessége, majd ezután ugyancsak Badics Ferenc közbenjárására előbb 1916 júliusáig, majd október 31-éig betegség címén szabadságolták BM-t. Ezt követően november 9-én alkalmazták újból tanári szolgálatra a költőt, s szolgálattételre a VI. kerületi főgimnáziumba osztották be, ahol végigtanította az 1916–1917. tanév hátralévő részét. (Sipos 2008a:44–47). BM itt végzett tanári munkájáról értesülhetett Babits István is.

**1881. Hatvany Lajos – Babitsnak,
Budapest, 1917. febr. körül**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/557/9. – BMKL 6653.

Megjelenés

Hatvanyné 1967:304 (354. levél), Sipos 1999b:303–304. (322. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – A Pesti Napló nyomtatott fejléces levélpapírján. Keltezés a tartalom alapján. Hatvany 1917 elején tért vissza Berlinből, és lett a Pesti Napló irodalmi rovatának szerkesztője. A levélben említett Arany-jubileum Arany János 1817. március 2-i születésének 100. évfordulója. A levél így körülbelül 1917 februárjában keletkezhetett. A rektón ismeretlen ceruzairású datálása.

Magyarázatok

Hatvany Lajos – (1880–1961) író, kritikus, irodalomszervező, mecénás, a NY támogatója. Apja Hatvany-Deutsch Sándor gazdag cukorgyáros volt, az ő vagyona tette lehetővé az irodalom és az írók pártfogását. 1917-ben tért haza Berlinből, ekkor lett a Pesti Napló munkatársa.

journalista – újságíró.

Gólyakalifa – A gólyakalifa, BM regénye, amely 1913-ban jelent meg a NY hasábjain, majd 1916 és 1917 fordulóján először önálló kötet formájában (l. 1877.).

beszély – a nyelvújítás korában alkotott műszó, amely novellát, elbeszélést jelentett eredetileg.

Pesti Napló – l. 1871.

Nem vállalná a Pesti Napló számára megírandó Arany cikket – BM nem írt a Pesti Naplóba jubileumi Arany-cikket.

Arany-jubileum – Arany János 1817. márc. 2-i születésének 100. évfordulója.

Dunántúli – Rákosi Jenő (1842–1929) konzervatív író, kritikus, aki Dunántúli álnéven támatta Ady Endrét, később BM-t. Hatvany itt a Dunántúli-üggyként elhíresült történetre utal, amely körülbelül egy évvel a levél keletkezése előtt zajlott. 1915. okt. 20-án a Játszottam a kezével c. vers utolsó két sora miatt azt rőta fel Rákosi Babitsnak a Pesti Hírlapban, hogy egy olyan ember oktatja hazafiasságra a diákokat „a ki ebben a rettenetes, katakombák alatt nyögő időben ilyen cinikus kijelentésekre hajlandó”. Ezután Babitsot csaknem félszáz cikk támadja vagy védi (Éder 2002:97–131).

1882. Babits – Hatvany Lajosnak, Budapest, 1917. febr. körül

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 376/11. – BMKL 3171.

Megjelenés

Hatvany 1985:221 (215. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján: válasz Hatvany Lajos 1917. febr. körül született levelére (l. 1881.).

Magyarázatok

Hatvany Lajos – l. 1881.

levelét megkaptam – Hatvany 1917. febr-i leveléről van szó. (l. 1881.)

Arany-cikk – Hatvany Lajos felkérte BM-t, hogy Arany János születésének 100. évfordulójára írjon egy cikket a Pesti Napló számára.

már megelőzőleg ígértem más helyre – BM a következő írásokat jelentette meg az Arany-jubileum alkalmából: Arany [vers]. Borsszem Jankó, 1917. febr. 25., 2.; Centenárium. Új Idők, 1917. febr. 25., 214–216.; Arany életéből. Apró részlet egy biográfiai kísérletből [tanulmány], NY, 1917. márc. 1., 432–437. *Pesti Napló* – l. 1871.

egy nagy lap vezetését átvette – Hatvany Berlinből hazatérve átvette a Pesti Napló irodalmi rovatának szerkesztését.

1883. Az Isonzómenti Tárogató – Babitsnak, Olaszország, 1917. febr.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2655. és III. Limbus II/1. – BMKL 7126.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Nyomtatvány ceruzairású címezzel és tintairású névaláírással. – Nyomtatott fejléces levélpapíron, a fejléc leszakítva. A leszakított fejléc Török Sophie

fóliózatlan cikkfogalmazványai, novellatöredékei, apró feljegyzései között található. Verzóján BM ceruzairású feljegyzései.

Magyarázatok

Isonzómenti Tárogató – a nagyvárad V/4. népfelkelő gyalog zászlóalj harc-téri újságja.

pár emléksorral – BM nem írt semmit az Isonzómenti Tárogató ünnepi számába.

Váradai Ödön – (1874–?) zsidó származású nagyvárad író.

1884. Babits – Kner Izidornak, Budapest, 1917. febr. 28. után

Kézirat

Eredeti. – Kner Nyomda Múzeum (Gyoma) A. 635. – BMKL 3374.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a BMKL alapján.

Magyarázatok

Kner Izidor – (1860–1935) nyomdász, könyvkiadó, író; a művészi könyvtervezés és könyvnyomtatás mestere és hazai úttörője. Gyomán országos jelentőségű nyomdát és kiadóvállalatot hozott létre. Az Üstökös és a Borsszem Jankó c. lapok állandó munkatársa volt, rendszeresen jelentek meg humoros írásai, anekdotái, aforizmái.

jelzett kötet – a magyar írók misztikus novelláit tartalmazó Éjféli c. kötet, amelyben BM a Novella az emberi húsról és csontokról c. írásával szerepelt (l. 1836.).

1885. Balázs Béla – Babitsnak, Budapest, 1917. febr. és márc. körül

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/190/9. – BMKL 4701.

Megjelenés

Téglás 1988b:130–132. (10. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – A Fővárosi Pedagógiai Könyvtár nyomtatott fejléces levélpapírján. Keltezés a tartalom alapján. Az „akadémia” 1917 márciusában kezdte meg a működését. A levél ez előtt néhány nappal keletkezhetett.

Magyarázatok

Balázs Béla – (1884–1949) eredetileg Bauer Herbert, író, költő, tanár, filmrendező és esztéta. A Holnap antológia egyik szerzője.

tervezett „akadémiánk” – Szellemi Tudományok Szabadiskolája. Az „akadémia” 1917 márciusában kezdte meg működését a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium helyiségében a Vasárnapi Kör aktív részvételével. (Téglás 1988b:292.)

proposiciódát – előterjesztésedet, javaslatodat.

Dienes Valéria – (1879–1978) filozófiai író, Bergson magyar fordítója és tanítványa, Babits távoli rokona. (Téglás 1982:149–164)

Dienes Pál – (1882–1952) matematikus, filozófus, egyetemi tanár. Babits barátja és kollégája – 1912 és 1916 között – a Tisztviselőtelepi Gimnáziumban. A Tanácsköztársaság után emigrált Angliába. (Téglás 1982:165–171)

1886. Ignotus és Fenyő Miksa – Babitsnak, Budapest, 1917. márc. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/438/26. – Távirat. – BMKL 5834 és 6945.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Távirat. – Keltezés fpb. alapján. Szakadt, csonka.

Magyarázatok

Fenyő Miksa – l. 1848.

Ignotus – l. 1831.

vasarnap delutan – 1917. márc. 4-én.

lendvay utca 27 – a Budapest VI. kerületében lévő épületben jelenleg a Francia Nagykövetség található.

1887. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Sennye, 1917. márc. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/1. – BMKL 5048.

Megjelenés

Téglás 1988b:130–132. (10. levél), Téglás 1995: 46–47., Téglás 1996:254 (76. levél), Sipos 1999b:304 (323. levél)

Megjegyzés

Kézírás. Békássy Istvánné Bezerédj Emma téves évszámmal keltezte levelét – a levél tartalmából ugyanis egyértelmű, hogy a szöveg egyedül 1917 márciusában keletkezhetett.

Magyarázatok

Békássy Istvánné – Békássy Istvánné Bezerédj Emma, l. **1842.**

Sennye – l. **1842.**

A Nyugat szám lefoglalása – BM 1917 februárjában írta meg a Fortissimót, ami a NY 1917. márc. 1-i számában jelent meg. Az anyák sírását, a férfiak káromlását, a drága fiúk pusztulását közömbösen szemlélő Isten képét felvillantó „közbotrány okozására alkalmas” vers miatt elkobozták a NY márc. 1-jén megjelent számát. A költőt még aznap végzésben értesítették a lappeldányok lefoglalásáról, majd márc. 6-án a budapesti királyi büntető törvényszék vádтанácsa nem nyilvános tárgyaláson tárgyalta az ügyet.

coulissák – színpfalak

Feri – Békássy Ferenc, l. **1847.**

Kosztolányi egy cikkét tartalmazta Feriről – a NY Figyelő rovatában jelent meg Kosztolányi Dezső Fantáziák és gondolatok (Békássy Ferenc hátrahagyott írásai) c. írása: NY, 1917. márc. 1., 506–507.

amit Feriről Maga irt – BM nekrológot írt a NY-ban Békássy Ferencről B. F. huszárönkéntes: elesett az északi harctéren, 1915. junius címmel. Ez az írás 1917-ben bekerült BM a NY kiadásában megjelent Irodalmi problémák c. kötetébe is, melyben a költő a korábbi nekrológot egy rövid jegyzettel egészítette ki (Irodalmi problémák, Bp., Nyugat, 1917. 269–277., 285.).

Elképzelhető, hogy januári találkozásuk/találkozásaik alkalmával (l. **1842., 1847., 1849., 1856., 1857.**) BM említette Békássy Istvánné Bezerédj Emának e tanulmánya újbóli megjelentetésének szándékát – erre utalhat az asszony levélbeli érdeklődésében a „még” szó: „meg fog még jelenni?” –, s említhette azt is, hogy néhány gondolattal szeretné kibővíteni a korábban írottakat. A korábbi nekrológhoz fűzött jegyzetében írja ki például BM először teljesen Békássy Ferenc nevét, s itt teszi azt az irodalomtörténet szempontjából rendkívül fontos kijelentést is, hogy „Békássy, ha élve marad, a legnagyobb magyar költők egyike lehet.” (Az Irodalmi problémák c. kötetről l. még **1902., 1963., 1966.**).

Hungarian Poetry – Békássy Ferenc tanulmánya, melyet Cambridge-ben, már az „Apostolok”, vagyis az 1820 óta fennálló Cambridge Conservation Society tagjaként 1913-ban írt a Nyugat alkotóiról: Adyról, BM-ről és Kosztolányiról A magyar költészet 1906 óta címmel, s mely itthon Békássy Istvánné Bezerédj Emma gondozásában látott napvilágot Békássy Ferenc Tanulmányok és jegyzetek I. Írókról és irodalmakról c. kötetében Bp., Lampel R. Könyvkereskedés, 1917.), l. **1842.**

A „tanulmányok s jegyzetek” első kötetének – Békássy Ferenc Tanulmányok és jegyzetek I. Írókról és irodalmakról, Bp., Franklin és Lamper R. Könyvkereskedés, 1917. Bővebben l. **1842.**

Iris-ballada angol fordítását – BM a Herceg, hátha megjön a tél is c. kötetében napvilágot látott Ballada Iris fátyoláról c. versének fordítása (Ballad of Iris). Műfordítását Békássy Ferenc beillesztette A magyar költészet 1906 óta c. tanulmányába (l. *Hungarian Poetry*).

Feri „Tükrök” című megjegyzését – nem tudjuk, hogy Békássy Istvánné Bezerédj Emma fiának milyen megjegyzésére gondol. Tükrök címmel sem verset, sem tanulmányt nem ismerünk Békássy Ferencről.

1888. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1917. márc. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1816/13. – BMKL 8917.

Megjelenés

Téglás 1996:246 (73. levél).

Megjegyzés

Gépirat tintaírással névalírással. – A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Fenyő – Fenyő Miksa, l. 1848.

ma esti találkozó [...] elmarad – nem tudjuk, BM és Fenyő Miksa pontosan miért találkoztak volna, s azt sem, hogy a találkozó elmaradásának mi volt közvetlen indoka. A levél keletkezési idejéből és a vádtanács végzésének mel-
lékeléséből azonban bizonyosnak tűnik, hogy a tervezett találkozó a NY el-
kobzásához, a kibontakozó Fortissimo-ügyhöz kötődött.

vádtanács végzése – a végzés szövege (közli Éder 2002:137, Sipos 1999b:302.
(319. levél), Téglás 1995:21, Téglás 1996:241. (68. levél)):

„A Budapesten »Nyugat« cím alatt megjelenő folyóirat folyó évi márczius
hó 1-jén kiadott 5. számát a Bp. 567. paragrafusa alapján lefoglalom, s en-
nek foganatosítása végett a budapesti m. kir. Államrendőrség főkapitányi hiva-
talát azzal keresem meg, hogy a lefoglalást elrendelő határozatomat a m. kir.
Belügy és kereskedelemügyi ministeriumokkal és a m. kir. Posta és távirda
igazgatóságával is közölje.

Indokok

A lefoglalni rendelt lappéldányt 494–495. oldalán »Fortissimo« cím alatt Ba-
bits Mihály szerzői aláírásával megjelent verses közlemény tartalma a Btk.
190. paragrafusában, annak első bekezdésében meghatározott vallás elleni
vétség tényálladékat magában foglalja, ama versében, melyben azt mondja,
hogy ha az Istenhez intézett ima és sírás hasztalan – mi, férfiak káromolni
is tudunk még; cibáljuk, verjük a süket Istent szókkal – mint az égő ház-
ban horkoló gazda. A nyomtatványnak ez a tartalma a közbotrány okozására
alkalmasnak mutatkozik. Minthogy tehát a kir. ügyészség által vádba vett
bűncselekmény nyomatókos gyanúja forog fennforog, az indítványozott le-
foglalása elrendelése indokolt.

Budapest, 1917. évi márczius hó 1-jén

Margalits sk. vizsgálóbíró”

Havas – Havas Irén, l. 1821.

1889. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1917. márc. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/14. – Távirat. – BMKL 8916.

Megjelenés

Téglás 1995:28., Téglás 1996:246 (73. levél).

Megjegyzés

Távirat.

Magyarázatok

Tárgyalás – a Fortissimo-ügyet a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék nem nyilvános tárgyaláson egy nappal a távirat kelte után, márc. 6-án, kedden tárgyalta. BM védőbeszédében versének lényegi mondanivalóját egyrészt a költészet és az irodalom természete felől, másrészt éppen a vád inverzéből: a hitből és a bibliai hagyományból közelítette meg:

„Az Isten *tagadását* veti talán szememre a vád? [...] sohasem éreztem annyira az Isten és a Gondviselés gondolatának szükségességét, mint az utolsó években. S az inkriminált vers is olyan, hogy aki némi megértéssel olvassa, lehetetlen meg nem éreznie benne éppen ennek a hangulatnak a kifejezését. [...] Éppen a hívó az, akinek szeme és keze önkénytelen az ég felé emelkedik: Hát nincs Isten? vagy süket? vagy alszik? Az Istenhez szól a léleknek e felkiáltása; és ha a lélek nem hinne Istenben, nem fordulna így hozzá, nem kiáltana így. A szerencsétlen lélek tusakodása ez az Istennel, mint a Jákobé, aki Istennel vitázott [...].

Nagy szerencsétlenségek idején éppen a legszentebb lelkek jutottak gyakran ilyen hangulatba, és a *Bibliá*-ból sok példát idézhetnénk annak ellenében, aki azt mondaná, hogy vallássértő dolog az Isten jóságán kétségbeesni és az Úrnak mintegy szemrehányást tenni. [...]

Idézmem lehetne a 22. zsoltárt is ez elkeseredett hangulat példájául – azt a zsoltárt, amelyet Krisztus is idézett keresztjén:

»Én erős Istenem, én erős Istenem, miért hagytál el engemet? [...]«

Ami végre a botrányokozás vádját illeti, arra megjegyezhetem a következőket: a költészet perspektívája és hatása egészen más, mint a prózáé. Ami prózában talán sértően erős kifejezés lenne, versben gyakran fenségesen széppé válhatik. [...] Az én versem megítélésében is költői példák és szempontok után kell menni. [...]

A szelíd Arany maga [...] nem habozik kijelenteni [...]: »Óhajtható ugyan, hogy a költői lélek teljes harmóniában legyen a világgal; de ha nincs, ki tehet róla. A művészet harmóniája nem mindig az optimizmusé is egyszersmind.« [...] versem nem okozhat botrányt, mert a költészetnek ismert és örök motívumait alkalmazza oly korban, mely azok alkalmazását különösen indokolja, s mert belül marad olyan határon, melyen irodalmunk s a világirodalom elismert nagyjai botrány nélkül sokszorosán túlmentek [...]. Végre oly folyóiratban jelent meg, melynek közönsége egyedül irodalmi szempontokat keres.

Nem hiszem tehát, hogy káromlásban vétkes vagyok, legfeljebb oly módon, mint a Vörösmarty Szent Embere, aki azt imádkozta egyre: »Légyen átkozott az Isten!« – mert egyebet nem tudott, de az Úr hőbb és igazabb imának fogadta az átkozódó szavakat, mint az álszentek langyos könyörgését.” (Téglás 1995:40–45.)

1890. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. márc. 6.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/86. – Levelezőlap. – BMKL 4518.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

a lapok hírei – a Fortissimo-ügyről szóló tudósításokról van szó. 1917. márc. 6-ig a Népszava (A Nyugat-ot lefoglalták. 1917. márc. 3., 6.), a Világ (A Nyugatot elkobozták. 1917. márc. 3., 7.) és a Pesti Napló (Hatvany Lajos: Az elkobzott koboz. 1917. márc. 5., 5.) adtak hírt az ügyről.

Pisti pénze – a Babits Istvánnak (l. **1830.**) szánt pénzküldeményekről l. **1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1866., 1893.**

Stockholm felé – l. **1830.**

Wienből kapott értesítést az ő előléptetéséről – nem ismerjük a Babits István előléptetéséről szóló Bécsben kelt értesítés szövegét. Babits István előléptetésének ügyéről l. még **1830., 1841., 1846., 1862., 1879., 1890., 1893., 1914., 1961., 1962.**

bár meglenne már! – ekkor már Babits István tájékoztatta az otthoniakat arról, hogy sikerült igazolnia kadétjelölti kinevezését, de levelét nem kapták meg meg.

a mit az „Új Időkben” olvastam Tőled – az Arany Jánosról szóló Centenárium c. írást olvashatta id. Babits Mihályné az Új Időkben (1917. febr. 25., 214–216.).

Írj kérlek azonnal – BM nem válaszolt erre a levélre, l. **1893.**

1891. Harmath Gizella – Babitsnak, Torda, 1917. márc. 9.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/72/a. – BMKL 6632.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A 2. fólió mintegy egynegyede letépve: csonka.

Magyarázatok

Harmath Gizella – BM olvasója.

költeményét melyért az ügyészség volt kegyes elkobozni a Nyugat márc. 1. számát – Fortissimo-ügy, l. **1887., 1888., 1889., 1890.**

Bókay féle úgynevezett „irodalmi vita” – utalás a Dunántúli-ügyre. Rákosi Jenő 1915. okt. 20-án a Pesti Hírlapban támadta meg BM-t Játsszottam a kezével c. versének utolsó két sora miatt: „nagyobb örömmel ontanám/ kis ujjáért a csobogó vért, / mint száz királyért, lobogóért?”. Rákosi szerint egy olyan ember oktatja hazafiasságra a diákokat „a ki ebben a rettenetes, hekatombák alatt nyögő időben ilyen cinikus kijelentésekre hajlandó” (l. még **1881.**). Ezután csaknem félszáz cikk ostromozza vagy védi BM-t, tanári működésének minőségét is megkérdőjelezzik. 1916 januárjában BM pedagógusi tevékenységét felfüggesztették, s szolgáltatással a Budapestvidéki Tanterületi Főigazgatóságra rendelték, majd a Főigazgatóság Badics Ferenc akadémikus jóindulatú segítségével folytán februárban és márciusban egy időre mentesítette a munkavégzés alól. (Sipos 2008a:44–45.)

szóbanforgó költemény – Játsszottam a kezével, amely a NY 1915. aug. 16-i számában jelent meg (884–885.) először, majd ezt követően a Recitativ c. kötetben (BM: Recitativ. Bp., 1916, 38–39.).

1892. Andreánszky Olga – Babitsnak, Győr, 1917. márc. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/1. – BMKL 3925.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Andreánszky Olga – BM olvasója.

Fortissimo – BM verse, amely miatt a NY 1917. márc. 1-jei számát lefoglalták, l. **1887. 1888.**

rövidlátók elvethették – a verset úgy értelmezték, hogy a vallás elleni vétség tényálladékát magában foglalja, így közbotrány okozására alkalmas. Ezért rendelték el a NY márc. 1-jén megjelent számának lefoglalását. Az ügyről l. még **1887., 1888., 1889., 1890. és 1891.**

1893. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. márc. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/87. – Levelezőlap. – BMKL 4519.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

id. Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

második kártyám menesztem – márc. 6. óta

husvét – 1917-ben április 8-án volt húsvétvasárnap.

te nem írsz – márc. 6-i kártyájára BM nem válaszolt

Pisti – Babits István, l. **1830.**

Pistitől január 8 ából van itt utóbbi kártyája – Babits István jan. 8-án küldött levelét l. Buda 2006:421–422. Ezt követően még jan. 16-án, 28-án, 30-án, febr. 11-én, 12-én, 15-én, 20-án, 24-én, 26-án, 27-én és márc. 7-én is írt levelet haza. Ekkorra már mind a pénzküldeményeket, mind pedig a kadétjelölti kinevezését megkapta.

aviso – értesítés

első pénzküldemény [...] a mit te küldetted – a Babits Istvánnak küldött pénzekről l. **1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1866., 1872.**

a posta főnök – Szekszárd Kincstári Posta- és Távirдахivatala a Pécsi M. Kir. Posta- és Távirдахigazgatóság alá tartozott. A Magyarország Tiszti Czim- és Névtára 1917 (Bp., Pesti Könyvnyomda Rt.) alapján a szekszárdi postahivatalban 1917-ben a hivatalvezető Horváth Antal, a főtiszt Gresz Viktor, a tiszt pedig Tóth Gyula volt.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

keresztény ifjúsági egyeslet – Keresztény Ifjúsági Egyesületek Világszövetsége, l. **1844.**

karácsony előtt – a Keresztény Ifjúsági Egyeslet útján dec. 23-án 100 koronát küldettek Babits Istvánnak.

Wien – Bécs

azt a Wienből kapott Pista előléptetésére vonatkozó értesítést – l. **1890.**

Kiss Bözsi – Kiss Erzsébet (1895–1917), BM harmad-unokatestvére és ifjúkori szerelme (BCSL 1996:19.). 1917. máj. 4-én hunyt el (l. **1923.**).

Ernő – id. Kiss Ernő (1863–1918) ügyvéd, Tolna vármegye főügyésze. Babits Mihályné Kelemen Auróra másod-unokatestvérének, Kelemen Brigittának a férje, Kiss Erzsébet édesapja.

nem váltál be – március első napjaiban az Üllői úti kaszárnyában volt BM sorozása, ahol alkalmatlannak minősítették.

Angyus – Babits Angyal, l. **1829.**

1894. F. Erzsébet – Babitsnak, Iloba, 1917. márc. 14.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/57. – BMKL 5704.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keresztnevéjelzéses levélpapíron. Az 1. fólió rektóján BM ceruzaírása: „f. Erzsébet Iloba jegyzőlak Szatmár m.”

Magyarázatok

F. Erzsébet – BM olvasója.

Iloba – a korabeli Szatmár vármegyében lévő kisközség, a mai romániai Máramaros megyében található.

egy falucskában – Ilobán.

a „Nyugat” legutóbbi száma – 1917. márc. 1.

kicenzúrált versét – a Fortissimo, l. 1887., 1888.

1895. Paulay Erzsi – Babitsnak, Budapest, 1917. márc. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/4. – BMKL 9056.

Megjelenés

Téglás 1983:65.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Paulay Erzsi – l. 1813.

hangversenyünket – 1917. febr. 16-án pénteken, fél 4-től az Urániában BM a világirodalom költői remekeiről tartott előadást, a verseket Paulay Erzsi adta elő (l. még 1813., 1852., 1859.). Az estet márc. 30-án ismételték meg az Urániában.

Uránia – Uránia Tudományos Színház. A jelenlegi Uránia Nemzeti Filmszínház elődje a Rákóczi út 21.-ben, amely eredetileg tudományos ismeretterjesztő előadásoknak szolgált színhelyül.

oriási szerep – Paulay Erzsi a Nemzeti Színház színésznőjeként ebben az időben több kisebb-nagyobb szerepre is készült. 1917. márc. 18-án főszerepet, Eleonóra szerepét alakította Hevesi Sándor A hadifogoly c. darabjában (rendezte: Hevesi Sándor); márc. 19-én pedig az ugyancsak Hevesi Sándor rendezésében színpadra kerülő Aranyemberben játszotta Atháliát. Márc. 23-án volt a premierje Franz Grillparzer (1791–1872) bécsi drámaíró A vendég c. drámájának (rendezte: Ivánfi Jenő), melyben Paulay Erzsi Medea szerepében lépett színpadra, s márc. 26-án az ugyancsak Franz Grillparzer tollából született Medea c. darabban (rendezte: Ivánfi Jenő) Kreuzát alakította a színésznő. Márc. 29-én Shakespeare A makrancos hölgy c. vígjátékában Katalint, ápr. 5-én pedig Shakespeare Romeo és Júliájában (rendezte: Csathó Kálmán) Júliát játszotta Paulay Erzsi. Tekintettel a levél megfogalmazására

– „oriási szerepből próbálok” –, a színésznő a legnagyobb valószínűség szerint ez utóbbi színészi feladatára utalt BM-nek írt levelében.

Tegnap este játsztam – a Nemzeti Színház 1917. márc. 16-án, pénteken Arany János százéves születésnapja emlékezetére William Shakespeare Szentiványi álom c. darabját mutatta be Arany fordításában. Paulay Erzsé a darabban Heléna szerepét játszotta.

1896. Bálint Aladár – Babitsnak, Budapest, 1917. márc. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2645. – Feladóvevény. – BMKL 4707.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés tartalom és fpb. alapján. 30 koronáról szóló feladóvevény. Szakadt. A levél a magánközlemény rovatban található. A rektón Bálint Aladár tintaírással: „= 30 K = f Bálint Aladár Bpest VIII. Orczy út 36.”

Magyarázatok

Bálint Aladár – l. 1836.

misztikus kötet – Éjfél. Magyar írók misztikus novellái. Gyoma, Kner, 1917. (l. 1836.).

novella – Novella az emberi húsról és csontokról (l. 1836.).

közlési díj – 30 koronát küldtek BM-nak a novelláért.

1897. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. márc. 19.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/81. – Levelezőlap. – BMKL 4179.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829**.

Már oly rég láttuk a kezéd vonását – 1917. jan. 22. előtt írt utoljára, l. **1850**., **1851**.

Bimbis – Kelemen Imre, l. **1841**.

Anyi – id. Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841**.

Pisti – Babits István, l. **1830**.

Pisti egy csomó könyvet kért – Babits István a Babits Angyalnak írt jan. 28-i és a Kelemen Ilonának írott jan. 30-i leveleiben a következő könyv elküldését kérte: Katona Mór: A mai érvényű magyar magánjog vezérfonala. Pozsony, 1899. Stampfel; Grész Leo: Algebra és geometria összefoglaló érettségi tételekkel, képlettárral s a differenciál- és integrálszámítás elemeivel. A középisk. felső osztályai számára. Bp., 1912. Németh J. (vagy második kiadása 1914-ben az Életnél); Jászi Oszkár: A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés. Bp., 1912. Grill; Kovács Gábor: A socializmus. Bp., 1907. Stampfel. Ezeken kívül kérte még németül Lombroso Lángész és örület (Genie und Irrsinn) c. könyvét, valamint néhány művet franciául is. (Buda 2005:425–427., 218. levél)

talán Neked is írt miattuk – nem ismert Babits István e könyvekről szóló, bátyjának írt levele.

tulestél a sorozáson – BM sorozása március első napjaiban volt, amikor alkalmatlannak minősítették.

Húsvét – 1917-ben április 8-án volt húsvétvasárnap.

Lickó – Kelemen Gizella, l. **1866**.

2 lapjára nem feleltél – BM édesanyja márc. 6-i (l. **1890**.) és 11-i (l. **1893**.) leveleire sem válaszolt.

Kisséket – id. Kiss Ernő (l. **1893**.) és családja.

Bözsi – Kiss Erzsébet, l. **1893**.

**1898. Paulay Erzsi – Babitsnak,
Budapest, 1917. márc. 20. előtt**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/13. – Levélkártya. – BMKL 9058.

Megjelenés

Téglás 1983:66., Téglás 1995:60.

Megjegyzés

Kézírás. – Monogramos, címjelzéses kártyán. Keltezés az **1899.** levél alapján. Március 22-ére vált biztossá a levélben említett előadás pontos időpontja. Ez a levél tehát a márc. 22. előtti napokban keletkezhetett, így tévesnek tekinthetjük a BMKL keltezését, amely márc. 22–26. közötti időszakra, azaz a **1898.** levél utánra teszi ennek a szövegnek a keletkezését. Ezek alapján az itt említett kedd márc. 20. lehet, mely dátum segítségével tovább pontosítható a levél keletkezése.

Magyarázatok

Paulay Erzsébet – l. **1813.**

előadás – BM-lyal közös világirodalmi műsor, l. **1895.**

ezen a héten – márc. 19–25. között.

kedd – márc. 20.

jövő hétfő – márc. 26.

szerepem – l. **1895.**

1899. Dr. Győri Ákos – Babitsnak, Budapest, 1917. márc. 20.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1581/3. – BMKL 6577.

Megjelenés

Téglás 1995:60., Téglás 1996:264. (85. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Dr. Győri Ákos név- és címjelzéses ügyvédi levélpapírján.

Magyarázatok

Dr. Győri Ákos – (1881–1958) ügyvéd, 1945 után ügyész, 1917-től az MSZDP tagja. Ő képviselte BM-t a Fortissimo ügyben (az ügyről bővebben l. **1887., 1888.**).

fogalmazvány – ebben a fogalmazványban kérték a vád törlését a Fortissimo-ügyben.

1900. Paulay Erzsí – Babitsnak, Budapest, 1917. márc. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/5. – Levélkártya. – BMKL 9057.

Megjelenés

Téglás 1983:65.

Megjegyzés

Kézírás. – Monogramos, címjelzős levélkártyán. A szövegben ismeretlen ceruzajelei.

Magyarázatok

Paulay Erzsí – l. 1813.

Uránia – l. 1895.

előadás – BM és Paulay Erzsí közös világirodalmi estje, amelyre az újságok tudósításai szerint valóban márc. 30-án délután fél négyes kezdettel került sor. *Hétfőn* – 1917. márc. 26.

1901. Babits – Békássy Istvánné Bezerédj Emmának, Budapest, 1917. márc. 5. és márc. 27. között

Forrás

A 1887. és a 1902. levél alapján: „S milyen nevetségesen értelmetlen felfogás épen istenkáromlást látni oly igazi költészetben amely, bármiként fejezze ki, mégis önmagában mindig magasztos isten tisztelet! Olvasatlanul is tudom hogy a Fortissimo is az – s mennyire hálás volnék ha azt nekem elküldené!” (l. 1887.). „Nagyon köszönöm hogy elküldte a verset” (l. 1902.).

1902. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Sennye, 1917. márc. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/6. – BMKL 5049.

Megjelenés

Téglás 1995:61., Téglás 1996:264. (86. levél)

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Békássy Istvánné – l. **1842.**

Sennye – Zsennye, l. **1842.**

elküldte a verset – Békássy Istvánné Bezerédj Emma minden bizonnyal BM Fortissimo c. versére utal. 1917. márc. 5-én kelt levelében az asszony irodalomtörténeti értékű sorokban vall a Fortissimo kapcsán „a költészetnek törvénycikkek s paragrafusok szerinti megítélésének lehetetlenségéről” (l. **1887.**). *Carmen Novum* – Carmen Novum. NY, 1917. márc. 1., 496–498. A NY két üres oldala után ez az egyetlen Babits vers következik a Fortissimo miatti lapszám lefoglalását követően márc. 6-án újranyomtatott NY-ban.

vista – (ol.) látvány, nézet, távlat.

az összecsengő jégcsapok képe – A vers következő soraira utal Békássyné: „minden élmény eszme lesz / s mint a szélben jégcsapok erdőn, összecsengve levelez, / vagy mint nagy barlangban a hangok, vagy tükrös szobában a fény / egymásból születő sugaraknak mért szövevényeit szöven”.

Feri – Békássy Ferenc, l. **1847.**

amit Feriről írni fog – Az Irodalmi problémák c. kötetében újra megjelent BM nekrológja Békássy Ferencről (B. F. huszárönkéntes: elesett az északi harctéren, 1915. június = Irodalmi problémák, Bp. 1917. Nyugat, 269–277., 285.), kiegészítve egy irodalomtörténeti szempontból fontos jegyzettel is. Mivel BM-nak ebben az időben nem született több Békássy Ferencről szóló írása, valószínűnek tűnik, hogy Békássy Emma erre a nekrológ kiegészítéseként készülő jegyzetre utalt levelében (l. még **1887.**).

1903. Pichler Károly – Babitsnak, Budapest, 1917. márc. 29.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2464/1. – Képeslap. – BMKL 9120.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Prof. E. Henseler Die Dorfschmiede c. festményét ábrázoló lapon.

A tinta elmosódott. A bélyeg letépve. A BMKL keltezésénél évszámként [1916 utáni években] szerepel. Pontosabb keltezés a tartalom, húsvét közelsége alapján. Nem állapítható meg biztosan, hogy Pichler Károly 1917 vagy 1918 húsvétján küldte-e üdvözlét BM-nak, ugyanis e két esztendőben húsvét ünnepe igen közel esett egymáshoz: 1917-ben ápr. 8-án, 1918-ban pedig márc. 31-én volt húsvétvasárnap.

Magyarázatok

Pichler Károly – feltételezhetően Pichler Károly (1906–1982) szobrász, keramikus. BM tanítványa, életkora alapján valószínűleg a VI. kerületi főgimnáziumban tanította a költő. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy a tisztviselőtelepi gimnáziumban BM által tanított osztályok évkönyveinek osztálynévsorát tartalmazó dokumentumgyűjteményben (Téglás 1991) Pichler Károly neve nem szerepel.

húsvéti ünnepeket – 1917-ben április 8-án volt húsvétvasárnap.

1904. Babits – Kelemen Gizellának, Budapest, 1917. márc. után

Kézirat

Eredeti. – SZBMEH 78.1.113. – Képeslap. – BMKL 3315.

Megjelenés

Csiszár–Vendel 1991:46 (9. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. Mikes Kelemen ábrázoló lapon. A bélyeg letépve. Foltos.

Magyarázatok

Kelemen Gizella – BM unokahúga, l. **1866**.

szalon – a fogadószoba, a székszárdi ház legtágasabb földszinti szobája. Itt két asztal is volt, egy az ülőgarnitúrához, és itt volt BM nagymamájának az íróasztala is. (Csiszár–Vendel, 1991:24)

Recitativ – BM verseskötete. Budapest, 1916. Nyugat kiadása.

Zsoltár Gyermekhangra – a vers 1918. aug. 1-jén jelent meg a NY-ban (167–168.).

Angyal – Babits Angyal, l. **1829**.

**1905. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1917. ápr. 9.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/83. – Levelezőlap. – BMKL 4520.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A rektón ismeretlen ceruzairású datálása.

Magyarázatok

id. Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

Pisti – Babits István, l. **1830.**

Lici – Kelemen Gizella, l. **1866.**

nem is írsz – BM legutóbb jan. 22. előtt írt haza levelet (l. **1850., 1851.**).

Imreék – Kelemen Imre (l. **1841.**) és családja. Felesége, Kelemen Imréné Weininger Gizella és lányuk, Kelemen Gizella. (l. **1866.**)

Angyal – Babits Angyal, l. **1829.**

előadásodra – BM és Paulay Erzsi márc. 30-án, pénteken fél négyes kezdettel az Urániában megtartott világirodalmi estje.

Pesti Hírlap – (1878–1944) politikai napilap. Ebben az időszakban Lenkey Gusztáv volt a főszerkesztője.

**1906. Dr. Győri Ákos – Babitsnak,
Budapest, 1917. ápr. 10.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1581/6. – BMKL 6578.

Megjelenés

Éder 1966:266., Téglás 1995:63., Téglás 1996:266. (88. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – Dr. Győri Ákos név- és címjelzéses ügyvédi levélpapírján. A mellékletek a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék végzései a BM Fortissimo c. verse kapcsán vallás elleni sajtóvétség miatt indított perben.

Magyarázatok

Dr. Győri Ákos – 1. 1899.

végzések – a márc. 27-én kelt végzés szerint a vádtanács elutasította BM felfolyamodását, amelyet Győri Ákos fogalmazott meg a márc. 10-én hozott végzéssel kapcsolatosan, és amelyben kérték annak megváltoztatását vagy törlését. (1. 1899.) A márc. 27-i végzés szerint törvényes ok fel sem merült annak megváltoztatására vagy törlésére.

A másik, márc. 29-i végzésben arról tájékoztatták BM-t, hogy a bűnügyben a vizsgálatot befejezettnek nyilvánították, és az iratokat átküldték a királyi ügyészséghez. BM kérhette volna még 15 napon belül a vizsgálat folytatását. A vádat képviselő oldalon szintén 15 napon belül kellett a vádiratot benyújtani. Ha erre nem került sor, akkor azt úgy kellett tekinteni, mintha a vádat elejtették volna. (Téglás 1995:64–65.; Téglás, 1996:266–268.)

vizsgálóbíró – dr. Margalits Ede (1878–?) táblabíró, ügyvéd. 1913–1921 között mint vizsgálóbíró működött a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszéken.

1907. Rédey Tivadar – Babitsnak, Budapest, 1917. ápr. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1043/41. – BMKL 9226.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Rédey Tivadar – (1885–1953) könyvtáros, irodalomtörténész, színháztörténész, az MTA tagja. 1910-től az Országos Széchényi Könyvtár tisztviselője, 1935-től főigazgató-helyettese. 1934-től a Kisfaludy Társaság tagja. Kezdeményezésére jött létre a Színháztörténeti Gyűjtemény. Egy ideig szerkesztette a Magyar Könyvszemlét és 1945-ig az OSZK tudományos kiadványait.

Pallas-Lexicon – A Pallas Nagy Lexikona az első önálló hazai nagylexikon, amelyet 1893 és 1897 között 16 kötetben adott ki a Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt.

csak Possidius van meg – az OSZK jelenlegi katalogizálási rendszere alapján nem lehet egyértelműen következtetni arra, hogy Rédey Tivadar BM milyen kérésére utal.

colligatum – (lat.) különböző szerzőktől származó, egybekötött, többnyire rövid terjedelmű művek gyűjteménye.

Mindlheimet és Waltert – az OSZK jelenlegi katalogizálási rendszere alapján nem lehet egyértelműen következtetni arra, hogy Rédey Tivadar BM milyen kérésére utal.

Vitae Sanctorum-catalogusunkban – [Szentek élete katalógus]. Az OSZK jelenlegi katalogizálási rendszerében nem szerepel ilyen néven katalógus.

Ujabb munkák közül – nem ismert, hogy BM milyen további munkákat kért Rédeytől.

egyetemi ktár – a jelenlegi Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára, amely 1876 óta a Ferenciek terén könyvtári célra felhúzott épületben működik.

1908. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. ápr. 14.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/82. – Levelezőlap. – BMKL 4180.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Sárgult, gyűrött, piszkos lapon.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829**.

Húsvét – 1917-ben április 8-án volt húsvétvasárnap.

Lici – Kelemen Gizella, l. **1866**.

Gizi (Bimbis Gizije) – Kelemen Imréné Weininger Gizella, l. **1867**.

Bimbis – Kelemen Imre, l. **1841**.

a mamáját szállította haza – Weininger Sándorné Kováts Irma, Kelemen Imre (l. **1841**.) anyósa (BCSL 1996:280).

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821**.

vörheny – skarlát, heveny fertőző betegség, amelynél a bőrön jellegzetes élénkpiros kiütések jelennek meg.

a második Paulays előadás – BM és Paulay Erzsi márc. 30-án, pénteken fél négyes kezdettel az Urániában megtartott világirodalmi estje. A „második” arra vonatkozik, hogy ez az előadás az 1917. febr. 16-án pénteken, fél 4-től az Urániában rendezett est ismétlése volt (l. még **1813.**, **1852.**, **1879.**).

Pisti – Babits István, l. **1830.**

jan. 28.-án írt kártyát – a levelet közli Buda 2005:425–427. (218. levél)

„*Bitte sehr mir deutsche...*” – a szövegrész fordítása: „Kérlek, küldjetelek német (pl. Lombroso: Lángész és örület) és néhány francia könyvet, aztán magyarul: Katona: Magánjog, Grész Leó: Algebra és geometria, Jászi: A nemzeti államok kialakulása), Dr. Kovács Gábor: Szocializmus (a Stampfel-könyvtárban, 201–203. szám).” (Buda 2005:426.)

Lombroso: Genie und Irrsinn – Cesare Lombroso Lángész és örülség c. műve. Lombroso (1835–1909) azzal vált híressé, hogy az elmebetegek, a gonosztevők s a prostituált nők erkölcsi elzüllesztését fizikai fogyatkozásaikból igyekezett magyarázni. Elméletei mind az orvosok, mind pedig a jogászok körében heves ellenkezést váltottak ki.

Katona: Jus privatum – Katona Mór: A magyar magánjog vezérfonala. Bp., 1909., (l. **1863.**). *Gész Leó: Algebra u. Geometria* – Grész Leo: Algebra és geometria összefoglaló érettségi tételekkel, képlettárral s a differenciál- és integrálszámítás elemeivel. A középisk. felső osztályai számára. (l. **1863.**)

Jászi: Die Enfaltung der nationellen Staaten – Jászi Oszkár: A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés. Bp., Grill, 1912. (l. **1863.**).

Dr. Kovács Gábor: Socializmus – Kovács Gábor: A szociálizmus. Bp., Stampfel, 1907. (l. **1863.**).

1909. Babits – Dr. Győri Ákosnak, Budapest, 1917. ápr. 16 előtt

Forrás

A **1910.** levél alapján: „Végtelenül sajnálom, hogy levelét az után kaptam, miután éppen ma az ügyben hosszas értekezést folytattam Váry sajtóügyi ügyész urral”.

**1910. Dr. Győri Ákos – Babitsnak,
Budapest, 1917. ápr. 16.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1581/7. – BMKL 6579.

Megjelenés

Téglás 1995:70., Téglás 1996:268. (91. levél)

Megjegyzés

Gépirat tintairású névalírással. – A verzón ismeretlen ceruzairású rájegyzése.

Magyarázatok

Dr. Győri Ákos – l. **1899.**

levelét – BM levele Győri Ákosnak, l. **1899.**

Váry – dr. Váry Albert (1875–1953), ügyvéd, politikus, 1921-től korona-ügyész-helyettes. 1908-tól budapesti ügyész, főleg sajtóperekkel foglalkozott. 1914-től a Budapesti Királyi Ügyészség sajtóosztályának vezetője, háborús sajtócenzor. 1917-ben főügyész-helyettes, majd a sajtóbizottság elnökhelyettese.

1911. Buday Jolán – Babitsnak, Budapest, 1917. ápr. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1650/22. – Levélkártya. – BMKL 5362.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Buday Jolán – (1871–1925) BM anyai nagyanyjának az unokahúga, BM második-unokatestvére. 1905-től az Erzsébet Nőiskolában nevelő, majd 1918-tól az Amizoni Nőnevelő Intézetben tanított. Novellákat, szakkikkeket jelentetett meg.

Imréék – Kelemen Imre és családja, (l. **1841.**) Felesége, Kelemen Imréné Weininger Gizella és lányuk, Kelemen Gizella. (l. **1866.**)

autográf – saját kezű írás

Kovách Ödön ministeriumi hivatalnok /gyógyszerész/ – A Magyarország Tiszti Cím- és Névtára 1917 (Bp., Pesti Könyvnyomda Rt.) alapján Kovách Ödön dr. a Budapesti Központi Királyi Járásbíróság járásbírája volt ebben az esztendőben. Nem bizonyos azonban, hogy ez a személy azonos a Buday Jolán levelében említett Kovách Ödönnel.

1912. Kovács László –Babitsnak, Olaszország, 1917. ápr. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/19. – Képeslap. – BMKL 8189.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. Első világháborús katonákat ábrázoló lapon. Írás a képes oldalon is. A helyszín megállapítása a levél tartalma alapján történt.

Magyarázatok

Kovács László – l. **1861.**

Húsvét – 1917-ben április 8-án volt húsvétvasárnap.

Szekfü könyve – Szekfü Gyula (1883–1955) történész, egyetemi tanár, az MTA tagja. A levél keletkezése előtti közelmúltban megjelent munkái: A száműzött Rákóczi. Bp., a Magyar Tudományos Akadémia kiadása, 1913.; Felelet a száműzött Rákóczi dolgában. Bp., Benkő, 1914.; Újabb válasz bírálóimnak. Bp., A szerző kiadása, 1914.; Mit vétettem én? – Ki gyalázta Rákóczit? – Bp., Dick Manó kiadása, [1916].; A magyar állam életrajza. Történelmi tanulmány. Bp., Dick Manó Könyvkereskedés. Ez utóbbi munka német fordításban is megjelent: Der Staat Ungarn eine Geschichtsstudie. Deutsche Verlags Anstalt, Stuttgart Berlin, 1917. Nem tudni biztosan, hogy Kovács László a sokkötetes szerző mely könyvére gondolt – a levél keletkezésének ideje alapján A magyar állam életrajza c. mű tűnik legvalószínűbbnek.

**1913. Babits – Babits Mihályné Kelemen Aurórának,
Budapest, 1917. ápr. 20. előtt**

Forrás:

A 1914. levél alapján: „Örömmel vettem leveled, és siettem eljárni ügyedben”.

**1914. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1917. ápr. 20.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/88. – BMKL 4521.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. 1841.

leveled – l. 1912.

siettem eljárni ügyedben, a keresztlevél csakugyan ts sel írva volt valamint édes apádé is – nem tudni, hogy Babits Mihályné Kelemen Auróra BM milyen ügyében igyekezett eljárni, erre a válasz minden bizonnyal az 1912., hiányzó levélben rejlene. Hogy BM számára vajon miért merülhetett fel éppen 1917 áprilisában a családnév írásmódjának problematikája, azt az is érdekessé teszi, hogy a ts-sel, illetve a cs-vel való írásmód kérdése mintegy tíz évvel korábban, fogarasi tanársága idején (1908–1911) foglalkoztatta a költőt.

a Babits család nemességét lehetne igazoltatni – nem tudni, mihez volt szüksége BM-nak a család nemességének igazoltatására

tolna megyei levéltártól – Vármegyei Levéltár, ma a Tolna Megyei Önkormányzat Levéltára. Az 1727-től Simontornyán működő intézmény 1780-ban költözött a megyeszékhelyre, Szekszárdra, a vármegyeiháza épületébe, ahol a mai napig is működik. 1950 előtt hivatalosan Tolna Vármegyei Levéltárnak nevezték.

Sanyi – Babits Sándor, l. 1823.

előnevöket – nemesi előnév. A magyar nemesi családok előnevei rendszerint

nemesi birtokaikhoz kötődtek. Babits Mihályné Kelemen Auróra családjának, a Kelemen családnak előneve a Szerepi volt. Azt azonban nem tudni, hogy Babits Sándor a család melyik vagy milyen előnevét találta meg, a Babits család egykori nemesi előnevét ugyanis nem lehet minden kétséget kizáró adatokkal alátámasztani.

Pista – Babits István, l. **1830**.

Pistának tegnap érkezett kártyáját – Babits István 1917. április 19-én küldött levelezőlapot édesanyjának (l. Buda 2005:450–451. (234. levél)).

könyveket – a Babits István által kért könyveket l. **1897**.

Pista előléptetését – Babits István előléptetésével kapcsolatosan l. **1830**.

a küldött pénzeket – a Babits Istvánnak küldött pénzekről l. **1830**., **1841**., **1846**., **1851**., **1862**., **1863**., **1865**., **1872**., **1893**.

Angyal – Babits Angyal, l. **1828**.

nagyon szép verset küldöttél haza – nem tudjuk, BM mely verséről lehet szó.

Gizi – Kelemen Imréné Weininger Gizella, l. **1866**.

anyjánál – Kelemen Imréné Weininger Gizella édesanyja, Weininger Sándorné Kováts Irma, l. **1908**.

Aladár szerencsésen javul – Komjáthy Aladár (l. **1821**.) vörhenyben szenvedett (l. **1908**.).

1915. Ifj. Leopold Lajos – Babitsnak, Szekszárd, 1917. apr. 20.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2392/47. – Névjegykártya. – BMKL 8374.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Hiányzó levél beiktatása a kötetbe nem megalapozott (l. lent: „meleg szavaid”).

Magyarázatok

ifj. Leopold Lajos – (1879–1948) szekszárdi születésű gazdálkodó, jogász, szociológus. A Társadalomtudományi Társaság tagja, a Huszadik Század c. folyóirat munkatársa.

meleg szavaid – nem tudni, hogy mire utal ezzel Leopold Lajos. Elképzelhető, hogy a levélíró szavai egy hiányzó Babits-levél soraira vonatkoznak, azonban a jelző inkább személyes találkozást, beszélgetést előfeltételez BM és Leopold Lajos között.

1916. Zolnai Gyula – Babitsnak, Kolozsvár, 1917. ápr. 20.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1406/1. – BMKL 10657.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A 2. fölió rektóján BM ceruzairása: „Dr. Zolnai Gyula egyet. Tanár Kolozsvár Honvéd u. 36.”

Magyarázatok

Zolnai Gyula – (1862–1949) nyelvész, egyetemi tanár, az MTA tagja. Budapesten, Kolozsváron, Pozsonyban és Pécsen tanított. A magyar nyelvutomány több területén munkálkodott; főleg nyelvtörténettel, mondattannal foglalkozott, munkásságának egy jelentős részével a nyelvművelést szolgáltatta. Számos finn költő verseit és Aleksis Kivi (1834–1872) népi drámáját (Nummisuutarit – A pusztai vargáék) fordította magyarra.

mellékelt kézirat – nem tudni, mi lehetett a mellékelt kézirat.

a Nyugatban való közlés céljából – Zolnai Gyulának sem saját nevén, sem Somkuti néven nem jelent meg írása, műfordítása a NY-ban.

Kisfaludy-Társaság évlapjaiban /46. és 48. k./ – Zolnai Gyula Somkuti álnévén a következő műfordításaival szerepel A Kisfaludy-Társaság Évlapjaiban: Erkkö János Henrik: Ajno. Színmű öt felvonásban. Finnből fordította Somkuti. A Kisfaludy Társaság Évlapjai, 46. k., Bp., Franklin Társulat, 1912, 225–311.; Tavaszünnepi dalok. Finn balladák. Írta Leino Ejnó. Fordította Somkuti. A Kisfaludy Társaság Évlapjai, 48. k., Bp., Franklin Társulat, 1914, 177–226.

Bp Szemlében /1910. VI.; 1911. VIII.; 1914. XI./ – Finn dalok. Karjalaiak dala, A boldogok, Anya és leánya. Ford. Somkuti. Budapesti Szemle, 1910. jún., 434–437.; Tavaszének, Hótalpasok dala, Kedvesem ott zeng... Ford. Somkuti. Budapesti Szemle, 1911. aug., 277–283.; És mégis mozog!, Életunalom, A vágódó. Ford. Somkuti. Budapesti Szemle, 1914. nov., 271–275.

Életben /1912. VIII./ – Vitorlázás. Suonio után finnől ford. Somkuti. Élet, 1912. aug. 11., 1003–1004.

Bp. Hírlapban /1911. XI. 26.; 1912. IV. 7/ – Finn népdalok I–IV. Ford. Somkuti. Budapesti Hírlap, 1911. nov. 26., 47.; Finn dalok. A vadász dala, Veréb, Jó anyám, ne sírj. Ford. Somkuti. Budapesti Hírlap, 1912. ápr. 7., 47.

Újságban /1912. IV. 7 és 1914 IV. 12/ – Leinó Ejnó dalaiból. Szerenád, Morituri, Utjaim, Lappföldi nyár. Ford. Somkuti. Újság, 1912. ápr. 7., 85.; Finn költőkből. Esti dal, Vasárnap, Mirjam dala. Ford. Somkuti. Újság, 1914. ápr. 12., 90.

kefelevonat – vagy hasáblevonat. Meghatározott sorszélességre szedett, tördelen szöveg.

Inkognitóm tiszteletben tartását kérve [...] Somkuti – a Szatmár megyei Nagysomkuton született Zolnai Gyula Somkuti álnéven publikálta műfordításait.

1917. Zsolt Béla – Babitsnak, Siófok, 1917. ápr. 27. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1408/5. – Képeslap. – BMKL 10670.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. és az **1918.** levél alapján. A Vihar a Balatonon c. festményt ábrázoló lapon. A bélyeg letépve. A lapon továbbá Országh Lili, Dömötör, Spitzer Juliska, Deutschlander Magda és három ismeretlen ceruzairású aláírása.

Magyarázatok

Zsolt Béla – (1895–1949) költő, publicista, író. A budapesti egyetemen végezte tanulmányait. 1918-tól nagyváradi lapoknak, majd a Tavasz, a Világ és Az Újság c. folyóiratoknak a munkatársa. 1929 és 1938 között a Toll c. irodalmi lap szerkesztője volt.

strandkávéház – a korabeli Siófokon a fürdőszállóhoz tartozott egy kávéház, amely jelenleg a Kodolányi Főiskola épülete (Petőfi sétány 1.), de a strand mellett is működött egy drinkbár.

Országh Lili – ismeretlen.

Dömötör – ismeretlen.

Spitzer Juliska – ismeretlen.
Deutschlander Magda – ismeretlen.

1918. Zsolt Béla – Babitsnak, Nagykanizsa, 1917. ápr. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1408/12. – Levelezőlap. – BMKL 10671.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján.

Magyarázatok

Zsolt Béla – I. 1917.

Wintermärchen – Heinrich Heine: Deutschland. Ein Wintermärchen (Téli rege) c. satirikus műve.

Vihar – Mivel Zsolt Béla e levél keletkezésének idejéhez legközelebb megjelenő *Hiába minden* (Nagyvárad, 1921.) c. verseskötetében nem szerepel *Vihar* c. verse, és a levélíró más műfajban sem írt ilyen címmel művet, Zsolt Béla itt minden bizonnyal épp BM 1916-ban napvilágot látott Shakespeare-fordításának, a *Viharnak* az olvasását fejezte be (Shakespeare: *A vihar*. Fordította és az előszót írta Babits Mihály. Bp., Athenaeum, 1916.).

1919. Babits – Az Athenaeumnak, Budapest, 1917. ápr. 28. előtt

Forrás:

A 1920. levél alapján. „Válaszolva Hoffmann elbeszélésének ügyében hoz-
zánk intézett b. levelére van szerencsénk értesíteni...”

1920. Az Athenaeum – Babitsnak, Budapest, 1917. ápr. 28.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1437/12. – BMKL 3990.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintaírású névalírással. – Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság Könyvkiadó Osztályának nyomtatott fejléces levélpapírján. Az aláírás helyénél még az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság pecsétje, szövege: „ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT”.

Magyarázatok

Athenaeum – Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság. Az Athenaeum id. Emich Gusztáv 1841-ben, Pesten nyitott könyvkereskedéséből jött létre, s működésének ideje alatt (1841–1948) hazánk egyik legnagyobb könyvkiadójává vált. Szoros kapcsolat fűzte a NY alkotóihoz, életműszerződést kötött BM mellett Móricz Zsigmonddal és Karinthy Frigyesrel.

Hoffmann – Ernst Theodor Amadeus Hoffmann (1776–1822), a német romantika kiemelkedő írója, továbbá zeneszerző és zenekritikus. Leghíresebb műve az 1814-ben megjelent *Az arany virágcserep*.

Hoffmann elbeszélésének ügyében hozzánk intézett b. levelére – BM itt említett levelének hiánya miatt nem tudni, mi lehetett pontosan Hoffmann elbeszélésének ügye (l. 1919.). A BBIBL 1998 nem tart számon Hoffmannfordítást a költőtől.

a gyűjteményes kötet kiadásáról egyelőre le kell mondanunk – nem tudni pontosan, milyen gyűjteményes kötet kiadását tervezte BM az Athenaeummal. *Modern Könyvtár* – az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat könyvsorozata, mely a NY-tal való együttműködés jegyében jött létre olcsó, gyors tempóban megjelenő, s kitűnően szerkesztett kötetek formájában, a modern magyar és külföldi irodalom terjesztésének szándékával. A Modern Könyvtár kötetei között jelent meg például Karinthy Frigyes *Így írtok ti* c. munkája (Karinthy Frigyes: *Így írtok ti: irodalmi karikatúrák*. Bp., Athenaeum, 1912.), továbbá számos jelentős nyugatos alkotó – többek között Csáth Géza, Füst Milán, Kaffka Margit, Kosztolányi Dezső, Krúdy Gyula – művei is napvilágot láttak ebben a sorozatban.

egy két-négy íves füzetét a Modern Könyvtárban [...] két ilyen novellát tartalmazna – BM-nak nem jelent meg novellafordítása az Athenaeum Modern Könyvtár sorozatában. E sorozat részeként BM-től egyedül Oscar Wilde verseinek fordítását adták ki (Wilde Oscar verseiből. Ford. Babits Mihály. Bp. [1921] 1922. Athenaeum. [Modern Könyvtár 508–509.]).

Ranschburg Viktor – (1862–1930) könyvkiadó. 1884-től a Révai testvérek könyvkereskedésében dolgozott. 1891-től az Athenaeum Kiadóvállalat vezetője, majd 1903-tól 1919-ig ügyvezető igazgatója, 1920-tól haláláig a Pantheon Irodalmi Intézet vezérigazgatója.

<...> – a Ranschburg Viktor neve mellett szereplő aláírás írásképe olvashatatlan. A BMKL 3990. következtetése szerint az aláírás Lasswitz [Kálmán] nevét rejti, aki ezek alapján az Athenaeum munkatársa volt.

1921. Babits – Czeke Marianne-nak, Budapest, 1917. ápr. 30. előtt

Forrás

A 1922. levél alapján: „Ez a másolás késleltette válaszomat”.

1922. Czeke Marianne – Babitsnak, Budapest, 1917. ápr. 30.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/357. – BMKL 5397.

Megjelenés

Téglás 1995:71.; Téglás 1996:269. (92. levél)

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Czeke Marianne – (1873–1942) irodalomtörténész, műfordító, könyvtáros. 1906-tól a budapesti Egyetemi Könyvtár munkatársa.

vers – BM Fortissimo c. versére utal Czeke Marianne.

1923. Dr. Kiss Ernő – Babitsnak, Szekszárd, 1917. máj. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1592. – Gyászjelentés.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Nyomtatott szöveg. – Gyászjelentés. Kiállította: „Molnár Nyomda Rt., Szekszárd”. A BMKL a levelet nem jelöli.

Magyarázatok

Kiss Ernő – l. **1893**.

Erzsikénk – Kiss Erzsébet, id. Kiss Ernő lánya, l. **1893**.

türelemmel viselt szenvedés után – Babits Mihályné Kelemen Auróra BM-nak írt, 1917. márc. 11-én kelt levelében említést tesz Kiss Erzsébet betegségéről (**1893**).

1924. Schwerker Pál – Babitsnak, Budapest, 1917. máj. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2448/31. – Levelezőlap. – BMKL 9618.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Schwerker Pál – Schwerker Pál hadnagy. Nevét a Magyarország Tiszti Cím- és Névtára 1917 (Bp., Pesti Könyvnyomda Rt.) nem tartalmazza.

hgy – hadnagy

Iván – [Schwerker] Iván, BM tanítványa, a levél keltezése és tartalma alapján minden bizonnyal a VI. kerületi főgimnáziumban tanította a költő (l. **1880**).

1925. Pikler Gyula – Babitsnak, Budapest, 1917. máj. 6.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1016. – BMKL 9124.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A szövegben ismeretlen ceruzajelei.

Magyarázatok

Pikler Gyula – (1864–1937) jogász, egyetemi tanár. 1903 és 1920 között az egyetemen tanít. A Tanácsköztársaság bukását követően nyugdíjazták.

Dienes Pál – l. **1885**.

Ignotus – l. **1831**.

1926. Brichter Klára és Eppinger Nelly – Babitsnak, Budapest, 1917. máj. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/19. – BMKL 5323.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Monogramos levélpapíron. A levélszöveg Brichter Klára kézírásával, a 2. fólió rektóján Eppinger Nelly tintaírású aláírása.

Magyarázatok

Brichter Klára – budapesti gimnazista, BM olvasója.

Eppinger Nelly – budapesti gimnazista, BM olvasója.

Gólyakalifa – A gólyakalifa. Regény és néhány novella. Bp. 1916. A regény – a NY-beli közlését követően (1913 decembere) – 1916 végén jelent meg először könyv alakban. A megjelenés jelentős visszhangra talált a hazai olvasók körében, l. **1871.**, **1879.**, **2073**.

„*Halva találták őt szobájában, homlokán lőtt sebbel, és semmiféle fegyver nem volt körülötte.*” – idézet A gólyakalifa legutolsó, Az író levele c. fejezetéből.

Táborny Elemér – A gólyakalifa főhőse, történetét l. **1877**.

válaszra fogja méltatni – BM válasza nem ismert.

1927. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. máj. 8

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/91. – Feladóvevény. – BMKL 4522.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A feladóvevény hivatalos szövege Babits Mihályné Kelemen Auróra szövegkitöltésével: „Szelvény. A feladó magánközleményei: Az összeg: 100 Korona A feladó neve és lakása: Babits Mihályné Szekszárd.”

Magyarázatok

id. Babits Mihályné – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841**.

Pista – Babits István, l. **1830**.

dupla borítékban – a háború éveiben gyakran adták postára dupla borítékban a leveleket. A belső borítékra kellett a valódi címet – a címzett tartózkodási helyét – írni, a külső borítékra pedig azt a címet, ahová a levél először érkezett, s ahonnan végül továbbították a levelet a címzetthez, a belső borítékban található címre. Az itt szóban forgó levél dupla borítékjának címzésrendszere minden bizonnyal a következőképpen alakult: a külső borítékra került a Babits István korábbi levelében már jelzett stockholmi cím („Russische Hilfcomitée”, Stockholm, Hotel Continental – l. **1830**.), a belső borítékra pedig a hadifogolytábor címe (S. v. B. einj. Freiv. Korp. Inf. Rgt. 44. Beresowka, Zabajkalskaja, Ostsiberien – l. **1829**.).

stockholmi adresszra – a stockholmi címre, „Russische Hilfcomitée”, Stockholm, Hotel Continental, l. **1830**.

Offizierslager № 2. – tiszti tábor. Babits István, miután megérkezett kadétjelölti kinevezése, a tiszti táborban lakott.

„Berezowka” Zabajkalskaja – a hadifogolytábor címe, l. **1829**.

Stefan v. Babits Kadettasp. – Babits István kadétjelölt.

mi lett a keresztlevelemmel – l. **1914**.

**1928. Babits István – Babitsnak,
Berezovka, 1917. máj. 15.**

Kézirat

Eredeti. – Babits (V) István tulajdonában.

Megjelenés

Buda 2006:460 (241. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – A BMKL a levelet nem jelöli. Az eredeti címzés ismeretlen kézírásával átirányítva: „Tolna megye Szekszárd / László / utca – БЕГЛЯ”.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Kedves Bátyám!

Megkaptam pénzküldeményedet (27 rubel), a legnagyobb örömmel köszönöm! De most nincs szükségem több pénzre, mert már három hónapja a tisztí táborban vagyok. Áprilisban egy táviratot kaptam, amiből értesültem arról, hogy ténylegesen előléptettek. Most csaknem két hónapja nem érkezett semmi hír Magyarországról, sem Tőled, sem otthonról. Hogy vagy? Én jól érzem magam és az időt a legjobban iparkodom kihasználni. Német könyveket olvasok, azonkívül vásároltam egy „Statisztika” című szakkönyvet és egy magyar büntetőjogot. Azonkívül egy ideje hozzákezdtem az angoltanuláshoz, és naponta meglehetősen sokat beszélek németül. Mivel foglalkozol most? Írj gyakrabban! Add át legbarátibb üdvözetemet Aladárnak!

Sokszor csókol szerető

Pistád”

Megkaptam pénzküldeményedet – a Babits István részére küldött pénzküldeményekről l. **1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1866., 1893.**

Három hónapja tisztí táborban vagyok – Babits István kinevezéséről, előléptetéséről l. még **1830., 1841., 1846., 1862., 1879., 1890., 1893., 1914., 1961., 1962.**

ténylegesen előléptettek – Babits Mihályné Kelemen Auróra 1917. márc. 6-án kelt levelének (**1890.**) tanúsága szerint a Babits családot már ekkor hivatalosan értesítették Bécsből Babits István kinevezéséről – a tényleges előléptetés tehát már áprilisnál korábban megtörtént.

csaknem két hónapja nem érkezett semmi hír – a tábori posta rossz viszonyai miatt rendszeresen időbeli csúszásokkal érkeztek meg a címzetthez a leve-

lek és a pénzküldemények. BM 1917 márciusában és áprilisában otthonról kapott leveleiben (1890., 1893., 1897., 1905., 1908., 1914.) mindig jelen van a Babits Istvánért érzett aggodalom, így nehezen elképzelhető, hogy édesanyja és leánytestvére hónapokig ne írt volna neki.

Aladárnak – Komjáthy Aladár, l. 1821.

1929. Özv. Juhász Illésné Kálló Matild – Babitsnak, Szeged, 1917. máj. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/661. – BMKL 7267.

Megjelenés

BJKL 1959:234, Sipos 1999b:306. (328. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – A 2. fólió verzóján az „Aranyt, ezüstöt, égő pomagránát vérét...” kezdetű vers ceruzaírású fogalmazványtöredéke.

Magyarázatok

özv. Juhász Illésné – (1862–1953) született Kálló Matild. Juhász Gyula édesanyja, Juhász Illés második felesége.

Moravcsik félé klinika – Moravcsik Ernő Emil (1858–1924) elmeorvosnak, a magyar klinikai pszichiátria egyik legjelentősebb képviselőjének Elme- és Idegkórtani Klinikája. 1909-ben Csáth Géza ideggyógyász tanársegédként dolgozott az intézményben, s 1917 és 1932 között Gulácsy Lajos festőművész is a klinika visszatérő betege volt.

Károlyi festőművész – Károlyi Lajos (1877–1927) szegedi festőművész.

fiamat felkeresni – BM válasza nem ismert, és nem tudni azt sem, hogy BM felkereste-e a klinikán Juhász Gyulát. (BJKL 1959:331).

1930. Hatvany Lajos – Babitsnak, Budapest, 1917. máj. 27. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/557/8. – BMKL 6654.

Megjelenés

Hatvanyné 1967:305 (355. levél), Kelevéz 1983:132.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. A Pesti Napló pünkösdi száma 1917. máj. 27-én jelent meg.

Magyarázatok

Hatvany Lajos – l. **1881**.

Napló – Pesti Napló, l. **1871**.

pünkösdi szám – a Pesti Napló pünkösdi száma 1917. máj. 27-én jelent meg, amelyben BM *A csüggedt kapitány* c. versét közölték (Pesti Napló, 135. sz., 12.). *Shakespeare-fordító fiatal előd munkája* – Hatvany Arany Jánosra utalhat. BM válaszában azt írja, hogy „Igen tisztelt uram az előd művét nagy örömmel fogadtam: sietek küldeni – cserébe – egy új gyermeket.” L. **1931**. BM ezen leveléhez Hatvany a következő magyarázatot fűzte: „Tán Aranynak valamely műve, első kiadásban; Adynak egy szép, régi Csokonai kiadást adtam elődi örökségbe.” (Hatvanyné 1967:653)

1931. Babits – Hatvany Lajosnak, Budapest, 1917. máj. 27. előtt

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 376/8. – BMKL 3172.

Megjelenés

Hatvany 1985:305 (355. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Tintairás ceruzairású kiegészítéssel. Keltezés a tartalom és az **1930**. levél alapján. A levél 1917. máj. 27. (a Pesti Napló pünkösdi számának megjelenése) előtt, és az **1930**. levél után keletkezhett, amennyiben a vers, amelyikre BM utal, valóban a Hatvany által kért alkotás. Hatvany ezt a levelet 1917. máj. közepére datálja.

Magyarázatok

Hatvany Lajos – l. **1881**.

előd művét – Arany János valamelyik műve első kiadásban, l. **1930**.

gyermek – vers. Valószínűleg az **1930.** levélben a Pesti Napló pünkösdi számába kért versre utal BM. (A csüggedt kapitány. Pesti Napló, 1917. máj. 27., 135. sz., 12.)

1932. A Huszadik Század – Babitsnak, Budapest, 1917. máj. vége

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/637/3. – BMKL 7157.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás, tintairású névaláírással. – A Huszadik Század nyomtatott fejléces levélpapírján. Keltezés a tartalom és az **1942.** levél kezdő szavai alapján: „Mult hó végén szerkesztőségünk bátor volt Önhöz néhány kérdést intézni a magyarországi zsidókérdés dolgában.” Rongált. Az első fólió rektóján, a levélszöveg alatt ismeretlen tintairású rájegyzése: „Nagyságos Babits Mihály Urnak Budapest.”

Magyarázatok

Jászi Oszkár – I. **1908.**

a magyarországi zsidókérdést tárgyaló könyvet – Ágoston Péter: A jövő kérdései (a zsidóság útja) I–II. Nagyvárad, 1916–1917. A könyv, melyre Jászi Oszkár utal, felvetette azt a lehetőséget, hogy a zsidók vándoroljanak ki Palesztinába, és ott alakítsanak köztársaságot. Erre reagált Szabolcsi Lajos (1889–1943) az Egyenlőség c. lapban, de írt erről az Új Nemzedék, a Magyar Kultúra, és A Cél is. Szabolcsi Lajos a kérdés felvetése ellen emelt szót, a másik három folyóirat pedig erős antiszemita felhangokkal kommentálta ezt a lehetőséget. A Huszadik Század válaszul az „élénk és heves vitára” körkérdést intézett a magyarországi zsidókérdésről az ügyben megszólítani kívánt fontos személyiségekhez. A válaszok a folyóirat 1917. augusztusi számában jelentek meg (I. **1942.**).

sine ira et studio – (lat.) harag és részrehajlás nélkül. A tárgyilagosságra törekvő történetírói elvként szolgáló kifejezést Cornelius Tacitus (Kr.u.55/56–Kr.u. 117 és 120 között) római történetíró alkotta meg *Annales* c. művének első fejezetében.

asszimiláció – a zsidóság beleolvadása a magyarságba: a születéskor kapott identitást egyfajta választott identitás váltja fel, melyben a zsidóság számára is a magyarság nyelve és kultúrája számít sajátjának.

kitérés – a levél fogalomhasználata nem egyértelmű: vallásváltást, kikereszteledést jelenthet.

elkülönítés – a levél fogalomhasználata nem egyértelmű: a szöveg esetleg arra a városrészre, zsidónegyedre utal, melyet a zsidók eredetileg azzal a céllal hoztak létre, hogy ott együtt megélhessék kultúrájukat, később azonban a hatalom jelölte ki azt számukra kényszerlakhelyül.

konzerválás – a zsidóságnak az eredeti emberi és társadalmi kapcsolatrendszerek és identitásuk megőrzésére irányuló törekvése. A hiteletük szokásait modernizálni kész neológok nyitottabbak az őket körülvevő társadalom, társadalmi csoportok értékeivel szemben, míg az ortodoxok élethivatásuknak tekintik az ősi szokások és vallási előírások pontos betartását.

nagybecsű véleményével – BM válasza nem ismert.

1933. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. jún. 1.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/82. – Levelezőlap. – BMKL 4523.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A rektón ismeretlen ceruzáírású datálása.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

mikor jöhetsz haza – BM 1917. aug. 2. és 10. között tartózkodott otthon (l. **1967.**).

az utobbi pénzküldemény – a Babits Istvánnak küldött pénzekről l. **1830., 2841., 1842., 1851., 1862., 1863., 1866., 1872., 1893.**

Pista – Babits István, l. **1829.**

általa kért könyveket – a Babits István által kért könyvek listáját l. **1897.**

keresztény ifjúsági egyesület – l. **1841.**

a karácsonyra küldött pénzt – a Babits Istvánnak küldött pénzekről l. **1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1866., 1872., 1893.**

gimnázium – BM ebben az időszakban a Budapesti VI. kerületi főgimnáziumban tanított.

Angyal – Babits Angyal, l. **1829.**

írd meg mikor jössz – BM válasza nem ismert.

Pistától márc-18áról az utolsó kártya – Babits István Babits Angyalnak címezte az 1917. március 18-án kelt levelezőlapját. (Buda 2005:446–447, 232. levél)

Bimbis kapott e – Babits István 1917. március 18. és 1917. június 1. között nem írt levelet Bimbisnek (Kelemen Imrének).

Bimbis – Kelemen Imre, l. **1841.**

én fizetem a könyveket – a Babits Istvánnak küldendő könyvekről van szó.
Kovács Laci – l. **1912.**

1934. Babits István – Babitsnak, Berezovka, 1917. jún. 6.

Kézirat

Eredeti. – Babits (V) István tulajdonában.

Megjelenés

Buda 2006:463 (244. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – A BMKL a levelet nem jelöli. Az eredeti címzés ismeretlen kézírásával átirányítva: „László u / Szekszard László u / БЕГІЯ Szekszárd tolna megye”.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Kedves Bátyám!

A mai napig egyetlen sort sem kaptam Tőled; igaz ugyan, hogy a posta jelenleg nagyon rosszul működik, de gondolom, hogy Te is csak ritkán írsz. Írd meg az otthoniaknak, hogy már minden jelzett pénzküldeményt megkaptam, és most nem is kérek több pénzt, mert abból máris eléggel rendelkezem a hazautazáshoz. Jól érzem magam, amit Neked is kívánok. Szorgalmasan tanulok angolul és szakkönyvből is csak német könyvet olvasok. Tanítok egy fiút magyarul, és ő hasonlóképpen tanít engem németül beszélni. Hogy

vagytok? Mi van Komjáthy Aladárral és Kovács Lászlóval? Nem kell még bevonulnod? Mit dolgozol most? Írj gyakrabban!

Sok üdvözlét szerető

Pistádtól”

A mai napig egyetlen sort sem kaptam tőled – BM 1916. júl. 24. előtt bizonyosan küldött levelet testvérének, hiszen Babits István 1916. júl. 24-én, az orosz hadszíntéren kelt levelét a következő gondolattal kezdi: „Nagyon köszönöm, hogy magadnak egy számomra való hosszú levél megírásával oly fáradtságot okoztál [...]” (l. BML 1914–1916: **1751.**, **1753.**). Ezenkívül Babits István korábban, 1916. máj. 17-én írt levelében is utal BM-től kapott levélküldeményre (l. BML 1914–1916: **1724.**, **1725.**).

Komjáthy Aladár – l. **1821.**

Kovács László – l. **1861.**

1935. Gallovich Károly – Babitsnak, Budapest, 1917. jún. 6.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1969/23. – BMKL 6146.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Tolnai Világlapjának nyomtatott fejléces levélpapírján. Rongált. A verzón A jóság dala (2.) c. vers ceruzairású fogalmazványa (l. BMKL 75.).

Magyarázatok

Gallovich Károly – (1875–1939) erdélyi magyar író, elsősorban versek, novellák és hírlapi cikkek alkotója. 1907-től az aradi szociáldemokrata párt titkára. 1907-ben Aradon mutatják be első, Tűzimádók c. szocialista szellemiségű szindarabját. A NY-ban is publikált 1915-ig. 1912-ben az Új Színpad titkára lett, 1919-ben bebörtönözték, szabadulása után visszatért Erdélybe. *Kisasszony* – Havas Irén, l. **1821.**

Kéziratomért – nem tudni, hogy mely kéziratról van szó. A NY-ban egyetlen munkája sem jelent meg a levél keletkezését követően.

Ignotus – l. **1831.**

kiadandó könyvbe – nem tudni, milyen kiadandó könyvre utal Gallovich.

a levélpapír cégjén – A levélpapíron a következő cégnév és cím található: TOLNAI VILÁGLAPJA SZERKESZTŐSÉGE BUDAPEST, VII., DOHÁNY-U. 12.

1936. Szilágyi Sándor – Babitsnak, Budapest, 1917. jún. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1894/13. – Levelezőlap. – BMKL 9966.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Szilágyi Sándor – BM tanártársa a VI. kerületi főgimnáziumban.

Signore – (ol.) uram

Ho perduto tutte le mie névjegyeket – (ol.) minden névjegyemet elvesztettem

kevésbé igénytelen levélpapíron – a levél egy hagyományos levelezőlapon íródott.

holnap (pénteken) – 1917. június 8-án.

Munkácsy-uccai helyiségben – a gimnázium épülete a Munkácsy utca 26.-ban volt.

Finály-zálása – humoros utalás a VI. kerületi főgimnázium igazgatójára, Finály Gáborra (l. 2070.).

Beöthy Zsolt – (1848–1922) író, irodalomtörténész. az MTA levelező, rendes, majd igazgatótanácsai tagja. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság első elnöke. Hivatalai és tankönyve révén a középiskolai tanárság korának egyik legnagyobb szaktekintélye, a hivatalos irodalomszemlélet meghatározója.

Mönkász-uccában – Munkácsy utcában.

Bulyovszky ucca – helyhiány miatt a VI. Kerületi Magyar Királyi Általános Főreáliskola épületében, a jelenlegi Rippl-Rónai utca 22.-ben kért és kapott termeket a VI. kerületi főgimnázium.

Alexander Senex de Silvagia – Szilágyi Sándor neve latinosan-olaszosan. *calvus ille Calvinista* – (lat.) „az a kopasz kálvinista”. Szilágyi Sándor humoros önjellemzése, Kálvin János névválasztására való rájátszással. Kálvin

János apja Cauvin Gellért volt. A Cauvin név a chauve ('kopasz', 'tar') szóval függ össze, ennek latin megfelelője, a calvus alapján vette föl Kálvin. János az akkori idők általános humanista szokása szerint a Calvinus nevet, melynek „visszafranciásított” változata lett a Calvin (Kálvin) név.

**1937. Az Országos Magyar Királyi Színművészeti
Akadémia Igazgatósága – Babitsnak,
Budapest, 1917. jún. 11.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1969/79. – BMKL 10057.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintairású névaláírással. – Az Országos Magyar Királyi Színművészeti Akadémia Igazgatósága nyomtatott fejléces levélpapírján. A verzón A jószág dala (4.) c. vers ceruzairású fogalmazványtöredéke (l. BMKL 76.) és a „Láttam egy kertet Tivoliban...” kezdetű vers ceruzairású fogalmazványa (l. BMKL 756.)

Magyarázatok

Tóth Imre – Tóth Imre (1857–1928), színész, rendező,ínházigazgató. 1916-tól haláláig az Országos Magyar Királyi Színházművészeti Akadémia igazgatója.

Az igazgatásom alatt álló intézetben – az 1893-ban az Országos Magyar Királyi Zene- és Színművészeti Akadémiából önállósult Országos Magyar Királyi Színművészeti Akadémia, melynek 1916 és 1928 között Tóth Imre volt az igazgatója. Az intézmény oktatási szemléletét 1929-ig alapvetően Paulay Ede (l. Paulay Erzs, 1813.) színjátszási és színésznevelési elvei határozták meg: a színészmesterség tananyaga a magyar és a világirodalom klasszikus szerzőinek – Arany Jánosnak, Petőfi Sándornak, Vörösmarty Mihálynak, Szigligeti Edének, Shakespeare-nek, Molière-nek, Goethének, Racine-nak – műveiből állt.

uj szavalókönyv és színműtár – Szavalókönyv az Országos M. Kir. Színművészeti Akadémia Előkészítő- és Első Osztályú Növendékeinek Használatára. Összeáll.: az Országos M. Kir. Színművészeti Akadémia igazgatója és tanári kara. Bp., M. Kir. Tudományegyetemi Nyomda, 1918.

„*Sugár*” – BM verse a szavalókönyv 185–186. oldalán látott napvilágot.
értesíteni méltóztassék – BM válasza nem ismert.

**1938. Kovács László – Babitsnak,
Olaszország, 1917. jún. 13.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/21. – Levelezőlap. – BMKL 8190.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A verzóra a levélíró egy fényképet ragasztott. Kovács László szavai – „nálunk nagyon sűrű a levegő” – minden bizonnyal a harctéri helyzet feszültségére utalhatnak, innen és Kovács László korábbi leveleiből (l. **1861.**, **1912.**) lehet következtetni a levélírás helyszínére.

Magyarázatok

Kovács László – l. **1861.**

nehéz napok – a levélíró a harctéri helyzet feszültségére utal. Két hét múlva kelt levelében már a nehéz napok jelenéből ír BM-nak (l. **1950.**).

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

Valiék – Dienes Valéria és hozzátartozói, l. **1885.**

1939. Füredi Tibor – Babitsnak, Budapest, 1917. jún. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1880/6. – BMKL 6031.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Füredi Tibor – budapesti gimnazista, BM irodalmi munkásságának tisztelője. Nevét nem őrítte meg az irodalmi emlékezet, esetleges későbbi alkotói munkássága ismeretlen.

Camoena – jósló és ihlető istennő, Múza.

a mellékelt versek – nem maradtak meg a versek, amelyeket mellékelte Füredi.

„Vihar” mesteri fordításával – Shakespeare: A vihar. Fordította és az előszót írta Babits Mihály. Bp., Athenaeum, 1916.

nagybecsü válaszáat – BM válasza nem ismert.

1940. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1916. okt. és 1917. jún. 16. között

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1816/51. – BMKL 8919.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat cégszerű aláírással: Havas [Irén]. – A NY nyomtatott fejléces levélpapírján. Keltezés a BMKL és a tartalom alapján. A BMKL a levél keletkezésének feltételezett kiindulópontját a nyomtatott fejlécen található szerkesztőségi címhez köti. A szerkesztőség központja 1916. okt. 16-tól a VI. ker. Vilmos császár út 51. számú ház III. emeletén volt. A BMKL a keletkezés végső dátumát Fenyő Miksa szerkesztői beosztásának a lejártában határozza meg. A NY címlapjáról 1917. jún. 16-án került le a szerkesztők közül Fenyő Miksa neve, helyette Ady mellett BM neve szerepelt a szerkesztők között. Nem lehet tudni, hogy az 1917. jún. 1. és jún. 16. közti időszakban pontosan mikor történt a szerkesztőváltás, ezért állapítjuk meg a levél megírásának a határpontját jún. 16-ában.

Magyarázatok

Havas – Havas Irén, l. 1821.

a kéziratot – nem egyértelmű, hogy a NY szerkesztőségében átvett BM-kézirat azonos-e azzal az írással, amiért Fenyő Miksa 900 korona honoráriumot hagyott számára, vagy két különböző művéről van szó.

Fenyő szerkesztő úr – Fenyő Miksa (l. **1848.**) a kezdetektől 1917. jún. 16.-ig volt a NY szerkesztője. A jún. 16-án megjelent lapszám címlapján már BM szerepel helyette szerkesztőként.

900.- koronát – BM minden bizonnyal egy a NY-ban megjelent nagyobb terjedelmű írásáért kapta a 900 koronás honoráriumot. A NY minden esetben terjedelem alapján határozta meg a honorárium összegét. A 900 korona BM nagyjából háromhavi fizetésének megfelelő összeg volt, így itt egy hosszabb írásmű kifizetéséről lehet szó. Ebben az időszakban BM-nak két nagyobb terjedelmű írása jelent meg a lapban: A Literátor. Érzékenyjáték egy [!] felvonásban c. drámája 1916. dec. 16-án (24. sz., 813–849.), valamint az Ágoston c. tanulmánya 1917. jún. 1-jén (11. sz., 949–970.). A 900 koronát a két mű közül az egyikért kaphatta.

1941. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1916. okt. és 1917. jún. 16. között

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/89. – BMKL 8920.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat aláírás nélkül. – Keltezés a BMKL alapján. A levél keltezésével kapcsolatban l. az **1940.** levél Megjegyzés rovatában írottakat. A két levél azonos időszakra datálható. A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Diófa vendéglő – a Vén Diófa vendéglő (I. ker. Pálya u. 3.)

1942. A Huszadik Század – Babitsnak, Budapest, 1917. jún. 16.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1899. – BMKL 6920.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintairású névaláírással. – A Huszadik Század nyomtatott fejléces levélpapírján. A verzón a Dante fordítása c. cikk ceruzairású fogalmazványa (l. BMKL 1950.).

Magyarázatok

Jászi Oszkár – l. **1860., 1863.**

Mult hó végén szerkesztőségünk – a Huszadik Század szerkesztőségének nevében Jászi Oszkár 1917. május végén kelt levelében kérdéseket intézett BM-hoz és másokhoz a magyarországi zsidókérdés dolgában (l. **1932.**).

szívesen várunk feleletére július hó 1-ig is – BM válasza nem ismert.

szemlének augusztusi száma – a Huszadik Század 1917 augusztusában megjelent száma A zsidókérdés Magyarországon címmel az alábbi témakörökben közölte a beérkezett válaszokat: I. Akik szerint nincs zsidókérdés (Dr. Blau Lajos, a Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet igazgatója; Dr. Czikbusz Géza, egyetemi tanár; Fleissig Sándor, a Magyar Bank igazgatója; Haypál Benő, ev. ref. lelkész; Dr. Lencz Géza, egyetemi tanár; Dr. Liebermann Pál, egyetemi m. tanár; Mezey Ferenc, ügyvéd, az „Orsz. Izraelita iroda” alelnöke; Dr. Mezei Mór, ügyvéd; Oláh Gábor, író; Szabolcsi Lajos, az Egyenlőség szerkesztője; Vanczák Lajos, a Vas- és Fémmunkások Szövetségének titkára; Venetianer Lajos, főrabbi és teológiai tanár; Zoványi Jenő, egyetemi tanár); II. Akik szerint van zsidókérdés (Dr. Alexander Bernát, egyetemi tanár; Dr. Alföldi Ede, kir. Ítéltáblai bíró; Benedek Marcell, tanár és író; Berégi Ármin, mérnök, a Magyarországi Cionista Szervezet elnöke; Bettelheim Samu, az amerikai magyar zsidók szövetségének megalapítója; Bíró Lajos, író; Boross László, író; Bosnyák Zoltán, író; Bölöni György, szerkesztő; Dr. Braun Róbert, író, székesfővárosi főkönyvtáros; Buday Barna, v. orsz. képviselő, az O.M.G.E. szerkesztő titkára; Buday Dezső, egyetemi m. tanár; Dr. Cholnoky Jenő, egyetemi tanár; Dr. Concha Győző, egyetemi tanár; Dr. Farkas Géza, író; Dr. Giesswein Sándor, pápai prelátus, országgyűlési képviselő; Guttmann Henrik, a „Világ” stockholmi levelezője; György Endre, volt miniszter; Dr. Hajdu Miklós, A Nap felelős szerkesztője; Hatvany Lajos, író; Ignotus, a Nyugat főszerkesztője; Dr. Jászi Oszkár, egyetemi m. tanár, a Társadalomtudományi Társaság alelnöke; Körösfői-Kriesch Aladár, festőművész; Lakatos László, író; Lesznai Anna, írónő; Dr. Lukács Leó, ügyvéd, a Zsidó Szemle szerkesztője; Méray-Horváth Károly, író; Dr. Molnár Ernő,

tanár, a Remény c. zsidó ifjúsági lap szerkesztője; Dr. Patai József, a Múlt és Jövő c. zsidó irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztője; Dr. Radisics Elemér, író; Raffay Sándor, ev. lelkész, teológiai tanár; Dr. Ravasz László, teológiai tanár, a Protestáns Szemle szerkesztője; Dr. Richtmann Mózes, tanítóképezdei tanár, a Zsidó Szemle szerkesztő-főmunkatársa; Dr. Ritoók Emma, író; Stefanek Antal, egykor a magyarországi tótok kulturális mozgalmának egyik vezére, a prágai Narodni Listy munkatársa; Dr. Szabó Ervin, a Fővárosi Könyvtár igazgatója, a Társadalomtudományi Társaság alelnöke; Túri Béla, az Alkotmány szerkesztője); III. Akik érdemleges választ nem adtak, de rámutatnak egy-egy szempontra (Dr. Bernát István, a Magyar Gazda-Szövetség igazgatója; Halász Imre, író, ny. miniszteri tanácsos; Miklós Andor, Az Est főszerkesztője; Dr. Moravcsik Ernő Emil, egyetemi tanár; Dr. Pollák Illés, ügyvéd, udvari tanácsos; Dr. Réz Mihály egyetemi tanár; Dr. Riedl Frigyes, egyetemi tanár; Dr. Székely Ferenc, volt miniszter; Dr. Tangl Ferenc, egyetemi tanár; Torma Miklós, ny. alispán, Csicsókeresztúr). A válasszok közlését követően a szerkesztőség A körkérdés főbb eredményei címmel összefoglalta, rendszerezte a beérkezett véleményeket.

1943. Stiasny, Linda-Rosa – Babitsnak, Bécs, 1917. jún. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1579/2. – BMKL 9722.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A Neues Wiener Tagblatt nyomtatott fejléces levélpapírján. Német nyelvű. Piszkos. A 2. fólió rektóján BM ceruzairású feljegyzése: „St. J. Klein Davos Platz Villa Morosani.” A rektón még ismeretlen ceruzairású feljegyzése.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Nagyságos Dr. Prof. Babits Író Úr részére

A Neues Wiener Tagblatt megbízásából a budapesti „Athenaeum” kiadóhoz fordultam abból a célból, hogy egy érdekes magyar regényt találjak. Nevezett

kiadó Önhöz irányított, nagyra becsült Uram, és az Ön regényét, „A gólyakalifát” javasolta.

Az általam talált és megfelelőnek ítélt könyvet le kell fordítanom.

Tisztelettel kérem, hogy a lehető leghamarabb – mivel egy véletlen folytán szükségünk van jelenleg egy regényre – adja tudtomra, hogy „A gólyakalifa” vagy az Ön szíves tollából származó más könyve a Neues Wiener Tagblatt rendelkezésére bocsájtható-e?

Ugyanakkor felkérem, juttassa el szükséges feltételeit az itt mellékelt címemre. Szíves válaszára várva

Nagy tisztelettel

Linda-Rosa Stiassny”

Stiassny, Linda-Rosa – német műfordító, a Neues Wiener Tagblatt munkatársa. Nevét az irodalmi emlékezet nem tartja számon BM életművének fordítói között.

Neues Wiener Tagblatt – a Neues Wiener Tagblatt Bécs egyik legnagyobb tradícióval bíró lapja volt. 1867 és 1945 között működött. Főszerkesztője 1917-ben, a levél keletkezésének idején Wilhelm Singer volt, majd az év októberében Emil Löbl vette át a főszerkesztői posztot.

a budapesti Athenaeum – Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, I. 1920.

A gólyakalifa – BM regénye, mely először 1913-ban, a NY-ban látott napvilágot, könyv alakban 1916-ban jelent meg.). A regényről I. még 1817., 1825., 1871., 1877., 1881., 1926., 2073.

a lehető leghamarabb [...] adja tudtomra – BM válasza nem ismert.

a Neues Wiener Tagblatt rendelkezésére bocsájtható-e – BM korábban, 1916 nyarán már odaadta a Gólyakalifa fordítási engedélyét Stefan Isidor Klein (1889–1960) műfordítónak (BML 1914–1916: 1747. és 1748. levél). Klein fordítása végül 1920-ban jelent meg Lipcsében (Babits, Michael: Der Storchkalif. Roman. Übers. Stefan I. Klein. Leipzig, Wolff, 1920.). A gólyakalifa fordításáról I. még 1825., 1975.

1944. Meister Imre – Babitsnak, Vadaskert, 1917. jún. 19.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1895/39. – Képeslap. – BMKL 8634.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Szarvasokat ábrázoló vadaskerti lapon. A címzés eredetileg „IX. Család u 26.” volt, de ezt ismeretlen áthúzta, és lila színű ceruzával módosította a címezést: „Reviczky útca 7”.

Magyarázatok

Meister Imre – BM tanítványa, a költő az 1913–1914-es tanévben tanította a fiút a Tisztviselőtelepi Gimnáziumban. Meister Imre ekkor volt V. osztályos tanuló, Kőszegi László osztályában. (Téglás 1991: Melléklet)

1945. Paulay Erzsi – Babitsnak, Budapest, 1917. jún. 20.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/6. – BMKL 9059.

Megjelenés

Téglás 1983:66.

Megjegyzés

Kézírás. – Monogramos, címjelzéses levélpapíron. A szövegben ismeretlen ceruzajelei.

Magyarázatok

Paulay Erzsi – l. **1813.**

elutaznék – nem tudni, hogy milyen utazásra utal Paulay Erzsi.

jövő évi programmunk – a levelet követően egyetlen közös fellépésük volt, 1918. ápr. 12-én.

Jövő héten kedden vagy szerdán – a levélírás napja (1917. jún. 20.) szerdára esett, így a jövő hét keddeje vagy szerdája 1917. jún. 26-át vagy 27-ét jelenti.

1946. Gaghy Dénes – Babitsnak, Budapest, 1917. jún. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1451. – BMKL 6127.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón a B. F. huszárönkéntes elesett az északi harctéren c. cikk ceruzairású fogalmazványtöredéke (BMKL 1924.).

Magyarázatok

Gagyhy Dénes – *Gagyhy Dénes* (1873–1923), író, irodalomtörténész, tanár. Tanulmányait a budapesti egyetemen, Grenoble-ban és Párizsban végezte. 1896-tól az ország különböző pontjain (Egerben, Pozsonyban, Székesfehérváron és Budapesten) volt tanár. Irodalomtörténeti munkák mellett több regénye (*A vetélytársak*. Bp., Singer és Wolfner, 1909.; *Mária nővér*. Szentgotthárd, Wellisch, 1911.) és novelláskötete (*Ilma asszony és más elbeszélések*. Bp., Franklin, 1905.), a korabeli lapokban pedig számos elbeszélése jelent meg. Jelentős irodalomtörténeti munkája *A Rákóczi-kor elbeszélő költészete* (Bp., 1904.) és *A troubadourok* (Bp., 1912.).

kézirat – nem tudni, hogy *Gagyhy Dénes* mely kézitról beszélt BM-lyal. A NY nem közölt írást tőle.

1947. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. jún. 24.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/161. – Levelezőlap. – BMKL 4181.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829.**

írj már egyszer haza is – BM ápr. 20. előtt kelt levele óta nem írt haza, l. **1913.**

Pisti – Babits István, l. **1830.**

5 tudósítást kaptunk, köztük egy hosszú levelet is – Babits István az alábbi napokon írt leveleket Babits Mihályné Kelemen Auróra és/vagy Babits Angyal részére: 1917. máj. 8., jún. 1., jún. 13., jún. [?], jún. 20. (Buda 2005:457. (239. levél), 462. (243. levél), 464. (245. levél), 466. (246. levél), 467. (247. levél))

pénz küldemény – a Babits Istvánnak küldött pénzekről l. **1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1866., 1872., 1893.**

Sanyi – Babits Sándor, l. **1823.**

tegnap már kaptunk is onnan egy lapot – Babits Sándor – Babits Mihályné Kelemen Aurórának [Hald, 1917. jún. 24.]. (BCSL 1996:367–369. (226. levél))

Igaz hogy Bécsbe készülsz? – BM Komjáthy Aladár és Dienes Pál társaságában Bécsbe utazott 1917 júliusában.

Anyi – id. Babits Mihályné, l. **1841.**

Legutóbbi pénzküldeményünk – 1917. máj. 8-án küldettek utoljára 100 koronát Babits István részére, l. **1927.**

1948. Ismeretlen – Babitsnak, Bécs, 1917. jún. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2448/37. – Képeslap. – BMKL 7105.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Az Universitätsstrassét ábrázoló lapon, a kép alatt a helyszín: „Wien, Universitätsstrasse mit Votivkirche”. A bélyeg letépve.

Magyarázatok

Karcsi – a feladó vezetékneve ismeretlen. A keresztnév alapján esetleg elképzelhető, hogy a levél írója Pichler Károly, BM tanítványa (l. **1903.**), bár a képeslap szövegének könnyedsége – megszólítás nélkül, pusztán egy becézett keresztnév aláírásával – ezt nem támasztja alá, és inkább baráti viszonyt feltételez a levélíró és BM között.

1949. Babits – Kovács Lászlónak, Budapest, 1917. jún. 27. előtt

Forrás

A **1950.** levél alapján: „Jun. 27. 10 perccel éjfél előtt egy elhagyott olasz kavernában, most kaptam kézhez a kártyádat.”

**1950. Kovács László – Babitsnak,
Olaszország, 1917. jún. 27.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/36. – BMKL 8191.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A 2. fólió rektóján BM ceruzairása: „obl. Kovács László Feldp. No. 288. I. R. 49. VII. K.”

Magyarázatok

Kovács László – l. **1861.**

kaverna – az I. világháborúban sziklába vájt fedezék.

kártyád – l. **1949.**

zugsführer – (ném.) Zugsführer, szakaszvezető.

impreszió – benyomás.

Grünwald szanatórium – Grünwald Szanatórium, a Városligeti fasor 13. sz. alatt található telekre 1892–1893-ban épített szanatórium, több neves magyar művész és tudóst is kezeltek itt.

narkózis – narkotikumokkal végzett, a tudat kikapcsolásával és teljes érzéketlenséggel járó altatás.

kondottieri – (ol.) zsoldos. Eredetileg azoknak a zsoldos csapatoknak a vezéreit nevezték így, akik fontos szerepet játszottak a XIV. és XV. században dúló olasz háborúkban.

Hegedűs Gyula – Hegedűs Bite Gyula (1887–1953) író, újságíró. A Budapesti Napló rovatvezetője, majd szerkesztője, a Magyarság egyik alapítója, a Pesti Napló munkatársa, 1914-től a Budapesti Hírlap, 1938-tól és 1945-től a Magyar Nemzet felelős szerkesztője. A II. világháború után országgyűlési képviselő.

sturmpatronillok – (ném.) rohamlővegek.

Gólya kalifát – BM regénye. A gólyakalifa, l. **1877., 1881.**

Vihar – Shakespeare Vihar c. művének fordítása, amely 1916-ban jelent meg, l. **1939.**

Dante – Dante komédiája l. A pokol. Ford. és az előszót írta Babits Mihály. Bp., Révai, 1912. *Aladár* – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

Dienesék – a több embert is magában foglaló tulajdonnév Dienes Pált (l. **1885.**)

és hozzátartozóit jelenti. A levélíró gondolhatott Dienes Valériára (l. **1885.**) és Dienes Katóra, Dienes Pál húgára is (l. **1952.**).

regényem kiadása – Kovács László leveleiben rendre szóba hozza saját írásait. Édesanyja, Kovács Dávidné a fia halála után (l. **1861.**) gyakran emlegeti az elhunyt írásait, ezek a szövegek, alkotások azonban nem jelentek meg.

1951. Szabó Ervin – Babitsnak, Budapest, 1917. június?

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1163/14. – Névjegykártya. – BMKL 9753.

Megjelenés

Gál 1968: 1011., Szabó 1978:944 (579. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Rongált. Keltezés a tartalom és Szabó 1978:944 (579. levél) magyarázata alapján: „A levél valószínűleg 1917 júniusából származik.”

Magyarázatok

Szabó Ervin – l. **1815.**

Stíria – Stájerország (Steiermark). Hercegség, a bécsi birodalmi tanácsban képviselt országok egyike, Felső- és Alsó-Ausztria, Magyarország, Krajna, Karintia és Salzburg közt, 22,428 km² területtel.

Gesäuse – Stájerország északi részén, az Enns folyó völgyében található csodálatos vidék, jelenleg Ausztria egyik Nemzeti Parkja. A stájer természetvédelmi park létrehozására irányuló kezdeményezés gondolata először 1913-ban merült fel.

a könyvtárba – a jelenlegi Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (l. **1833.**).

1952. Dienes Pál – Babitsnak, Budapest, 1917. júl. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/375/33. – BMKL 5519.

Megjelenés

Téglás 1982:65 (38. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. BM, Dienes Pál, Dienes Kató és Komjáthy Aladár társaságában 1917 júliusában utazott Bécsbe. A lap széle letépvé: csonka.

Magyarázatok

Dienes Pál – l. 1886.

utazás – BM, Dienes Pál, Dienes Kató és Komjáthy Aladár bécsi utazása.

Kató – Dienes Kató (1900–1979), Dienes Pál húga. Szabó Lőrinc egykori osztálytársa, reménytelen szerelme.

ha csak szerda este indulnánk – Dienes Pálék bécsi képeslapja (l. 1953.) 1917. júl. 4-én, szerdán kelt, így ennél későbbi indulás nem elképzelhető. E dátum alapján lehetséges, hogy Dienes Pál levelében (1952.) az indulás napjaként erre a napra, de az is, hogy 1917. jún. 27-re gondolt.

lakásod – Budapest, VIII. kerület Reviczky u. 7.

1953. Babits, Komjáthy Aladár, Dienes Kató és Dienes Pál – Kelemen Ilonának, Bécs, 1917. júl. 4.

Kézirat

Eredeti. – SZBMEH 78.1.114. – Képeslap. – BMKL 3322.

Megjelenés

Csiszár–Vendel 1991:45 (8. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – A bécsi Dorotheergassét ábrázoló lapon. A bélyeg letépvé. A lapon még Komjáthy Aladár, Dienes Kató és Dienes Pál ceruzairású aláírásai. A bélyeg helyén ismeretlen ceruzairású dátálása.

Magyarázatok

Kelemen Ilona – (1860 – 1943) BM anyai nagynénje, akit Nennének becéztek.

Bécsi üdvözlét – BM Komjáthy Aladárral, Dienes Katóval és Pállal hajókirándulást tettek a Dunán 1917 júliusában, melynek során Bécsen keresztül egészen Linzig eljutottak, l. 1952.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. 1821.

Dienes Kató – l. 1952.

Dienes Pál – l. 1885.

**1954. Babits – Szilasi Vilmosnak,
Budapest, 1916. szept. 11. után, de 1917. júl. 4. előtt**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/108/24. – BMKL 3758.

Megjelenés

BSZL 1979:45. (34. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. BM 1916. szept. 11-én írott levelét (l. BML 1914–1916:1778. levél) még Szilasi Vilmos Röck Szilárd u. 17. számú otthonába küldte, azonban az 1917. júl. 4-én kelt képeslapot BM-ék már a Kuruclesi út 10. számú új otthonába címezték (l. **1955.**). E két fennmaradt levél alapján Szilasi Vilmos az 1916. szept. 11. és 1917. júl. 4. közötti időszakban költözött el, ezért keltezzük a levelet erre a periódusra. A Budapesti Tisztviselőtelepi Főgimnázium Segítő Egyesülete nyomtatott fejléces borítékján. A boríték bélyeg nélküli, gyűrött, sárgult szélű.

Magyarázatok

Szilasi Vilmos – l. **1955.**

**1955. Babits, Dienes Pál, Kovács László és mások
– Szilasi Vilmosnak, Bécs, 1917. júl. 4.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/108/18. – Képeslap. – BMKL 3756.

Megjelenés

BSZL 1979:42. (29. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A bécsi Stephanskirchét ábrázoló lapon. A lapon még [Dienes] Pál, Kovács László, [Komjáthy] Aladár és [Dienes] Kató aláírásai, valamint ismeretlen tintaírású datálása.

Magyarázatok

Szilasi Vilmos – (1889–1966) filozófus. Iskoláit Budapesten végezte, majd

1919 után Freiburgba költözött. Eleinte vegyészként dolgozik, és csak mellette foglalkozik filozófiával, majd 1947-től haláláig Husserl és Heidegger utódaként a freiburgi egyetem professzora.

Práter – a Práter Bécs híres vidámparkjának neve.

Pali – Dienes Pál, l. 1885.

Kovács László – bár az aláíró neve Kovács László, a mindössze nyolc nappal ezelőtt, 1917. jún. 27-én, az olasz fronton kelt levél (l. 1950.), valamint az 1917. szept. 30-án kelt üzenet (l. 1982.) alapján azonban nem valószínű, hogy a bécsi üdvözlöt küldő ember azonos az Olaszországban harcoló Kovács Lászlóval (l. 1861., 1912., 1938., 1950., 1982., 2004., 2007., 2056., 2057., 2058.).

Aladár – Komjáthy Aladár, l. 1821.

Kató – Dienes Kató, l. 1952.

1956. György Oszkár – Babitsnak, Hűvösvölgy, 1917. júl. 6.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/532/1. – Képeslap. – BMKL 6542.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón BM ceruzairású feljegyzése: „Az igazán szép csak a művészetben az, a természetben fájó, bántó.”

Magyarázatok

György Oszkár – (1882–1945) tanár, költő, műfordító. Budapesten és Párizsban végezte egyetemi tanulmányait, majd Székesfehérváron, szülővárosában tanított. A nyilasterror áldozata lett.

Baudelaire-fordításaim gyűjteményét – A rossz virágai, ford. György Oszkár. Békéscsaba, Tevan, 1917.

Tevan – Tevan Andor (1889–1955) könyvkiadó, nyomdatulajdonos. Édesapja, Tevan Adolf békéscsabai nyomdáját korszerű üzemmé fejlesztette, kortárs magyar és külföldi szerzők műveit adta ki.

kritika – Kosztolányi Dezső írt kritikát György Oszkár fordításkötetéről. Baudelaire és Verhaeren címmel. NY, 1917. júl. 16., 145–148.

örülnék, ha levélben magad is közölnéd megjegyzéseidet – BM válasza nem ismert.

Hívvösvölgy – Budapesten a jelenlegi II. és XII. kerület között elhelyezkedő völgy a Budai hegyekben.

1957. Komjáthy Aladár és Komjáthy László – Babitsnak, Csepreg, 1917. júl. 24.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/18. – Levelezőlap. – BMKL 7929.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A verzón továbbá [Komjáthy] Laci ceruza-írású aláírása.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. **1821.**

Megérkezünk – Komjáthy Aladár 1917. nyarának második felét Csepregen töltötte a testvérével.

Laci – Komjáthy László, Komjáthy Aladár testvére.

Édesanyád – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841.**

Angyalka – Babits Angyal, l. **1829.**

1958. Babits – Komjáthy Aladárnak, Szekszárd, 1917. aug. 7. előtt

Forrás

A **1959.** levél alapján: „Leveledet megkaptam”.

1959. Komjáthy Aladár – Babitsnak, Csepreg, 1917. aug. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/19. – Képeslap. – BMKL 7931.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A Schöbler-kastélyt ábrázoló lapon. Írás a képes oldalon is: „Itt lakunk”. A lapon továbbá [Komjáthy] Laci ceruzaírású aláírása.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. 1821.

Leveled – l. 1958.

Laci – Komjáthy László, l. 1957.

1960. Dr. Győri Ákos – Babitsnak, Budapest, 1917. aug. 9.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1581/8. – BMKL 6580.

Megjelenés

Éder 1966:267., Téglás 1995:74, Téglás 1996:270–271. (95. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – Dr. Győri Ákos név- és címjelzései ügyvédi levélpapírján. A rektón BM ceruzairású rájegyzése: „Elküldtem Babits”. Az elküldést igazoló postai feladóvevény a levélhez mellékelve. A postai feladóvevény verzóján BM ceruzairásával a következő feljegyzések olvashatók: „van 18 1 (Aladár) 2 (Riedl) 3 (Ignotus) 4 (Fenyő) 5 (Osvát) 6 (Hatvany) 7 (Kornfeld) 8 (Békássyék) 9 Herczeg”.

Magyarázatok

Dr. Győri Ákos – l. 1899.

eljárás – Györi Ákos a Fortissimo-ügyben képviselte BM-t, l. **1887., 1888., 1899., 1906., 1910.**

**1961. Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal
– Babitsnak, Szekszárd, 1917. aug. 10.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/83. – Levelezőlap. – BMKL 4182.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón továbbá Babits Mihályné Kelemen Auróra tintaírású sorai, közvetlenül folytatva Babits Angyal levelét.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

Babits Angyal – l. **1829.**

Bimbis – Kelemen Imre, l. **1841.**

Pisti – Babits István, l. **1830.**

Pistitől kapott egy június 15.-éről kelt lapott – a Buda 2005 és a BCSL 1996 nem tartalmaz Babits Istvántól Kelemen Imrének írt levelet ebből az időszakból.

aspiránsi kinevezése – Babits István kadétjelölti kinevezése, amely alapján megillette őt a tiszti táborban való elhelyezés. Igazolták már korábban is, hogy Babits István tiszti vizsgát tett, de erről hivatalos értesítés nem érkezett a hadifogolytáborba.

Imre – Kelemen Imre, l. **1841.**

Berezovkán – itt volt Babits István hadifogolytáborban, l. **1822.**

dán Konzul ismerősöd – nem tudni, hogy ki volt BM ismerőse a dán konzulátuson.

**1962. Babits Angyal – Babitsnak,
Szekszárd, 1917. aug. 11.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/84. – Levelezőlap. – BMKL 4183.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Sárgult lapon. A tinta elmosódott.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829.**

ajánlott kártyát – l. **1961.**

Pisti kinevezése – Babits István (l. **1830.**) kadétjelölti kinevezése, amely alapján jogosult a tiszti táborban való elhelyezésre a hadifogolytáborban. l. **1961.**

Berezovka – Babits István hadifogolytáborának helyszíne, l. **1822.**

Fekete – l. **1821.**

Imre – Kelemen Imre, l. **1841.** Babits István neki írta meg jún. 15-én kelt lapon, hogy még mindig nem érkezett meg a hivatalos értesítés a hadifogolytáborba a tiszti kinevezéséről.

konzul – a dán konzul. Az **1961.** levél tanúsága szerint BM-nak voltak személyes kapcsolatai a dán konzulátuson.

1963. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1917. aug. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/15. – Levélkártya. – BMKL 8921.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A NY nyomtatott fejléces levélkártyáján.

Magyarázatok

Havas kisasszony – Havas Irén, I. 1821.

az Ön könyvéből – BM: Irodalmi problémák. Bp., Nyugat, Pallas ny. 1917.

Fadgyas Vali – Havas Irént, a NY titkárnőjét (I. 1821.) távollétében Fadgyas Valéria helyettesítette.

1964. Komjáthy Aladár – Babitsnak, Csepreg, 1917. aug. 14.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/20. – BMKL 7932.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. Rongált.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – I. 1821.

Stein – Komjáthy Aladár orvosa.

súlyosabb tünetek – Komjáthy Aladár szívbeteg volt, betegsége súlyosabb tüneteinek BM többször is szemtanúja lehetett.

Melich – Melich János (1872–1963), nyelvész, egyetemi tanár, akadémikus, 1919 és 1922 között az Országos Széchenyi Könyvtár igazgatója. Nyelvészként a Magyar Etimológiai Szótár szerkesztője lett, szűkebb kutatási területén belül a szláv jövevényszavak magyar nyelvben való megjelenésével és elterjedésével foglalkozott – ez indokolhatja a szarajevói magyar főgimnáziummal való kapcsolatait.

laboratóriumi kötelezettségeim – Komjáthy Aladár matematika–fizika szakos tanár volt, s a levél keletkezésének idején még nem fejezte be az egyetemet. Mivel alapvizsgáját már letette, tanítani elmehetett volna (háború lévén a tanárhiány miatt az alapvizsgás tanárookra is szükség volt), ugyanakkor egyetemi kötelezségeiért is felelősséggel tartozott.

későn írtam – ez a levél BM 1917. aug. 7. előtt kelt levelére (I. 1958.) írt válasz. Komjáthy Aladár először egy rövid üzenetben reagált BM említett levelére (I. 1959.), hosszabban csak egy hét múlva válaszolt.

Édesanyád – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. 1841.

Angyalka – Babits Angyal, l. 1829.

1965. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1917. aug. 14.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/16. – Levélkártya. – BMKL 8922.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A NY nyomtatott fejléces levélkártyáján.

Magyarázatok

Fadgyas Vali – l. 1963.

csak 300 koronát küldünk – az Irodalmi problémák c. mű (l. 1963.) honoráriumáról van szó. A kifizetést l. 1966.

Fenyő Úr – Fenyő Miksa, l. 1848.

Ignótus – l. 1831.

Havas kisasszony – Havas Irén, l. 1821.

1966. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1917. aug. 14.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1816/14. – BMKL 8922.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A NY nyomtatott fejléces levélpapírján. Fadgyas V[aléria] aláírása alatt a NY pecsétje: „NYUGAT IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE”. Az „átvette Fekete” megjegyzés is Fadgyas V[aléria] kézírásával.

Magyarázatok

300 K – az Irodalmi problémák c. mű honoráriumának egy része, amelyről Fadgyas Valéria a szintén ezen a napon kelt levelében írt (l. 1965.).

Fadgyas Valéria – l. 1963.

Fekete – l. 1821.

1967. Babits – Komjáthy Aladárnak, Szekszárd, 1917. aug. 14. és 21. között

Kézirat

Fotókópia. – PIM Kézirattár (V. 5456/1/10.) – BMKL 3394.

Megjelenés

Buda 2007:83–84.

Megjegyzés

Kézírás. – Az eredeti kézirat Komjáthy Géza tulajdona. Keltezés az 1964. levél, az 1968. levél, valamint a tartalom alapján. Komjáthy Aladár előző levele 1917. aug. 14-én kelt (l. 1964.), mely nap ebben az évben keddre esett. BM legkorábban 1917. aug. 15-én, szerdán olvashatta Komjáthy levelét („most hazatérve itthon találom leveledet”), tehát válasza is legkorábban ezen a napon születhetett. Mivel BM e levélben (1967.) úgy fogalmaz, hogy „én innen szerdán megyek fel Pestre”, így ez a szerda csak 1917. aug. 22-ét jelentheti, hiszen ha a levél esetleg rögtön a kézhezvétel napján, 1917. aug. 15-én, szerdán születik, s BM haza is ezen a szerdán tér Szekszárdról, akkor levelében minden bizonnyal úgy fogalmazott volna, hogy „én innen ma megyek fel Pestre”. Komjáthy Aladár az 1917. aug. 23-án (csütörtökön) kelt táviratát azonban már BM levélbeli kérésének eleget téve („budapesti címemre címezd a választ”) a költő pesti címére küldi (Reviczky u. 7.), így ekkor BM már Pesten tartózkodik, hiszen – ahogy levelében is jelezte – szerdán (1917. aug. 22-én) hazautazott. BM válasza tehát legkésőbb 1917. aug. 21-én, kedden keletkezhetett.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. 1821.

új könyvem miatt – BM: Irodalmi problémák. Bp., Nyugat, Pallas ny., 1917. *leveledet* – Komjáthy Aladár 1917. aug. 14-én írt levelet BM-nak (l. 1964.).

azokkal amiket irsz – Komjáthy Aladár levelében szívbetegségéről, valamint

önmagával, életével való lelki-szellemi gondjairól, fáradtságáról, önismereti válságairól ír BM-nak (l. 1964.).

Stein – l. 1964.

a szarajevói tanárságról – Melich János egy gimnáziumi tanári állás lehetőségét ajánlotta fel Komjáthy Aladárnak (l. 1964.).

a mai tanárhiány – háború idején mindig fokozott tanárhiánnyal kell számolni, hiszen a férfi tanárok jelentős részének katonai szolgálatot kell teljesítenie.

ma egyáltalán nem nyugodt hely – 1914. jún. 28-án Szarajevóban gyilkolta meg Ferenc Ferdinánd osztrák–magyar trónörökösét és feleségét a szerb Gavrilo Princip. Ebből a merényletből, a szerbek és az Osztrák–Magyar Monarchia konfliktusából robbant ki az első világháború. A területen új nemzetállam kialakulása volt várható.

tudom azt Fogarasról – BM 1908 és 1911 között élt tanárként a távoli Fogarason.

meg akartam látogatni <...> – az írásképp nem egyértelmű, a szövegösszefüggés alapján e nehezen olvasható szó legvalószínűbb alakja a [szüleidet]. Ezt az olvasatot támasztja alá a levélszöveg folytatása („[...] de zárt ajtókra találtam. Ugy látszik apád is mégis rászánta magát a nyaralásra.”), valamint az a tény, hogy Komjáthy Aladár szülei a BM által jól ismert Újpesten laktak.

ő.m.a.f. – a rövidítés feloldása: „Ögye mög a fene!”

szerdán megyek fel Pestre – 1917. aug. 22-én (l. Megjegyzés).

pénteken vagy szombaton – 1917. aug. 24-én vagy 25-én.

ott várom vonatod érkezését – BM és Komjáthy Aladár 1917. aug. 25-én találkoztak a soproni pályaudvaron (l. 1968.).

könyvem megjelent – BM: Irodalmi problémák. Bp., Nyugat, Pallas ny., 1917.

Laci – Komjáthy László (l. 1957.).

1968. Komjáthy Aladár – Babitsnak, Csepreg, 1917. aug. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/45. – Távirat. – BMKL 7933.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Távirat. – Keltezés fpb. alapján.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. 1821.

szombat – 1917. aug. 25.

**1969. Babits és Komjáthy Aladár – Szilasi Vilmosnak,
Sopron, 1917. aug. 27.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/108/19. – Képeslap. – BMKL 3757.

Megjelenés

BSZL 1979:43. (30. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A Ferenc József teret ábrázoló lapon. A lapon továbbá [Komjáthy] Aladár ceruzairású aláírása.

Magyarázatok

Szilasi Vilmos – l. 1955.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. 1821.

**1970. Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal
– Babitsnak, Szekszárd, 1917. aug. vége**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/89. – Levelezőlap. – BMKL 4524.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A „Várunk!” Babits Angyal kézírásával.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841**.

Babits Angyal – l. **1829**.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821**.

Imrénél Pista legutóbbi kártyája mikor kelt? – Buda 2005 Kelemen Imrének, BM anyai nagybátyjának címzett kártyát nem tartalmaz ebből az időszakból. Kelemen Ilona, BM anyai nagynénje azonban 1917. aug. 22-én kapott levelet Babits Istvántól (l. Buda 2005:478–479. 255. levél).

Imre – Kelemen Imre, l. **1841**.

Pista – Babits István, l. **1830**.

várunk 2 án – 1917. szept. 2. vasárnapra esett.

Fekete – l. **1821**.

előléptetésed – előléptetésed. Háromévenként egy fizetési fokozatot vagy egy fizetési fokozaton belül alosztályt ugrott minden állami alkalmazott. Valamennyi fizetési osztályban való előlépést közzétettek helyi vagy országos lapban. *szerdán* – 1917. aug. 29-én.

1971. Babits – Ady Endrének, Budapest, 1917. szept. eleje

Kézirat

Eredeti. – OSZK Levelestár. – BMKL 2690.

Megjelenés

Gál 1975:61., Belia 1956:548. (618. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom és a BMKL alapján. BM aug. 25-én kezdte meg a levélben említett nyári útját (Sopronba utazott, ahol Komjáthy Aladár is csatlakozott hozzá, l. 1967., 1968., 1969.), innen szept. első napjaiban tért haza. Elképzelhető, hogy ez a levélkezdet – „nyári utamból hazatérve” – BM július eleji, bécsi utazására vonatkozik (l. 1952., 1953., 1954., 1955.), azonban a szóhasználat inkább az első megoldást valószínűsíti. A BMKL I. és II. kötetében is szerepel a 2690. sorszám: BM-nak ezt a levelét a BMKL II. kötet jeleli.

Magyarázatok

Nyári utam – BM szept. első napjaiban tért haza nyári útjáról, miután Komjáthy Aladárral együtt néhány napot Sopronban töltött.

kedves küldeményed – A küldemény, melyet BM megköszön, Ady és BM közös fényképe, melyet Ady saját kezű dedikációjával küldött el BM-nak. (Belia 1956:611) A képet ma az OSZK őrzi (OSZK Kézirattár, Analekta 301.), valamint közli a Babits-ikonográfia 1983 (12. kép).

Kedves nőd – Ady Endréné Boncza Berta, l. 1838.

1972. Babits – Babits Mihályné Kelemen Aurórának, Sopron, 1917. szept. 8. előtt

Forrás

A 1973. levél alapján: „Edes Misim már másodika óta várunk naponkint, és te mit sem hallasz magadrol azóta hogy Sopronbol küldted kártyádat”. BM aug. 25-én érkezett Sopronba Komjáthy Aladárhoz. (Biztos? Nem inkább ott találkoztak? Vö. korábbi levelek.) Elképzelhető, hogy ezt a „kártyát” BM és Komjáthy Aladár együtt írták, vagy hogy Komjáthy Aladár kártyáját BM nevében is írta – erre utalhatnak az 1970. levél részletei: „Ma vettük Aladár soproni kártyáját, mondj Neki részünkről szívélyes üdvözlöket”, „Tehát várunk édes Misi 2 án”.

1973. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. szept. 8.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/90. – Levelezőlap. – BMKL 4525.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. 1841.

Babits Angyal – l. 1829.

másodika óta várunk naponkint – Babits Mihályné Kelemen Auróra aug. végén írta BM-nak, hogy szept. 2-án várják, (l. 1970.)

azóta hogy Sopronbol küldted kártyádat – BM aug. 25-én Sopronban meg-

látogatta Komjáthy Aladárt, (1967., 1968.) majd vissza is utazott Budapestre.

kártyád – l. 1972.

Imrével – Kelemen Imre, l. 1841.

Fekete – l. 1821.

Bimbis – Kelemen Imre beceneve, l. 1841.

Pistánk – Babits István, l. 1830.

jun 13 árol kaptunk kártyát – Babits István levelezőlapja Babits Angyalnak (Buda 2005:464–465., 245. levél).

még egyet dátum nélkül – Babits István levelezőlapja Babits Mihályné Kelemen Aurórának (Buda 2005:466–467., 246. levél).

legutobb kapott 60 K. pénzküldeményünket – a Babits István részére küldött pénzküldeményekről l. 1830., 1841., 1846., 1851., 1862., 1863., 1866., 1893.

Schweiz – Svájc.

kinevezés – Babits István kinevezéséről, előléptetéséről l. még 1830., 1841., 1846., 1862., 1879., 1890., 1893., 1914., 1961., 1962.

1974. Babits – Az Athenaeumnak, Budapest, 1917. szept. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond 3. – BMKL 2708.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintaírású névaláírással. – A verzón ismeretlen tintaírású följegyzése: „Babits Mihály Poe novelláiból”. Elképzelhető, hogy a levél „megállapodásunk alapján” szavai esetleges hiányzó levélre (levelekre) utalhatnak, de ez nem bizonyítható. Sokkal nagyobb a valószínűsége annak, hogy ez a bizonyos „megállapodás” BM és az Athenaeum között szóban hangzott el, s BM éppen ebben a levelében rögzíti hivatalosan, írásos formában is a korábbi megbeszélés tényeit.

Magyarázatok

Athenaeum – Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, l. 1918.

Modern Könyvtár – I. 1920.

Poe Edgar – Edgar Allan Poe (1809–1849), amerikai költő, novellista, aki újszerű, misztikus-hátborzongató történeteiről, merész irodalmi kísérleteiről (detektívregény, science fiction) vált ismertté. Munkássága az egész világ-irodalomra hatással volt.

Poe Edgar novelláskötet – BM-nak végül 1928-ban jelent meg önálló fordításkötete Edgar Allan Poe műveiből az Athenaeum gondozásában, a kiadó Híres könyvek sorozatának 19. köteteként (Poe, Edgar: Groteszk és arabeszk. Elbeszélések és fantáziák. Ford.: Babits Mihály. Bp., Athenaeum, [1928]). A költő fordításában sem 1917 körül, sem pedig a Modern Könyvtár sorozatában nem jelentek meg Poe novellái.

Korrektúra – korrektúra. A kiadókhöz elküldött, már nyomtatásra betördelt kéziratnak az a példánya, melyben a szerző még javításokat végezhet.

1975. Klein, Stefan I. – Babitsnak, Bécs, 1917. szept. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/239. – BMKL 7622.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A 2. fölió verzóján és a az 1. fölió rektóján BM ceruzarajzú Budapest-térképe, ceruzairású utcanevekkel: „Üllői, Baross, Rev., Kálvin, Múzeum, Károly, Váczi körut, Lipót, Nyugati, Erzsébet, Teréz, József körut”.

Magyarázatok

Klein, I. Stefan – Stefan Isidor Klein (1889–1960) műfordító. A magyar irodalom német nyelvű népszerűsítését misszionának tekintette – a legnagyobb alkotásokat, legremekőbb műveket szerette volna megismertetni a külföldi olvasóközönséggel. BM prózáját szinte teljes egészében az ő fordításában olvashatták a német, az osztrák és a svájci érdeklődők. BM-nak kölcsönös tiszteleten alapuló emberi kapcsolata alakult ki műveinek kiváló német nyelvű tolmácsolójával. Stefan Isidor Klein alakja Márai Sándor révén bevonult az irodalomba is, hiszen a magyar író „K., a fordító” néven szerepelteti őt egyik regényében. A NY hasábjain Mohácsi Jenő tisztelgett előtte Stefan J. Klein fordításai c. írásával (NY, 1927. 21. sz.).

a „Gólyakalifa” fordításával majdnem teljesen elkészültem – Klein fordítása végül 1920-ban jelent meg Lipcsében (Babits, Michael: Der Storchkalif. Roman. Übers.: Stefan I. Klein. Leipzig, Wolff, 1920.)

„Neue Rundschau” – Neue Rundschau (Új Körkép), német folyóirat. A folyóirat mintegy fél évszázadon át volt a haladó német irodalmi törekvések vezető orgánuma, mely mindvégig a nagy német kiadó, S. Fischer vállalkozásában jelent meg. Az Arno Holz, Max Halbe és Gerhart Hauptmann jegyében indult folyóirat később magához vonzotta többek között Thomas Mann és Klaus Mann, Hofmannsthal és Zweig is (Erényi Gusztáv: Az új német irodalom problémái. NY, 1935. 9. sz.). 1914-ben Robert Musil is a folyóirat szerkesztőjeként dolgozott.

a szerkesztő – nem tudni pontosan, Stefan I. Klein kire utal.

1976. Babits és Komjáthy Aladár – Rédey Tivadarnak, Szekszárd, 1917. szept. 18.

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 4539/41. – Képeslap. – BMKL 3617.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A szekszárdi Szekszárd Szállót ábrázoló lapon. A lapon még Komjáthy Aladár tintairású üdvözlője és aláírása. A BMKL a feladás helyszínét az fpb. alapján így határozza meg: „Bátaszék–Sárbogárd”. A levél tartalma, valamint a képeslapon található kép azonban egyértelműen igazolja, hogy BM és Komjáthy Aladár Szekszárdról („Aliscumból”) küldik üdvözlőiket. Bátaszék–Sárbogárd továbbá azért sem lehet egy képeslap vagy levél születésének helyszíne, mert ez nem egyetlen település, hanem a Szekszárdot a magyarországi vasúthálózatához hozzákapcsoló vasútvonal neve – s így lehetséges, hogy valamilyen postahivatali körzet is volt (ez magyarázhatja az fpb.-n olvasható helyszínt).

Magyarázatok

Rédey Tivadar – l. 1907.

**1977. Gagyhy Dénes – Babitsnak,
Budapest, 1917. szept. 22.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/483/1. – BMKL 6128.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A 2. fólió verzóján BM ceruzairása: „Gagyhy Dénes”.

Magyarázatok

Gagyhy Dénes – l. **1946.**

Vártalak benneteket Sopronban – Augusztus végén BM és Komjáthy Aladár néhány napot Sopronban töltöttek, l. **1967., 1968.**

Komjáthy – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

Komjáthy ügyét – Komjáthy Aladár katonai szolgálatának ügye, akit végül nem vittek el a hadseregbe. Sorozásának kérdéseiről l. még **1831., 1840., 1851., 1862.**

tarackos – a tarack az ágyúhoz hasonló, de annál rövidebb csövű löveg (állványra fektetett súlyos löfegyver). Ebből adódóan röppályája íveltebb, aminek következtében alkalmas az ágyú által el nem érhető, takarásban levő területek elérésére.

pótütegparancsnok – Az üteg néhány löveggel (tábori ágyúval, tarackkal, mozsárral) rendelkező tüzérségi alegység, parancsnoka az ütegparancsnok. Háborús időkben pótosztágot és pótüteget is létre kellett hozni.

perfektuálódik – befejeződik.

A novellámról – Gagyhy Dénesnek a NY-ban nem jelent meg novellája, így nem tudni, a levélíró pontosan melyik művére gondolt.

Sopron, honvédfőreáliskola – Soproni Magyar Királyi Honvéd Főreáliskola. Az 1890-es években épült neoreneszánsz stílusban, körülötte hatalmas kert (ma botanikus kert) található. A Soproni 18-as Honvéd Gyalogezred – köztük a Honvéd Főreáliskola tanáraival – 1917. aug. 8. és 12. között ádáz küzdelemmel harcolt a román–oros hadsereggel szemben. A háborús küzdelmek idején az egész ország területén tanárhiány volt: a levél tartalma alapján Gagyhy Dénes az 1917–1918-as tanévben a soproni Honvéd Főreáliskola tanára lett (l. még **1991.**)

1978. Paulay Erzsi – Babitsnak, Budapest, 1917. szept. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1000/7. – Levélkártya. – BMKL 9060.

Megjelenés

Téglás 1983:66.

Megjegyzés

Kézírás. – Paulay Erzsi monogramos, címjelzéses levélkártyáján.

Magyarázatok

Paulay Erzsi – l. **1813.**

a jövő hét – a levélírás napja (1917. szept. 22.) szombatra esett, így a „jövő hét” a szept. 24. és szept. 30. közötti időszakot jelentette.

Szerda – 1917. szept. 26.

Ha nem Kapok feleletet – BM válasza nem ismert.

1979. Zolnai Gyula – Babitsnak, Budapest, 1917. szept. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1406/2. – Névjegykártya – BMKL 10658.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Zolnai Gyula – l. **1914.**

tavaszi ajánl. levelem – Zolnai tavaszi ajánlott levelét l. **1914.**

válaszolni kegyeskedjék – BM esetleges válasza nem ismert.

1980. Babits Angyal, Babits Mihályné Kelemen Auróra és mások – Babitsnak, Szekszárd, 1917. szept. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/85. – Levelezőlap. – BMKL 4526.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón Angyus [Babits Angyal] és a Nenne [Kelemen Ilona] ceruzairású üdvözlőlevele és aláírása, valamint Stánci tánti [Babits Konstancia], Lali, Picuri, Imre [Kelemen Imre], Gizi néni [Kelemen Imréné Weininger Gizella] és Lici [Kelemen Gizella] ceruzairású aláírásai.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

Névnápodra – Mihály-nap, szept. 29.

Angyus – Babits Angyal, l. **1829.**

Stánczi tánti – Babits Konstancia (1852/53–1937), BM apai nagynénje.

nenne – Kelemen Ilona, l. **1952.**

Gizi néni – Kelemen Imréné Weininger Gizella, l. **1841.**

Lici – Kelemen Gizella, l. **1841.**

Lali – a Babits család ismerőse, kilétét nem őrizte meg az irodalmi emlékezet.

Picuri – ismeretlen, feltételezhetően a Babits család gyermek tagja.

Imre – Kelemen Imre, l. **1841.**

Vettem kártyád – lehetséges, hogy a szept. 8. előtti soproni lapról van szó (l. **1972.**), de lehetséges, hogy egy másik hiányzó levélről.

Komjátieék – Komjáthy Aladárékkal, l. **1821.**

1981. Kapu Jenőné Halász Gizella – Babitsnak, Miskolc, 1917. szept. 28.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1729/76. – Képeslap. – BMKL 7333.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A miskolci adóhivatalt ábrázoló lapon, képaláírás: „Miskolc. Városi adóhivatal.” A bélyeg letépve.

Magyarázatok

Kapu Jenőné Halász Gizella – Kapu Jenőné Halász Gizella (l. 1822.)
nevednapján – Mihály-nap, szept. 29.

1982. Kovács László – Babitsnak, Olaszország, 1917. szept. 30.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/23. – Levelezőlap. – BMKL 8192.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A postabélyegzőn az évszám olvashatatlan. Keltezés fjb. és tartalom alapján. A helyszín megállapítása a tartalom alapján történt.

Magyarázatok

Kovács László – l. 1912.

Édesanyám – Kovács László édesanyja Kovács Dávidné Nagy Lujza, a szekszárdi polgári leányiskola tanárnője, majd igazgatója.

beteg voltál – BM már 1934-ben kezdődő, és 1937-ben diagnosztizált súlyos betegsége előtt is gyakran gyengélkedett, betegeskedett. 1914 közepétől rendkívül sokszor megfázott, náthája volt, belázasodott. Betegségeiről gyakran számolt be leveleiben is. („... kínok és álmok közt...” 2004:123–124.)

Retablierung – a szó feltehetően egy katonai szakkifejezés, pontos jelentését nem ismerjük. Feltételezhetően etimológiailag közös töről származik az etabliren ’megveti a lábát valahol’ igével.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. 1821.

Dienesék – a Dienes család tagjai. A levélíró gondolhatott Dienes Pálra, Dienes Valériára (l. 1885.) és Dienes Katóra (l. 1951.) is.

1983. Kovács László – Babitsnak, Bécs, 1917. szept. 30. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2448/14. – Képeslap. – BMKL 8193.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés az **1982.** levél alapján. Kovács László szept. 30-án írja, hogy hamarosan Bécsbe kerül, és szívesen fogadná BM és barátai látogatását. Ez a levél röviddel ezután keletkezhetett. Bécsi lapon.

Magyarázatok

Kovács László – l. **1861.**

mikor jöttek – Kovács László bécsi útja előtt és alatt többször hívja látogatóba BM-t és Komjáthy Aladárt (l. még **1982., 2007.**) Nincs információnk BM és Komjáthy őszi bécsi útjáról. A későbbi levelek alapján valószínűnek látszik, hogy ez a látogatás nem valósult meg. Azonban Szekfű Gyula, Holub József és Eckhardt Ferenc [1917 őszén] Bécsben találkozott Kovács Lászlóval, és közösen küldtek üdvözlőlapot BM-nak (l. **2030.**) BM júliusban már járt Bécsben Komjáthy Aladár, Dienes Pál, Dienes Kató és Kovács László társaságában (l. **1952., 1953.**)

Szekfű – Szekfű Gyula, l. **1912.**

1984. Babits és Komjáthy Aladár – Babits Angyalnak, Budapest, 1917. okt. 9. előtt

Forrás

Az **1985.** levél alapján: „A Komjáthyiékkal írt képes lapot megkaptuk”.

1985. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. okt. 9.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/86. – Levelezőlap. – BMKL 4184.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829**.

Komjáthy – Komjáthy Aladár, l. **1821**.

A Komjáthyiékkal írt képes lapot megkaptuk – lehetséges, hogy a szept. 8. előtti soproni lapról van szó (l. **1972.**), de lehetséges, hogy egy másik hiányzó levélről (l. **1984.**)

Pistitől – Babits István, l. **1823**.

Pistitől azóta 4 lap érkezett, a legutóbbi aug. 1.-ről – Babits István édesanyjának és Angyalnak írott utolsó négy levele [jún. 20. után, de júl. 11. előtt], júl. 11-én, júl. 17-én és aug. 1-jén kelt a berezovkai hadifogoly-táborban (l. Buda 2005:248., 249., 250., 252. levél). A júl. 11-én kelt levelében jelzi, hogy a kért könyveket még nem kapta meg, de a pénzküldeményeket igen. Aug. 1-jén kelt levelében BM-t arra kéri, hogy érdeklődjön az egyetemen történetek iránt.

a kért könyvek – a Babits István által kért könyveket l. **1897**.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821**.

megszüreteltünk – a szüret az **1980**. levél alapján szept. 27. körül volt.

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841**.

**1986. Klein, Stefan I. – Babitsnak,
Davos-Platz, 1917. okt. 9.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/256. – Távirat. – BMKL 7623.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat. – A rektón még [Komjáthy Aladár] ceruzairásával német nyelvű válaszfogalmazvány Stefan I. Kleinnek. Német nyelvű.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Kérem, válaszoljon rá, tud-e további kiadott prózakönyveket biztosítani – Stefan Klein”

„További prózát kilátásba helyezhetnek a kiadók. Levél elküldve.” [Komjáthy Aladár]

(ford. Dabis Melinda).

Klein, Stefan I. – l. 1975.

Davos-Platz – magaslati gyógyhely Svájcban (1550 m). Stefan I. Klein 1916-tól ide járt gyógykezelésre beteg tüdejével, amelyet szerelmi csalódásában saját fegyverével roncsolt szét (l. BML 1914–1916:256.)

prózakönyveket – Stefan I. Klein német fordításában legközelebb a Timár Virgil fia c. regénye jelent meg: *Der Sohn des Virgilius* Timár. Novelle, Musarion. München, 1923. (l. BBIBL 1998:2306., Demeter). A fordító 1921-től készült a regény lefordítására. (Babits 2001:255.)

Levél elküldve – BM Stefan I. Klein-nek írott levele ismeretlen (l. 1997–1998.) Az 1997. levél alapján BM feltehetően A gólyakalifa c. regénye német fordításának kiadásával kapcsolatban írt levelet a fordítónak.

1987. Babits – Somló Károlynak, Budapest, 1917. okt. 10. előtt

Forrás:

Az 1988. levél alapján: „B. sorai birtokában”.

1988. Somló Károly – Babitsnak, Temesvár, 1917. okt. 10.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1579/3. – BMKL 9692.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Névjelzéses levélpapíron: Somló J. Károly.

Magyarázatok

Somló Károly – ismeretlen.

Temesvár – város az erdélyi Bánságban (rom. Timișoara). Ma Románia 3. legnépesebb városa.

B. sorai birtokában – l. **1987.**

fordításom – BM egyetlen műve sem jelent meg Somló Károly fordításában.

1989. Elek Artúr – Babitsnak, Budapest, 1917. okt. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/395/2. – BMKL 5607.

Megjelenés

Téglás 1984:16–18. (2. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – A rektón még BM ceruzáírása: „I. Mátray u. 5. I. 5.”

Magyarázatok

Elek Artúr – (1876–1944) művészettörténész, író. A NY kritikusa, esszéírója, novellistája a lap alapításától kezdve. A Magyar Művészet, a Magyar Géniusz és a Figyelő munkatársa. Háromszor kapott Baumgarten-díjat (1929, 1930, 1931).

Poe – Poe, Edgar Allan (1809–1849) amerikai költő, író, l. **1974.**

a két poei novella – nem tudni, hogy mely novellák fordítására kérte meg BM Elek Artúrt, ugyanis nem jelent meg Poe-tól novellafordítása a NY-ban. Korábban Poe Edgar költeményei címen tíz fejezetből álló tanulmányt írt a NY-ba, és az amerikai költő több versének a fordítását is közölte (NY, 1909. júl. 1. 13. sz. 1–15., júl. 16. 14. sz. 68–77., aug. 1. 15. sz. 146–154., aug. 16. 16. sz. 184–191., szept. 1. 17. sz. 248–261.), valamint recenziót írt Kosztolányi Holló-fordításáról Poe „Holló”-jának legújabb fordítása címen (NY, 1913. okt. 16. 20. sz. 591–593.)

**1990. Babits – Gagyhy Dénesnek,
Budapest, 1917. okt. 12. előtt**

Forrás

Az 1991. levél alapján: „Leveled végén olyasmit engedsz következtetni”.

1991. Gagyhy Dénes – Babitsnak, Sopron, 1917. okt. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/483/2. – BMKL 6129.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Gagyhy Dénes – l. 1946.

A kézirat – nem tudni, hogy milyen kéziratról van szó.

Szerkesztői helyzet – 1917 októberében a NY főszerkesztője Ignótus, szerkesztői Ady Endre és BM volt. Ady ekkoriban már csak névlegesen szerepelt szerkesztőként a NY címlapján, és konfliktusmentes volt a kapcsolata BM-lyal. Nem tudni, hogy kivel volt konfliktusa BM-nak a NY szerkesztőségében. Elképzelhető, hogy Ignótusszal, bár nem valószínű, hogy ők hárman foglalkoztak a lap operatív szerkesztésével.

szerkesztőtársad – 1917 júniusában Ady mellé BM-t nevezik ki szerkesztőtársnak Fenyő Miksa helyére. Valószínűleg nem Adyra céloz a levélíró, azt azonban nem tudni, hogy a NY szerkesztőgárdájából kiről lehet szó.

Leveled – l. 1990.

Ny – Nyugat folyóirat.

A város – Sopron. Gagyhy Dénes itt tanított.

Barátaink – közös barátaik: Komjáthy Aladár (1821.) és Dienesék (1885., 2036.)

1992. Zsolt Béla – Babitsnak, Nagyvárad, 1917. okt. 13.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1408/16. – Képeslap. – BMKL 10672.

Megjelenés

Kelevéz 1983:139.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. Jacob van Ruysdael: Windmühle am Wasser c. festményét ábrázoló lapon. A lapon még Lovász Pál ceruzairású üdvözlőlevele és aláírása.

Magyarázatok

Zsolt Béla – I. 1917.

Váradra – Nagyvárad. Város az erdélyi Partiumban, a Sebes-Körös partján, Bihar megye székhelye (rom. Oradea). Ma Románia területén található. Zsolt Béla a háborúból való hazatérése után újságírói állást kapott a városban.

„*Holnap*” *földjére* – a nagyváradi Holnap Irodalmi Társaságra utal, amely 1908 szeptemberében és 1909 márciusában jelentette meg a Holnap és a Holnap új versei c. antológiákat. Céljuk a modernség, az új tartalom és forma iránti nyitottság. Az antológiákban Ady Endre, BM, Balázs Béla, Dutka Ákos, Emőd Tamás, Juhász Gyula és Miklós Jutka művei szerepeltek.

stáció – lat. 1. a keresztút egy-egy állomása; 2. szakasz; fejlődés, fok, mozzanat; 3. állomás.

Lovász Pál – (1896–1975) költő. Szegeden jogi doktorátust szerzett. Paraszista-impreszionista verseket írt, amelyeket szülőföldjén, a Bácskában szerzett élmények ihlettek.

1993. A Deutsch-Österreichischer Verlag G. M. B. H. – Babitsnak, Bécs, 1917. okt. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1732/12. – BMKL 5478.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintairású névalírással: Dr. Präger. – Az aláírás fölött a bélyegző olvashatatlan. A Deutsch-Österreichischer Verlag G. M. B. H. nyomtatott féjléces levélpapírján. Német nyelvű.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Tekintetes

Babits Mihály Úr részére

Budapest

Bécs, 1917. október 15.

Tisztelt Uram!

A Deutsch-Oesterreichische Verlag, amely kötelességül és feladatul tűzte ki maga elé a modern magyar irodalom megismertetését a német közönséggel, rendkívüli meglepéssel üdvözlőné, ha Ön, tisztelt Uram, könyveinek német kiadási jogát és német nyelvű színreviteli jogát számára átengedni szíveskedne. Kiadóm, amely Molnár és Bíró néhány könyvét már kiadta, valamint ezen szerzők bizonyos darabját a német színpadon bemutatta, eddig olyan beavatottá vált a német és osztrák könyvkiadásban, amelynél aligha tudna bármely más kiadói kapcsolat kecsesebb ajánlatot felkínálni. A Deutsch-Oesterr. Verlag alulírott jelenlegi tulajdonosa behatóan ismeri a német és osztrák színházi viszonyokat, továbbá kitűnő kapcsolatokkal rendelkezik a színházi vezetés köreiben. Így bárki másnál jobban biztosíthatja a lehetőséget darabjainak elképzelhető legegényibb színrevitelére, és a darabok könyvkiadásánál is a magas eladási példányszámra. Különleges megtiszteltetés lenne számomra, ha mai ajánlatomat fontolóra venné. Válaszát ezért nagy érdeklődéssel várom, minekutána közelebbi részleteket is írok a szándékaimról és feltételeimről.

Megkülönböztetett nagyrabecsüléssel ajánlom magamat

Dr. Präger”

(ford. Dabis Melinda)

Deutsch Österreichischer Verlag G. M. B. H. – a Deutsch-Österreichischer Verlag egy német–osztrák könyvkiadó vállalat 1912 és 1928 között, központja Bécsben és Lipcsében volt.

könyveinek német kiadási jogát és német nyelvű színre viteli jogát – nincs tudomásunk BM és a Deutsch-Österreichischer Verlag között létrejött megállapodásról. Sem a BBIBL 1998, sem a Demeter nem utal arra, hogy a kiadó megjelentette volna BM valamely művét.

Molnár – Molnár Ferenc (1878–1952) drámaíró, novella- és regényíró, ifjúsági

író, publicista. 1939-ben a fasizmus elől Svájcba, majd az USA-ba emigrált. Külföldön is széles körben ismert író. Az osztrák–német kiadó három kötetét adta ki (l. Demeter): *Liliom* c. színművét (*Liliom. Vorstadt-Legende in 7 Bildern und einem szenischen Prolog*, bearb. von Alfred Polgár, Wien–Leipzig. Deutsch-Österreichischer Verlag, 1912.), *A farkas* c. színdarabját (*Das Märchen vom Wolf. Ein Spiel in vier Bildern*, Wien–Leipzig. Deutsch-Österreichischer Verlag, 1912.), és *A cukrász aranykoronája*. *Báró Március és egyéb elbeszélések* c. 11 elbeszélést tartalmazó kötetét (*Des Zuckerbäckers goldene Krone. Novellen*, übersetzers unbekannt, Wien–Leipzig. Deutsch-Österreichischer Verlag, 1913.) *Bíró* – *Bíró* (Blau) Lajos (1880–1948) novella-, regény- és drámaíró, újságíró. A Budapesti Napló és az Újság munkatársa, majd szerkesztője volt. 1919-ben emigrált. Ausztriában, Franciaországban, Németországban és az USA-ban élt. 1932-ben Londonba költözött, ahol a London Films Production egyik alapítója és dramaturgja volt. Az osztrák–német kiadó két kötetét jelentette meg (l. Demeter): *A diadalmas asszony* c. regényét (*Siegerin Weib*, Wien–Leipzig. Deutsch-Österreichischer Verlag, 1913.), és *Flirt* c. novellaskötetét (*Flirt und andere Novellen*, übers. von Eduard Kadossa, Wien–Leipzig. Deutsch-Österreichischer Verlag, 1913.)

Válaszát – BM esetleges válasza nem ismert.

közelebbi részleteket is írok – a kiadó további levele nem ismert. BM feltehetőleg nem válaszolt erre a levélre.

Dr. Präger – Dr. Mayer (Max) Präger (1889–?) a könyvkiadó egyedüli tulajdonosa és vezérigazgatója.

1994. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Sennye, 1917. okt. 16.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/7. – BMKL 5050.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Békássy Istvánné Bezerédj Emma – l. 1842.

Sennye – a mai Zsennye, l. **1842.**

Feri – Békássy Ferenc, l. **1847.**

Feri negyedik könyve – Békássy Ferenc hátrahagyott írásai. Tanulmányok és jegyzetek. I. Írókról és irodalomról, Bp. Lampel R. Könyvkereskedése, 1917.

„*Magyar költészet 1906 óta*” – Magyar költészet 1906 óta (71–123.) 1913-ban írta angolul, és Cambridge-ben olvasta fel, a magyar közönség számára fordította le.

„*Versek Birálása*” – Versek bírálása (27–69.), 1913-ban írott tanulmánya.

Browning – Browning, Robert (1812–1889) angol költő, l. 1847.

Browning tanulmány – Browning az íróművész (125–213.) Angolul a King's College-ben 1912-ben pályadíjat nyert munka. A szerző a magyar változatát rövidebbre tervezte, és az idegen költőktől vett példákat magyar költőkével akarta helyettesíteni, de az átdolgozást nem tudta befejezni.

néhány rövidebb essay – Olvasás és kritika. Vagy inkább arról hogy mi történik mikor olvasok (5–14.); Samuel Butler jegyzetei. 1913 (15–25.); Jane Austin. 1914 (115–234.); Levéltörődék. 1915 (235–240.)

„*Autobiografiká*”-val – gör. el. autobiográfia, önéletrajz. Békássy Istvánné önéletrajza nem ismert.

a májusban küldött levél-másolatokat – nincs tudomásunk Békássynétól kapott májusi levelekről.

én az Adriaticáról írtam – Békássy Ferenc hosszúverse az Adriatica, amely helyet kapott legfőbb műve, az *Adriatica and Other Poems* ([*Adriatica* és más költemények], szerk. Virginia és Leonard Woolf, bev. F. L. Lucas, Hogarth Press. London, 1925.) c. angol nyelvű vers- és aforizmagyűjteményében. A kötet anyagát Békássy Istvánné gyűjtötte össze többek közt fia legjobb barátja, John Maynard Keynes segítségével. Békássy Istvánnétól (álnevén Rosti Magdolna) nem jelent meg írás a NY-ban az *Adriaticáról*. (Az *Adriatica* versei magyar fordításban először megjelentek l. Weiner Sennye 2010.)

Nyugat ban újabban nélkülözzük a hangját – BM 1917. aug. 1. és nov. 1. között nem jelentetett meg semmit a NY-ban. Utolsó műve A jóság dala volt a lapban a levelet megelőzően (NY, 1917. aug. 1. 15. sz. 175–179.)

ephemer – gör. → fr. efemer, tiszavirág-életű, átmeneti.

„*Fortissimo*” – BM verse, amely miatt a NY 1917. márc. 1-ei számát lefoglalták, l. **1887., 1888.**

correspondense – lat. (fr. correspondant) levelezőpartner. Nem tudni, hogy Békássyné fia melyik levelezőpartnere számára fordította le németre BM versét. Feltehetőleg Békássy Ferenc valamelyik barátjáról van szó, akivel a King's College-ban ismerkedett meg, s minden bizonnyal az Apostolok

Társaságában kötött szoros barátságot. Egyetlen német anyanyelvű ismerőséről tudunk, az osztrák Ludwig Wittgensteinről. Mindketten látogatták Bertrand Russell filozófiaóráját, s amikor 1912 novemberében az Apostolok tagjává jelölték az osztrák diákot, Békássy Ferenc bizonytalan volt taggá választása kérdésében. A források alapján valószínűsíthető, hogy sohasem kerültek közvetlen kapcsolatba egymással, azonban mindketten érdeklődtek a másik munkássága iránt. Wittgenstein 1912 decemberétől nem járt az Apostolok összejöveteleire, de sosem lépett ki hivatalosan. Békássy Ferenc angliai ismerősei, barátai mind angolok voltak, s Békássyné is tökéletesen írt és beszélt angolul, ami kérdésessé teszi a német fordítás okát. Békássy Ferenc legjobb barátja J. M. Keynes volt, aki 1912 őszén el is látogatott Békássyékhoz Sennyére (a látogatásról csak Békássy Ferenc levelei tanúskodnak). A King's College által őrzött Keynes-hagyaték Békássy Ferencről, öccséről, Békássy Jánostól és Békássy Istvánnétól is őriz leveleket. Nagy bizonyossággal állítható, hogy Békássyné ezekben az években Keynesszel tartotta a kapcsolatot fia barátai közül (akihez az 1920-as évek elején el is látogatott Angliába, hogy segítsen neki és fia néhány angol barátjának az *Adriatica* kiadásában). Azonban – mivel nem érthető, hogy miért németre fordította BM versét – feltételezhető egy olyan (számunkra ismeretlen) levelezőpartnere is, aki angolul nem, de németül tudott olvasni. (L. Gömöri György: Wittgenstein és Békássy, *Életünk*, 2001/3, 234–237. Gömöri György: Békássy Ferenc levelei J. M. Keyneshez = G. Gy.: *Nyugatról nézve*, Bp., 1990, 239–242. Sipos 1999a:22–23. Weiner Sennye 2010:428–434.)

1995. Ignotus – Babitsnak, Budapest, 1917. okt. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/610/9. – BMKL 6946.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintaírású névalírással. – A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Ignotus – l. 1831.

osztrák kiadócég – ekkoriban a Bécsi Pszichoanalitikai Társaság folyóiratá-

nak, az Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse-nak (Imago) [Nemzetközi Pszichoanalitikai Folyóirat] volt a társkiadója (1912–1924) Otto Rank.

dr. Rank – Dr. Otto Rank (1884–1939) osztrák pszichoanalitikus, pszichoterapeuta, író, tanár. Sigmund Freud legközvetlenebb kollégája volt húsz évig. A Bécsi, a Nemzetközi és az Amerikai Pszichoanalitikai Társaság tagja volt. 1926-tól Párizsban, majd 1935-től az Egyesült Államokban élt.

1996. Andersen György – Babitsnak, Kassa, 1917. okt. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/20/1. – BMKL 3919.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Andersen György – (1896–1975) újságíró, költő, műfordító. 1922-től Olaszországban, 1925-től Franciaországban élt. A Világ és a Magyar Hírlap párizsi tudósítója, a Magyar Függetlenségi Mozgalom lapjainak munkatársa a II. világháború idején. Magyar költőket fordított franciára.

Kassa – felvidéki város a Hernád folyó partján (szlov. Košice). Ma Szlovákiához tartozik.

„*Irodalmi Problémák*” – BM tanulmánykötete, I. **1963.**

a húszévesekről s azoknak írottak – a tanulmánykötetben a Ma, Holnap, és Irodalom. (Ars poetica forradalmár költők használatára) c. tanulmányban BM az új huszonéves generáció érvényesülésének nehézségeiről ír, akiknek meg kell hallgatni a szavát.

nehány versemet – a NY-ban nem jelent meg verse ekkoriban. BM írta az előszót Tovább. 1915–1920. Versek c. kötetéhez (Bp., 1920.)

Kadettaspirant – ném. kadétjelölt. Katonai rang.

**1997–1998. Babits – Klein, Stefan I.-nek,
Budapest, 1917. okt. 26. előtt**

Forrás

Az 1999. levél alapján: „Köszönöm levelét és táviratát.”

**1999. Klein, Stefan I. – Babitsnak,
Davos-Platz, 1917. okt. 26.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/238. – BMKL 7624.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Rongált. A verzón továbbá a költő ceruzairása: „Davos-Platz Villa Columbia”.

Magyarázatok

Klein, Stefan I. – l. 1975.

Davos-Platz – l. 1986.

Köszönöm levelét és táviratát – BM távirata esetében feltételezhető, hogy a Stefan I. Klein által okt. 9-én feladott táviraton (l. 1986.) található, [Komjáthy Aladár] által írott válaszfogalmazvánnyal azonos tartalmú hiányzó táviratról van szó (l. 1997–1998.) BM levele Stefan I. Klein-hez nem ismert (l. 1997–1998.) Az okt. 9-i táviraton lévő, Komjáthy által írott fogalmazvány igazolja, hogy BM levelet is küldött a fordítónak (l. 1986.) Minden bizonnyal ezeket köszöni meg Stefan I. Klein ebben a levélben.

Wolff-cég – lipcsei kiadóvállalat, tulajdonosa Kurt Wolff volt.

a novellákat – a következő években nem jelentek meg Babits-novellák németül. Legközelebb kötetben 1926-ban láttak napvilágot Stefan I. Klein fordításában Kentaurenschlacht címen, de nem a Wolff cég kiadásában. (Kentaurenschlacht, Merlin-Verlag. Baden-Baden, 1926.)

A regény – A gólyakalifa német kiadása Stefan I. Klein fordításában: Der Storchkalif, Wolff. Leipzig, 1920. (l. BBIBL 1998:2303., Demeter) A német Wolff kiadó Der Neue Roman c. sorozatában adta ki a regény fordítását (l. Babits 1997:466.) Stefan I. Klein 1916. júl. 18-án kért engedélyt BM-től,

hogy lefordíthassa A gólyakalifát, amit BM jóváhagyott. (l. BML 1914–1916:1747., 1748.)

Kérem mielőbbi feleletét – BM esetleges válasza nem ismert.

**2000. A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak,
Budapest, 1917. okt. 26.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1858/9. – BMKL 9343.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintairású névaláírásokkal: Dr. Szántó [Andor], Molnár [Imre]. – Nyomtatott fejléces levélpapíron. Az aláírások fölött a RÉVAI TESTVÉREK IRODALMI INTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG feliratú bélyegző. A levél másolata és eredeti melléklete a PIM Kézirattárában (BMKL 9344).

Magyarázatok

Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – l. 1876.

Dante-fordítás – A pokol fordítása 1912-ben jelent meg először (l. BBIBL 1998:4.), a levélben az eladott példányok utáni honoráriummal számolnak el. 1918 őszén a Révai újra kiadja BM ezen művét (l. BBIBL 1998:14.)

Dr. Szántó Andor – Keéri-Szántó Andor, Dr. (1881–1948) könyv- és hírlapkiadó; jogi tanulmányokat folytatott. 1913-tól a Révai Testvérek Rt. ügyvezető igazgatója, vezérigazgatója, majd elnöke.

Molnár Imre – feltételezhetően a kiadó jogügyi osztályának vezetője.

2001. Kallós Ede – Babitsnak, Budapest, 1917. okt. 30.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/669/2. – Levelezőlap. – BMKL 7294.

Megjelenés

Téglás 1991:140.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Kallós Ede – (1882–1950) klasszika-filológus. Budapesten és Berlinben tanult, 1911-től gimnáziumi tanár Budapesten.

2002. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. nov. 1.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/92. – BMKL 4527.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levélen még Babits Angyal aláírása.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

Angyal – Babits Angyal, l. **1829.**

Halász Gizi – Kapu Jenőné Halász Gizella, l. **1981.**

téged meglátogatott – Kapu Jenőné Halász Gizella szept. 28-i levelében említette, hogy meglátogatja BM-t, ha Budapesten jár, l. **1981.**

mit sem írsz – BM utoljára 1917. szept. 8. előtt írt levelet haza, l. **1972.**

Pisti – Babits István, l. **1823.**

Pistitől Aug I – l. **1985.** (l. Buda 2005:252.)

Imre – Kelemen Imre, l. **1841.**

ha van azota Pistitől kártya – Babits Istvánnak BM részére írott levele az aug. 1. és nov. 1. közötti időszakból nem ismert. Babits István aug. 1. után aug. 11-én, aug. 18-án, aug. 28-án, szept. 1-jén, szept. 15-én, szept. 26-án, szept. 29-én, okt. 16-án, okt. 19-én, okt. 23-án írt levelet anyjának és Angyalnak, mely leveleket minden bizonnyal nagy késéssel kaptak meg (l. Buda 2005:253., 254., 256., 258., 259., 262., 263., 264., 265., 266. levél) Kelemen Ilonának címezve aug. 22-én küld levelet (l. Buda 2005:255. levél) ebben az időszakban.

André – André István (1855–1938) szekszárdi úri szabó, a szekszárdi ipartestület elnöke.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821**.

beajánlottak egy irodalmi körbe – a Petőfi Társaságba jelölték és decemberben taggá is választották BM-t Bíró Lajossal, Kosztolányi Dezsővel, Csathó Kálmánnal és Surányi Miklóssal együtt.

mozi darabod – A gólyakalifa c. regényt Karinthy Frigyes és Korda Sándor írta filmre. A Corvin filmgyár alkotását Korda Sándor rendezte, a főszereplői Beregi Oszkár, Bánky Judit, Mészáros Alajos és Bartos Gyula voltak. A filmet az Uránia mutatta be 1917. okt. 13-án. A beszámolók szerint olyan nagy sikere volt, hogy az első tizenegy előadást telt ház előtt vetítették. A bp.-i premier után bemutatták Eperjesen és Nagyváradon is. (l. Babits 1997:462–465.)

iskola – BM ekkor a VI. kerületi főgimnáziumban tanított.

2003. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. nov. 1. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/96. – Levelezőlap. – BMKL 4528.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a **2002**. és a tartalom alapján. A rektón ismeretlen ceruzairású datálása: „1917. körül”.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841**.

regényed a filmen – A gólyakalifa filmes változata, l. **2002**.

foglyaink – Babits Sándor (l. **1823**.) és Babits István (l. **1823**.) voltak hadifoglyok ekkor.

Pistink – Babits István, l. **1823**.

megkaptad e szabadságod? – BM nem kapott szabadságot Mindenszentekre, ezért nem tudott hazautazni.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821**.

Aladár bevált e? – alkalmasnak ítélték-e katonai szolgálatra. Komjáthyt a háború kitörésétől kezdődően többször behívták sorozásra, de sem sorkatonai szolgálatra, sem hadimunkára nem tartották alkalmasnak. (L. **1840.**, **2049**.)

már egyszer kérdeztem – az 1917. nov. 1-ei **2002.** levélre utal.
üllői ut 1 számhoz – az I. világháborúban a Hadifoglyokat Gyámoltó és Tudósító Hivatal volt ezen a címen.
a könyvek árát – a Babits István számára elküldött könyvek árát Babits Mihályné magára vállalta, l. **1914.**

2004. Kovács László – Babitsnak, Purgstall, 1917. nov. 3. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/35. – BMKL 8195.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom és a **2007.** alapján. Az 1. fólió rektóján továbbá BM ceruzáírása: „Ibs A K. L. Purgstall Kinder Österr. Gasthaus Stöckler”, valamint [Török Sophie] tintáírású rájegyzése: „Kovács Laci!”

Magyarázatok

Kovács László – l. **1861.**

Purgstall – osztrák város Graz közelében.

beküldtem 4 novellát a Nyugat szerkesztőségének – a NY szerkesztőségéből nem kapott választ, ezért megkérte BM-t, hogy járjon közbe az érdekében. BM ennek a levélnek a hatására kérte meg levélben Osvát Ernőt, hogy nézen utána barátja írásainak (l. **2005.**) Kovács László minden bizonnyal elutasító választ kapott, mert egyetlen írása sem jelent meg a NY-ban.

indolencia – lat. közönyösség, érdektelenség.

cserzővargák – rég. tímárok, nyersbőröket cserző iparosok.

kurjózumként – kuriózum, lat. 1. érdekesség, furcsaság; 2. ritkaság, különlegesség.

orgánumává – orgánum, gör.–lat. időszaki sajtótermék, folyóirat, közlöny.

negligálni – negligál, lat. 1. elhanyagol, figyelmen kívül hagy; 2. nem törődik valakivel/valamivel, semmibe vesz.

formulárékat – formuláré, ném. formanyomtatvány.

Szekfű – Szekfű Gyula, l. **1912.**

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

Dienesék – Dienes Pál és hozzátartozói: Dienes Valéria és Dienes László,
l. 1885., 2036.

**2005. Babits – Osvát Ernőnek,
Budapest, 1917. nov. 3. előtt**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond 253/708/30. – Névjegykártya. – BMKL 3591.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom és a 2004. alapján.

Magyarázatok

Osvát Ernő – (1876–1929) szerkesztő, kritikus, író. 1908-tól a NY szerkesztője, majd főszerkesztője 1929-ben bekövetkezett haláláig. 1928-ban Baumgarten-díjat kapott.

Kovács László – l. 1861.

mellékelt levelet – l. 2004.

novellák sorsáról – Kovács László a Csókók, Nagy ezüst, Legenda és A vörösbőrűek között c. novelláit küldte el a NY-nak, amelyek nem jelentek meg. L. 2004.

**2006. Babits – Kovács Lászlónak,
Budapest, 1917. nov. 3. előtt**

Forrás

A 2007. levél alapján: „Kedves Mihály, leveledet nagyon köszönöm.”

2007. Kovács László – Babitsnak, Purgstall, 1917. nov. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/20. – Képeslap. – BMKL 8194.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A képeslap felirata: KRIEGERFRIEDHOF auf der RATUNDAHÖHE sei REGEÖW NIŽNY. Entw.von Idstpfl. Ingenieur Dušan Jurkovič. Írás a képes oldalon is.

Magyarázatok

Kovács László – l. **1861.**

Purgstall – l. **2004.**

leveled – nem egyértelmű, hogy egy neki címzett hiányzó levelet (**2006.**) vagy az Osvát Ernőnek írt (**2005.**) levelet köszöni meg.

írásaimat – a Kovács László által írott novellákról l. **2004., 2005.**

felddinstänglich – helyesen: ném. felddienstfähig, harctéri szolgálatra alkalmas. Elképzelhető, hogy a felddinstänglich kifejezést a katonák zsargonként használták.

Zokkolinak az anarchizmusról szóló összefoglaló ismertetését – feltételezhetően elírás, mert ilyen vagy ehhez hasonló szerzői névvel könyv nem található.

nem jöttök e mostanában Bécsbe? – l. **1983.**

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

Dienesék – Dienes Pál és hozzátartozói: Dienes Valéria és Dienes László, l. **1885., 2036.**

2008. Kéky Lajos – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/707/1. – BMKL 7419.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Kéky Lajos – (1879–1946) tanár, irodalom- és színháztörténész. 1909-től

1941-ig a Színművészeti Akadémián tanított színésztörténetet, irodalmat és lélektant. 1917-től a Kisfaludy Társaság tagja, 1930-tól titkára. 1930-tól rendkívüli tanár a bp.-i egyetemen. Az MTA levelező (1924), majd rendes tagja (1941).

szép könyve – talán Irodalmi problémák c. könyvét (l. **1963.**) adta Kékynnek, erre utalhat a köszönetnyilvánítás.

Szemlében – Budapesti Szemle (1873–1944) az MTA támogatásával megjelent tudományos és irodalmi folyóirat. A lap 496. számában s. álnéven ismertették BM könyvét 1918 áprilisában.

Voinovich – Voinovich Géza (1877–1952) irodalomtörténész, kritikus, író, színházigazgató. 1911 és 1944 között a Budapesti Szemle szerkesztője és színikritikusa volt.

a szombatesti vacsorák – a Kisfaludy Társaság rendszeres összejöveteleiről van szó.

én mindenesetre írni fogok – Kéky nem írt BM könyvről.

Pethő – Pethő Sándor (1885–1940) történész, publicista. 1909 és 1918 között a VIII. kerületi főgimnázium történelemtanára volt.

Szilasi – Szilasi Vilmos, l. **1955.**

2009. Kornfeld Móric és Kornfeld Móricné – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 10.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2440/1. – Névjegykártya. – BMKL 8004.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Aláírás helyett nyomtatott név: Báró Kornfeld Móric és neje.

Magyarázatok

Kornfeld Móric – (1887–1967) báró; zsidó származású nagyiparos, politikus, mecénás, műgyűjtő. Több magyar nagyvállalat igazgatója. 1917-től levelezett BM-lyal.

kedden – 1917. nov. 13.

2010. A Szamár Képes Hetiszemle – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/831/2. – BMKL 8364.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintairású névalírással: Lendvai [István]. – A Szamár c. képes heti szemle nyomtatott fejléces papírján. A verzón BM ceruzairásával azonosíthatatlan feljegyzés, néhány saját novella és színmű címe: „Nov. az emb. cs. és h. / Éliás testv. h. [...] Huszadik, huszadik sz. / Tél / Drága Élet / György a favágó / A literátor;”. Továbbá [Török Sophie] ceruzairású rájegyzése.

Magyarázatok

A Szamár Képes Hetiszemle – A Szamár (1917–1919) rajzos, satirikus irodalmi élclap. Szenes Béla, Lendvai István és Kóber Leó szerkesztette. 1918. nov.-tól Április címen jelent meg. BM nem írt a lapba.

notabene – nota bene, lat. jól jegyezd meg! (közbevetés a figyelem felhívására).

à la Jugend – fr. és ném. el., a fiatalok számára.

Lendvai – Lendvai István (1888–1945) újságíró, költő. Versei az Életben és a NY-ban jelentek meg. 1914-től az Új Nemzedék munkatársa. A Szamár szerkesztője.

2011. Babits – Surányi Miklósnak, Budapest, 1917. nov. 12. előtt

Forrás

A 2012. levél alapján: „szíves leveledet megkaptam s az abban említett szenvedést annál is inkább megértem, minthogy magam is hasonló súlyos betegségekben szenvedek.”

2012. Surányi Miklós – Babitsnak, Máramarossziget, 1917. nov. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1159/2. – BMKL 9735.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levélben ismeretlen ceruzairású jelei és szövegolvasata.

Magyarázatok

Surányi Miklós – l. **1865**.

Máramarossziget – l. **1865**.

szíves leveled – l. **2011**.

szenvedést – BM 1914-től nagyon gyakran betegeskedett, elsősorban lázas, náthás tünetei voltak. A levélírás időszakában (l. **2011**.) is ehhez hasonló betegségen eshetett át. Komolyabb betegségéről nincs adat (l. még **1982**., **2002**.)

második könyvem – Surányi Miklós: A szent hegy. Budapest, 1917. Singer és Wolfner. Az első könyve szintén 1917-ben jelent meg A trianoni páva címmel, l. **1865**.

a multkor írtam neked – 1917. febr. 7-i levelében arra kérte BM-t, hogy A trianoni páva c. regényéről írjon a NY-ba. „Nem azt kérem, hogy légy elnéző, jóakaratu és barátságos. Nekem az kell, hogy te foglalkozzál vele. Büszke és boldog volnék, ha objektív véleményedet hallanám és könyvemről Babits Mihály érdemesnek tartaná, hogy írjon.” L. **1865**.

néhány sor írás a munkámról – BM, ahogy A trianoni páváról, erről a regényről sem írt. A NY-ban Schöpflin Aladár az 1918. jan. 1-jei számban emlékezett meg erről a regényről is. (Új magyar regények, NY, 1918. jan. 1. 1. sz. 67–76.)

2013. Forst Károly Frigyes – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 13. előtt

Forrás

A **2014**. levél alapján: „Betegség, családi ügyek s kényszerű utazások meg-

akadályoztak abban hogy levelezésemet rendesen intézhessem. Verseit azonban elolvastam.”

**2014. Babits – Forst Károly Frigyesnek,
Budapest, 1917. nov. 13. előtt**

Kézirat

Eredeti. – PIM V. 4325/93/3/3. – BMKL 3014.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a **2015.** alapján. Bélyeg letépvé.

Magyarázatok

Forst Károly Frigyes – ismeretlen. Évekig küldte levélben az írásait BM-nak, mégsem jelent meg egy műve sem a NY-ban.

**2015. Forst Károly Frigyes – Babitsnak,
Budapest, 1917. nov. 13.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1880/5. – BMKL 5933.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Forst Károly Frigyes – l. **2014.**

B. levele birtokában – l. **2014.**

contourjában – contour, fr. kontúr, körvonal.

Ignotus – l. **1831.**

„*Nyugat*”nak szánom – Forst Károly Frigyesről semmi sem jelent meg a NY-ban.

2016. Spieler Mihály – Babitsnak, Szeged, 1917. nov. 13.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1895/6. – BMKL 9711.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjelenés

Gépirat tintaírású névaláírással.

Magyarázatok

Spieler Mihály – ismeretlen. BM egykori tanítványa a Szegedi Állami Főreáliskolában.

szegedi reáliskola – BM 1906-tól 1908-ig volt a Szegedi Állami Főreáliskola helyettes tanára.

Komlósi Andor – BM egykori tanítványa. A világháborúban a magyar királyi szegedi 5. honvéd gyalogezredben szolgált.

Hadifoglyokat gyámolító és tudósító hivatal – A hadifoglyokkal való kapcsolattartást lehetővé tévő hivatal, amelyet a Magyar Vöröskereszt működtetett.

Casagiove – olasz kisváros, Nápolytól 25 km-re, Caserta megyében.

2017. A Jelenkor – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1880/82/a. – Levelezőlap. – BMKL 7170.

Megjelenés

Gál 2003:782., Sipos 2008b:78.

Megjegyzés

Kézírás. – Aláírások: Begyáts László, Nagy László, Zsolt Béla, Gaál Gábor, Garami Árpád, Hevesi [!] Iván, Szilasy Zelma. Az utolsó aláíró nevét minden forrás tévesen közli: Futáry Zelma (BMKL), Szitáry Zelma (Gál 2003, Sipos 2008b). A Jelenkor 1918. febr.-i száma alapján az aláíró neve helyesen Szilasy Zelma. A verzón még ceruzarajzok.

Magyarázatok

Jelenkor – Jelenkor (1917. nov. – 1918. ápr.) irodalmi és kritikai folyóirat, főszerkesztője Hevesy Iván, felelős szerkesztője Garami Árpád. BM két műfordítása jelent meg az 1917. nov.-i első lapszámban: Swinburne Búcsú (5–6.) és Baudelaire Spleen (6.) c. verse. Minden bizonnyal köszönetnyilvánítás céljából küldték neki a levelezőlapot.

Begyás László – (1893–1962) költő, vallástörténész. Latin–görög szakos tanárként dolgozott, 1919-ben vállalt szerepe miatt elbocsátották az állásából. 1945 után megváltoztatott néven tanított ókori világtörténelmet a bp.-i bölcsészkaron.

Nagy László – Moholy-Nagy László, l. **1843.**

Zsolt Béla – l. **1917.**

Gaál Gábor – (1891–1954) író, irodalomtörténész, szerkesztő. Kritikái jelentek meg a *Jelenkorban*. 1921-től Hatvany Lajos szűkebb köréhez tartozott, vele utazott 1926-ban Kolozsvárra, ahol élete végéig élt, és szervezte az erdélyi magyar irodalmi életet. 1929-től a *Korunk* szerkesztője.

Garami Árpád – (1893–?) tanár, író. Magyar–német szakon végzett, fővárosi gimnáziumokban tanított. Versei jelentek meg a NY-ban is. A *Jelenkor* felelős szerkesztője.

Hevesi Iván – Hevesy Iván (1893–1966) esztéta, művészettörténész, kritikus. BM tanítványa volt Újpesten. A *Jelenkort* szerkesztette. Film- és fotóművészeti elméleti munkássága úttörő.

Szilasy Zelma – költőnő. Szonett c. verse a *Jelenkor* 1918. februári számában jelent meg (112.)

2018. Knedl Andor – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 21.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/99. – BMKL 7882.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Knedl Andor – ismeretlen.

**2019. Babits – Békássy Istvánné Bezerédj Emmának,
Budapest, 1917. nov. 22. előtt**

Forrás

A 2020. alapján: „Az Irodalmi Problémákért már írtam volt mielőtt levelét megkaptam, de a lassu postajárásunk folytán csak most jött meg, pár napja olvasom.”

**2020. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak,
Sennye, 1917. nov. 22.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/8. – BMKL 5051.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Békássy Istvánné Bezerédj Emma – l. 1842.

Sennye – a mai Zsennye, l. 1842.

Irodalmi Problémák – BM tanulmánykötete, l. 1963.

levelét – BM levelét l. 2019.

első tanulmány – az Irodalmi problémák első tanulmánya a Magyar Irodalom (5–95.)

„folytatása következik” az utolsó szava – Békássyné a következő, befejező sorra utal: „Múltjában sok nehéz küzdelem, jelenében megedzett erők, jövőjében végtelen kilátások!”

Vörösmartyról írt sorai – a két Vörösmarty-tanulmány: Az ifjú Vörösmarty (96–118.) és A férfi Vörösmarty. (A második és a harmadik) (119–154.).

Feri – Békássy Ferenc, l. 1847.

ebbe a könyvbe tette a cikkét – BM a Ma, holnap, és Irodalom (Ars Poetica forradalmár költők használatára) c. cikkében (246–268.) foglalkozott a huszonéves írógeneráció problémáival. Ezt követte a B. F. huszárönkéntes: elesett az északi harctéren, 1915. június című (269–277.), amely Békássy Ferencről szól.

amit a jegyzetben mond – a kötetben már másodjára jelent meg a Békássy Ferencről szóló cikk, a NY 1915. aug. 1-jei száma (824–828.) után. A kötetben BM egy kiegészítő megjegyzést fűz a tanulmányhoz, amelyben már leírja Békássy Ferenc teljes nevét és néhány sorban méltatja a költészetét. „Mondhatom ma már, amit e cikk írásakor még nem mertem: Békássy, ha élve marad, a legnagyobb magyar költők egyike lehet. S így is, gyermeki kísérletei közt, olyan versek vannak, melyek mai líránk első sorában foglalhatnak helyet.” (285.)

fellow-worke – ang. munkatárs.

2021. Babits – Kornfeld Móricnak, Budapest, 1917. nov. 22. előtt

Forrás

A 2022. levél alapján: „Nagyon örülök, ha szolgálatára lehettem s evvel is kifejezést adhattam Ön iránt érzett rokonszenvemnek és tiszteletemnek.”

2022. Kornfeld Móric – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSzK Fond III/766/4. – BMKL 8001.

Megjelenés

Téglás 1995:75., Téglás 1996:271. (96. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés részben a levélen, és a tartalom alapján. A levél kétféleképpen keltezhető: (1) [1917. nov. 22.]: Téglás János (l. Téglás 1995 és Téglás 1996) feltételezése szerint a levél az 1917 folyamán lezajlott Fortissimo-ügy záróakkordjaként születhetett. (2) [1918. nov. 22.]: esetleg BM azért mondott köszönetet Kornfeld Móricnak, amiért az iparmágnás segítséget nyújtott neki, amikor a VI. kerületi főgimnáziumban felfüggesztési és elbocsátási eljárást indítottak ellene. Mi a korábbi keletkezési lehetőség alapján soroljuk a levelet az 1917-es levélananyag közé.

Magyarázatok

Kornfeld Móric – l. 2009.

szolgálatára lehettem – l. a Megjegyzésben.

2023. A Nyugat – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 24.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1816/15. – BMKL 8923.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat cégszerű aláírással: Havas [Irén]. – A NY nyomtatott fejléces levél-papírján.

Magyarázatok

hétfőn – 1917. nov. 26.

verskötet – a levelet megelőzően a Recitativ jelent meg a NY kiadásában 1916-ban (l. BBIBL 1998:8.) Az eladott példányok utáni elszámolásokról lehet szó a levélben.

Irodalmi problémák – BM tanulmánykötete, l. 1963.

két szerződést – a mellékelt szerződések lelőhelye ismeretlen.

Havas – Havas Irén, l. 1821.

2024. A 16-os Honvéd szerkesztősége és kiadóhivatala – Babitsnak, Besztercebánya, 1917. nov. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/17. – BMKL 4045.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Cégszerű aláírás: Kun András. Nyomtatott fejléces levélpa-píron.

Magyarázatok

A 16-os Honvéd – (1917–1934) kéthetente megjelenő tábori szépirodalmi lap. Kiadja a M. Kir. Besztercebányai 16. Honvédgyalogezred Történelmi Osztálya. Szerkesztője Kun Berci és Gáspár Dávid volt.

Besztercebánya – felvidéki város, 1920-ig megyeszékhely (szlov. Banská Bystrica). Ma Szlovákia területén található.

egy verset küldeni kegyeskedjék – BM nem küldött verset a tábori újság számára, és később sem publikált a lapban.

2025. Rédey Tivadar – Babitsnak, Budapest, 1917. nov. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1043/4. – BMKL 9227.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára nyomtatott fejléces levélpapírján. BM válaszáat l. **2026.**

Magyarázatok

Rédey Tivadar – l. **1907.**

kedd – 1917. nov. 27.

reisefertig – ném. útrakész.

Fekete – BM cselédjének a férje, l. **1821.**

terminus – lat. határidő, időpont.

szerda – 1917. nov. 28.

hurcolkodó – Rédey menyasszonyával, Hoffmann Máriával közös otthonába költözött be. Házasságkötésükre dec. 6-án került sor (l. **2031.**)

2026. Babits – Rédey Tivadarnak, Budapest, 1917. nov. 27.

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 4539/46. – Névjegykártya. – BMKL 3618.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom és a **2025.** alapján. A kártya egyik sarka kivágva, csonka.

Magyarázatok

Rédey Tivadar – l. **1907.**

K. B.! – Kedves Barátom!

szerdán – 1917. nov. 28.

2027. Reményik Sándor – Babitsnak, Kolozsvár, 1917. nov. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1061/1. – BMKL 9309.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A szövegben ismeretlen ceruzajelei. A 2. fólió verzóján ismeretlen ceruzairású rájegyzése.

Magyarázatok

Reményik Sándor – (1890–1941) erdélyi költő, szerkesztő. Egyetemi tanulmányait nem fejezte be, hivatalt sem vállalt. Kizárólag az irodalomnak szentelte az életét. Az erdélyi újságok állandó munkatársa. 1937-ben és 1941-ben Baumgarten-díjat kapott.

Kolozsvár – erdélyi város, Kolozs megye székhelye (rom. Cluj-Napoca). Ma Romániában található.

a mellékelt versek – l. **2028.**

pár sorban közölve velem nézetét ez írásokról – BM választát l. **2028.**

**2028. Babits – Reményik Sándornak,
Budapest, 1917. nov. 27. után**

Kézirat

Eredeti. – PIM V. 4557/30/3. – BMKL 3639.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom és a **2027.** alapján. A boríték csonka, a bélyeg kivágva. A borítékon ismeretlen ceruzairású rájegyzése.

Magyarázatok

Reményik Sándor – l. **2027.**

dilettánsból – dilettáns, ol. hozzá nem értő, avatatlan.

versei (pl. *Redők egy arcon, vagy magányos öröm*) – a Magános öröm és a Redők egy arcon a Fagyöngyök c. első verseskötetében jelent meg (Kozsvár, 1918).

**2029. Schöpflin Aladár – Babitsnak,
Budapest, 1917. nov. 28. után**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1114. – BMKL 9568.

Megjelenés

Schöpflin 2004:188. (207. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a fólió rektóján lévő feljegyzés alapján. A levél Szini Gyula Schöpflin Aladárnak adott, datált meghatalmazásának a hátoldalán: „Felhatalmazom Schöpflin Aladár urat, hogy a részemre a *Vasárnapi Újságtól* kiutalványozott összeget fölvehesse. / Budapest, 1917 XI/28 / Szini Gyula”. Penészes, szakadt.

Magyarázatok

Schöpflin Aladár – l. **1816.**

Ódry Árpád – (1876–1937) színész, rendező. Nagyváradon, Kolozsváron, Debrecenben, Kassán és Temesváron játszott. 1904-ben a Vígszínház, majd egy év múlva a Nemzeti Színház szerződtette, amelynek rendezője, örökös tagja, majd főrendezője lett.

Rudolf-tér – a jelenleg a Margit híd pesti hídfőjénél lévő Jászai Mari tér, amely 1903 és 1918 között Rudolf trónörökös tér volt.

2030. Szekfü Gyula – Babitsnak, Bécs, 1917. ősz

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1196/9. – Képeslap. – BMKL 9872.

Megjelenés

Monostori 1984:68–69. (6. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. Monostori (1984:68) tévesen [1928. április 3. és 1931. április 28. közé] teszi. Mi a BMKL keltezését fogadjuk el, amely BM és Komjáthy Aladár augusztus végi soproni útja alapján teszi a levelet 1917-re. Bécsi lapon. Foltos. A bélyeg letépve. A lapon még Holub Jozsó, K[ovács] Laci ceruzairású üdvözllete és aláírása, valamint Eckhardt [Ferenc] ceruzairású aláírása. A lap felirata: Scheiderbauer Neuwaldegg Endstation der Strassenbahn Wien, Dornbacherstrasse 116.

Magyarázatok

Szekfü Gyula – l. **1912.**

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

soproni megemlékezés – Komjáthy Aladár és BM aug. végén Sopronban tartózkodott, valószínűleg egy innen küldött lapra utalhat Szekfü. L. **1967., 1968., 1969., 1970.**

neuwaldeggi – Neuwaldegg Bécs 17. kerületében, a város északnyugati részén fekvő városrész. Az itt kezdődő hegyek lábánál szőlőbirtokok voltak. *Holub Jozsó* – Holub József (1885–1962) történész, egyetemi tanár, az MTA tagja. 1909-től 1923-ig a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárának őre, 1920 után a budapesti, majd a pécsi egyetemen tanított.

Kovács Laci – Kovács László, l. **1861.**

Eckhardt – Eckhardt [Eckhart] Ferenc (1885–1957) történész. Eckhardt Sándor bátyja. Az Eckhart vezetéknevet használta a tudományos életben. A bp.-i

egyetemen tanult. 1910–1918 között a közös pénzügyminisztérium udvari kamarai levéltárának tisztviselője, 1918–1929 között külügyminisztériumi osztálytanácsos. 1929-től a bp.-i egyetemen a magyar alkotmány- és jogtörténet tanára. Az MTA levelező, rendes, majd igazgató tagja. Az állam- és jogtudomány doktora (1952).

2031. Rédey Tivadar – Babitsnak, Budapest, 1917. dec. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1043/5. – BMKL 9228.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A Szépművészeti Múzeum nyomtatott fejléces levélpapírján. A rektón továbbá Hoffmann Mária tintairású üdvözlete és aláírása, valamint Hoffmann Edith tintairású aláírása.

Magyarázatok

Rédey Tivadar – l. **1907.**

Csütörtök – 1917. dec. 6.

a nagy eset – Rédey Tivadar és Hoffmann Mária házasságkötése. BM Rédey egyik tanúja volt.

Szondy-u. 45. III. 3. – Rédey Tivadar és Hoffmann Mária közös otthona. Itt találkoztak BM-lyal, s innen közösen mentek az esküvő helyszínére.

Igazolást – személyazonosságot igazoló okmányt.

Hoffmann Mária – (1885–1945) Rédey Tivadar felesége. Irodalomtörténész, műfordító, író. 1911–1934 között az OSZK tud. munkatársa, kéziratok szakértője.

Hoffmann Edith – (1888–1945) Hoffmann Mária húga. Művészettörténész, bölcsészdoktor. 1913-tól a Szépművészeti Múzeum munkatársa, majd a grafikai osztály vezetője. A középkori magyar művészet, miniatűrfestés és grafika szakértője.

2032. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. dec. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/93. – Feladóvevény. – BMKL 4185.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Feladóként Babits Angyal Babits Mihályné Kelemen Aurórát jeltette meg. 150 korona pénzküldeményt adtak fel BM címére.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829**.

Pisti – Babits István, l. **1823**.

tegnap kapott lapján – Babits István levelét l. Buda 2005:484–485. (259. levél)

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841**.

téli kabát – BM-nak a hadifogságban lévő Babits István kabátját ajánlották fel, hogy viselje ezen a télen, l. **2002**.

2033. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1917. dec. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/97. – Feladóvevény. – BMKL 4529.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a BMKL és a **2032**. alapján. A rektón ismeretlen ceruzairású datálása „1917? <után>”. A Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesületének adakozási ívén.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841**.

kabát – Babits István télikabátját ajánlották fel BM-nak, hogy viselje, míg az öccse hadifogságban van, l. **2002**.

reklit – rékli, ném. kötött kabátka.

Pista – Babits István, l. **1823**.

szept 15 diki kártyáján – Babits István levelét l. Buda 2005:484–485. (259. levél)

dán konzulátusság – a dán Vöröskereszt a magyar hadifoglyok érdekvédelmét látta el.

mi lesz velők az egyetemen – Babits István azt kérte levelében, hogy BM nézzon utána az egyetemen, hogy mi lesz a tanulmányaival.

semi könyvet nem kapott – Babits István könyveket kért, hogy a hadifogságban tanulhasson, l. **1897**.

Angyus – Babits Angyal, l. **1829**.

2034. A Március Kör – Babitsnak, Budapest, 1917. dec. 6.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1902/69. – BMKL 8566.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón valószínűleg BM ceruzáírása vastagon áthúzva, olvashatatlan.

Magyarázatok

Március kör – főiskolásokat és egyetemistákat tömörítő szervezet.

békegyűlésünk – dec. 10-én a főiskolai hallgatók antimilitarista gyűlést tartottak a régi képviselőházban. A Pesti Hírlap beszámolója az eseményről: „A Demokratikus Főiskolai Hallgatók egyesülete, a Március Kör a régi képviselőház üléstermében nagyszámú közönség jelenlétében tartotta békegyűlését. Az ülést Szende Pál alelnök nyitotta meg, majd Babits Mihály olvasta fel »Húsvét előtt« című békehimnuszát. Giesswein Sándor azt fejtegette beszédében, hogy a háborúnak csak a nemzetközi jog kifejlődése és megerősödése lehet az eredménye. Szatmári Mór szerint a háború két eredménye a béke fokozottabb szeretete s a demokrácia. Az ülés Szende Pál alelnök zárószavaival ért véget.” (1917. dec. 12. 7.)

a régi képviselőház – a Régi Képviselőház a VIII. ker. Bródy Sándor u. 8. számú épület volt, mely Ybl Miklós tervei alapján készült neoreneszánsz stílusban 1865–1866 között. Az Országház megépüléséig az Országgyűlés alsóháza ülésezett itt. Az épület műemlékvédelem alatt áll, ma az Olasz Kulturális Intézet található benne.

Sebes Böske – ismeretlen.

2035. A Március Kör – Babitsnak, Budapest, 1917. dec. 9.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1902/70. – BMKL 8567.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A rektón még BM ceruzairása: „VIII Gyulai Pál u. 6.”

Magyarázatok

Március kör – l. **2034.**

leveletem – l. **2034.**

Sebes Böske – l. **2034.**

2036. Dienes László – Babitsnak, Budapest, 1917. dec. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/373/1. – BMKL 5490.

Megjelenés

Téglás 1982:123 (1. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – A Városi Nyilvános Könyvtár nyomtatott fejléces levélpapírján. Rongált.

Magyarázatok

Dienes László – (1889–1953) könyvtáros, szociológus, publicista. Dienes

Pál öccse. Egyetemi tanulmányait követően a Fővárosi Könyvtárban dolgozott. 1919-ben vállalt szerepe miatt elhagyta az országot. Ausztriában, Romániában, Németországban, majd a Szovjetunióban élt.

Kramer Rózi – ismeretlen.

Lipót körút – a Lipót körút a jelenlegi Szent István körút.

2037. Hendel Ödön – Babitsnak, Újpest, 1917. dec. 16.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/567/24. – Képeslap. – BMKL 6748.

Megjelenés

Buda 2007:84.

Megjegyzés

Kézírás. – Az újpesti főgimnáziumot ábrázoló lapon.

Magyarázatok

Hendel Ödön – l. 1838.

Petőfi Társaság – (1876–1944) a Petőfi-kultusz terjesztése és a magyar szépirodalom nemzeti szellemben való művelése céljából létrehozott egyesület. A társaság rendes tagjai és vendégei az üléseken szépirodalmi műveket, széptani és irodalomtörténeti eredeti dolgozatokat olvastak fel.

tagjai sorába – a Petőfi Társaság közgyűlése 1917. dec. 15-i közgyűlésén választotta tagjai sorába BM-t, Bíró Lajost, Csathó Kálmánt, Kosztolányi Dezsőt és Surányi Miklóst. L. 2039.

2038. Zsolt Béla – Babitsnak, Komárom, 1917. dec. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1408/4. – Képeslap. – BMKL 10673.

Megjelenés

Sípos 1999b:314. (332. levél)

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Zsolt Béla – l. **1917.**

Komárom – a város a Duna két partján helyezkedik el. Ma a Duna jobb partján elhelyezkedő része Magyarországhoz (Komárom-Esztergom megye, Kisalföld), a bal partján fekvő része Szlovákiához (Felvidék, Nyitrai kerület, szlov. Komárno) tartozik.

Petőfi Társaság – l. **2037.**

A Petőfi Társaság tagjává való megválasztása – BM dec. 15-én lett a Petőfi Társaság tagja, l. **2037., 2039.**

2039. A Petőfi Társaság – Babitsnak, Budapest, 1917. dec. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1643/1. – BMKL 9102.

Megjelenés

Téglás 1997:22., Sipos 1999b:314–315. (333. levél)

Megjegyzés

Gépirat tintairású névaláírással: Pakots József titkár. – A Petőfi Társaság nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Petőfi Társaság – l. **2031.**

újságok közléséből – két napilap, a Budapest (dec. 16. 309. sz. 8.) és Az Újság (1917. dec. 16. 309. sz. 11.) számoltak be BM Petőfi Társaságba való taggá választásáról.

díszgyűlés – a Petőfi Társaság díszgyűlésére 1918. márc. 17-én került sor a Magyar Tudományos Akadémián. BM székfoglalója elmaradt.

Zrínyi Miklós, a költő születésének 300-ik évfordulója – Zrínyi Miklós 1620. máj. 1-jén született.

székfoglalód – BM végül nem Zrínyi Miklósról tartotta székfoglalóját, hanem saját verseiből olvasott fel az 1918. okt. 13-i felolvasóülésen.

Pakots József – (1877–1933) író, újságíró. A Petőfi Társaság titkári teendőit 1916 és 1920 között látta el. 1932-ben országgyűlési képviselőként fontos szerepet vállalt az Írók Gazdasági Egyesülete megalakításában, amelynek haláláig az első elnöke volt.

**2040. Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra
– Babitsnak, Szekszárd, 1917. dec. 20.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/94. – Levelezőlap. – BMKL 4186 és 4530.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levelezőlap rektóján Babits Angyal levele, címzése és datálása, verzóján Babits Mihályné Kelemen Auróra írása.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **1841.**

Babits Angyal – l. **1829.**

Gyere haza karácsonyra – BM minden bizonnyal nem ment haza karácsonyra. Néha 2-3 évig sem töltötte otthon a karácsonyi és húsvéti ünnepeket.

Pisti pénze – a hadifogságban lévő Babits István (l. **1823.**) számára 150 koronát küldtek, hogy BM adja fel a címére. L. **2032.**

a kabátot – a hadifogságban lévő Babits István kabátját küldték el neki, l. **2002.**

szerdán – 1917. dec. 19.

**2041. Csatkai József – Babitsnak,
Budapest, 1917. dec. 25. előtt**

Forrás

A **2042.** levél alapján: „nagyon köszönöm a küldött hangjegyeket”.

2042. Babits – Csatkai Józsefnek, Budapest, 1917. dec. 25.

Kézirat

Eredeti. – Liszt Ferenc Múzeum (Sopron) K. 76.1.474. – BMKL 2965.

Megjelenés

Csatkai Endre: Magyar írók levelei egy vidéki zeneszerzőhöz, Irodalomtörténet, 1959/3–4, 489.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fjb. alapján.

Magyarázatok

Csatkai József – (1893–1937) kémia-, természetrajz- és zenetanár, eszperantista, ido-mozgalmi vezető, zeneszerző. Egyetemi évei alatt abban a Lónyay u. 18. sz. házban lakott kollégistaként, amelynek a pincéjében a NY-ot nyomták. A két világháború közti időszak irodalmának több alakja lakott ugyanitt (Zágon István, Föti János, Zsolt Béla, Lestyán Sándor, Andersen György). Kezdetben az ő verseiket zenésítette meg, majd olyan neves írók-költők műveivel próbálkozott, mint Gárdonyi Géza, Szép Ernő, BM, Vörösmarty Mihály. (Csatkai Endre 1959:488–490.)

küldött hangjegyeket – Csatkai BM-nek több versét megzenésítette, ezek kottáját küldte el neki. A kották holléte ismeretlen. Feltehetően Szép Ernő bízta a BM-versek megzenésítésére és kiadására. (Csatkai Endre 1959:489.)

litográfiai uton – nyomtatással készített kotta.

dalokról – nem lehet tudni, mely versekből komponált dalt. Csatkai Endre úgy tudja, hogy a BM-dalok mégsem kerültek nyomásra. (Csatkai Endre 1959:489.)

2043. Babits – Hendel Ödönnek, Budapest, 1917. dec. 25.

Kézirat

Eredeti. – OSZK. Babits Mihály Hendel Ödönhöz. Levelestár/5. – Képeslap. – BMKL 3197.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fjb. alapján. Karácsonyi üdvözlőlap. A képeslap ragasztása elengedett, két részre esett szét. A lapon ismeretlen ceruzairású datálása. Az üdvözlőlap képes oldalán nyomtatott dátum: 1916. A lapon ismeretlen ceruzairású datálása.

Magyarázatok

Hendel Ödön – l. 1838.

Szíves üdvözléted – l. 2037.

2044. Bálint Aladár – Babitsnak, Budapest, 1917. dec. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/191 és III/1563/39. – BMKL 4708.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levél két különböző lapon, két raktári jelzet alatt érhető el. A Fond III/191 számon őrzött töredék (1. fólió) a szövegben a következő rész-
letig terjed: „hogy az analízis helyességének elérésére”. Az 1. fólió verzóján
[Török Sophie] ceuzairású rájegyzése: „Bálint Aladár orvosnöv. / (a levél
másik felén M. kézirat)”. A 2. fólió (Fond III/1563/39) verzóján a költő
ceruzairása: „Kép a komikus tükörben Anamorphosen 249 falfigurákba is
képeket látunk bele”, továbbá [A veszedelmes világnézet] ceruzairású fo-
galmazványtöredéke.

Magyarázatok

Bálint Aladár – l. 1836.

„*Gólyakalifa*” – A gólyakalifa, l. 1877.

Freud-féle pszichoanalízis – Sigmund Freud (1856–1939) osztrák neuroló-
gus és pszichiáter, a pszichoanalitikus iskola megalapítója. A bécsi egyetem
orvosi karán szerzett diplomát. Kidolgozta a pszichoanalízis módszerét, a pszi-
chológia mélylélektani vizsgálati és kezelési módszerét. A pszichoanalitikus
a lelki zavarokat az ún. tudatalatti okok feltárásával vizsgálja és gyógyítja.
Feladata, hogy a páciens elbeszéléseinek, asszociációinak, elszólásainak és
álmainak elemzése segítségével az élettörténet összefüggésében feltárja a konf-
liktusok keletkezésének történetét, tartalmát és jelentését, így akadályozva
meg ezek kényszerű visszatérését. A gólyakalifa c. regényt már a megjelené-
sét követően pszichoanalitikus regényként kezdték olvasni, értelmezni.

tanulmány – nem tudni, hogy Bálint Aladár kérését BM teljesítette-e, és
a tanulmány elkészült-e. Bálint Aladár nem publikált írást A gólyakali-
fáról a NY-ban.

2045. A Szegedi Irodalmi Matiné – Babitsnak, Szeged, 1917. dec. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1902/82. – BMKL 9852.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Aláírás: Dr. Vág Sándor.

Magyarázatok

Dr. Vág Sándor – (1885–1969) magyar–francia szakos tanár. Vidéki középiskolákban tanított (Nagyvárad, Debrecen, Szeged), ebben az időszakban a Szegedi Főreáliskola tanára volt, ahol BM korábban tanított (1906–1908). *Paulay Erzsí* – l. **1813**.

egy matiné adott – 1917. febr. 16-án és márc. 30-án két világirodalmi matiné is tartottak az Uránia Színházban. BM a világirodalom remekeiről tartott előadását Paulay Erzsí szavadatai illusztrálták.

irodalmi matiné rendeztünk – a Vág Sándor és a Korzó mozi szervezte irodalmi matiné meghívott vendége Kosztolányi Dezső, Karinthy Frigyes és Barta Lajos volt. Az eseményre 1917. febr. 11-én vasárnap 11 órakor került sor. *Barta* – Barta Lajos (1878–1964) író, újságíró. Budapesti egyetemi tanulmányait nem fejezte be. Pécssett, majd Kassán volt lapszerkesztő, 1910-től a Világ c. lap munkatársa volt, rendszeresen publikált a NY-ban. 1919 után emigrált, Bécsben, Berlinben, Pozsonyban, majd Londonban élt. 1946-ban hazatelepült. *az Önök Urániabeli matinéjét szerettük volna itt megismételni* – minden bizonnyal visszautasították a felkérést, ugyanis a korabeli lapokban nincs utalás BM és Paulay Erzsí szegedi közös fellépésére.

Korzó mozi – Szeged, Széchenyi tér 9. alatti épületben, a Zsótér házban működött a Korzó mozi.

2046. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1917. dec. 29.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/87. – Levelezőlap. – BMKL 4187.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1839**.

az utnak – Babits Angyal fogorvoshoz akart menni Budapesten, l. **2032**., **2033**., **2040**.

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841**.

Pisti – Babits István, l. **1823**.

Pisti számára felvették-e a pénzt – BM adta fel öccse számára a pénzt, amit otthonról küldtek neki, l. **2032**.

mi is régen kaptunk már s az is szept.-ről szól – Babits István szept. 1-jén, 15-én, 26-án és 29-én írt édesanyjának és Angyalnak (l. Buda 2005:258., 259., 262., 263. levél).

Te arcképeid – az Új Idők dec. 23-án (530.), az Érdekes Újság dec. 20-án (7.) közli a Petőfi Társaság öt új tagjának a fényképét (BM, Bíró Lajos, Csathó Kálmán, Kosztolányi Dezső, Surányi Miklós).

Új idők – Új Idők, l. **1845**.

Érdekes Újság – (Az) Érdekes Újság (1913–1925) képes hetilap, szépirodalmi tartalommal.

Petőfi társ. Tagság – BM-t dec. 15-én választották a Petőfi Társaság tagjává, l. **2037**., **2038**., **2039**.

Babits Sanyi – Babits Sándor, l. **1823**.

Imre – Kelemen Imre, l. **1841**.

Kovács Laci – Kovács László, l. **1861**.

2047. Massányi Margit – Babitsnak, Budapest, 1917. dec.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/880/1. – BMKL 8614.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Massányi Margit 1918. febr. 5-én kelt levele (l. BML 1918–1919: 2089. levél) alapján BM minden bizonnyal [1918. januárban] válaszolt erre a levélre. A válaszlevél hiányzik, l. **2081.**

Magyarázatok

Massányi Margit – ismeretlen.

Erzsébet nőiskola – a jelenlegi Teleki Blanka Gimnázium.

2048. Hatvany Lajos – Babitsnak, Budapest, 1917 vége

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/557/16. – BMKL 6655.

Megjelenés

Hatvany 1985:305. (356. levél), Kelevéz 1983:130. (levélrészlet)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. A Pesti Napló nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Hatvany Lajos – l. **1881.**

egy napilap – Hatvany Lajos 1917. elejétől kezdve a Pesti Napló szerkesztője, ide szeretne BM-től írást kapni ezzel a levéllel. BM legközelebb a Pesti Napló 1918. jan. 9-i számában publikálta A veszedelmes világnézet c. tanulmányát. (Pesti Napló, 1918. jan. 9. 8. sz. 1–4.)

Babits hallgat – BM 1917. augusztus 16. és nov. 1 között egyetlen írást sem jelentetett meg.

ön kritikakötetéről – Irodalmi problémák, l. **1963.** Hatvany Lajos végül nem írt BM kötetéről.

zsurnaliszta – fr. újságíró, hírlapíró.

2049. Komjáthy Aladár – Babitsnak, Budapest, 1917 második fele

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/65. – Névjegykártya. – BMKL 7928.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltetés a tartalom alapján. Az 1917. jan. 19-i sorozáson (l. **1840.**) Komjáthyt minden bizonnyal alkalmatlannak találták a sorkatonai szolgálatra a szívbetegsége miatt (l. **1964.**). Ezt követően később hívhatták be „hadimunkára”, ami adminisztratív, irodai munkát jelenthetett. Az újabb behívásra feltehetően Komjáthy nyári szanatóriumi kezelése (l. **1964.**) és Babits Mihályné Kelemen Auróra novemberi levele (l. **2003.**) – amelyben Komjáthy sorozása iránt érdeklődik – körüli időszakban kerülhetett sor.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. **1821.**

Fekete – BM cselédjének a férje, l. **1821.**

hadimunkára behívnak – Komjáthy feltehetően rossz egészségi állapota miatt (l. **1964.**) nem sorozták be katonának januárban (l. **1840.**), majd ezt követően a hadimunka alól is mentesült.

2050. A Könyvtári Szemle – Babitsnak, Budapest, 1917 második fele

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/18. – BMKL 8222.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat autográf aláírással: Kőhalmi Béla. – Nyomtatott fejléces levélpapíron. Körlevél.

Magyarázatok

Kőhalmi Béla – (1880–1970) könyvtáros, egyetemi tanár, irodalomtörténész. A Huszadik Század társaság tagja. 1913 és 1919 között szerkesztette a *Könyvtári Szemle* c. folyóiratot.

magyar ankét – ankét, fr. körkérdés. Kőhalmi a NY 87 írójával interjúszorozatot készített kedves olvasmányaikról, ennek alapján készült a *Könyvek* könyve.

Gyalui Farkas – (1866–1952) könyvtárigazgató, irodalomtörténész. A kolozsvári könyvtár könyvtárőre, majd igazgatója. A könyvtárosképzés intézményes rendezésének, a közművelődési könyvtári rendszernek egyik első úttörője. Színműveket, novelláskötetet és számos irodalomtörténeti, történeti művet írt.

Legkedvesebb könyveim – Gyalui Farkas: Legkedvesebb könyveim, Bp. 1904. A könyv 34 magyar író, művész olvasmányairól szóló összeállítás.

Könyvtári Szemle – (1913–1918) kétheti rendszerességgel megjelenő könyvtártudományi szakfolyóirat. A lap a közművelődési könyvtárügy gondolatát népszerűsítette.

kötet – Könyvek könyve, 87 magyar író vallomásai olvasmányairól. Összeáll. Kőhalmi Béla, Bp., Lantos, 1918. BM: [Vallomása olvasmányairól], 83–86.

exlibrise – ex libris, lat. valakinek a könyveiből. Kőhalmi Béla BM egyik könyvéből kér egy példányt a Szépirodalmi Szemle számára.

2051. Babits – Rédey Tivadarnak, Budapest, 1917. körül

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 4539/45. – Névjegykártya. – BMKL 3619.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Rédey Tivadar – l. 1907.

Dankó latin himnuszkiadását – Dankó József Károly (1829–1895) hittudós, művészettörténész, az MTA levelező tagja. Érdeme a magyarországi latin

egyházi költészet kiadása: *Vetus hymnarium ecclesiasticum Hungariae*, Bp. Franklin, 1893. BM minden bizonnyal erre a könyvre utal.

2052. Ismeretlen – Babitsnak, Erdély, 1917. körül

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1969/97. – BMKL 7106.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a levél hátulján lévő versfogalmazvány alapján. A levél egy leszakított darabkája, csonka. A verzón az Egy tájat látok, mely terem c. vers ceruzairású fogalmazványa.

2053. Szabó Ervin – Babitsnak, Budapest, 1917. körül

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1163/9. – BMKL 9754.

Megjelenés

Gál 1968:1011 (4. levél), Gál 2003:603 (4. levél), Szabó 1978:955. (589. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. Rongált.

Magyarázatok

Szabó Ervin – I. 1815.

Lengyel Menyhért – (1880–1974) író, színműíró, forgatókönyvíró. A NY-ban is publikált. Az I. világháború idején az Est megbízásából Svájcban dolgozott, háborúellenes cikkeket írt. Az 1930-as évektől Angliában, az Egyesült Államokban és Olaszországban élt.

Ferenc József-híd – a jelenlegi Szabadság-híd, amelyet 1896-ban adtak át. Az utolsó szegecseket a vasszerkezetbe maga Ferenc József verte be.

2054. Dienes László – Babitsnak, Budapest, 1917

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/373/3. – BMKL 5491.

Megjelenés

Téglás 1982:124 (2. levél).

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. Sérült.

Magyarázatok

Dienes László – l. **2036.**

Borel – Borel, Émile (1871–1956) francia matematikus. Az analízist megújító francia iskola képviselője, a mértékfogalom egyik kialakítója.

a könyvtárban – a jelenlegi Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, ahol Dienes László dolgozott.

2055. Kornfeld Móric – Babitsnak, Budapest, 1917

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/766/5. – BMKL 8002.

Megjelenés

Téglás 1995:73., Téglás 1996:270. (94. levél)

Megjegyzés

Kézírás. – A levél keltezetlen. Téglás 1996 az 1917. nov. 22-én kelt Kornfeld-levél magyarázatában – l. **2022.** és Téglás 1996:271., 516. (96. levél) – megjegyzi, hogy Vázsonyi Vilmos ügyvédi irodája 1917-ben a Teréz körút 14/a-ban volt, így a levél biztonsággal keltezhető az 1917-es évhez. Téglás 1995 és Téglás 1996 a levél tartalmát a Fortissimo-ügyhöz kapcsolja (l. **1887., 1888., 1889., 1890., 1891., 1892., 1894., 1899., 1906., 1910., 1960.**), amit megalapoz az a tény, hogy az ügyben „csak az mentette meg Babitsot, hogy Vázsonyi igazságügyminiszter, a költő barátainak közbenjárására, törölte az eljárást” (Téglás 1996:472.). E rövid **2055.** levél tartalma azonban nem elégséges alap arra, hogy az 1917-es évnél szűkebb keltezési keretet szabjunk meg a levél datálásakor, hiszen a levélszöveg nem tartal-

maz konkrét utalást a Vázsonyi képviselő úrral való találkozó természetét illetően.

Magyarázatok

Kornfeld Móric – 1. 2009.

Vázsonyi képviselő úr – Vázsonyi Vilmos, szül. Weiszfeld Vilmos (1868–1926) ügyvéd, politikus, 1917-ben az Esterházy-, majd a harmadik Wekerle-kormány tagja volt mint igazságügyminiszter és a választójogi törvény reformjával megbízott tárca nélküli miniszter. Ő törölte a BM ellen folyó eljárást a Fortissimo-ügyben. Ügyvédi irodája 1917-ben a Teréz körút 14/a alatt működött. 1918-ban, az őszirózsás forradalom idején elhagyta Magyarországot, és csak a Tanácsköztársaság bukása után tért haza. 1920-ban a Teréz körút 40.-ben működtette ügyvédi irodáját. (Téglás 1996:472., 516.)

2056. Kovács László – Babitsnak, Szekszárd, 1917

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1650/37. – Képeslap. – BMKL 8196.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. A szekszárdi múzeumot ábrázoló lapon. A bélyeg letépve.

Magyarázatok

Kovács László – 1. 1861.

haza – Szekszárdra.

2057. Kovács László – Babitsnak, Budapest, 1917

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/31. – Névjegykártya. – BMKL 8197.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a névjegykártya felirata és a tartalom alapján.

Magyarázatok

Kovács László – l. **1861.**

Thomas Mann könyvét – Thomas Mann (1875–1955) német író. Nem tudni, melyik könyvéről van szó.

Lackó – Laczkó Géza (1884–1953) író, színikritikus. A NY-ban megjelent novellái és regényei feltűnést keltettek. Önéletrajzi trilógiájának Noémi fiai című első kötete részletes korpép a múlt század utolsó éveinek magyar színiéletéről.

2058. Kovács László – Babitsnak, Budapest, 1917

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/791/34. – Névjegykártya. – BMKL 8198.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a névjegykártya felirata és a tartalom alapján.

Magyarázatok

Kovács László – l. **1861.**

„*Kék rókába*” – a Kék róka Herczeg Ferenc 1917-ben írt három felvonásos színdarabja (Bp. Singer-Wolfner, 1917), amelyet a Vígszínházban mutattak be 1917. jan. 3-án. A darabnak nagy sikere volt.

Dienesék – Dienes Pál és hozzátartozói, Valéria és László, l. **1885., 2036.**

2059. Somogyi Andor – Babitsnak, 1917

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/155. – BMKL 9698.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. A levél kezdete – „Most értesültem, hogy Ön az ügyészség jóvoltából istenkáromlás ügyében tárgyalásokon szerepel” – és teljes tartalma egyértelműen a Fortissimo-ügyhöz köti Somogyi Andor keltezetlen levelét. (Az ügyről l. még 1887., 1888., 1889., 1890., 1891., 1892., 1894., 1899., 1906., 1910., 1960.) 1917. márc. 1-jén BM Fortissimo c. versét „közbotrány okozására alkalmas” költeménynek minősítve lefoglalták a NY aznapi számát. Ekkor vette kezdetét az a magyar irodalom történetében Fortissimo-ügy néven emlegetett hivatali eljárás, mely hivatalosan végül az 1917. évi márc. hó 29. napján kelt végzéssel zárult, melyben dr. Margalits vizsgálóbíró kimondta, hogy „Vallás elleni sajtóvétség miatt Babits Mihály ellen indított vizsgálatot befejezettnek” tartja. Somogyi Andor levele társlevele azoknak a szintén ismeretlen szerzőktől származó olvasói leveleknek, melyek a Fortissimo c. vers iránt érdeklődnek, s BM-től e vers egy-egy példányát kérik (l. 1891., 1892., 1894.). Somogyi Andor kadettaspirant levelének keletkezési idejét – a levél az aláírás és a tartalom alapján katonai szolgálat teljesítése közben született – nem lehet mégsem teljes bizonyossággal 1917. márc. 1. és 1917. márc. 29. közötti időszakra datálni, hiszen – bár a levél első bekezdéséből az eseményekhez képest viszonylag kevés időbeli eltéréssel szerzett értesülésre következtethetünk – nem tudhatjuk bizonyosan, hogy Somogyihoz mikor jutott el a Fortissimo-ügy híre.

Magyarázatok

Somogyi Andor – ismeretlen kadettaspirant. A BMKL csupán ezt az egyetlent, keltezés nélküli levelet jelöli tőle.

Istenkáromlás ügyében tárgyalásokon szerepel – utalás a Fortissimo-ügyre (l. 1887., 1888., 1889., 1890., 1891., 1892., 1894., 1899., 1906., 1910., 1960.). *a különben rosz feldpost ellenére* – a Feldpost a háborús időkben a fronton lévő katonák postai szolgálata volt, ahol a szolgálatot speciálisan kiképzett katonák látták el. Ennek keretében bonyolították le mind a családtagokkal való levelezést, mind pedig a különféle hadtestek egymás közti levelezését. A „rosz” jelző arra utal, hogy ez a postaszolgálat gyakran – a körülményekből fakadóan természetes módon – nagy időbeli eltérésekkel továbbította csak a küldeményeket. Ezért sem határozhatjuk meg egészen pontosan azt az időkeretet, amelyen belül Somogyi Andor a Fortissimo-ügyben folyó tárgyalásokról értesülhetett.

inkriminált – jog.: a vád tárgyát képező, a vád alapjául szolgáló.

inkriminált dolgai – Rákosi Jenő 1915. okt. 20-án a Pesti Hírlapban támadta

meg BM-t Játsoztam a kezével c. versének utolsó két sora miatt: „nagyobb örömmel ontanám/ kis ujjáért a csobogó vért, / mint száz királyért, lobogó-ért?”. Az ennek hatására kibontakozó, Dunántúli-ügy néven elhíresült irodalmi vitára utalhat Somogyi Andor mondata (l. még **1891., 2073.**) (Éder 2002:129–136)

ide salvézott a munka – pontos jelentése ismeretlen. Itt feltehetőleg „ide parancsolt a munka” vagy „ide köt a munka” jelentésben szerepel.

küldje el a poémát nekem – Somogyi Andor az eredetileg a NY 1917. márc. 1-jei számában szereplő, „közbotrány okozására alkalmas” Fortissimo c. verset kéri BM-től.

gyönyörű Wilde-fordítása – BM Wilde Oszkár verseiből c. műfordítás-kötetről van szó, amely 1916 áprilisában jelent meg (Athenaeum. Bp., 1916. Modern könyvtár 508–509.). (L. BBIBL 1998:7.)

a Carmides szépséges strófáit – a Charmides c. vers a Wilde Oszkár verseiből első darabja (3–25.) Korábban megjelent a NY-ban is (1911. ápr. 16. 8. sz. 705–718.) (L. BBIBL 1998:523.)

2060. Stöffler Miklós – Babitsnak, Kőszeg, 1917

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/163. – BMKL 9725.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Stöffler Miklós – ismeretlen.

„Odysseus és a szirének” – az Odysseus és a szirének BM novellája, amely A gólyakalifa. Regény és néhány novella c. kötetben (Bp. Athenaeum, 1916, 231–244.) jelent meg. (BBIBL 1998:10.)

Kovács László – ismeretlen kőszegi gimnazista az önképzőkörből.

plasztikája – gör. tárgya, formája, alakítása.

Hunyadi főreál – a kőszegi Hunyadi Mátyás Katonai Főreáliskola.

2061. Kardos László – Babitsnak, Nagyvárad?, 1917

Forrás

A **2062.** levél alapján: „Verseit szívesen megnézem (...)” – Kardos László, visszaemlékezése szerint 1917-ben, a gimnázium elvégzése után, amikor Nagyváradon katonáskodott, levelet írt BM-nak. Arra szeretett volna választ kapni tőle, hogy van-e tehetsége a költészethez. A levél megírására így emlékezik vissza: „Babits ítéletét akartam hallani. Nem mertem ajtóstól rontani a házba, első levelemhez nem csatoltam verset, csak azt kérdeztem meg, szabad-e elküldenem verseimet, s megkérhetem-e, hogy szabadítson meg kétegyeimtől. Babits azonnal válaszolt. Kézzel írott levelét – ezt is, a továbbiakat is – megőriztem.” (l. Kardos 1973:279.) BM válaszelevelét l. **2062.** A BMKL nem tartalmaz Kardos László által írott levelet ebből az időszakból, a legkorábbi ismert levele 1928-as keltezésű. Kardos visszaemlékezésében BM-hoz és a NY-hoz fűződő ifjúkori viszonyát, a BM-lyal folytatott levélváltását így összegzi: „Ez 1917-ben volt. Most évekig nem háborgattam Babitsot, a Nyugatot.” (Kardos 1973:281.) A Kardos László és BM között feltehetően 1917-ben lezajlott levélváltás további darabjai: **2062., 2063., 2064., 2065., 2066.** levél.

2062. Babits – Kardos Lászlónak, Budapest?, 1917

Kézirat

Eredeti. – Kardos László tulajdonában volt, de 1987-ben bekövetkezett halála óta a kéziratos hagyatéknak lelőhelye ismeretlen.

Megjelenés

Kardos 1973:280.

Megjegyzés

Kézírás. – A levél jelenlegi lelőhelye nem ismert. Kardos László 1973-ban a *Levelek Kardos Lászlóhoz* c. forrásközlése elé a következőket írta: „Íróasztalom fiókaiban több száz olyan levelet őrzök, amelyet az évek során íróktól, íróbarátoktól kaptam. (...) Az itt közreadott levelek – három kivételével – most először kerülnek közönség elé.” (Kardos 1973:355.) BM Kardos Lászlóhoz írott levelei közül egyet sem tartalmaz a BMKL, és a magántulajdonban lévő levelek és kéziratok között sem tesz róluk említést. Kardos László feltehetően nem tette közkinccsé a tulajdonában lévő levele-

zésanyagot, leszámítva azokat, amelyeket publikált. (I. Kardos 1973, Kardos 1983.) Jelenleg nincs információnk a BM által írott levelek lelőhelyéről. A BM-levelek írástípusára vonatkozóan Kardos így nyilatkozik: „Kézrel írott levelét – ezt is, a továbbiakat is – megőriztem.” (I. Kardos 1973:279.) A BM és Kardos László közti levélváltás körülményeiről l. még a **2061.** levél jegyzetét.

Magyarázatok

Kardos László – (1898–1987) irodalomtörténész, kritikus, műfordító. A debreceni egyetemen szerzett diplomát. Helyi középiskolákban tanított (1922–1944), az Ady Társaság főtákará (1927–1938), a Vallás- és Közoktatási Minisztérium tanácsosa (1945–1949) volt. 1950-től az ELTE világirodalmi tanszékének a tanára. 1959-től a Nagyvilág szerkesztője, főszerkesztője, szerkesztőbizottsági elnöke. Az MTA levelező (1958), majd rendes tagja (1967). József Attila-díjas (1950) és Kossuth-díjas (1953). A XX. századi magyar irodalom történetét kutatta, és több nyelvből fordított.

Verseit – l. **2063.**

véleményemet – l. **2064.**

2063. Kardos László – Babitsnak, Nagyvárad?, 1917

Forrás

A **2064.** levél alapján: „Ilyenformán az Ön sürgetett kérelme mostanig válasz nélkül maradt. (...) a küldött versek nem teljesen nélkülözik a tehetség jeleit, s formáik bizonyos mesterkélttség mellett is érdekesek.” – Kardos László BM első levelét (l. **2062.**) követően azonnal küldött néhány verset. Első benyomásait így összegzi: „A levél elbűvölt. Annyi gyöngédséget, bölcsességet és lelkiismeretet láttam benne, hogy fel is emelt, le is sújtott. Azonnal elküldtem néhány versemet.” Mivel hetekig nem kapott választ, egy újabb levelet írt BM-nak. (I. Kardos 1973:280.) A Kardos László által írott két hiányzó levélre egy sorszám alatt utalunk. BM válaszelevelét l. **2064.**

2064. Babits – Kardos Lászlónak, Budapest?, 1917

Kézirat

Eredeti. – Kardos László tulajdonában volt, de 1987-ben bekövetkezett halála óta a kéziratos hagyatéknak lelőhelye ismeretlen.

Megjelenés

Kardos 1973:280–281., Kardos 1983:200.

Megjegyzés

Kézírás. – A Kardos 1983 keltezése: „(dátum nélkül, valószínűleg 1917-ből)”. A levél lelőhelyéről és írástípusáról l. bővebben a **2062.** levél Megjegyzés rovatában foglaltakat, továbbá a BM és Kardos László közti levélváltás körülményeiről a **2061.** levél jegyzetét.

Magyarázatok

Kardos László – l. **2062.**

Őn sürgetett kérelme – l. **2063.**

a küldött versek – nem tudni, mely verseit küldte el Kardos László BM-nak. Visszaemlékezésében a következőket írja: „Azonnal elküldtem néhány versemet.” (l. Kardos 1973:280.) A NY egy versét sem közölte.

2065. Kardos László – Babitsnak, Nagyvárad?, 1917

Forrás

A **2066.** levél alapján: „Küldeményét már elolvastam.” – BM újabb kétértelmű levelét (l. **2064.**) így fogadta Kardos László: „Kétségeim és reményeim ingó patikamérlegén százszor lemértem a levél szavait. (...) Káprázott a szemem Babits betűitől, de kápráztak az érzéseim is. Nyugtalan és telhetetlen voltam. Újból írtam a Nyugat címén a költőnek. Most egy novellát is küldtem a versek mellett.” (l. Kardos 1973:281.) BM válaszlevelét l. **2066.**

2066. Babits – Kardos Lászlónak, Budapest?, 1917

Kézirat

Eredeti. – Kardos László tulajdonában volt, de 1987-ben bekövetkezett halála óta a kéziratos hagyatéék lelőhelye ismeretlen.

Megjelenés

Kardos 1973:281., Kardos 1983:200–201.

Megjegyzés

Kézírás. – A Kardos 1983 keltezése: „(dátum nélkül, valószínűleg 1917-ből)”.

A levél lelőhelyéről és írástípusáról l. bővebben a **2062.** levél Megjegyzés rovatában foglaltakat, továbbá a BM és Kardos László közti levélváltás körülményeiről a **2061.** levél jegyzetét.

Magyarázatok

Kardos László – l. **2062.**

Küldeményét – Kardos újabb verseket és egy novellát küldött BM-nak (l. **2065.**)

novella – nem tudni, mely novelláját küldte el BM-nak. A NY két novelláját közölte később: Falusi kaland (1926. máj. 16. 10. sz. 918–923.) és Az inas (1927. márc. 16. 6. sz. 485–508.) Utóbbit a NY novellapályázatán díjjal tüntették ki, amelyen Szunyogh Imre álnéven vett részt.

A versekben – nem tudni, mely verseit küldte el BM-nak, a NY egyetlen versét sem közölte.

2067. Ignotus – Babitsnak, Budapest, 1918. jan. 1.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/610/10. – Távirat. – BMKL 6947.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Szakadt.

Magyarázatok

Ignotus – l. **1831.**

Kedd – 1918. jan. 1., a levél feladásának napja.

Vigadó – a Pesti Vigadó.

2068. Erdélyi József – Babitsnak, Budapest, 1918. jan. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/403/1. – BMKL 5677.

Megjelenés

Sipos Lajos: Egy fejezet Babits Mihály levelezéséből 1918. január és 1919 márciusa között. = Levél, író, irodalom. A levéltudomány történetéről és elméletéről, szerk. Kiczenko Judit, Thimár Attila, Piliscsaba, 2000, 280.

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón továbbá a költő ceruzairása: „Ignotus .... (a bolsevikok naívsága)”.

Magyarázatok

Erdélyi József – (1896–1978) költő. Az első világháborúban az orosz fronton harcolt. Első versei 1921-ben a NY-ban láttak napvilágot. 1923-tól többek közt az Est lapok, a Népszava, a Kelet Népe és a Válasz közli a verseit.

Egy versesfüzetet – első verseskötete néhány évvel később jelent meg: Ibo-lyalevél. Versek, Bp. Táltos, 1922.

„Új Nap, új Ember” – ilyen című verse nem jelent meg. Legelső versei közül egyet sem szerepeltetett később a versválogatásaiban. (Sipos Lajos 2000:279.)

verizmus – a XIX. sz. végi Olaszországban keletkezett művészeti irányzat, amely a valóság szépítés nélküli, naturalista ábrázolására, olykor az iszonyatos hangsúlyozására törekedett.

tzls – törzszászlós.

tart. honv. zls. – tartalékos honvéd zászlós.

2069. Bán Lászlóné – Babitsnak, Budapest, 1918. jan. 6.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/12. – Levélkártya. – BMKL 4824.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – B·E monogramos levélpapíron.

Magyarázatok

Bán Lászlóné – ismeretlen.

A m. k. állami lánygimnázium – Magyar Királyi Állami Leánygimnázium.

Az iskola 1875–1968 között működött a bp.-i V., majd VI. kerületben, bezárása előtt Varga Katalin Gimnázium volt a neve.

ha nem utasítaná el kérésemet – BM elutasította Bán Lászlóné kérését, l. 2077.

2070. Finály Gábor – Babitsnak, Budapest, 1918. jan. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1894/24. – Levelezőlap. – BMKL 5882.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A budapesti VI. kerületi állami főgimnázium igazgatóságának bélyegzett feladójú lapján.

Magyarázatok

Finály Gábor – (1871–1951) filológus, archeológus. Kolozsváron, majd Budapesten iskolaigazgató a VI. kerületi állami főgimnáziumban.

Munkácsy u.-i iroda – a VI. kerületi állami főgimnázium épülete volt a Munkácsy utca 26.-ban.

rk – rendkívüli.

2071. Finály Gábor – Babitsnak, Budapest, 1918. jan. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1894/18. – Névjegykártya. – BMKL 5883.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón: Dr. Kendi Finály Gábor / A VI. ker. Áll. Főgimnázium igazgatója / Budapest, / VI., Munkácsy-U. 26.

Magyarázatok

Finály Gábor – l. 2070.

iskola – a VI. kerületi állami főgimnázium, ahol BM tanított ebben az időszakban.

**2072. Babits Angyal – Babitsnak,
Szekszárd, 1918. jan. 15.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/88. – Levelezőlap. – BMKL 4188.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Sárgult, tintafoltos lapon.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **1829.**

Kelemen Józsa – Kelemen József (?–1942) BM édesanyjának az unokatestvére. Jogi tanulmányokat folytatott, 1914-ben nevezték ki a pécsi ítélőtáblához bírónak.

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **1841.**

Kesmárky Pista – Dr. Kesmárky István (1865–1926) Szekszárdról származik. Jogtanár a pécsi püspöki jogliceumban, a jog- és államtudományok doktora, egyetemi tanár, újságíró.

pécsi jogakademia – a pécsi egyetem jogi kara. Babits István át akart ide iratkozni, de ez a terve nem sikerült.

Pista – Babits István, l. **1823.**

hosszabb lett a szünidő – feltételezhetően a szénhiány miatt rendeltek el szünetet.

a kért könyvek – a Babits István által kért könyveket, l. **1897.**

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

2073. Lám Frigyes – Babitsnak, Győr, 1918. jan. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/820. – BMKL 8329.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Az 1. fólió rektóján [Török Sophie] ceruzairású rájegyzése: „Lám Frigyes Mihályhoz”. BM 1918. febr. 9-én válaszolt erre a levélre (l. BML 1918–1919:2094. levél)

Magyarázatok

Lám Frigyes – (1881–1955) irodalomtörténész, költő, műfordító. A Szepességből származik, verseit cipszer (német) nyelvjárásban írta. Német és francia szakos tanár, magyar nyelvből és irodalomból bölcsészdoktorátust szerzett. 1908–1935 a Győri Magyar Királyi Állami Felsőbb Leányiskola (ma Kazinczy Ferenc Gimnázium) alapító tanára. A győri Kisfaludy Irodalmi Kör tagja. Magyar költők műveit fordította németre.

magyar anthológia – Neue ungarische Lyrik c. műfordítás-kötete 1942-ben jelent meg (Bp., Rusztabányai Verlag). BM-től kilenc versfordítást tartalmaz: A Danaidák; Egy szomorú vers; Galáns ünnepség; Merceria; Új leoninusok; Vasárnapi impresszió, autón; Sugár; Édes az otthon; Thamyris.

Nord und Süd – (1877–1930) német nyelvű nemzetközi irodalmi havilap. Breslauban jelent meg.

a „*Nord und Süd*” decemberi számában kiadták a *Velssi Bárdok fordítását* – Arany János: A walesi bárdok ném. fordítása a *Nord und Süd* 1917. dec.-i számában (302–303.) jelent meg.

a *Bor Vitéz és az Ünneprontókat* – a Bor vitéz német fordítása a *Nord und Süd* 1918. nov.-i számában (195.), Az ünneprontók fordítása az 1918. okt.-i számában (79–80.) jelent meg.

Messze...messze... – BM verse. Lám német fordítása nem ismert.

tört árny – A Messze... messze... c. vers első versszakában a következő kép: „Spanyolhon. Tarka himü rét./ Tört árnyat nyujt a minarét.”

A leoninusos distichon – a leoninus egy középkori, újlatin eredetű versforma, rimes disztichon. A leoninusos disztichon olyan disztichonból (időmértékes ritmusú sorpár, amelynek első sora hexameter, a második pentameter) áll, amelynek soraiban a középmetszet előtti szó belső rímként a sorvégi szóval rímel.

hexameter – hat verslábból álló, daktilikus lejtésű sor. A daktilusokat (– ∪ ∪) szokás szerint spondeus (– –) helyettesítheti az 1–4. verslábban. Az 5. versláb kötelezően daktilus, a 6. viszont jambus (– ∪) vagy spondeus lehet. Szótagszáma 12-től 17 szótagig terjedhet.

pentameter – két, egymástól sormetszettel elválasztott hémiepeszből (– ◡ ◡ – ◡ ◡ –) álló verssor a görög-római időmértékes verselésben. Képlete: – ◡ ◡ – ◡ ◡ – || – ◡ ◡ – ◡ ◡ –. Az ókori metrika öt verslábból álló ritmusegységnek fogta fel (innen az elnevezés).

spondaeus – a spondeus az időmértékes verselésben a két hosszú szótagból álló semleges lejtésű versláb. Képlete: – –. Önmagában nem képez soralkotó ritmust, egyaránt beépülhet ereszkedő és emelkedő ritmusokba, helyettesítő versláb.

trochaeus – a trocheus egy hosszú és egy rövid szótagból álló, ereszkedő lejtésű versláb az időmértékes verselésben. Képlete: – ◡.

dactylus – a daktilus egy hosszú és két rövid szótagból álló, ereszkedő lejtésű időmértékes versláb és ugyanakkor egyszerű ütem is. Képlete: – ◡ ◡.

palimbacchius – a palimbacchius két hosszú és egy rövid szótagból álló, ereszkedő lejtésű, ritkábban használt időmértékes versláb. Képlete: – – ◡.

daktilikus lejtésű – ereszkedő lejtésű, vagyis rövid szótaggal záruló versláb, verssor.

„*Front*” – Front (1917–1918) magyar–német nyelvű tábori hetilap, Feldwochenschrift. A bp.-i József Főherceg Vezérezredes Arcvonalparancsnoksága adta ki. Szerkesztői Eder János, Payr Hugó, Franyó Zoltán, Ernst Lissauer. Lám Frigyesről semmit sem publikált a lap.

áldozati bárányai voltunk Rákosi Jenő hazafias zabhegyezésének – Rákosi Jenő (1842–1929) publicista, író, tagja a Kisfaludy Társaságnak és az MTA-nak; a Budapesti Hírlap tulajdonos-főszerkesztője 1919-ig, Dunántúli álnéven publikált. A fővárosi politikai, szellemi, társ.-i élet egyik vezető alakja. Dunántúli álnéven éles támadást indított BM ellen a Budapesti Hírlapban 1915. okt. 20-án. Hazafiatlanság vádjával illetve a Játszottam a kezével c. háborúellenes szerelmes verse (NY, 1915. aug. 16.) záró sorai miatt, aminek következtében BM elesett a Petőfi társaságbeli tagságtól, és felmentették a tanári hivatás gyakorlása alól is (l. **1891.**, **2059.**) 1915 okt.-ben Dunántúli Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi min. azon nyilatkozatát támadja, amelyben a középiskolai kötelező latin helyett a német bevezetését javasolja. Lám F. egy cikkében (Fremdenblatt, 1915. okt. 10.) kiáll a miniszteri javaslat mellett. Dunántúli hazaárulással vádolja a cikkíró, aki szerint egyrészt egy élő nyelv (német) alkalmasabb egy holt nyelvnél (latin) a nyelvtani ismeretek elsajátítására, másrészt csak a magyar sovíniszta helytelenítik a miniszteri rendeletet. Dunántúli ellenben a németet látja a legsovínisztabb nemzetnek. Ady Lajos az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlönyben arra kéri Dunántúlit, hogy „ne fedezzen fel minden héten egy-egy hazaáruló tanárt.” Dunántúli elutasítja, hogy hazaárulással gyanúsítja a tanáro-

kat. (Téglás 1996: 41., 51–53., 56–57., 70–71., 204., 469–471. Sipos 2008a: 44–45., 47.)

A Gólyakalifát én bíráltam meg a Magyar Kultúrában – Magyar Kultúra (1913–1944) társadalmi és tudományos szemle, a konzervatív eszméi és politikai nézeteket hirdető katolikus körök orgánuma. Lám Gólyakalifa-bírálat az 1917. jan. 20-ai számban jelent meg (89–90.) BM – válaszlevele (l. BML 1918–1919:2094. levél) szerint – nem olvasta a kritikát, de elismerő véleményeket hallott róla.

post festum – lat. alkalmat elmulasztva, elkésve; (itt) később, utólag.

P. Bangha – Bangha Béla (1880–1940) jezsuita szerzetes, hitszónok, a Szt. István Akadémia tagja. A magyar katolikus sajtó egyik befolyásos irányítója, a Magyar Kultúra szerkesztője 1914–1921 között.

az utolsó mondat – Lám kritikájának zárómondata: „Kár, hogy nemesebb témára nem fordítja művészi erejét.”

Babits Sándor – elképzelhető, hogy Babits Sándor (1850–?), BM nagybátyja, aki az érettségi után nem tanult tovább, hivatali munkát nem vállalt. Felesége – Groszbauer Erzsébet – halála után elhagyta a családot, és különféle üzleti vállalkozásokba kezdett az ország több pontján. Fia, Babits Sándor (l. 1823.) nevelését testvére, Babits Anna vállalta. A Babits család nem beszélt róla. (BCSL 1996:12.)

Terssina Alfréd – ismeretlen.

Geiger Edith – Geiger Edith (1884–?) Dienes (Geiger) Valéria húga, BM rokona. A győri leányiskola torna- és énektanára, karvezetője (1909–1946).

Pécs, ahol 1904/1906 tanárkodtam – a Pécsi Állami Főreáliskolában (ma: Széchenyi István Gimnázium és Szakközépiskola) tanított.

a pesti egyetem, ahonnan 1903-ban távoztam – német és francia szakos tanári diplomát szerzett 1903-ban a bp.-i egyetemen.

egy matineet rendezni – BM nem tartott felolvasást a Kisfaludy Irodalmi Körben. Válaszlevelében így hárdította el a meghívást: „Nagyon köszönöm szíves meghívását Győrré, de én vidéki felolvasásokra majdnem elvileg nem megyek; tudós életemből az nagyon is nagy kizökkenést jelentene.” (L. BML 1918–1919:2094. levél)

Kisfaludy-Kör – a Győri Kisfaludy-Kör 1888–1903 között működött, majd 1908–1950 között Kisfaludy Irodalmi Kör néven alakult újjá. Lám Frigyes 1910-től volt a tagja.

majd más egyesületet csinálunk. – nincs adat Lám Frigyes által alapított győri irodalmi köréről.

Budapesti Hírlap – (1881–1939) politikai napilap. Csukási József és Rákosi

Jenő indította, főszerkesztője és kiadótulajdonosa Rákosi Jenő volt 1919-ig. A magyar nemzeti eszmét konzervatívan képviselte.

Budapesti Hírlap nagy heccében – a Játszottam a kezével kapcsán kirobbant botrányra utal (l. fent).

Lefordítottam Ady Endre néhány versét és kiadtam bevezetéssel egy kis német lapban. Néhány vidéki magyar lap nagy lármát csapott – a szepesi Karpáthen-Postban 1913 októberében (okt. 2. 40. sz. 1–2., okt. 9. 41. sz. 1–2.) jelent meg négy versfordítása Adytól: Der rote Wagen auf dem Meere (Vörös szekér a tengeren); An den Ufern der Theiss (A Tisza-parton); Auf der Hortobágyer Heide (A Hortobágy poétája); Meine Mutter (Az anyám és én). (L. Ady-Bibliográfia 1896–1977. Ady Endre önállóan megjelent művei és az Ady-irodalom, szerk. Vitályos László, Orosz László, 2. bőv. kiad., Bp., 1980, 5169. sz.) Nem tudni, mely vidéki lapok támadták Lámot az Ady-versfordítások miatt.

V. K. M. – Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium.

Harsányi Lajos – (1883–1959) író, költő. 1907-ben katolikus pappá szentelték, 1920-tól rábapatonai plébános, 1921-től szentszéki tanácsos, 1929-től a győri székeskáptalan kanonoka. A modern magyar vallásos líra első képviselője.

Horvát Henrik – Horvát (Lemberger) Henrik (1877–1947) költő, műfordító. Modern magyar költők műveit fordította németre. BM barátja. Magyar–német szakos diplomát, majd doktorátust szerzett Budapesten. Tanárként, később könyvtárosként dolgozott.

2074. Rédey Tivadar – Babitsnak, 1918. jan. 20.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1043/6. – BMKL 9229.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Rédey Tivadar – l. 1907.

Szerda szerdára múlik s téged csak nem látunk. – Rédeyék szerdán tartották

az ún. fogadónapjukat, amikor barátait meghívták, rendszerint egy teára. A BM-hoz hasonló legközelebbi barátok a fogadónapon meghívás vagy előzetes bejelentkezés nélkül is megjelenhettek.

A versküldeményt a Nyugatnak szánom – Rédeynek legközelebb a NY máj. 16-i (10.) számában jelentek meg versei Óda egy arany medaillonhoz (878.) és Szicilián a kezetről (878.) címmel.

Feketénk – BM cselédjének a férje, l. **1821.**

náspauza – Rédey Tivadar és Hoffmann Mária házasságkötése 1917. dec. 6-án volt, l. **2031.**

a könyvtár – Rédey az Országos Széchényi Könyvtárban dolgozott.

feleségem – Hoffmann Mária, l. **2031.**

pergamenhátú könyv – feltételezhetően hasonló BM Angyalos könyvéhez, melyben esetleg összegyűjtötte korábban írt verseit.

2075. Moholy-Nagy László – Babitsnak, 1918. jan. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/904/2. – Levelezőlap. – BMKL 8685.

Megjelenés

Bodri 1972:32. (2. levél), Sipos 2008b:78. (fotó)

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón Moholy-Nagy kávéházi zenekart ábrázoló rajzával, a szerző datálásával: „Hungária / Székesfehérvár / 1918. I/23”. Moholy-Nagy 1918 elején a tartalékos hadsereg kiképző hadnagyaként katonai kórházakat látogatott. Székesfehérváron is megfordult munkája során, ahol a Kovács kávéházban készített rajzokat. (Sipos 2008b:76., 78.)

Magyarázatok

Moholy-Nagy László – l. **1843.**

Hungária – a székesfehérvári Hungária kávéház, tulajdonosának vezetékneve Kovács volt.

**2076. Moholy-Nagy László – Babitsnak,
Székesfehérvár, 1918. jan. 23.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/904/3. – Levelezőlap. – BMKL 8686.

Megjelenés

Bodri 1972:32. (3. levél), Sipos 2008b:78. (fotó)

Megjegyzés

Kézírás. – A verzón Moholy-Nagy kávéházi asztaltársaságot ábrázoló rajzával, a szerző datálásával: „Hungária / Székesfehérvár / 1918. I/23.”

Magyarázatok

Moholy-Nagy László – l. **1843**.

Hungária – l. **2075**.

**2077. Babits – Bán Lászlónénak,
Budapest, 1918. jan. 28. előtt**

Forrás

A **2078**. levél alapján: „Hogy milyen szépen kértem, Istenem és mégis ilyen kereken elutasít. (...) ne öljön meg megint egy ilyen rövid és kategórikus levéllel. E levélnek egyébként még rövideége és kegyetlen tartalma miatt is örültem, mert oly soká jött, hogy azt hittem, egyáltalán nem akar nekem válaszolni.” BM Bán Lászlóné jan. 6-án írott levelére (l. **2069**.) válaszolt.

2078. Bán Lászlóné – Babitsnak, Budapest, 1918. jan. 28.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/11. – BMKL 4825.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – B•E monogramos levélpapíron.

Magyarázatok

Bán Lászlóné – l. **2069.**

Hogy milyen szépen kértem – Bán Lászlóné jan. 6-án kérte meg BM-t, hogy legyen a magántanára, l. **2069.**

kereken elutasít – l. **2077.**

es war 'zu schön gewesen – es war zu schön gewesen, ném. túl szép volt (hogy igaz legyen).

impressziókat – impresszió, lat. benyomás, hatás.

legújabb versei – a NY jan. 16-i számában négy BM vers jelent meg cím nélkül: a „Korán ébredtem...”, a „Halljátok énekét a hitnek...”, a „Nincs lámpa a kocsinkban...” és a „Hegedük hervatag szava, párás virágok illata...” kezdetűek.

2079. Zsolt Béla – Babitsnak, Nagyvárad, 1918. jan. 28.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1408/7. – Képeslap. – BMKL 10674.

Megjelenés

Kelevéz 1983:139–140. (levélrészlet)

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés fpb. alapján. Az I. világháborús katonákat ábrázoló lapon, „Győr. Pályaudvar.” nyomtatott felirattal. A lapon még Gálbory Ernő tintaírású aláírása.

Magyarázatok

Zsolt Béla – l. **1915.**

Nagyvárad – l. **1992.**

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **1821.**

apellálni – apellál, lat. kéréssel vagy panasszal fordul valakihez.

multkori verset – nem tudni, hogy Zsolt Béla mikor és mely versének a kéziratát küldte el BM-nak. Az Esztendő c. lap egy versét sem közölte. Elképzelhető, hogy egy olyan verséről van szó, amely a Hiába minden (Nagyvárad. Sonnenfeld Adolf Rt., 1921.) c. verseskötetében jelent meg. De az is lehet, hogy sohasem látott napvilágot nyomtatásban.

Esztendő – (1918. jan. – 1919. febr.) Hatvany Lajos szépirodalmi folyóirata. Szerkesztői – Kosztolányi Dezső és Karinthy Frigyes –, ill. szerzői a NY kö-

réből kerültek ki; radikális hangjával a polgári demokratikus forradalmat készítette elő.

„*Holnap*” – a *Holnap* antológia, I. **1992.**

Antal Sándor – (1882–1944) újságíró, író, költő, szobrász. 1908-ban előszót írt a *Holnap* antológia első kötetéhez. A Nagyváradi Napló, a Váradi Hét és a Vörös Újság munkatársa volt. A Tanácsköztársaság bukása után Pozsonyba emigrált. Számos művet fordított svédből.

Gálbory Ernő – ismeretlen.

2080. Tihanyi Lajos – Babitsnak, Budapest, 1918. jan. 29.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1298/2. – BMKL 10223.

Megjelenés

Téglás 1981:166–168. (48. levél)

Megjegyzés

Kézírás.

Magyarázatok

Tihanyi Lajos – (1885–1938) avantgárd festőművész, a MIÉNK, a Nyolcak és a Ma műhely tagja volt. 1919-ben Bécsbe emigrált, majd 1924-től Párizsban élt, s nonfiguratív képeket festett. Megfestette a magyar szellemi élet nagyjait (pl. Ady E., BM, Kosztolányi D., Kassák L., Fülep Lajos).

kinos üléssel – Tihanyi ebben az időszakban készített rajzot BM-ről, erre utal a levélben. A rajz 1918 novemberében jelent meg a NY-ban (21–22. sz. nov. 1–16. 618.)

2081. Babits – Massányi Margitnak, Budapest, 1918. január

Forrás

Massányi Margit BM-hoz írott 1918. febr. 5.-i keltezésű levele alapján: „Csak (...) most, a szünidő után kaptam meg levelét” (I. BML 1918–1919:2089. levél) Válasz a **2047.** levélre.

SZAKIRODALMI RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Babits 1997	BABITS Mihály, <i>A Gólyakalifa</i> , s. a. r. ÉDER Zoltán, <i>Kártyavár</i> , s. a. r. Babits Kutatócsoport, Bp., 1997.
Babits 2001	BABITS Mihály, <i>Timár Virgil fia</i> , s. a. r. SIPOS Lajos, Bp., 2001.
Babits ikonográfia 1983	„...Külön tér...külön idő...”. <i>Babits Mihály fényképei. Ikonográfia</i> , összeáll. W. SOMOGYI Ágnes, Bp., 1983.
BBIBL 1998	<i>Babits Mihály Bibliográfia</i> , összeáll. STAUDER Mária, VARGA Katalin, Bp., 1998.
BCSL 1996	<i>A Babits család levelezése</i> , szerk. BUDA Attila, Bp. 1996.
Belia 1956	<i>Ady Endre Válogatott Levelei</i> , vál. BELIA György, Bp. 1956.
BJKL 1959	<i>Babits–Juhász–Kosztolányi levelezése</i> , szerk. BELIA György, Bp. 1959.
BMKL	<i>Babits Mihály kéziratai és levelezése (Katalógus), II–IV.</i> , összeáll. CSÉVE Anna, KELEVÉZ Ágnes, MELCZER Tibor, NEMESKÉRI Erika, PAPP Mária, Bp., 1993.
BML 1911–1912	<i>Babits Mihály levelezése 1911–1912</i> , s. a. r. SÁLI Erika, Bp. 2003.
BML 1912–1914	<i>Babits Mihály levelezése 1912–1914</i> , s. a. r. PETHES Nóra, VILCSEK Andrea, Bp., 2007.
BML 1914–1916	<i>Babits Mihály levelezése 1914–1916</i> , s. a. r. FODOR Tünde, TOPOLAY Ágnes, Bp. 2007.
BML 1918–1919	<i>Babits Mihály levelezése 1918–1919</i> , s. a. r. SIPOS Lajos, Bp., 2010.
Bodri 1972	BODRI Ferenc, <i>Moholy-Nagy László levelei Babits Mihályhoz</i> , Tiszatáj, 1972/8, 29–34.
BSZL 1979	<i>Babits–Szilasi levelezés</i> , szerk. GÁL István, KELEVÉZ Ágnes, Bp., [1979].

- Buda 2005 „Áll az idő és máll a tér”. Babits István levelei a keleti frontról és a hadifogságból, 1915–1920, szerk. BUDA Attila, Bp. 2005.
- Buda 2007 BUDA Attila, Babits Mihály és Újpest = B. A., Teremtő utánpótlás. Babits-tanulmányok, Bp., 2007, 52–111.
- Csiszár-Vendel 1991 Dallá ringott bennem a kétség és a láz. Babits Mihály (és Török Sophie) szekszárdi levelei, s. a. r., jegyz. CSISZÁR Mirella, VENDEL-MOHAY Lajosné, Szekszárd, 1991.
- Czeizel 2001 CZEIZEL Endre, Aki költő akar lenni, pokolra kell annak menni? Magyar költő-géniuszok testi és lelki betegségei, Bp., 2001.
- Demeter DEMETER Tibor, Bibliographia Hungarica = <http://demeter.oszk.hu>
- Éder 1966 ÉDER Zoltán, Babits a katedrán, Bp., 1966.
- Éder 2002 ÉDER Zoltán, Régi napok illata. Babits-tanulmányok, Bp., 2002.
- Gál 1968 GÁL István, Babits és Szabó Ervin barátsága. Dokumentumok a Babits-hagyatékából, Jelenkor, 1968/11, 1008–1013.
- Gál 1975 Babits Adyról. Dokumentumok, vál., szerk. GÁL István, Bp. 1975.
- Gál 2003 GÁL István, Babits Mihály. Tanulmányok, szövegközlések, széljegyzetek, Bp., 2003.
- Hatvany 1985 Hatvany Lajos levelei, vál., szöveggond. HATVANY Lajosné, ROZSICS István, jegyz. HATVANY Lajos, ROZSICS István, Bp., 1985.
- Hatvanyné 1967 Levelek Hatvany Lajoshoz, szerk. HATVANY Lajosné, Bp., 1967.
- Kardos 1973 KARDOS László, Vallomás, emlék, adat = K. L., Író, írás, irodalom, Magvető, Bp., 1973, 275–296.
- Kardos 1983 KARDOS László, Babits Mihály = K. L., Harminchárom arc, Szépirodalmi, Bp., 1983, 177–203.
- Kelevéz 1983 „Mint különös hírmondó”. Tanulmányok és dokumentumok Babits Mihály születésének 100. évfordulójára, szerk. KELEVÉZ Ágnes, Bp., 1983.

- „...kínok és álmok közt...” 2004 „...kínok és álmok közt...” Czeizel Endre, Gyenes György, Harmati Lidia, Németh Attila, Rihmer Zoltán, Sipos Lajos, Szállási Árpád Babitsról, szerk. SIPOS Lajos, Bp., 2004.
- Kosztolányi 1996 KOSZTOLÁNYI Dezső, *Levelek – Naplók*, szerk. RÉZ Pál, Bp., 1996.
- Monostori 1984 MONOSTORI Imre, „Hisz régesrégóta tudom, mennyire ugyanazon vonalban haladunk...” Szekfü Gyula levelei Babits Mihályhoz, Új Forrás, 1984/4, 64–74.
- Rába 1983 RÁBA György, *Babits Mihály*, Bp. 1983.
- Schöpfung 2004 Schöpfung Aladár összegyűjtött levelei, s. a. r. BALOGH Tamás, Pécs, 2004.
- Sipos 1999a SIPOS Lajos, *Babits és a Békássyak*, Irodalomismeret, 1999/1, 20–26.
- Sipos 1999b „Engem nem látott senki még.” *Babits olvasókönyv. I.*, szerk. SIPOS Lajos, Bp. 1999.
- Sipos 2003 SIPOS Lajos, *Babits Mihály*, Bp.
- Sipos 2008a SIPOS Lajos, *Babits Mihály*, 2. jav. kiad., Szekszárd, 2008.
- Sipos 2008b SIPOS Lajos, *Babits Mihály és Moholy-Nagy László „találkozásai”*, Tiszatáj, 2008/11, 74–82.
- Szabó 1978 Szabó Ervin levelezése. II. 1905–1918, szerk. LITVÁN György, SZÜCS László, Bp., 1978.
- Szentes-Hargittay 1998 SZENTES Éva, HARGITTAY Emil, *Irodalmi kávéházak Pesten és Budán*, Bp., 1998.
- Téglás 1981 *Művészek levelei Babitshoz*, szerk., jegyz. TÉGLÁS János, vál. GÁL István, TÉGLÁS János, Bp., 1981.
- Téglás 1982 *Dienesék levelei Babitshoz*, szerk. TÉGLÁS János. Bp. 1982.
- Téglás 1983 TÉGLÁS János, *Költő a pódiumon. Jászai Mari, Paulay Erzsébet és Ódry Árpád levelei Babitshoz*, Dunatáj, 1983/3, 60–71.
- Téglás 1984 *Elek Artúr Babitsról*, szerk. TÉGLÁS János. Bp. 1984.
- Téglás 1988a *Babits és Karinthy Frigyes*, szerk. vál. jegyz. TÉGLÁS János, Bp., 1988.
- Téglás 1988b *Babits és Balázs Béla*, szerk. vál. jegyz. TÉGLÁS János, Bp. 1988.

- Téglás 1991 BABITS Mihály, *Haza a telepre. (Néhány dokumentum a költő tisztviselőtelepi éveiről)*, szerk., vál., jegyz. TÉGLÁS János, Bp., 1991.
- Téglás 1995 *A vádlott: egy Babits-vers. A Fortissimo-ügy aktái. 1917*, szerk., vál., jegyz. TÉGLÁS János, Bp. 1995.
- Téglás 1996 *A vádlott: Babits Mihály. Dokumentumok, 1915–1920*. szerk. TÉGLÁS János, Bp. 1996.
- Téglás 1997 *Babits és a Petőfi Társaság*, szerk., jegyz. TÉGLÁS János, Bp., 1997.
- Weiner Sennyey 2010 WEINER SENNYEY Tibor, *Költő és huszár. Békássy Ferenc első, teljes életrajza = Békássy Ferenc egybegyűjtött írásai*, szerk. WEINER SENNYEY Tibor, Bp.–Zsennye, 2010, 419–455.

MUTATÓK

LEVÉLMUTATÓ

Az első szám a levél, a második a rá vonatkozó jegyzet oldalszáma.

1916

1813.	Paulay Erzsi – Babitsnak Budapest, 1916. nov. 25. előtt	7	217
1814.	Paulay Erzsi – Babitsnak Budapest, 1916. nov. 25.	7	217
1815.	Szabó Ervin – Babitsnak Budapest, 1916. nov. 26.	8	218
1816.	Pintér Jenő – Babitsnak Budapest, 1916. dec. előtt	8	219
1817.	Babits – Pintér Jenőnek Budapest, 1916. dec. előtt	9	220
1818.	Pintér Jenő – Babitsnak Budapest, 1916. dec.	9	221
1819.	Halasi Lipót – Babitsnak Nyitra, 1916. dec. 5.	10	221
1820.	Honig Annie – Babitsnak 1916. dec. 5.	11	222
1821.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Budapest, 1916. dec. 5. után	11	223
1822.	Kapu Jenőné Halász Gizella – Babitsnak Miskolc, 1916. dec. 11.	12	223
1823.	Babits Sándor – Babitsnak Berezovka, 1916. dec. 15.	13	224
1824.	Ifj. Gaál Mózes – Babitsnak Budapest, 1916. dec. 16. után	13	225
1825.	Ágoston, Lilly – Babitsnak München, 1916. dec. 18.	14	226

1826.	Kelemen Imréné Weininger Gizella és Kelemen Gizella – Babitsnak Budapest, 1916. dec. 18–24. között	15	227
1827.	Czeizler Richárd – Babitsnak Volhynia, 1916. dec. 21.	16	228
1828.	Ifj. Gaál Mózes – Babitsnak Budapest, 1916. dec. 24.	16	228
1829.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1916. dec. 26.	17	229
1830.	Babits István – Babitsnak Berezovka, 1916. dec. 26.	17	229
1831.	Ifj. Gaál Mózes – Babitsnak Budapest, 1916. dec.	18	230
1832.	Medgyaszay Vilma – Babitsnak Budapest, 1917 előtt	19	232
1833.	Szabó Ervin – Babitsnak Budapest, 1916 vége – 1917 eleje	20	233
1834.	Szabó Ervin – Babitsnak Budapest, 1916 vége – 1917 eleje	20	234

1917

1835.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. jan. 3.	20	234
1836.	Bálint Aladár – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 3.	21	235
1837.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 3.	22	236
1838.	Hendel Ödön – Babitsnak Újpest, 1917. jan. 5.	22	237
1839.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 5. után	23	237
1840.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 5. után	24	238
1841.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. jan. 9.	24	239
1842.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Sennye, 1917. jan. 9.	25	240

1843.	Moholy-Nagy László – Babitsnak Ogyessza, 1917. jan. 9.	26	242
1844.	A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 10. után	26	243
1845.	Az Új Idők – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 12.	27	243
1846.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. jan. 14.	28	244
1847.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Szombathely, 1917. jan. 15.	29	245
1848.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 15.	29	247
1849.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 18.	30	248
1850.	Babits – Babits Angyalnak Budapest, 1917. jan. 22. előtt	30	249
1851.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. jan. 22.	31	249
1852.	Paulay Erzsi – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 22.	32	250
1853.	Babits – Az Új Időknek Budapest, 1917. jan. 23. előtt	32	250
1854.	Az Új Idők – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 23.	32	251
1855.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 26.	33	251
1856.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 26–30. között	33	252
1857.	Fenyő Miksa – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 27.	34	253
1858.	Herczeg Ferenc – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 30.	34	253
1859.	Paulay Erzsi – Babitsnak Budapest, 1917. jan. 30.	35	254
1860.	A Társadalomtudományok Szabad Iskolája – Babitsnak Budapest, 1917. jan.	35	255
1861.	Kovács László – Babitsnak Bozen, 1917. febr. előtt	36	255

1862.	Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. febr. 2.	36	256
1863.	Babits István – Babitsnak Berezovka, 1917. febr. 5.	37	257
1864.	Békássy Elemérné – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 6.	38	259
1865.	Surányi Miklós – Babitsnak Máramarossziget, 1917. febr. 7.	39	260
1866.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. febr. 12.	40	261
1867.	Rektorisz Lajosné Halasi Melanie – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 12.	41	262
1868.	Az Új Idők – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 12.	42	262
1869.	Babits – Wolfner Józsefnek Budapest, 1917. febr. 14. előtt	42	263
1870.	Wolfner József – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 15.	42	263
1871.	Karinthy Frigyes – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 16.	43	264
1872.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. febr. 17.	44	265
1873.	Az Új Idők – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 17.	45	266
1874.	Babits – Az Új Időknek Budapest, 1917. febr. 17. és 19. között	46	267
1875.	Az Új Idők – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 19.	46	268
1876.	A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 23.	47	268
1877.	Vajda Géza – Babitsnak Budapest, 1917. febr. 23.	47	269
1878.	König György – Babitsnak Balatonfüred, 1917. febr. 25.	48	270
1879.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. febr. 27.	49	270
1880.	Babits István – Babitsnak Berezovka, 1917. febr. 27.	50	271

1881.	Hatvany Lajos – Babitsnak Budapest, 1917. febr. körül	51	272
1882.	Babits – Hatvany Lajosnak Budapest, 1917. febr. körül	51	274
1883.	Az Isonzómenti Tároгатó – Babitsnak Olaszország, 1917. febr.	52	274
1884.	Babits – Kner Izidornak Budapest, 1917. febr. 28. után	53	275
1885.	Balázs Béla – Babitsnak Budapest, 1917. febr. és márc. körül	53	275
1886.	Ignotus és Fenyő Miksa – Babitsnak Budapest, 1917. márc. 3.	54	276
1887.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Sennye, 1917. márc. 5.	54	277
1888.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1917. márc. 5.	56	278
1889.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1917. márc. 5.	56	279
1890.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. márc. 6.	57	281
1891.	Harmath Gizella – Babitsnak Torda, 1917. márc. 9.	58	282
1892.	Andreánszky Olga – Babitsnak Győr, 1917. márc. 11.	59	282
1893.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. márc. 11.	59	283
1894.	F. Erzsébet – Babitsnak Iloba, 1917. márc. 14.	60	284
1895.	Paulay Erzsi – Babitsnak Budapest, 1917. márc. 17.	61	285
1896.	Bálint Aladár – Babitsnak Budapest, 1917. márc. 18.	62	286
1897.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. márc. 19.	62	286
1898.	Paulay Erzsi – Babitsnak Budapest, 1917. márc. 20. előtt	63	287
1899.	Dr. Győri Ákos – Babitsnak Budapest, 1917. márc. 20.	64	288

1900.	Paulay Erzsi – Babitsnak Budapest, 1917. márc. 22.	64	289
1901.	Babits – Békássy Istvánné Bezerédj Emmának Budapest, 1917. márc. 5. és márc. 27. között	65	289
1902.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Sennye, 1917. márc. 27.	65	289
1903.	Pichler Károly – Babitsnak Budapest, 1917? III. 29.	66	290
1904.	Babits – Kelemen Gizellának Budapest, 1917. márc. után	66	291
1905.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. ápr. 9.	67	292
1906.	Dr. Győri Ákos – Babitsnak Budapest, 1917. ápr. 10.	68	292
1907.	Rédey Tivadar – Babitsnak Budapest, 1917. ápr. 11.	68	293
1908.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. ápr. 14.	69	294
1909.	Babits – Dr. Győri Ákosnak Budapest, 1917. ápr. 16. előtt	70	295
1910.	Dr. Győri Ákos – Babitsnak Budapest, 1917. ápr. 16.	70	296
1911.	Buday Jolán – Babitsnak Budapest, 1917. ápr. 18.	71	296
1912.	Kovács László – Babitsnak Olaszország, 1917. ápr. 18.	71	297
1913.	Babits – Babits Mihályné Kelemen Aurórának Budapest, 1917. ápr. 20. előtt	72	298
1914.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. ápr. 20.	72	298
1915.	Ifj. Leopold Lajos – Babitsnak Szekszárd, 1917. ápr. 20.	73	299
1916.	Zolnai Gyula – Babitsnak Kolozsvár, 1917. ápr. 20.	74	300
1917.	Zsolt Béla – Babitsnak Siófok, 1917. ápr. 27. előtt	75	301
1918.	Zsolt Béla – Babitsnak Nagykanizsa, 1917. ápr. 27.	75	302

1919.	Babits – Az Athenaeumnak Budapest, 1917. ápr. 28. előtt	76	302
1920.	Az Athenaeum – Babitsnak Budapest, 1917. ápr. 28.	76	302
1921.	Babits – Czeke Marianne-nak Budapest, 1917. ápr. 30. előtt	77	304
1922.	Czeke Marianne – Babitsnak Budapest, 1917. ápr. 30.	77	304
1923.	Dr. Kiss Ernő – Babitsnak Szekszárd, 1917. máj. 4.	78	304
1924.	Schwerker Pál – Babitsnak Budapest, 1917. máj. 4.	79	305
1925.	Pikler Gyula – Babitsnak Budapest, 1917. máj. 6.	79	305
1926.	Brichter Klára és Eppinger Nelly – Babitsnak Budapest, 1917. máj. 7.	80	306
1927.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. máj. 8.	81	307
1928.	Babits István – Babitsnak Berezovka, 1917. máj. 15.	82	308
1929.	özv. Juhász Illésné Kálló Matild – Babitsnak Szege, 1917. máj. 17.	83	309
1930.	Hatvany Lajos – Babitsnak Budapest, 1917. máj. 27. előtt	83	309
1931.	Babits – Hatvany Lajosnak Budapest, 1917. máj. 27. előtt	84	310
1932.	A Huszadik Század – Babitsnak Budapest, 1917. máj. vége	84	311
1933.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. jún. 1.	86	312
1934.	Babits István – Babitsnak Berezovka, 1917. jún. 6.	87	313
1935.	Gallovích Károly – Babitsnak Budapest, 1917. jún. 6.	88	314
1936.	Szilágyi Sándor – Babitsnak Budapest, 1917. jún. 7.	89	315
1937.	Az Országos Magyar Királyi Színművészeti Akadémia Igazgatósága – Babitsnak Budapest, 1917. jún. 11.	90	316

1938.	Kovács László – Babitsnak Olaszország, 1917. jún. 13.	91	317
1939.	Füredi Tibor – Babitsnak Budapest, 1917. jún. 15.	91	317
1940.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1916. okt. és 1917. jún. 16. között	92	318
1941.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1916. okt. és 1917. jún. 16. között	93	319
1942.	A Huszadik Század – Babitsnak Budapest, 1917. jún. 16.	93	319
1943.	Stiassny, Linda-Rosa – Babitsnak Bécs, 1917. jún. 17.	94	321
1944.	Meister Imre – Babitsnak Vadaskert, 1917. jún. 19.	95	322
1945.	Paulay Erzsé – Babitsnak Budapest, 1917. jún. 20.	96	323
1946.	Gagyhy Dénes – Babitsnak Budapest, 1917. jún. 23.	96	323
1947.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. jún. 24.	97	324
1948.	Ismeretlen – Babitsnak Bécs, 1917. jún. 26.	98	325
1949.	Babits – Kovács Lászlónak Budapest, 1917. jún. 27. előtt	98	325
1950.	Kovács László – Babitsnak Olaszország, 1917. jún. 27.	98	326
1951.	Szabó Ervin – Babitsnak Budapest, 1917. június?	100	327
1952.	Dienes Pál – Babitsnak Budapest, 1917. júl. 4. előtt	101	327
1953.	Babits, Komjáthy Aladár, Dienes Kató és Dienes Pál – Kelemen Ilonának Bécs, 1917. júl. 4.	101	328
1954.	Babits – Szilasi Vilmosnak Budapest, 1916. szept. 11. után, de 1917. júl. 4. előtt	102	329
1955.	Babits, Dienes Pál, Kovács László és mások – Szilasi Vilmosnak Bécs, 1917. júl. 4.	102	329

1956.	György Oszkár – Babitsnak Hüvösvölgy, 1917. júl. 6.	103	330
1957.	Komjáthy Aladár és Komjáthy László – Babitsnak Csepreg, 1917. júl. 24.	104	331
1958.	Babits – Komjáthy Aladárnak Szekszárd, 1917. aug. 7. előtt	104	331
1959.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Csepreg, 1917. aug. 7.	105	332
1960.	Dr. Győri Ákos – Babitsnak Budapest, 1917. aug. 9.	105	332
1961.	Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. aug. 10.	106	333
1962.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. aug. 11.	107	334
1963.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1917. aug. 11.	108	334
1964.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Csepreg, 1917. aug. 14.	108	335
1965.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1917. aug. 14.	110	336
1966.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1917. aug. 14.	110	336
1967.	Babits – Komjáthy Aladárnak Szekszárd, 1917. aug. 14. és 21. között	111	337
1968.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Csepreg, 1917. aug. 23.	113	338
1969.	Babits és Komjáthy Aladár – Szilasi Vilmosnak Sopron, 1917. aug. 27.	114	339
1970.	Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. aug. vége	114	339
1971.	Babits – Ady Endrének Budapest, 1917. szept. eleje	115	340
1972.	Babits – Babits Mihályné Kelemen Aurórának Sopron, 1917. szept. 8. előtt	115	341
1973.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. szept. 8.	116	341

1974.	Babits – Az Athenaeumnak Budapest, 1917. szept. 11.	117	342
1975.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Bécs, 1917. szept. 15.	118	343
1976.	Babits és Komjáthy Aladár – Rédey Tivadarnak Szekszárd, 1917. szept. 18.	118	344
1977.	Gagyhy Dénes – Babitsnak Budapest, 1917. szept. 22.	119	345
1978.	Paulay Erzsí – Babitsnak Budapest, 1917. szept. 22.	120	346
1979.	Zolnai Gyula – Babitsnak Budapest, 1917. szept. 26.	120	346
1980.	Babits Angyal, Kelemen Ilona, Babits Mihályné Kelemen Auróra és mások – Babitsnak Szekszárd, 1917. szept. 27.	121	347
1981.	Kapu Jenőné Halász Gizella – Babitsnak Miskolc, 1917. szept. 28.	122	347
1982.	Kovács László – Babitsnak Olaszország, 1917. szept. 30.	122	348
1983.	Kovács László – Babitsnak Bécs, 1917. szept. 30. után	123	349
1984.	Babits és Komjáthy Aladár – Babits Angyalnak Budapest, 1917. okt. 9. előtt	124	349
1985.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. okt. 9.	124	349
1986.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Davos-Platz, 1917. okt. 9.	125	350
1987.	Babits – Somló Károlynak Budapest, 1917. okt. 10. előtt	125	351
1988.	Somló Károly – Babitsnak Temesvár, 1917. okt. 10.	125	351
1989.	Elek Artúr – Babitsnak Budapest, 1917. okt. 11.	126	352
1990.	Babits – Gaghy Dénesnek Budapest, 1917. okt. 12. előtt	126	353
1991.	Gagyhy Dénes – Babitsnak Sopron, 1917. okt. 12.	127	353
1992.	Zsolt Béla – Babitsnak Nagyvárad, 1917. okt. 13.	128	354

1993.	A Deutsch-Österreichischer Verlag G. M. B. H. – Babitsnak Bécs, 1917. okt. 15.	129	354
1994.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Sennye, 1917. okt. 16.	130	356
1995.	Ignotus – Babitsnak Budapest, 1917. okt. 17.	131	358
1996.	Andersen György – Babitsnak Kassa, 1917. okt. 23.	132	359
1997–1998.	Babits – Klein, Stefan I.-nek Budapest, 1917. okt. 26. előtt	132	360
1999.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Davos-Platz, 1917. okt. 26.	133	360
2000.	A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak Budapest 1917. okt. 26.	134	361
2001.	Kallós Ede – Babitsnak Budapest, 1917. okt. 30.	134	361
2002.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. nov. 1.	135	362
2003.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. nov 1. után	136	363
2004.	Kovács László – Babitsnak Purgstall, 1917. nov. 3. előtt	137	364
2005.	Babits – Osvát Ernőnek Budapest, 1917. nov. 3. előtt	139	365
2006.	Babits – Kovács Lászlónak Budapest, 1917. nov. 3. előtt	139	365
2007.	Kovács László – Babitsnak Purgstall, 1917. nov. 3.	140	365
2008.	Kéky Lajos – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 3.	141	366
2009.	Kornfeld Móric és Kornfeld Móricné – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 10.	142	367
2010.	A Szamár Képes Hetiszemle – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 11.	142	368
2011.	Babits – Surányi Miklósnak Budapest, 1917. nov. 12. előtt	143	368
2012.	Surányi Miklós – Babitsnak Máramarossziget, 1917. nov. 12.	143	369

2013.	Forst Károly Frigyes – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 13. előtt	144	369
2014.	Babits – Forst Károly Frigyesnek Budapest, 1917. nov. 13. előtt	144	370
2015.	Forst Károly Frigyes – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 13.	145	370
2016.	Spieler Mihály – Babitsnak Szeged, 1917. nov. 13.	145	371
2017.	A Jelenkor – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 17.	146	371
2018.	Knedl Andor – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 21.	147	372
2019.	Babits – Békássy Istvánné Bezerédj Emmának Budapest, 1917. nov. 22. előtt	147	373
2020.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Sennye, 1917. nov. 22.	148	373
2021.	Babits – Kornfeld Móricnak Budapest, 1917. nov. 22. előtt	149	374
2022.	Kornfeld Móric – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 22.	149	374
2023.	A Nyugat – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 24.	149	375
2024.	A 16-os Honvéd Szerkesztősége és Kiadóhivatala – Babitsnak Besztercebánya, 1917. nov. 26.	150	375
2025.	Rédey Tivadar – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 26.	151	376
2026.	Babits – Rédey Tivadarnak Budapest, 1917. nov. 27.	151	376
2027.	Reményik Sándor – Babitsnak Kolozsvár, 1917. nov. 27.	152	377
2028.	Babits – Reményik Sándornak Budapest, 1917. nov. 27. ut.	153	378
2029.	Schöpflin Aladár – Babitsnak Budapest, 1917. nov. 28. után	153	378
2030.	Szekfü Gyula – Babitsnak Bécs, 1917. ősz	154	379
2031.	Rédey Tivadar – Babitsnak Budapest, 1917. dec. 3.	154	380

2032.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. dec. 4.	155	381
2033.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. dec. 4.	156	381
2034.	A Március Kör – Babitsnak Budapest, 1917. dec. 6.	157	382
2035.	A Március Kör – Babitsnak Budapest, 1917. dec. 9.	157	383
2036.	Dienes László – Babitsnak Budapest, 1917. dec. 15.	158	383
2037.	Hendel Ödön – Babitsnak Újpest, 1917. dec. 16.	158	384
2038.	Zsolt Béla – Babitsnak Komárom, 1917. dec. 17.	159	384
2039.	A Petőfi Társaság – Babitsnak Budapest, 1917. dec. 18.	160	385
2040.	Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1917. dec. 20	161	386
2041.	Csatkai József – Babitsnak Budapest, 1917. dec. 25. előtt	162	386
2042.	Babits – Csatkai Józsefnek Budapest, 1917. dec. 25.	162	386
2043.	Babits – Hendel Ödönnek Budapest, 1917. dec. 25.	162	387
2044.	Bálint Aladár – Babitsnak Budapest, 1917. dec. 27.	163	388
2045.	A Szegedi Irodalmi Matiné – Babitsnak Szeged, 1917. dec. 27.	164	389
2046.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1917. dec. 29.	165	389
2047.	Massányi Margit – Babitsnak Budapest, 1917. dec.	166	390
2048.	Hatvany Lajos – Babitsnak Budapest, 1917 vége	168	391
2049.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Budapest, 1917 második fele	168	392
2050.	A Könyvtári Szemle – Babitsnak Budapest, 1917 második fele	169	392

2051.	Babits – Rédey Tivadarnak Budapest, 1917. körül	170	393
2052.	Ismeretlen – Babitsnak Erdély, 1917. körül	170	394
2053.	Szabó Ervin – Babitsnak Budapest, 1917. körül	170	394
2054.	Dienes László – Babitsnak Budapest, 1917	171	395
2055.	Kornfeld Móric – Babitsnak Budapest, 1917	171	395
2056.	Kovács László – Babitsnak Szekszárd, 1917	171	396
2057.	Kovács László – Babitsnak Budapest, 1917	172	396
2058.	Kovács László – Babitsnak Budapest, 1917	172	397
2059.	Somogyi Andor – Babitsnak 1917	173	397
2060.	Stöffler Miklós – Babitsnak Kőszeg, 1917	174	399
2061.	Kardos László – Babitsnak Nagyvárad?, 1917	176	400
2062.	Babits – Kardos Lászlónak Budapest?, 1917	176	400
2063.	Kardos László – Babitsnak Nagyvárad?, 1917	177	401
2064.	Babits – Kardos Lászlónak Budapest?, 1917	177	401
2065.	Kardos László – Babitsnak Nagyvárad?, 1917	177	402
2066.	Babits – Kardos Lászlónak Budapest?, 1917	178	402

1918

2067.	Ignotus – Babitsnak Budapest, 1918. jan. 1.	178	403
2068.	Erdélyi József – Babitsnak Budapest, 1918. jan. 4.	178	403
2069.	Bán Lászlóné – Babitsnak Budapest, 1918. jan. 6.	180	404
2070.	Finály Gábor – Babitsnak Budapest, 1918. jan. 7.	181	405
2071.	Finály Gábor – Babitsnak Budapest, 1918. jan. 11.	181	405
2072.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1918. jan. 15.	182	406
2073.	Lám Frigyes – Babitsnak Győr, 1918. jan. 18.	183	406
2074.	Rédey Tivadar – Babitsnak Budapest, 1918. jan. 20.	185	410
2075.	Moholy-Nagy László – Babitsnak Székesfehérvár, 1918. jan. 23.	186	411
2076.	Moholy-Nagy László – Babitsnak Székesfehérvár, 1918. jan. 23.	186	412
2077.	Babits – Bán Lászlónénak Budapest, 1918. jan. 28. előtt	187	412
2078.	Bán Lászlóné – Babitsnak Budapest, 1918. jan. 28.	187	412
2079.	Zsolt Béla – Babitsnak Nagyvárad, 1918. jan. 28.	188	413
2080.	Tihanyi Lajos – Babitsnak Budapest, 1918. jan. 29.	189	414
2081.	Babits – Massányi Margitnak Budapest, 1918. január	189	414

A LEVELEK ÍRÓI

*A számok a levelek sorszámaát jelölik;
ha egy levelet többen is írtak, mindegyik névnel szerepelnek.*

Ady Endréné Boncza Berta 1839	Bán Lászlóné 2069, 2078
Ágoston, Lilly 1825	Békássy Elemérné 1864
Andersen György 1996	Békássy Istvánné Bezerédj Emma
Andreánszky Olga 1892	1842, 1847, 1849, 1855, 1856,
Athenaeum 1920	1887, 1902, 1994, 2020
Babits Mihály 1817, 1850, 1853,	Brichter Klára 1926
1869, 1874, 1882, 1884, 1901,	Buday Jolán 1911
1904, 1909, 1913, 1919, 1921,	Czeizler Richárd 1827
1931, 1949, 1953–1955, 1958,	Czeke Marianne 1922
1967, 1969, 1971, 1972, 1974,	Csatkai József 2041
1976, 1984, 1987, 1990, 1997,	Deutsch-Österreichischer Verlag G.
1998, 2005, 2006, 2011, 2014,	M. B. H. 1993
2019, 2021, 2026, 2028, 2042,	Dienes Kató 1953
2043, 2051, 2062, 2064, 2066,	Dienes László 2036, 2054
2077, 2081	Dienes Pál 1952, 1953, 1955
Babits Angyal 1829, 1835, 1846,	Elek Artúr 1989
1851, 1862, 1879, 1897, 1908,	Eppinger Nelly 1926
1947, 1961, 1962, 1970, 1980,	Erdélyi József 2068
1985, 2032, 2040, 2046, 2072	F. Erzsébet 1894
Babits István 1830, 1863, 1880,	Fenyő Miksa 1857, 1886
1928, 1934	Finály Gábor 2070, 2071
Babits Mihályné Kelemen Auróra	Forst Károly Frigyes 2013, 2015
1841, 1862, 1866, 1872, 1890,	Füredi Tibor 1939
1893, 1905, 1914, 1927, 1933,	Gaál Mózes, ifj. 1824, 1828, 1831
1961, 1970, 1973, 1980, 2002,	Gagyhy Dénes 1946, 1977, 1991
2003, 2033, 2040	Galloovich Károly 1935
Babits Sándor 1823	György Oszkár 1956
Balázs Béla 1885	Győri Ákos, dr. 1899, 1906, 1910,
Bálint Aladár 1836, 1896, 2044	1960

- Halasi Lipót 1819
Harmath Gizella 1891
Hatvany Lajos 1881, 1930, 2048
Hendel Ödön 1838, 2037
Herczeg Ferenc 1858
Honig Annie 1820
Huszádik Század 1932, 1942
Ignotus 1886, 1995, 2067
Ismeretlen 1948, 2052
Isonzómenti Tárogrató 1883
Jelenkor 2017
Juhász Illésné, öz. Kálló Matild 1929
Kallós Ede 2001
Kapu Jenőné Halász Gizella 1822, 1981
Kardos László 2061, 2063, 2065
Karinthy Frigyes 1871
Kéký Lajos 2008
Kelemen Gizella 1826
Kelemen Ilona 1980
Kelemen Imréné Weininger Gizella 1826
Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége 1844
Kiss Ernő, dr. 1923
Klein, Stefan I. 1975, 1986, 1999
Knedl Andor 2018
Komjáthy Aladár 1821, 1840, 1953, 1957, 1959, 1964, 1968, 1969, 1976, 1984, 2049
Komjáthy László 1957
Kornfeld Móric 2009, 2022, 2055
Kornfeld Móricné 2009
Kovács László 1861, 1912, 1938, 1950, 1955, 1982, 1983, 2004, 2007, 2056–2058
König György 1878
Könyvtári Szemle 2050
Lám Frigyes 2073
Leopold Lajos, ifj. 1915
Március Kör 2034, 2035
Massányi Margit 2047
Medgyaszay Vilma 1832
Meister Imre 1944
Moholy-Nagy László 1843, 2075, 2076
A Nyugat 1837, 1848, 1888, 1889, 1940, 1941, 1963, 1965, 1966, 2023
Országos Magyar Királyi Színművészeti Akadémia Igazgatósága 1937
Paulay Erzsi 1813, 1814, 1852, 1859, 1895, 1898, 1900, 1945, 1978
Petőfi Társaság 2039
Pichler Károly 1903
Pikler Gyula 1925
Pintér Jenő 1816, 1818
Rédey Tivadar 1907, 2025, 2031, 2074
Rektorisz Lajosné Halasi Melanie 1867
Reményik Sándor 2027
Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. 1876, 2000
Schöppflin Aladár 2029
Schwerker Pál 1924
Somló Károly 1988
Somogyi Andor 2059
Spieler Mihály 2016
Stiassny, Linda-Rosa 1943
Stöffler Miklós 2060
Surányi Miklós 1865, 2012
Szabó Ervin 1815, 1833, 1834, 1951, 2053
Szamár Képes Hetiszemle 2010
Szegedi Irodalmi Matiné 2045

Szekfü Gyula 2030
Szilágyi Sándor 1936
Társadalomtudományok Szabad
Iskolája 1860
Tihanyi Lajos 2080
16-os Honvéd Szerkesztősége és
Kiadóhivatala 2024

Új Idők 1845, 1854, 1868, 1873,
1875
Vajda Géza 1877
Wolfner József 1870
Zolnai Gyula 1916, 1979
Zsolt Béla 1917, 1918, 1992, 2038,
2079

A LEVELEK CÍMZETTJEI

A számok a levelek sorszámaát jelölik.

Ady Endre 1971	Csatkai József 2042
Athenaeum 1919, 1974	Forst Károly Frigyes 2014
Babits Angyal 1850, 1984	Gagyhy Dénes 1990
Babits Mihály 1813–1816, 1818– 1849, 1851, 1852, 1854–1868, 1870–1873, 1875–1881, 1883, 1885–1900, 1902, 1903, 1905– 1908, 1910–1912, 1914–1918, 1920, 1922–1930, 1932–1948, 1950–1952, 1956, 1957, 1959– 1966, 1968, 1970, 1973, 1975, 1977–1983, 1985, 1986, 1988, 1989, 1991–1996, 1999–2004, 2007–2010, 2012, 2013, 2015– 2018, 2020, 2022–2025, 2027, 2029–2041, 2044–2050, 2052– 2061, 2063, 2065, 2067–2076, 2078–2080	Györi Ákos, dr. 1909 Hatvany Lajos 1882, 1931 Hendel Ödön 2043 Kardos László 2062, 2064, 2066 Kelemen Gizella 1904. Kelemen Ilona 1953 Klein, Stefan I. 1997, 1998 Kner Izidor 1884 Komjáthy Aladár 1958, 1967 Kornfeld Móric 2021 Kovács László 1949, 2006 Massányi Margit 2081 Osvát Ernő 2005 Pintér Jenő 1817 Rédey Tivadar 1976, 2026, 2051 Reményik Sándor 2028 Somló Károly 1987 Surányi Miklós 2011 Szilasi Vilmosnak 1954, 1955, 1969 Új Idők 1853, 1874 Wolfner József 1869
Babits Mihályné Kelemen Auróra 1913, 1972	
Bán Lászlóné 2077	
Békássy Istvánné Bezerédj Emma 2019, 1901	
Czeke Marianne 1921	

A MŰVEK MUTATÓJA

A számok a oldalszámot jelölik.

Ady Endre

Vers

- A Hortobágy poétája 410
A Tisza-parton 410
Az anyám és én 410
Vörös szekér a tengeren 410

Ágoston, Hippói, Szent

Próza

- Vallomások 204

Ágoston Péter

Próza

- A jövő kérdései (a zsidóság útja) 311

Andersen György

Verseskötet

- Tovább, 1915–1920 359

Arany János

Vers

- A walesi bárdok 183, 407
Az ünneprontók 183, 407
Bor vitéz 183, 407

Babits Mihály

Vers

- A csüggedt kapitány 84, 204, 310–311
A Danaidák 407
A »Fiamhoz« 210
A jóság dala (Versek, darócban) 203, 314, 316, 357
„A pázsitos tér...”[–kezdetű töredék] 269
A régi kert 203
A Szőlőhegy télen 204
Arany 264, 274
Ballada Iris fátyoláról (Ballad of Iris) 55, 278
Bénára mint a megfagyott tag 203
Carmen Novum 65, 203, 290
Dal, régimódi 10, 222
Édes az otthon 407
Egy dal 10, 222
Egy szomorú vers 407
Fiatal katona 10, 204, 208, 222
Fortissimo 55, 58–59, 61, 65, 77, 131, 173, 193, 196–198, 203, 215, 277, 279–283, 285, 288–290, 292, 304, 333, 357, 395, 396, 398–399, 418
Galáns ünnepség 407
Háborús anthológiák 203
Halljátok énekét a hitnek 413

„Hát a haza az az elvont lény...”
 [-kezdetű töredék] 269
 Hegedük hervatag szava 203, 413
 Hiszekegy 212, 222
 Játszottam a kezével 58, 193, 196,
 208, 273, 282, 399, 408, 410
 Két nővér 218, 222
 Korán ébredtem 203, 413
 Merceria 407
 Messze... messze... 183, 204, 407
 Néma költő mentsége 204
 Nincs lámpa a kocsinkban 203,
 413
 Oly szomorú, hogy oly nehéz
 megélni 212, 222
 Prológus 208
 Sugár 90, 317, 407
 Szekszárd 203
 Thamyris 407
 Új könyvekre 212, 222
 Új leoninusok 407
 Vasárnapi impresszió, autón 407
 Zsoltár Gyermeckhangra 66, 291

Verseskötet

Herceg, hátha megjön a tél is! 10,
 212, 222, 278
 Levelek Iris koszorújából 10, 212,
 222
 Recitatív 58, 66, 222, 282, 291,
 375

Fordítás

Baudelaire, Charles
 Spleen 372
 Browning, Robert
 Egy gondolában 246
 Élet a szerelemben 246
 Szerelem az életben 246

Dante Alighieri
 Pokol 34, 42, 134, 254, 263–
 264, 326, 361
 Purgatórium 237
 Shakespeare, William
 Vihar 76, 92, 100, 205, 301–302,
 318, 326
 Swinburne, Algernon Charles
 Búcsú 372
 Wilde, Oscar
 Charmides 399

Fordításkötet

Poe, Edgar Allan
 Groteszk és arabeszk.
 Elbeszélések és fantáziák 343
 Wilde, Oscar
 Wilde Oszkár verseiből 173, 399

Próza, dráma

A férfi Vörösmarty 8, 148, 219–220,
 373
 A gólyakalifa 14, 43–44, 47, 51,
 80, 94, 100, 118, 136, 163, 183–
 184, 205, 212–213, 215, 220–
 221, 226, 264–265, 269, 273,
 306, 322, 326, 344, 351, 360–
 361, 363, 388, 399, 409, 415
 A literátor. Érzékenyjáték
 egy felvonásban 14, 203, 218,
 223, 225, 255, 319, 368
 Arany életéből. Apró részlet
 egy biográfiai kísérletből 274
 Az ifjú Vörösmarty 8, 148, 219–220,
 373
 B.F. huszárönkéntes: elesett
 az északi harctéren, 1915. június
 55, 202, 240, 277, 290, 324,
 373

- Centenárium 32, 27, 42, 45–46, 244,
251, 263, 267, 274, 281
Dante fordítása 320
Előszó [Andersen György verseihez]
359
Istenkáromlás 197
Jegyzet [Vedres Márk Rodin-cikkéhez]
204
Karácsonyi Madonna 21, 236
Kritika [A gólyakalifa c. regényét
ért, meg nem nevezett bírálatról]
43, 264–265
Ma, Holnap és Irodalom.
(Ars poetica forradalmár költők
használatára) 148, 213, 359, 373
Magyar Irodalom 148, 373
Mirëio [Frédéric Mistral művének
Gábor Andor-féle fordításáról]
247
Novella az emberi húsról és csontról
21, 62, 235, 275, 286
Odysseus és a szirének 174–175,
399
Petőfi és Arany 219
Poe „Holló”-jának legújabb fordítása
[Kosztolányi fordításáról]
352
Timár Virgil fia 233
Új verseskötetek [Tóth Árpád *Lomha
gályán*, Balázs Béla Trisztán
hajóján című köteteiről,
Kassák Lajos szerkesztette
Új költők könyve c. antológiáról]
204
Veszedelemes világnézet 193, 204,
388, 391
- Próza*
Irodalmi problémák 132, 148, 195–
196, 202, 205, 213, 277–278,
290, 335–338, 359, 367, 373,
375, 391
A gólyakalifa. Regény és néhány
novella 221, 269, 306, 399
- Balázs Béla**
Verseskötet
Trisztán hajóján 204
Próza
A másik tábor 236
- Bálint Aladár**
Próza
Menyhért fogalmai 235
- Barta Lajos**
Próza
A trianoni páva
(Surányi Miklós regénye) 260
- Baudelaire, Charles**
Vers
Spleen 372
Verseskötet
A rossz virágai, György Oszkár
ford.
- Békássy Ferenc**
Vers
A jóság dala 357
Adriatica 131, 357

Verskötet

Adriatica and Other Poems 357
Az Elmerült sziget 240–241
Fantáziák és gondolatok I. 240–241,
247

Fordítás

Babits Mihály
Ballad of Iris 55, 278

Próza

A magyar költészet 1906 óta 130,
278, 357
Browning, az íróművész 29, 130,
241, 246, 357
Hungarian Poetry 55, 278
Jane Austin 357
Levéltöredék 357
Olvasás és kritika 357
Samuel Butler jegyzetei 357

Próza

Fantáziák és gondolatok II. 241
Tanulmányok és jegyzetek I.
Írókról és irodalmakról 130,
240–241, 278, 357
Versek bírálása 130, 357

Bíró Lajos

Próza

A diadalmas asszony 356

Próza

Flirt 356

Browning, Robert

Vers

Egy gondolában 246
Élet a szerelemben 246
Szerelem az életben 246

Cholnoky László

Próza

Leándervirág 236

Csáth Géza

Próza

A varázsló halála 236

Dante Alighieri

Vers

Pokol 34, 134, 254, 361
Purgatórium 237

Erényi Gusztáv

Próza

Az új német irodalom problémái 344

Erdélyi József

Vers

Új Nap, új Ember 179, 404

Verskötet

Ibolylevél 404

Erkko, Juhana Heikki

Dráma

Ajno 300

Eötvös József, br.

Próza

A karthausi 15, 228

Finn dalok

A boldogok 300

Anya és leánya 300

A vadász dala 301

A vágyódó 300

Életunalom 300

És mégis mozog 300

Esti dal 301

Hótalpasok dala 300

Jó anyám, ne sírj 301

Karjalaiak dala 300

Kedvesem ott zeng... 300

Mirjam dala 301

Tavaszenek 300

Vasárnap 301

Veréb 301

Gaál Mózes

Próza

A félhomályban 231

A kastély 231

Három mesekönyv 231

Gábor Andor

Fordítás

Mistral, Frédéric

Mirëio 247

Gagyhy Dénes

Próza

A Rákóczi-kor elbeszélő költészete
324

A troubadourok 324

A vetélytársak 324

Mária nővér 324

Próza

Ilma asszony és más elbeszélések

Goethe, Johann Wolfgang von

Dramai költemény

Faust 47, 268

Vers

Prometheus 197

Gömöri György

Próza

Békássy Ferenc levelei

J. M. Keyneshez 358

Wittgenstein és Békássy 358

Próza

Nyugatról nézve 358

Grész Leo

Próza

Algebra és geometria összefoglaló
érettségi tételekkel, képlettárral
s a differenciál- és integrál-
számítás elemeivel. A középisk.
felső osztályai számára 37, 50,
69, 86, 258, 272, 287, 295

Grillparzer, Franz

Dráma

A vendég 285
Medea 285

Gyöngyösi István

Vers

„Az ki régen fegyvert fogott...”-
kezdetű költemény

György Oszkár

Fordításkötet

Baudelaire, Charles
A rossz virágai 103, 330

Halasi Lipót

Fordítás

Babits Mihály
Ein Lied 10, 222
Junger Soldat 10, 222
Lied, altmodisch 10, 222

Hatvany Lajos

Próza

Az elkobzott koboz 281

Heine, Heinrich

Vers

Deutschland. Ein Wintermärchen
(Téli rege) 302

Herczeg Ferenc

Dráma

Kék róka 172, 397

Hevesi Sándor

Dráma

A hadifogoly 285
Aranyember [Jókai-adaptáció] 285

Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus

Próza

Az arany virágcserep 303

Jászi Oszkár

Próza

A nemzeti államok kialakulása
és a nemzetiségi kérdés 37, 50,
69, 86, 258, 272, 287, 295

Jókai Mór–Hevesi Sándor

Dráma

Aranyember 285

Juhász Gyula*Verseskötet*

Késő szüret 232

Kabos Ede*Próza*

Ő 235

Kafka Margit*Próza*

Szent Ildefonso bálja 235

Kardos László*Próza*

Az inas 403

Falusi kaland 403

Karinthy Frigyes*Próza*

Északi szél 235

Széljegyzetek a „Gólyakalifa”
olvasása közben.(Csak azok számára, akik
jól ismerik ezt a könyvet) 265**Katona Mór***Próza*A magyar magánjog vezérfonala
37, 50, 69, 86, 258, 272, 287,
295**Kivi, Aleksis***Dráma*A pusztai vargáék (Nummisuutarit)
300**Klein, Stefan I.***Fordítás*

Babits Mihály

Der Storchkalif 118, 226–227,
344**Kosztolányi Dezső***Fordítás*

Holló 352

*Próza*Hrussz Krisztina csodálatos látogatása
236

Fantáziák és gondolatok

(Békássy Ferenc hátrahagyott
írásai) 55, 241, 277**Kovács Gábor***Próza*A szocializmus 37, 50, 69, 86,
258–259, 272, 287, 295**Kovács László***Próza*A vöröbőrűek között 365
Csókók 365
Legenda 365
Nagy ezüst 365

Kozma Andor*Fordítás*

Goethe, Johann Wolfgang von
Faust 47, 268

Kuncz Aladár*Próza*

Az utolsó magyar [Gyulai Pálról]
8, 220

Laczkó Géza*Próza*

Merlin a kosárban 235
Noémi fiai 172, 397

Leino, Eino*Vers*

Lappföldi nyár 301
Morituri 301
Szerenád 301
Tavasznünepi dalok. Finn balladák
300
Utjaim 301

Lévay József*Próza*

Tompa Mihályról 15, 228

Lombroso, Cesare*Próza*

Lángész és örültség 295

Mistral, Frédéric*Vers*

Mirèio

Molnár Ferenc*Dráma*

A farkas 356

Liliom 356

Próza

A cukrász aranykoronája.
Báró Március és egyéb
elbeszélések 356

Nagy Zoltán*Próza*

Csak álom 236

Poe, Edgar Allan*Vers*

Holló 352

Reményik Sándor*Vers*

Magános öröm 153, 378
Redők egy arcon 153, 378

Vers

Fagyöngyök 378

Révész Béla*Próza*

Néma énekek 235

Steiner

Vers

Rezümé 19, 232
Nekrológ 19, 232

Schöpfung Aladár

Próza

Magyar lírikusok. Vajda János 8,
220
Békassy Ferenc. Egy a háborúban
elesett fiatal költő emlékezete
241

Shakespeare, William

Dráma

A makrancos hölgy 285
Romeo és Júlia 285
Szentivánéji álom 286
Vihar 76, 92, 100, 205, 301–302,
318, 326

Surányi Miklós

Próza

A szent hegy 143, 369
A trianoni páva 39, 214, 260

Swinburne, Algernon Charles

Vers

Búcsú 372

Szekfü Gyula

Próza

A magyar állam életrajza.
Történelmi tanulmány
(Der Staat Ungarn
eine Geschichtsstudie) 297
A száműzött Rákóczi 297
Felelet a száműzött Rákóczi dolgában
297
Mit vétettem én? –
Ki gyalázta Rákóczit? 297
Újabb válasz bírálóimnak 297

Szilágyi Géza

Próza

Éjjel a fogadóban 236

Szilasi Vilmos

Próza

A görög filozófia és a világirodalom
227

Szini Gyula

Próza

Daimonion 236

Tacitus, Cornelius

Próza

Annales 311

Tóth Árpád

Verseskötet

Lomha gályán 204

Turcsányi Elek*Próza*

Halott Valdemár lelke 236

Ujhelyi Nándor*Próza*

Távozás a halott városból 235

Wilde, Oscar*Vers*

Charmides 399

Zolnai Gyula (Somkúti)*Fordítás*

Erkko, Juhana Heikki

Ajno 300

Finn dalok

A boldogok 300

Anya és leánya 300

A vadász dala 301

A vágyódó 300

Életunalom 300

És mégis mozog 300

Esti dal 301

Hótlapasok dala 300

Jó anyám, ne sírj 301

Karjalaiak dala 300

Kedvesem ott zeng... 300

Mirjam dala 301

Tavaszének 300

Vasárnap 301

Veréb 301

Leino, Eino

Lappföldi nyár 301

Morituri 301

Szerenád 301

Tavasziünnepi dalok. Finn balla-

dák 300

Utjaim 301

Zsolt Béla*Verseskötet*

Hiába minden 302

NÉVMUTATÓ

A számok a oldalszámot jelölik.

- ADY Endre 23, 34, 55, 115, 184,
195, 203, 233, 238, 246, 253,
273, 278, 310, 318, 340, 341,
353, 354, 410, 414, 416
- ADY Endréné BONCZA Berta
(Csinszka) 23, 237, 238, 253,
341
- ADY Lajos 408
- ÁGOSTON, Hippói, Szent 204
- ÁGOSTON, Lilly 14, 15, 212,
226, 227
- ÁGOSTON Péter 311
- ALEXANDER Bernát 320
- ALFÖLDI Ede 320
- AMBRUS Zoltán 210
- ANDERSEN György 132, 205,
214, 359, 387
- ANDRÉ István 136, 362
- ANDREÁNSZKY Olga 59, 197,
282, 283
- ANTAL Sándor 188, 414
- ARANY János 27, 42, 45, 51, 52,
108, 204, 205, 207, 219, 244,
251, 263, 264, 267, 273, 274,
280, 281, 286, 310, 316, 407
- ARK Nándorné, gr. 30, 248, 249
- BABITS Angyal (Angyus, Angéla,
KISS Istvánné) 17, 20, 21, 28,
30, 31, 36, 37, 41, 49, 60, 62,
63, 66, 67, 69, 73, 86, 97, 104,
106, 107, 109, 114, 121, 124,
135, 136, 155, 156, 161, 165,
166, 182, 207, 210, 227, 229,
230, 234, 235, 240, 243, 244,
249, 256–259, 262, 266, 270,
284, 286, 287, 291, 292, 294,
299, 313, 324, 331, 333, 334,
336, 339–342, 347, 349, 350,
362, 381, 382, 386, 389, 390,
406, 411
- BABITS Anna → HALÁSZ Béláné
- BABITS Helena Aloysia 37, 257,
258
- BABITS Ilona →
HALASSY Szilárdné
- BABITS István (Pista, Pisti) 15,
17, 20, 21, 24, 26, 28, 31, 36,
37, 40, 44, 45, 49, 50, 57, 59,
60, 62, 67, 69, 73, 81, 82, 86,
87, 97, 106, 107, 114, 116, 124,
135, 136, 155, 156, 166, 182,
193, 199–202, 214, 225, 227,
229, 230, 235, 239, 240, 242–
245, 249, 250, 256–259, 261,
262, 266, 270–272, 281, 283,
284, 287, 292, 295, 299, 307–
309, 312–314, 324, 325, 333,
334, 340, 342, 350, 362–364,
381, 382, 386, 390, 406, 416

- BABITS István (V.) 243
- BABITS Konstancia
(Stáncei tánti) 121, 347
- BABITS Mihályné KELEMEN
Auróra (Anyi) 24, 25, 36, 37,
40, 41, 44, 45, 49, 57, 59, 60,
62, 63, 67, 72, 73, 81, 86, 97,
104, 106, 109, 114, 116, 121,
124, 135–137, 155, 156, 161,
165, 166, 182, 197, 214, 239,
244, 256, 257, 261, 265, 266,
270, 271, 281, 283, 284, 287,
292, 298, 299, 305, 307, 308,
312, 324, 325, 331, 333, 336,
339–341, 347, 350, 362, 363,
381, 386, 390, 392, 406
- BABITS Mihályné →
TÖRÖK Sophie
- BABITS Sándor, ifj. (Sanyi) 13,
17, 36, 73, 97, 166, 184, 199,
200, 224, 225, 229, 249, 257,
258, 298, 299, 325, 363, 390,
409
- BABITS Sándor, id. 184, 225, 409
- BABITS Sándorné, id.,
GROSZBAUER Erzsébet 225,
409
- BABITS Sándorné, ifj.,
KERESZTES Ilona 17, 229
- BADICS Ferenc 208, 272, 282
- BALÁZS Béla 53, 54, 196, 204,
207, 236, 275, 276, 354, 417
- BÁLINT Aladár 21, 22, 62, 163,
164, 235, 236, 286, 388
- BALLA Ignác 27, 45, 46, 244,
267, 268
- BALU Lajos 320
- BÁN Lászlóné 180, 187, 188, 209,
404, 405, 412, 413
- BANGHA Béla 184, 409
- BÁNKY Judit 206, 363
- BARTA Lajos 164, 214, 260, 389
- BARTOS Gyula 206, 363
- BAUDELAIRE, Charles 103, 330,
372
- BEETHOVEN, Ludwig van 229
- BEGYÁTS László 146, 371, 372
- BÉKÁSSY Elemérné 38, 48, 259
- BÉKÁSSY Ferenc (Feri) 29, 30,
55, 56, 65, 130, 131, 148, 202,
240, 241, 246, 247, 259, 277,
278, 289, 290, 357, 358, 373,
374, 417, 418
- BÉKÁSSY István 240
- BÉKÁSSY Istvánné
BEZERÉDJ Emma 25, 29, 30,
33, 54, 56, 65, 66, 130, 131,
147, 148, 197, 202, 203, 205,
240, 241, 245–248, , 251–253,
277, 278, 289, 290, 332, 356–
358, 373
- BÉKÁSSY János 358
- BELIA György 340, 341, 415
- BENEDEK Marcell 320
- BEÖTHY Zsolt 89, 315
- BEREGI Ármin 320
- BEREGI Oszkár 206, 363
- BERNÁT István 321
- BETTELHEIM Samu 320
- BEZERÉDJ Emma →
BÉKÁSSY Istvánné
- BEZERÉDJ György 240
- BÍRÓ Lajos 129, 196, 210, 320,
355, 363, 384, 390
- BLAU Lajos 320
- BODRI Ferenc 242, 411, 412, 415
- BONCZA Miklós 23, 238
- BONIFÁC, VIII., pápa 254

- BORBÉLY Sándor 232
 BOREL, Émile 171, 395
 BOROSS László 320
 BOSNYÁK Zoltán 320
 BÖLÖNI György 320
 BRAUN Róbert 320
 BRICHTER Klára 80, 81, 205,
 206, 306
 BROWNING, Robert 29, 130,
 241, 246, 357
 BUDA Attila 199–201, 215, 230,
 237, 243, 245, 250, 257, 271, 283,
 287, 295, 299, 308, 313, 324,
 333, 337, 340, 342, 350, 362,
 381, 382, 384, 390, 415, 416
 BUDAY Barna 320
 BUDAY Dezső 320
 BUDAY Jolán 71, 213, 296, 297
 BUTLER, Samuel 357

 CALVIN, Jean → KÁLVIN János
 CAUVIN Gellért 316
 CHOLNOKY Jenő 320
 CHOLNOKY László 236
 CONCHA Győző 320
 CZEIZEL Endre 238, 416, 417
 CZEIZLER Richárd 16, 209, 228
 CZEKE Marianne 77, 197, 304
 CZIKBUSZ Géza 320

 CSÁTH Géza 236, 303, 309
 CSATHÓ Kálmán 210, 285, 363,
 384, 390
 CSATKAI József 162, 386, 387
 CSÉVE Anna 415
 CSINSZKA → ADY Endréné
 CSISZÁR Mirella 291, 328, 416
 CSOKONAI VITÉZ Mihály 310
 CSUKÁSSI József 409

 DABIS Melinda 351, 355
 DANKÓ József Károly 170, 393
 DANTE Alighieri 43, 100, 134,
 204, 237, 254, 263, 320, 326,
 361
 DEMETER Tibor 351, 355, 356,
 360, 416
 DEUTSCHLANDER Magda 75,
 301, 302
 DIENES család 80, 100, 123, 139,
 140, 172, 326, 348, 353, 365,
 366, 397
 DIENES Kató 101, 327, 328, 330,
 348, 349
 DIENES László 158, 171, 196,
 365, 366, 383, 395
 DIENES Pál 54, 79, 80, 100–102,
 196, 207, 211, 276, 306, 325–
 330, 348, 349, 365, 366, 397
 DIENES Valéria (Geiger) 54, 79,
 80, 91, 100, 196, 207, 211, 276,
 317, 327, 348, 365, 366
 DÖMÖTÖR,
 ZSOLT Béla ismerőse 75, 301
 DÖRNYEI Ferenc 37, 257, 258
 DUTKA Ákos 354

 ECKHARDT Sándor 379
 ECKHART Ferenc (Eckhardt) 154,
 349, 379
 EDER János 408
 ÉDER Zoltán 197, 204, 206, 208,
 215, 221, 254, 264, 273, 279,
 292, 332, 399, 415, 416
 ELEK Artúr 126, 183, 199, 205,
 210, 267, 349, 352, 417
 ELIOT, Thomas Stearns 240
 EMICH Gusztáv, id. 303
 EMÖD Tamás 233, 354

- EÖTVÖS József, br. 15, 228
 EPPINGER Nelly 80, 81, 206, 306
 ERDÉLYI József 178, 179, 403, 404
 ERÉNYI Gusztáv 344
 ERKKO, Juhana Heikki 300

 F. ERZSÉBET, BM olvasója 60,
 61, 197, 284
 FADGYAS Valéria 108, 110,
 335–337
 FARKAS Géza 320
 FEKETE, múzeumi szolga 40,
 107, 110, 114, 116, 151, 168,
 170, 185, 195, 223, 261, 336,
 337, 340, 342, 376, 392, 411
 FEKETÉNÉ, BM mindenese 11,
 195, 223
 FENYŐ Miksa 29, 34, 54, 56, 92,
 110, 196, 203, 237, 247, 253,
 276, 279, 318, 319, 332, 336,
 353
 FERENC Ferdinánd,
 Habsburg, fhg. 338
 FINÁLY Gábor 89, 181, 208, 209,
 315, 405
 FLEISSIG Sándor 320
 FODOR Tünde 215, 415
 FORD, Ford Madox 246
 FORST Károly Frigyes 144, 145,
 213, 246, 369, 370
 FORSTER, Edward Morgan 246
 FÓTI János 387
 FÖLDI Mihály 223
 FRANYÓ Zoltán 408
 FREUD, Sigmund 163, 359, 388
 FÜLEP Lajos 414
 FÜREDI Tibor 91, 92, 205, 213,
 270, 317
 FÜST Milán 303

 GAÁL Gábor 146, 371, 372
 GAÁL Mózes, id. 225, 232
 GAÁL Mózes, ifj. 13, 16, 18,
 203, 225, 228–232, 270, 371,
 372
 GÁBOR Andor 196, 204, 247
 GAGYHY Dénes 96, 119, 126–
 128, 211, 323, 324, 345, 353
 GÁL István 207, 218, 233, 234,
 327, 340, 371, 394, 415–417
 GÁLBORY Ernő 188, 413, 414
 GALLOVICH Károly 88, 203,
 314
 GARAMI Árpád 146, 371, 372
 GÁRDONYI Géza 387
 GÁSPÁR Dávid 376
 GEIGER Edith 184, 409
 GIESSWEIN Sándor 320, 382
 GOETHE, Johann Wolfgang
 von 197, 316
 GÖMÖRI György 358
 GRÉSZ Leo 37, 50, 205, 258, 272,
 287, 295
 GRESZ Viktor 284
 GRILLPARZER, Franz 285
 GUDENUS János József 249
 GULÁCSY Lajos 309
 GUTTMANN Henrik 320

 GYALUI Farkas 169, 393
 GYENES György 417
 GYÓNI Géza 209
 GYÖNGYÖSI István 15, 228
 GYÖRGY Endre 320
 GYÖRGY Mátyás 204
 GYÖRGY Oszkár 103, 203, 330
 GYŐRI Ákos 64, 68, 70, 105, 106,
 198, 288, 292, 293, 295, 296,
 332, 333

- GYULAI Ágost 231
GYULAI Pál 8, 220, 383
- HALASI Lipót 10, 41, 212, 221, 222, 262, 266
HALASSY Szilárd 259
HALASSY Szilárdné
BABITS Ilona 259
HALASSY Tibor 38, 258, 259
HALÁSZ Béláné BABITS Anna (Anna néni) 224, 409
HALÁSZ Imre 321
HALBE, Max 344
HARGITTAY Emil 221, 417
HARMATH Gizella 58, 197, 282
HARMATI Lídia 417
HARSÁNYI Kálmán 20, 233
HARSÁNYI Lajos 185, 410
HATVANY Lajos 51, 83, 84, 168, 198, 204, 265, 272–274, 281, 309, 310, 320, 332, 372, 391, 413, 416
HATVANY Lajosné 273, 310, 416
HATVANY-DEUTSCH Sándor 273
HAUPTMANN, Gerhart 344
HAVAS Irén 11, 30, 56, 92, 108, 110, 149, 150, 197, 223, 247, 279, 314, 318, 335, 336, 375, 223
HAYPÁL Benő 320
HEGEDŰS BITE Gyula 99, 326
HEIDEGGER, Martin 330
HEINE, Heinrich 302
HENDEL Ödön 22, 23, 158, 162, 163, 210, 237, 384, 387, 388
HENSELER, Ernst 290
HERCZEG Ferenc 34, 204, 208, 243, 253, 254, 332, 397
HEVESI Sándor 285
- HEVESY Iván (HEVESI) 146, 202, 242, 371, 372
HOFFMANN Edith 155, 380
HOFFMANN, Ernst Theodor Amadeus 76, 302, 303
HOFFMANN Mária, RÉDEY Tivadarné 155, 376, 380, 411
HOFMANNSTHAL, Hugo von 344
HOLUB József 154, 349, 379
HOLZ, Arno 344
HONIG Annie 11, 213, 222, 223
HORNYÁNSZKY Miklós 242
HORVÁT Henrik 185, 410
HORVÁTH Antal 284
HUSSLER, Edmund 330
- IGNOTUS (VEIGELSBERG Hugó) 18, 22, 30, 54, 80, 88, 110, 131, 144, 145, 178, 197, 204, 231, 236, 247, 276, 306, 314, 320, 332, 353, 358, 370, 403, 404
IUVENALIS, Decimus Iunius 231
IVÁNFI Jenő 285
- JANKOVICH Béla 408
JÁSZAI Mari 417
JÁSZI Oszkár 37, 50, 69, 85, 86, 93, 196, 207, 255, 258, 272, 287, 295, 311, 320
JÉZUS Krisztus 239, 280
JUHÁSZ Gyula 19, 83, 209, 232, 309, 354, 415
JUHÁSZ Illésné KÁLLÓ Matild 83, 309
JURKOVIČ, Dušan 366

- KABOS Ede 235
- KAFFKA Margit 14, 212, 226,
235, 303
- KALLÓS Ede 134, 135, 361, 362
- KÁLVIN János 315
- KAPU Gyula 224
- KAPU Gyuláné
ZAYKA Erzsébet 12, 224
- KAPU Jenő 12, 224
- KAPU Jenőné HALÁSZ Gizella
12, 122, 135, 223, 224, 321,
347, 348, 362
- KAPU Pál 12, 224
- KAPU Pálné, id.,
VAJAS Mária 12, 224
- KAPU Pálné, ifj., MÜLLER Emília
12, 224
- KARDOS László 176–1078,
400–403, 416
- KARINTHY Frigyes 14, 43, 44,
164, 196, 206, 212, 226, 235, 264,
265, 303, 363, 389, 413, 417
- KÁROLYI Lajos 83, 309
- KASSÁK Lajos 204, 414
- KATONA Mór 37, 258, 272
- KAZINCZY Ferenc 8, 35, 207,
218, 219, 255
- KEÉRI-SZÁNTÓ Andor 134, 361
- KÉKY Lajos 141, 366, 367
- KELEMEN Andor, szerepi 78
- KELEMEN Gizella (Lincike, Lici,
Licc, Lickó) 15, 41, 63, 66, 67,
69, 73, 121, 227, 228, 262, 266,
287, 291, 292, 294, 297, 347
- KELEMEN Gyuláné, szerepi,
sz. KUCZOR Júlia, szillsárkányi
78
- KELEMEN Ilona (Nenne) 101,
121, 211, 328, 340, 347
- KELEMEN Imre (Bimbis) 36, 40,
44, 45, 49, 62, 67, 69, 71, 87,
106, 114, 116, 121, 136, 166,
199, 239, 257, 261, 266, 271,
287, 292, 294, 297, 313, 333,
334, 340, 342, 347, 362, 390
- KELEMEN Imréné
WEININGER Gizella
(Gizi néni) 15, 67, 69, 121,
122, 227, 266, 294, 299, 347
- KELEMEN József 182, 406
- KELEMEN Lászlóné, szerepi,
sz. TILL Erzsébet 78
- KELEVÉZ Ágnes 237, 310, 354,
391, 413, 415, 416
- KEMPELEN Béla 248
- KERENSZKIJ, Alekszandr
Fjodorovics 194
- KÉSMÁRKY István 182, 406
- KEYNES, John Maynard 240, 246,
357, 358
- KICZENKO Judit 404
- KISS Ernő, id. 60, 78, 259, 284,
287, 304, 305
- KISS Ernő, ifj. 78
- KISS Ernőné, id.,
KELEMEN Brigitta 78, 259,
284
- KISS Erzsébet (Bözsi) 60, 63, 78,
284, 287, 305
- KISS István 38, 78, 259
- KISS Istvánné BABITS Angyal →
BABITS Angyal
- KISS József 260
- KISS Magda 78
- KIVI, Aleksis 300
- KLEIN, Stefan Isidor 118, 125, 132,
133, 212, 213, 226, 227, 321,
322, 343, 344, 350, 351, 360

- KNEDL Andor 147, 213, 372
 KNER Imre 236
 KNER Izidor 53, 275
 KÓBER Leó 368
 KOCH Henrik, ifj. 233
 KOMJÁT Aladár 204
 KOMJÁTHY Aladár 11, 18, 19,
 21, 23, 24, 31, 36, 60, 69, 82,
 91, 100–102, 104, 105, 108,
 109, 111, 113, 114, 118, 119,
 121–124, 136, 137, 139, 140,
 154, 168, 182, 188, 193, 195,
 202, 210, 211, 222, 223, 230,
 231, 235, 237, 238, 242, 250,
 257, 284, 294, 299, 309, 314,
 317, 325, 326, 328–332, 335,
 337–342, 344, 345, 347–350,
 353, 360, 363, 364, 366, 379,
 392, 406, 413
 KOMJÁTHY Géza 337
 KOMJÁTHY László 104, 105,
 113, 331, 332, 338
 KOMLÓSI Andor 145, 146, 371
 KORDA Sándor 206, 363
 KORNFELD Móric, br. 142, 149,
 171, 198, 332, 367, 374, 375,
 395, 396
 KORNFELD Móricné, br.,
 Weiss Marianna 142, 367
 KOSZTOLÁNYI Dezső 21, 53,
 55, 140, 164, 210, 233, 236, 241,
 246, 277, 278, 303, 330, 363,
 384, 389, 390, 413–415, 417
 KOVÁCH Ödön 71, 213, 297
 KOVÁCS Dávidné NAGY Lujza
 256, 327, 348
 KOVÁCS Gábor 37, 69, 259, 272
 KOVÁCS László 36, 71, 72, 87,
 88, 91, 98, 102, 122, 123, 137,
 139, 140, 154, 166, 171, 172,
 174, 202–204, 255, 256, 297,
 313, 314, 317, 325–327, 329,
 330, 348, 349, 364–366, 379,
 390, 396, 397, 399
 KOZMA Andor 47, 268
 KÓHALMI Béla 169, 196, 219,
 392, 393
 KÖNIG György 48, 270
 KÖNIG Gyula 270
 KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár 320
 KŐSZEGI László 323
 KRAMER Rózsi 158, 384
 KRÚDY Gyula 303
 KRÜZSEY Erzsike 209
 KUN András 150, 205, 375
 KUN Berci 376
 KUNCZ Aladár 8, 220
 LACZKÓ Géza (Lackó) 172, 204,
 235, 397
 LAKATOS László 320
 LALI, Babits család ismerőse 121,
 347
 LÁM Frigyes 183, 185, 264,
 406–409
 LASSWITZ Kálmán 304
 LEINO, Eino 300, 301
 LENCZ Géza 320
 LENDVAI István 142, 368
 LENGYEL József 204
 LENGYEL Menyhért 170, 196, 394
 LENIN, Vlagyimir Iljics 194
 LENKEY Gusztáv 292
 LEOPOLD Lajos 73, 299, 300
 LESTYÁN Sándor 387
 LESZNAI Anna 320
 LÉVAY József 15, 228
 LIEBERMANN Pál 320

- LISSAUER, Ernst 408
 LITVÁN György 417
 LOMBROSO, Cesare 69, 287, 295
 LOVÁSZ Pál 128, 354
 LÖBL, Emil 322
 LUKÁCS György 196
 LUKÁCS Leó 320
 LYKAKároly 27, 32, 42, 244, 251, 263
- MADZSAR József 196, 259
 MAJOROS Györgyi 193–215
 MALONYAY Dezső 209
 MANN, Klaus 344
 MANN, Thomas 172, 344, 397
 MÁRAI Sándor 343
 MARGALITS Ede 196, 279, 293, 398
 MASSÁNYI Margit 166, 167, 189, 213, 390, 391, 414
 MEDGYASZAY Vilma 19, 232, 233
 MEGYERCSY Béla 239
 MEISTER Imre 95, 209, 322, 323
 MELCZER Tibor 415
 MELICH János 109, 335, 338
 MÉRAY-HORVÁTH Károly 320
 MÉSZÁROS Alajos 206, 363
 MEZEI Mór 320
 MEZEY Ferenc 320
 MIKES Kelemen 291
 MIKLÓS Andor 321
 MIKLÓS Jutka 354
 MISTRAL, Frédéric 247
 MIXICH Lajos 208
 MOHÁCSI Jenő 343
 MOHOLY-NAGY László 26, 186, 202, 242, 372, 411, 412, 415, 417
 MOLIÈRE 316
 MOLNÁR Ernő 320
 MOLNÁR Ferenc 129, 355
 MOLNÁR Imre 134, 361
- MONOSTORI Imre 379, 417
 MÓRA Ferenc 209
 MORAVCSIK Ernő Emil 83, 232, 309, 321
 MÓRICZ Zsigmond 303
 MUSIL, Robert 344
 MÜLLER, Georg 14, 212, 226, 227
- NAGY Endre 233
 NAGY Iván 248
 NAGY László →
     MOHOLY-NAGY László
 NAGY Zoltán 236
 NEMESKÉRI Erika 415
 NÉMETH Attila 417
- ÓDRY Árpád 153, 379, 417
 OLÁH Gábor 320
 OROSZ László 410
 ORSZÁGH Lili 75, 301
 OSVÁT Ernő 139, 247, 332, 364–366
- PÁKH Albert 220
 PAKOTS József 160, 210, 385
 PAPP Mária 415
 PATAI József 320
 PAULAY Ede 217
 PAULAY Erzszi 7, 32, 35, 61, 63, 64, 69, 96, 120, 164, 165, 206, 207, 217, 218, 250, 254, 262, 266, 271, 285–289, 292, 295, 316, 323, 346, 389, 417
 PAYR Hugó 408
 PETHES Nóra 215, 415
 PETHŐ Sándor 141, 367
 PETŐFI Sándor 160, 210, 219, 316, 384

- PICHLER Károly 66, 209, 290, 291, 325
 PICURI, feltehetően a Babits család tagja 121, 347
 PIKLER Blanka 196
 PIKLER Gyula 79, 80, 305, 306
 PINTÉR Jenő 8–10, 219–221
 POE, Edgar Allan 117, 126, 195, 342, 343, 352, 357
 POLGAR, Alfred 356
 POLLÁK Illés 321
 PRÄGER, Mayer (Max) 129, 130, 355, 356
 PRIESTLEY, John Boynton 240
 PRINCIP, Gavriló 338
- RÁBA György 197, 417
 RACINE, Jean 316
 RADISICS Elemér 321
 RAFFAY Sándor 321
 RÁKOSI Jenő (Dunántúli) 51, 183, 204, 209, 254, 273, 282, 398, 399, 408–410
 RANK, Otto 131, 359
 RANSCHBURG Viktor 77, 304
 RAVASZ László 321
 RÉDEY Mária →
     HOFFMANN Mária
 RÉDEY Tivadar 68, 118, 119, 151, 154, 170, 185, 195, 203, 211, 293, 294, 344, 376, 377, 380, 393, 410, 411
 RÉDEY Tivadarné →
     HOFFMANN Mária
 REKTORISZ Lajos 262
 REKTORISZ Lajosné
     HALASI Melanie 41, 45, 262, 266
- REMÉNYIK Sándor 152, 153, 213, 377, 378
 RÉVAI Mór János 47, 269
 RÉVÉSZ Béla 235
 RÉZ Mihály 321
 RÉZ Pál 417
 RICHTMANN Mózes 321
 RIEDL Frigyes 321, 332
 RIHMER Zoltán 417
 RITOÓK Emma 321
 RODIN, Auguste 204
 RÓNAI Zoltán 35, 207, 255
 ROZSICS István 416
 RUISDAEL, Jacob van 354
 RUSSELL, Bertrand 246, 358
- SÁLI Erika 215, 415
 SCHÖPFLIN Aladár 8, 20, 34, 38, 153, 196, 219, 220, 234, 241, 253, 259, 369, 378, 417
 SCHÖPFLIN Aladárné
     MADERSPACH Irén 34, 253
 SCHWERKER Iván 79, 305
 SCHWERKER Pál 79, 209, 305
 SEBES Böske 157, 383
 SHAKESPEARE, William 83, 205, 285, 286, 302, 310, 316, 318, 326
 SINGER Sándor 231
 SINGER, Wilhelm 322
 SIPOS Lajos 196, 202, 203, 208–210, 215, 236, 237, 240, 242, 246, 253, 254, 256, 259, 260, 264, 272, 273, 277, 279, 282, 309, 358, 371, 384, 385, 404, 409, 411, 412, 415, 417
 SOMLÓ Bódog 207, 255
 SOMLÓ Károly 125, 126, 212, 351, 352

- SOMOGYI Ágnes, W. 417
 SOMOGYI Andor 173, 197,
     397–399, 415
 SPIELER Mihály 145, 146, 371
 SPITZER Juliska 75, 301, 302
 STAUDER Mária 415
 STEFANEK Antal 321
 STEIN, Komjáthy Aladár
     orvosa 109, 111, 335, 338
 STEINER Árpád 232
 STIASSNY, Linda Rosa 94, 212,
     321, 322
 STÖFFLER Miklós 174–176,
     399
 SURÁNYI Miklós 39, 40, 143,
     210, 214, 260, 363, 368, 369,
     384, 390
 SZABÓ Ervin 8, 20, 100, 170,
     196, 207, 218, 219, 233, 234,
     259, 321, 327, 394, 395, 416,
     417
 SZABÓ László, Cs. 246
 SZABÓ Lőrinc 328
 SZABOLCSI Lajos 311, 320
 SZÁLLÁSI Árpád 417
 SZÁNTÓ Andor →
     KEÉRI-SZÁNTÓ Andor
 SZATMÁRI Mór 382
 SZÉKELY Ferenc 321
 SZEKFÜ Gyula 72, 123, 154, 297,
     349, 364, 379, 417
 SZENDE Pál 382
 SZENES Béla 368
 SZENTES Éva 221, 417
 SZÉP Ernő 212, 226, 233, 387
 SZIGLIGETI Ede 316
 SZILÁGYI Géza 236
 SZILÁGYI Sándor 89, 208, 315
 SZILASI Vilmos (Szilassi) 102,
     114, 141, 203, 211, 227, 329,
     367, 415
 SZILASSY Aladár
     (Szilasy, Szilassi, Szilasi) 24,
     28, 199, 239, 244
 SZILASY Zelma 146, 371, 372
 SZINI Gyula 236, 378
 SZKALNITZKY Antal 233
 SZŐKE Mária 215
 SZTÁLIN,
     Joszif Visszarionovics 194
 SZÜCS László 417, 417
 TACITUS, Publius Cornelius 311
 TANGL Ferenc 321
 TÉGLÁS János 196, 198, 206,
     215, 217, 250, 254, 264, 276–
     279, 281, 285, 288, 289, 291–
     293, 296, 304, 323, 327, 332,
     346, 352, 361, 374, 383, 385,
     395, 396, 409, 414, 417, 418
 TERSSINA Alfréd 184, 409
 TEVAN Adolf 330
 TEVAN Andor 103, 330
 THIMÁR Attila 404
 TIHANYI Lajos 189, 248, 414
 TOMCSÁNYI Jolán 27, 243, 256
 TOMPA Mihály 15, 228
 TOMPA Zsófia 193–215
 TOPOLAY Ágnes 215, 415
 TORMA Miklós 321
 TÓTH Árpád 204
 TÓTH Gyula 284
 TÓTH Imre 90, 316
 TÓTH Máté 193–215
 TÖRÖK Károly 23, 238
 TÖRÖK Károlyné BONCZA Berta
     23, 238

- TÖRÖK Sophie
(BABITS Mihályné
TANNER Ilona) 218, 248, 274,
364, 368, 388, 407, 416
- TROCKIJ, Lev Davidovics 194
- TURCSÁNYI Elek 236
- TÚRI Béla 321
- UJHELYI Nándor 235
- VÁG Sándor 165, 389
- VAJDA Géza 47, 48, 269
- VAJDA János 220, 269
- VANCZÁK Lajos 320
- VÁRADI Ödön 52, 53, 205, 275
- VARGA Katalin 415
- VÁRY Albert 70, 198, 295, 296
- VASS József 204
- VÁZSONYI Vilmos 171, 395,
396
- VEDRES Márk 204
- VENDEL-MOHAY Lajosné 291,
328, 416
- VENETIANER Lajos 320
- VERHAEREN, Émile 330
- VILCSEK Andrea 215, 415
- VISTED, Andreas 201
- VITÁLYOS László 410
- VOINOVICH Géza 141, 367
- VÖRÖSMARTY Mihály 8, 148,
219, 220, 281, 316, 373, 387
- WEINER SENNYEY Tibor 241,
357, 358, 418
- WEININGER Sándorné
KOVÁTS Irma 294
- WELLS, Herbert George 43, 264
- WILDE, Oscar 173, 303, 399
- WILSON, Thomas Woodrow 194,
195
- WITTGENSTEIN, Ludwig 246,
358
- WOLFF, Kurt 360
- WOLFNER József 42, 43, 231,
243, 260, 263, 264, 324, 369,
397
- WOOLF, Leonard 246, 357
- WOOLF, Virginia 240, 246, 357
- ZÁDOR István 264
- ZÁGON István 387
- ZEMPLÉNI Árpád 210
- ZOLNAI Gyula (SOMKUTI) 74,
120, 203, 300, 301, 346
- ZOVÁNYI Jenő 320
- ZRÍNYI Miklós, gr. 160, 228, 385
- ZWEIG, Stefan 344
- ZSOLDOS Sándor 215
- ZSOLT Béla 75, 76, 89, 128, 146,
159, 188, 205, 210, 301, 302,
315, 354, 371, 372, 384, 385,
387, 413

TARTALOM

LEVELEK	5
JEGYZETEK	191
Babits Mihály levelezése 1916–1918	193
Babits lakása, életkörülményei	195
Babits háborúellenes tevékenysége	196
Levelek a frontról	199
Babits és a Nyugat	203
Babits kötetei	205
Babits előadásai	206
Babits, a VI. kerületi főgimnázium tanára	208
Babits és a Petőfi Társaság	209
Babits barátai	210
Babits művei idegen nyelven	211
Rajongók, tisztelők levelei	213
Családi levelek 1916–1918 között	214
Jegyzetek a levelekről	217
Szakirodalmi rövidítések jegyzéke	415
 MUTATÓK	 419
Levélmutató	421
A levelek írói	436
A levelek címzettjei	439
A művek mutatója	440
Névmutató	450

KÉPMELLÉKLET

*Ady és Babits
(Székely Aladár 1917 júliusában készült felvétele.
Eredetije a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdonában)*

SHAKESPEARE

A VIHAR

FORDÍTOTTA
BABITS MIHÁLY

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

Shakespeare: A vihar. Babits fordításának címlapja

BABITS MIHÁLY

A GÓLYAKALIFA

REGÉNY
ÉS NÉHÁNY NOVELLA

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

A gólyakalifa 1916-os kiadásának borítója

**DEREGI OSZKÁR
FILM**

**A
GÓLYAKALIFA**

DRÁMA

Babits Mihály regényéből

JÁTSZÁK: DEREGI OSZKÁR,
BANKY JUDIT, Mészáros Alajos,
BARTOS GYULA

RENDEZTE: KORDA SÁNDOR

A gólyakalifa filmváltozatának plakátja

IRODALMI PROBLÉMÁK

IRTA

BABITS MIHÁLY

A NYUGAT FOLYÓIRAT KIADÁSA

BUDAPEST 1917

Az Irodalmi problémák címlapja

MEGJELENT! Babits Mihály MEGJELENT!
új könyve

Irodalmi problémák

A NYUGAT
FOLYÓIRA-
KIADÁSA.

TARTALMA:

Előszó	Irodalmi nevelés
Magyar irodalom	⟨egy tantárgy filo- zófiája tanulók szá- mára⟩
Az ifjú Vörösmarty	Ma, holnap és iroda- lom ⟨Ars Poetica forradalmár költők használatára⟩
A férfi Vörösmarty	
Petőfi és Arany	
Az irodalom halottjai	
Dante fordítása	
⟨műhelytanulmány⟩	

B. F. huszárönkéntes:

elesett az északi

harctéren, 1915

junius

Jegyzetek

Az Irodalmi problémák hirdetése a Nyugatban

Ne of iten mit a forrás
Ne of patak mit a patak
nem mit a nem mit a

Ms 10.506/39a

hason rigaból mit a rigaból
áron, végül a ~~hason~~ rigaból
látni rigaból rigaból
hason rigaból mit a rigaból

hason patak mit a patak
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból mit a rigaból
hason rigaból mit a rigaból

violen a hirtelen rigaból
ne hirtelen a hirtelen rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból

hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból
hason rigaból rigaból

A Fortissimo című vers fogalmazványának első oldala
(Eredetije a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának tulajdonában)

Másolat. 2840/917. V.m. III. 548/917. szám. V é g z é s.
A Budapesten "Nyugat" cím alatt megjelenő folyó-
irat 1917. évi március hó 1.én kiadott 5. számát a B.P.
567.§-a alapján lefoglalom s ennek fogamatosítása végett
a budapesti m.kir. államrendőrség főkapitányi hivatalát
azzal keresem meg, hogy a lefoglalást elrendelő határozat-
omat a m.kir. belügy és kereskedelemügyi ministeriumokkal
és a m.kir. posta és távirda igazgatóságával is közölje.
I n d o k o k. A lefoglalni remélt leppéldány 494-495 oi-
dálán "F o r t i s s i m o" cím alatt Babits Mihály szer-
zői aláírásával megjelent verses közlemény tartalma a B.T.K
190.§-ában, annak első bekezdésében meghatározott vallás
elleni vétség tényállódékát magában foglalja, ama versében
melyben azt mondja, hogy ha az Istenhez intézett ima és si-
rás hasztalan - mi férfiak kiromolni is tudunk még; cibál-
juk, verjük a süket Istent szokkal- mint az égő házban hor-
koló gazda. A nyomtatványnek ez a tartalma a közbotrány o-
kozására alkalmasnak mutatkozik. Hátborzoltató tehát a kir. ú-
gyészség által vádba vett bűncselekmény nyomatképes gyanúja
forog fennforog, az indítványozott lefoglalás elrendelése
indokolt. Budapest 1917.évi március hó 1.én. Margalts sk.
vizsgálóbíró.

A hivatalos másolat hitelűl.

Budapest 1917.évi március hó 2.án.

ker. kapitány
központi-ügyeletvezető.

(2)

Budapest, 1917. április 16.

Nagyságos

Babits Mihály főgymn. tanár urnak

B u d a p e s t
- - - - -

Igen tisztelt Tanár Ur !

Végtelenül sajnálom, hogy levelét az után kaptam, miután éppen ma az ügyben hosszas értekezést folytattam Váry sajtóügyi ügyész urral, aki azt jelentette ki nekem, hogy módját fogja ejteni, hogy az ügy megszűntetessék.

Egyébként kérdéshez híven, amíg újabb instrukciót Tanár Urtól nem kapok, lépéseket tovább nem teszek, de arra nincs is szükség.

Kiváló tisztelettel

kész híve

Győri Ákos
Ügyvéd.

Győri Ákos 1917. április 16-án a Fortissimo-ügyben írt levele
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában)

ISTENKÁROMLÁS.

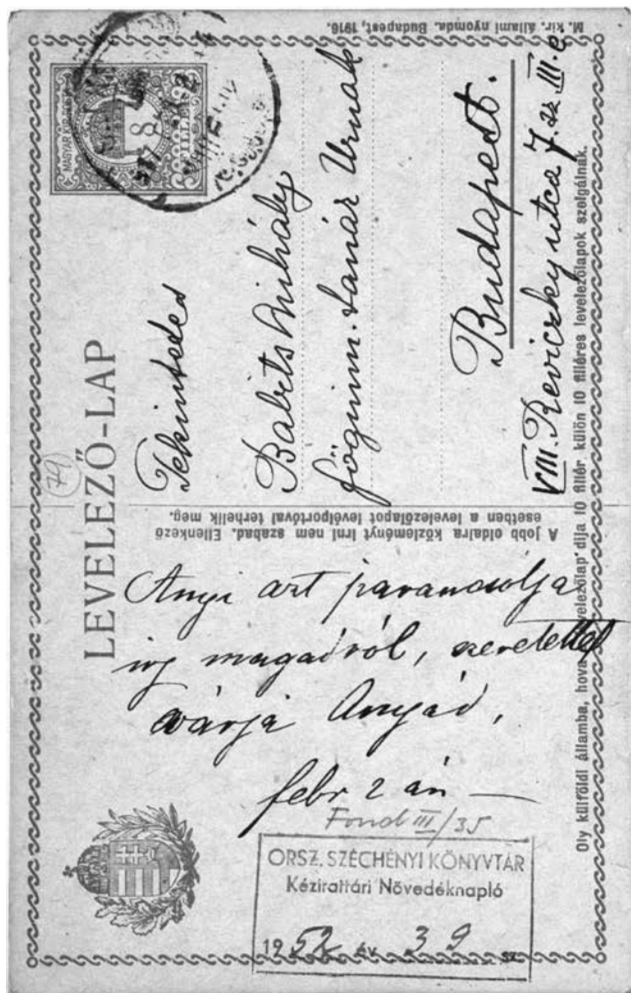
(Istenkáromlásról vádolnak - az Egyházak a Nyugat mult számában Fortissimo címen megjelent versemet elkobozta: s/ezzel kompromittált bűnvádi eljárást indított ell- a közönség előtt is, és megfosztott egyuttal a legjobb védelemtől - mert a legjobb védelem volna idenyomtatni az inkriminált verset: ez tisztává tenné egyszeriben minden intelligens ember ~~szemében~~ szemében. Abban rejlik éppen az ily eljárás kegyetlensége hogy homályban hagyja a művet melyet meggyanúsít - így a legszentebbek is vádolhatók, s a vallásos közvélemény szemében feketék maradnak: mert az utólagos fölmentés pszichológiai hatása a közönségre sokkal kevesebb, mint az elkobzás momentumáé.)

Aki a verset ismeri tudja hogy a legtávolabbról sem gondolhat- tam arra hogy akár a legaggodalmasabb Egyház is megbotránkozhasson benne: s az előtt védekezzen sem kellene: + megpróbálom azonban a közönség tájéko- zatására - amely a verset nem ismerheti- fölhozni azon érvek főbbjeit me- lyekkel a bíróság előtt védekezem: mert a közönségnek is bírói fennhatósá- ga van írni fölött, s joga, elítélni némaságukat ítélőszéke előtt.)

Legkülönbözetben hatott rám az ellenem felhozott vád azért, mert ismerem már e vádnak az ellenkezőjét is. Évekkel ezelőtt akadtak lapok me- lyek azért támadtak mert írásaimban kifejezésre jutott világnézetenet-ke- rikéliknek és a szabadgondolattal ellentétben állónak találták. Azóta val- lási meggyőződéseim semmiben sem változtak - s ma vallásesetről védel az Egyházak. Már ez a körülmény is gondolkodásba ejthetne hogy mindkét vád va- lószínűleg téves, mely műveim figyelmen kívül olvasásából vagy helytelen ér- telmezéséből származik.

Néműnk tehát szembe a vádnak. Először is első ~~szem~~ tekintetre vi- lágos a veréből hogy itt nem szavak melyek vallási eszmetéma vagy felekezet elleni sértéséről lehet szó, hanem csupán magának a vallási eszmének, sőt hogy úgy mondjam, magának az Istennek megtámadásáról. De hát mit jelent ez?

*Babits Mihály Istenkáromlás című írásának kézirata
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában)*

Babits Mihályné Kelemen Auróra 1917. február 2-ai levelezőlapja
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában)

Igen tisztelt Uram,

Közzön köszönöm a külvölk
hangjepeket és zivacsos mege-
gedem hogy azok litográfiai
utón sokszorossággal.

A Jatskától nekem nem lehet
irigazadó véleményem, mert, sajnos
a zenében majtnem analfabéta
vagyok. Meg akarom aronban mutatni
hogy a zene, s alkalmankor értesítem
önt a véleményeimről.

Maradok hűbére

Babits Mihály

Babits Mihály levele Csatai Józsefhez
(Eredetije a soproni Liszt Ferenc Múzeum tulajdonában)

Kedves Mihály! Jun. 22. - 10 percel effel elött egy
 elhagyott dics keverékben, most kegyetlen kényszer-
 - kényszerítet. Nezzon jól esett. Hát lehetetlene-e!
 Hát mégis volna olyan okostudás, ha valamit
 érthet tulajdonát az igazságnak? Hát mégis volna
 valami út a kibontakozáson abból, se jobban, se bal-
 ra utasítást? Tegnap effel öt órá pergettem után
 2 leghalványabb melltem egy granit örvényre a leghed-
 vésebb érzésvilágban. Nekem a rephimmet ábrati-
 totta egy mélyre és a földre nyugott a mélyre hódol-
 gyan, hódol, azt az embert vértől lemosva, aki be-
 vesztelt volt minden barátságommal, most mint az
 én képe hitartott mellettem, most mindenben
 ismét a saját életére gondolt, rephimmeten figyelem
 nem és arra gondoltam, hát mit vélekem én a
 voronah, hogy ez az egyetlen nemehisem, és
 életét ebbe a kárpallatba, most hűven rephimmet,
 amit soha nem mondtam, az én ironiakeresem
 nem valami mély, minélint a tetőszelvény volt, ha-
 nem 6 éves gyermekből fakadó öntudás és rephim-
 mére mélyre nyugodt egy romos hitartott volt.
 Kárpallat valamilyen, amit minden emberfiának
 megadott a szász, de az én boldog, egyszer vértől meg-
 tagadott és mintán jobban a van leírva egészen
 az ut - biven-szél - hat próbálkottam annál

Kovács László levele a frontról Babits Mihálynak
 (Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában)

jobb híregecsével bele. De mindig meg
problémákhoz birtokom is nem volt meg a ke-
zeim közé. De sok nem sikerült, és az egész
gyen csak azt a következtetést vonhattam le,
hogy nincs lehetőségem. Mielőtt az valaha
meghell innen, azt a végzetet, ha vissza-
kerültek. Itten voltak belendör is is élték
mint könnyű van a rebuszra anélkül hogy
nem tudtam volna, hogy éppen csak kezdtem
kerülni. Itten tovább már nem bírtam az
a életet is hirtelen is kiderült, hogy az
hol a sok rebusz improvizációt legálisan
nem hallom a saját néven utasított.

Intervú és a bűnösök nem tudtam
ban felelősek a markárisból is volt az első
nővem, azt kezdtem a nőm, hogy mint
nem kezdtem megkezdni.

Mint ebbe az én nőm, Kondottier, és a többi
a levelező lapokhoz a lepedő lapok között
intem az első meglepetés. Mint ebbe az én nőm
rattal kiderült, hogy mégis van be-
nem valami is hirtelen emberek elismerése is
németek.

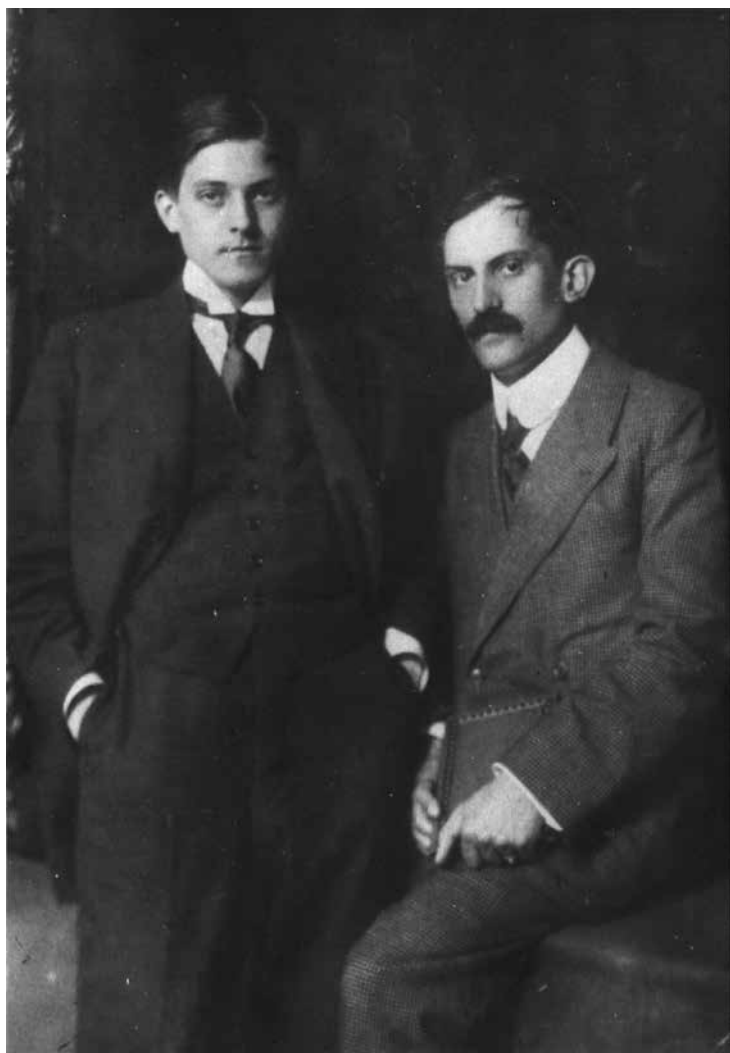
Tudom, hogy megfog lapot a levelező la-
pára, de vedd azt hiszem, hogy a lapok el-
térőleges pontok állnak, mellettük a nő, a
gárda és a revolver, mert már 10 megfog.

Kovács László levele a frontról Babits Mihálynak (folytatás)

Lieber Bruder! Beresovka, 1916. November 13.

Vor einem Monate haben wir Osnburg verlassen, Письменные сообщения допускаются только на русском, французском и немецком языках. und in neuem Lager halten wir uns seit zwei Wochen auf. Beresovka liegt in Nähe der Bajkalsee in einem wunderschönen Tal, aber der Winter ist ziemlich streng. Wir haben jedoch damit nicht zu fürchten, nachdem wir durch den roten Kreuz mit allerlei Winterkleidern reichlich versehen worden sind. Infolge des glücklichen Zufalls habe ich hier meinen Cousin Alexander getroffen; er wird die Güte haben mich bis dahin zu unterstützen, bis mein Geld aufkommen wird. Glade, daß der Verkehr mit den Offizieren hier sehr unumständlich ist. Ich bitte sehr, nachzuwachen, ob ich im August befördert wurde. Im Befallungs-falle bitte mich davon durch eine amtliche Urkunde oder durch die Commission des roten Kreuzes verständigen. Bitte alles mögliches zu veranstalten, damit meine Lage in der Gefangenschaft milder werde. Und ich bitte vorzuhaus in jedem Monate 20 Rubel (in russischem Gelde) schicken. Mit vielen Grüßen und Küssen dein liebender Bruder Stefan

Babits István kártyája a hadifogságból Babits Mihálynak
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában)

*Babits és Komjáthy Aladár 1917 júliusában készült képe
(Eredetije a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdonában)*

3900 Ft

ISBN 978-963-446-604-8

9 789634 466048